

3 Uluslararası Katılımlı
Ulusal Disiplinlerarası
Erken Çocuklukta Müdahale Kongresi
"bilimsel bilgiyi uygulamaya yansıtma"

31 Mart - 03 Nisan 2016
Anadolu Üniversitesi
Öğrenci Merkezi

ÖZET KİTABI

Bu kitap içerisinde yer alan
Uluslararası Katılımlı Ulusal Disiplinlerarası
3. Erken Çocuklukta Müdahale Kongresi
özetleri yazarlar tarafından gönderilmiş olup
yazarlar özetlerinin içeriğinden ve
çalışmalarında bulunan materyallerden
telif hakkı ve hukuki konular bakımından
kendileri sorumludurlar.

Uluslararası Katılımlı Ulusal Disiplinlerarası
Erken Çocuklukta Müdahale Kongresi
UDEMKO2016

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İçindekiler.....	3
Hakkında.....	4
Amaç.....	4
Kapsam.....	5
Katılımcılar.....	5
Konu.....	6
Başlıkları.....	
Kurullar.....	7
Bilim.....	7
Kurulu.....	
Düzenleme.....	9
Kurulu.....	
Uluslararası Davetli.....	12
Konuşmacılar.....	
Çalıştaylar.....	17
Paneller.....	56
Seminerler.....	79
Poster Bildiriler.....	88

HAKKINDA

AMAÇ

Uluslararası Katılımlı 3.ULUSAL DİSİPLİNLERARASI ERKEN ÇOCUKLUKTA MÜDAHALE KONGRESİ (UDEMKO2016) birden çok amaca hizmet etmektedir. Bunlar:

- 1 0-6/8 yaş aralığında gelişimi farklı ya da riskli olan çocuklar ve ailelerine yıllardır ülkemizde hizmet sunan farklı disiplinlerden gelen uzmanların ortak bir dil oluşturmasını sağlamak,
- 2 Uluslararası katılımcılar ile gelişmiş ülkelerdeki erken müdahale sürecini ve uygulamalarını ülkemiz alan uzmanlarına tanıtmak,
- 3 Ülkemizde erken çocuklukta müdahale alanında farklı disiplinlerden gelen uzmanların yaptıkları çalışmaların bilimsel bir bağlamda paylaşılmasına imkan vermek,
- 4 Ülkemizde var olan erken çocuklukta müdahaleye ilişkin uygulamaların (program ve değerlendirme araçları gibi) eğitimlerini sağlamak,
- 5 Erken çocuklukta müdahale alanında ilk kongre olması nedeniyle de bu alanda bir ilke imza atmaktır.

KAPSAM

UDEMKO2016; 0-6/8 yaş aralığında gelişimi farklı ya da riskli olan çocuklar ve ailelerine aşağıdaki disiplinlerde hizmet veren alanları kapsarken, herhangi bir disiplin ile sınırlı değildir.

- Çocuk Gelişimi
- Çocuk Psikiyatrisi
- Çocuk Nörolojisi
- Dil ve Konuşma Terapistliği
- Fizyoterapi ve Rehabilitasyon
- Gelişimsel Pediatri
- Okulöncesi Öğretmenliği
- Özel Eğitim
- Psikoloji
- Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik

KATILIMCILAR

Erken çocuklukta müdahale ile ilgili yukarıda belirtilen disiplinlerden gelen uzmanlar, öğretmenler, ebeveynler, öğrenciler, resmi görevliler, ve diğer ilgililer.

KONU BAŞLIKLARI

UDEMKO2016, erken çocuklukta müdahaleyi 0-6/8 yaş döneminde gelişimi farklı ya da riskli olan çocuklara ve ailelerine farklı disiplinler tarafından sunulan hizmet süreci olarak tanımlamaktadır. Bu tanım kapsamında kongredeki konular aşağıdaki konu başlıklarını kapsarken bunlarla sınırlı değildir:

- Erken Çocuklukta Müdahalede Önleme
- Erken Çocuklukta Müdahalede Vaka bulma, Tarama, Tanılama ve Değerlendirme
- Bilimsel Dayanaklı/Etkili Erken Çocuklukta Müdahale Uygulamaları (Örn., gelişimsel, eğitsel)
- Okulöncesi Özel Eğitim
- Erken Çocuklukta Kaynaştırma
- Erken Çocuklukta Müdahaleye İlişkin Yasal Konular
- Erken Çocuklukta Müdahalede Aile Katılımı ve Eğitimi (Aile-merkezli Uygulamalar)
- Erken Çocuklukta Müdahalede Kültürel ve Dilsel Farklılıklar
- Erken Çocuklukta Müdahalede Geçiş Süreci
- Erken Çocuklukta Müdahalede Mesleki Eğitim

KURULLAR

Kongre Onursal Başkanı

Prof. Dr. Naci GÜNDOĞAN

Rektör, Anadolu Üniversitesi

UDEMKO2016 Bilim Kurulu

(Soyadına Göre Alfabetik Sırayla)

Prof. Dr. Funda ACARLAR, Özel Eğitim, Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Sema BATU, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Pınar BAYHAN, Çocuk Gelişimi, Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Binyamin BİRKAN, Özel Eğitim, Tohum Otizm Vakfı & İstanbul
Aydın Üniversitesi

Prof. Dr. Şener BÜYÜKÖZTÜRK, Ölçme ve Değerlendirme, Hasan
Kalyoncu Üniversitesi

Prof. Dr. Dilek ERBAŞ, Özel Eğitim, Marmara Üniversitesi

Prof. Dr. Annemieke GOLLY, University of Oregon, USA

Prof. Dr. Tevhide KARGIN, Özel Eğitim, Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Ahmet KONROT, Dil ve Konuşma Terapisi, Üsküdar Üniversitesi

Prof. Dr. Robin McWILLIAM, Siskin's Child Institute, USA

Prof. Dr. Emine Nilgün METİN, Çocuk Gelişimi, Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Sinan OLKUN, Matematik Eğitimi, TED Üniversitesi

Prof. Dr. Yaşar ÖZBAY, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, Hasan
Kalyoncu Üniversitesi

Prof. Dr. E. Rüya ÖZMEN, Özel Eğitim, Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Elif Nursel ÖZMERT, Gelişimsel Pediatri, Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Uğur SAK, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Jane SQUIRES, University of Oregon, USA
Prof. Dr. Bülbin SUCUOĞLU, Özel Eğitim, Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Seyhun TOPBAŞ, Dil ve Konuşma Terapisi, İstanbul Medipol
Üniversitesi
Prof. Dr. Şükrü TORUN, Nöroloji, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Figen TURAN, Çocuk Gelişimi, Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Sezgin VURAN, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. İlker YILMAZ, Spor Bilimleri Fakültesi, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Nur AKÇİN, Özel Eğitim, Marmara Üniversitesi
Doç. Dr. Hatice CEBER BAKKALOĞLU, Özel Eğitim, Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Amanda BOUTOT, Texas State University, USA
Doç. Dr. Samuel DIGANGI, Arizona State University, USA
Doç. Dr. Özlem DİKEN, Dil ve Konuşma Terapisi, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Özcan DOĞAN, Çocuk Gelişimi, Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Bülent ELBASAN, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon, Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Cevriye ERGÜL, Özel Eğitim, Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Hasan GÜRGÜR, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Necdet KARASU, Özel Eğitim, Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Onur KURT, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Macid Ayhan MELEKOĞLU, Özel Eğitim, Eskişehir Osmangazi
Üniversitesi
Doç. Dr. Serhat ODLUYURT, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Selda ÖZDEMİR, Özel Eğitim, Gazi Üniversitesi

Doç. Dr. Arzu ÖZEN, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. İlknur ÇİFCİ TEKİNARSLAN, Özel Eğitim, Abant İzzet Baysal
Üniversitesi

Doç. Dr. Mehmet YANARDAĞ, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon, Anadolu
Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ramazan AKDOĞAN, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik,
Anadolu Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Nurgül AKMANOĞLU, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Veysel AKSOY, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Avşar ARDIÇ, Psikoloji & Özel Eğitim, Ege Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Orhan ÇAKIROĞLU, Özel Eğitim, Karadeniz Teknik
Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Selmin ÇUHADAR, Özel Eğitim, Trakya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Murat DOĞAN, Psikoloji & Özel Eğitim, Anadolu
Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ayten DÜZKANTAR, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Bilgehan EREN, Özel Eğitim, Uludağ Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Birkan GÜLDENOĞLU, Özel Eğitim, Ankara Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Salih RAKAP, Özel Eğitim, Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Emre ÜNLÜ, Özel Eğitim, Bülent Ecevit Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ahmet YIKMIŞ, Özel Eğitim, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Öğr. Gör. Sinan KALKAN, Özel Eğitim, Ondokuz Mayıs Üniversitesi

UDEMKO2016 DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. İbrahim H. DİKEN (Başkan)
Doç. Dr. Mehmet YANARDAĞ (Başkan Yrd.)
Yrd. Doç. Dr. Ramazan AKDOĞAN (Başkan Yrd.)
Uzman Ali KAYMAK (Başkan Yrd.)
Arş. Gör. Ahmet Turan ACUNGİL (Kongre Sekreteryası)

Arş. Gör. Erkan KURNAZ (Kongre Sekreteryası)
Arş. Gör. Güleşan Özge AKBEY
Arş. Gör. Ezgi ALAGÖZOĞLU
Arş. Gör. Şükran ALAN
Arş. Gör. Hülya CEREN BOZKURT
Arş. Gör. Zehra CEVHER
Arş. Gör. Esra ORUM ÇATTIK
Arş. Gör. Melih ÇATTIK
Arş. Gör. Tezcan ÇAVUŞOĞLU
Arş. Gör. Hatice Deniz DEĞİRMENCİ
Arş. Gör. Mehmet Seçkin GEZER
Arş. Gör. Dilay AKGÜN GİRAY
Arş. Gör. Emrah GÜLBOY
Arş. Gör. Uğur Onur GÜNDEN
Arş. Gör. Esin PEKTAŞ KARABEKİR
Arş. Gör. Üzeyir EMRE KIYAK
Arş. Gör. Metehan KUTLU
Arş. Gör. Elçin ÖĞÜT
Arş. Gör. Hüsne ÖZ
Arş. Gör. Şerife ŞAHİN
Arş. Gör. Gözde TOMRİS
Arş. Gör. Tezcan ÇAVUŞOĞLU Arş. Gör. Derya GENÇ TOSUN
Arş. Gör. Düriye Merve TUNA
Arş. Gör. Ahmet Alperen YAVUZ
Arş. Gör. Ahmet İlkhan YETKİN
Öğret. Gazi ACAR
Öğret. İclal ADALIOĞLU
Öğret. Özlem ÇETİN
Öğret. Özlem DUY
Öğret. Alper KAPAN
Öğret. Doğan Işıklar

KONGRENİN ORGANİZASYONU
Anadolu Üniversitesi
Engelliler Araştırma Enstitüsü
T.C. Milli Eğitim Bakanlığı
T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
Hasan Kalyoncu Üniversitesi
Erken Çocuklukta Müdahale Derneği
tarafından gerçekleştirilmektedir.

***ULUSLARARASI
DAVETLİ KONUŞMACILAR***

Davetli Konuşmacı (Keynote) #1
Kapsamlı Hizmet Sunan Uzman

Prof. Dr. Robin McWILLIAM
Siskin's Child Institute, USA

Yeni ve Gerekli Profesyonel Rolü : Bulgular şunu göstermektedir ki; farklı uzmanlar tarafından yaygın profesyonel hizmetlerin sunulması en iyi yöntemlerden birisi değildir. Bunun yerine bir uzman çocuğun ve ailenin tüm gereksinimlerinde katılımcı bir role sahip olmalıdır. Yine bu uzmanın gerekli özel kaynaklara erişimi olmalıdır. Bu kapsamlı hizmet sunan uzman; çok yönlü ve uzman kişiliği ile yeterli kişilik yapılarını bütünleştirici yapıda olmalıdır. Bu rol birincil hizmet sunan kişi olma özellikleri ile karşılaştırılacaktır.

Davetli Konuşmacı (Keynote) #2

Sıra Almalar

Prof. Dr. Jane SQUIRES

University of Oregon, USA

Ebeveynler ve Erken Çocuklukta Değerlendirme: Erken çocuklukta değerlendirme sürecinde aile katılımı, çocukların, aile üyelerinin ve uygulamacıların yararlandığı kanıta dayalı uygulamalardan biridir. Değerlendirmenin etkililiği ve uygulama çıktıları genellikle geliştirilir. Erken çocuklukta değerlendirmede ebeveyn ve aile üyelerinin roller tanımlanacaktır. Ailelerin katılımı için kullanılan stratejiler ve araçlara dikkat çekilecektir. İleri yönelimler ve engellerin üstesinden gelmek adına öneriler tartışılacaktır.

Davetli Konuşmacı (Keynote) #3

Otizm Spektrum Bozukluğu Gösteren Küçük Çocuklarla Oyun Temelli Yaklaşımların Kullanımı

Doç. Dr. Amanda BOUTOT
Texas State University, USA

Doç. Dr. Samuel DIGANGI
Arizona State University, USA

Çok küçük yaştaki çocuklara (0-3 yaş) öğretim sunmak yaratıcılık, kuvvet, özveri ve gayret gerektirir. Dünyaya nasıl yaklaştıklarını ve nasıl geliştiklerini anlamak ve idrak etmek gerekmektedir. Her ailenin ve erken çocukluk öğretmeninin bildiği gibi, çok küçük yaştaki çocuğa her şeyi yaptırmak ve onları bunu yapmaya zorlamak oldukça zordur. Otizmlili ve diğer gelişimsel yetersizliği olan küçük yaştaki çocukların eğitimi de aynı zorluğa sahiptir. Uzmanlar büyük yaştaki çocuklara öğrenme fırsatları oluşturmakta zorlandıkları gibi bu küçük yaştaki çocuklarla fırsatlar oluşturmakta da sıklıkla zorlanmaktadırlar. Örneğin; masaya oturma, taleplere cevap verme ve var olan çizelgeyi takip etme. Normal çocuk gelişiminde de bu bahsedilenler rutin olarak gerekmez. Aileler ve öğretmenler bilirler ki çocuğun güvenini, istediğini, ilgisini herhangi bir göreve çekmek amacıyla onlardan yetişkin bir birey gibi performans beklemek yanlış bir yaklaşımdır. Bu konuşmada yetersizliği olan küçük yaştaki çocukların eğitimindeki yaygın konulara değinilecek ve

çocuklardan bir yetişkin gibi performans beklemek yerine, çocuklarının olduğu kabul etmek üzerine tartışılacaktır. Bu konuşmanın asıl amacı; kendi bildiklerini okumak istemeleri, kendi fikirlerine karşı çıkıldığında direnç göstermeleri ve öfke nöbeti geçirmeleri gibi küçük yaştaki çocukların özelliklerine/değerlerine saygı duymayı kabul etmeye odaklanmaktır. Yetişkinler çok küçük yaştaki çocukların doğasının bu şekilde olduğunu kabul ettiğinde onlara nasıl yaklaşılacağını da daha iyi anlayacaklardır. Daha sonra yetişkinler çocuğun değerlerine saygı duyduğunda tipik bir şekilde uygulanan yetişkin merkezli yöntemlere alternatif yaklaşımların tanımlanmasında daha donanımlı olacaklardır. Bu alternatif yaklaşımlar ilk olarak çocuğa çocuk olduğu için, ikinci olarak da yetersizliği olduğu için saygı duyar ve çocuğu zorlamak yerine, çocuğun öğrenmesine rehberlik ederek destek sağlar.

ÇALIŞTAYLAR

Çalıştay #1

Sosyal Duygusal Değerlendirme ve Müdahalede Etkinlik-Temelli Yaklaşım

(Activity-Based Approach for Social Emotional Assesment & Intervention)

Prof. Dr. Jane SQUIRES

University of Oregon, USA

Sosyal-duygusal geriliği değerlendirmede etkinlik temelli yaklaşım bu çalıştayın odak noktasıdır. Sosyal-duygusal değerlendirme ve uygulama için bir bütün olarak hazırlanan bağlantılı sistem bu bölümde sunulacaktır. Ebeveynler tarafından uygulanan tarama araçları (Ages & Stages Questionnaires, Social-Emotional-2nd edition vb.) gösterilecektir. Social-Emotional Assessment Measure (SEAM) gibi aileler ile çalışırken sosyal-duygusal amaçları belirlemek için kullanılan testler tanıtılacaktır. Son olarak, önemli konuların tartışılması, uygulamalı etkinlikler ve sorulara yer verilecektir.

Çalıştay #2

Araştırmalarda Nitelik Sorunu ve Çözümler (Çalıştay Lisansüstü Öğrencilerine Yöneliktir)

Prof. Dr. Şener BÜYÜKÖZTÜRK

Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Araştırmalarda nitelik sorunu temelde metodolojik bir sorun olarak ifade edilebilir. Metodoloji, araştırmanın probleminin tanımlanmasından sonuçların tartışılmasına ve önerilerin geliştirilmesine kadar olan tüm araştırma sürecini kapsar. Bu çalıştay, araştırma sorularının nasıl cevaplanacağını gösteren ve metodolojinin sınırlı bir boyutunu içeren metod/yöntem sorununa odaklanmaktadır. Çalışma, yönetime dair kısa açıklayıcı bilgilerin paylaşılmasının ardından katılımcıların aktif olmasının beklendiği uygulamalı olarak yürütülecektir.

Çalıştay #3

Uygulamalı Davranış Analizine Oyun-Temelli Bir Yaklaşım Getirme
(A Play-Based Approach to Applied Behavior Analysis)

Doç. Dr. Amanda BOUTOT & Samuel DIGANGI

Texas State University & Arizona State University, USA

Uygulamalı Davranış Analizine Oyun-Temelli Bir Yaklaşım

Getirme Uygulamalı davranış analizi (UDA), halen otizmli çocuklar için etkili olduğu yaygın olarak kabul edilen bir uygulamadır. Pek çok insan UDA hakkında düşündüğünde UDA'nın masa başında ya da bir çocuğun masaya oturması ve öğretmenin "buna dokun" yada "bunu yap" şeklindeki uyaranlarına tekrarlayıcı tepkiler vermesi olarak düşünmektedir. UDA'da eleştirilen noktalar; çocukların öğrendiklerini gerçek dünyaya genelleylememeleri, öğretimin alışılmışın dışında, koşullu ve yapılandırılmış ortamlarda gerçekleşmesidir. Çok küçük yaştaki çocuklarla çalışan uzmanlar masa başı çalışmalarının öğrencileri için uygun olmadığına karar verebilir. Bu uzmanların çoğu UDA'yı kendi öğrencileriyle kullanamayacakları düşüncesiyle, başka alternatif bir öğretim yöntemi seçmeleri gerektiğini düşünebilirler. Bu workshopta OSB ve gelişimsel geriliği olan çocuklarla çalışan uzmanlara, UDA'nın bilim ve ilkelerini küçük yaştaki çocuklara uygun bir formatta kullanabilecekleri bilgiler sağlayacaktır. Çok küçük yaştaki çocuklarla gerçekleştirilecek masa başı UDA uygulamalarında, daha büyük yaştaki çocuklara göre daha fazla molaya ve etkinlik değişikliğine, daha az doğrudan öğretime ve daha fazla alternatif etkinliğe ihtiyaç vardır. Okul öncesi dönemdeki ve daha büyük yaştaki çocuklar "Eğer, sonra" ifadesinden, masada oturduklarında ve etkinliği tamamladıklarında ödül kazanacaklarını ya da mola vereceklerini anlarlar. Çok küçük yaştaki çocuklar bu durumu anlayamayabilirler ve ödül için beklemeye sabırlı olamayabilirler. Normal gelişim gösteren çocuğun ben merkezci doğası ile otizmli çocukların

mesafeli duruşlarının birleşimi UDA'yı zorlayıcı yapabilir. Bu workshop UDA'nın özellikle çok küçük yaştaki çocuklarla kullanımına yönelik olacaktır. Bu workshopta katılımcılar (a) UDA'nın tanımını ve önemli bileşenlerini, (b) küçük yaştaki bir çocuk için Oyun-Temelli bir UDA programının temelini, (c) Oyun-temelli bir ortamda kullanılabilecek UDA'nın bilim ve ilkelerine dayalı uygulama yöntemlerini, (d) çok küçük yaştaki çocuklar için oyun aracılığıyla öğrenme yöntemlerini nasıl sunacaklarını öğrenecekleridir.

Çalıştay #4

Erken Çocuklukta Cinsel Gelişim ve Cinsellik Eğitimi

Yrd. Doç. Dr. Ayten DÜZKANTAR

Anadolu Üniversitesi

İnsan birbiriyle etkileşen ve birbirleriyle paralel gelişen bazı gelişim

boyutlarıyla bir bütündür. Bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal ve cinsel gelişim alanları bu boyutları oluşturur. Hiçbir gelişim alanı diğerinden öncelikli düşünülmemelidir. Unutulmamalıdır ki insan tüm gelişim alanlarında paralel gelişim gösterdiğinde kendini gerçekleştirebilmektedir. Bilişsel gelişim için nasıl ki bir kuramsal temele dayalı değerlendirme ve öğretim planlamaları yapıyorsak, cinsel gelişim için de gelişimsel bir kuramı kullanıyoruz. Cinsiyet rolünün kazanımında çocukların geçirdikleri psikoseksüel gelişim evrelerin de etkisi bulunmaktadır. Freud'a göre beş psikoseksüel gelişim dönemi vardır. Bu gelişim evrelerinde normal çocukların edinimleri konusunda bilgi sahibi olmak özel eğitime gereksinim duyan çocuklarımızın eğitimlerini planlarken bizlere yol gösterici olabilir.

Özel eğitime gereksinim duyan çocuklarımızın eğitimlerini planlarken her

zaman normal gelişim evrelerinde edinilmesi gerekenler rehber olarak kullanılmaktadır. Genellikle özel eğitime gereksinim duyan çocukların gelişim evrelerinden aynı sıra ile ancak farklı süreçte geçtikleri fikri kabul edilmektedir. Bu zihin gelişimi için nasılsa cinsel gelişim içinde öyle ele alınmalıdır. Bu bağlamda cinsel gelişimi anlamamızı sağlayacak psikoseksüel gelişim evrelerini yeniden gözden geçirerek neleri ne zaman öğretmemiz gerektiği konusunu gözden geçireceğiz.

Çocuğun tüm gelişim alanlarındaki gelişiminin takip edilerek cinsiyetine

uygun rollerini kabul etmesine, kendi cinsi ile karşı cinsin özelliklerini anlamasına, kendi cinsiyle ilgili özelliklerle bir bütünlük içinde yaşamasına yardımcı olmak amacıyla verilen bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmalarını nasıl yapacağımızı planlayacağız. Çocuklukta başlaması gereken cinsiyet eğitimi, çocukta cinsellik kavramının gelişimiyle ergenlik döneminde son şeklini alır. İnsandaki cinsellik anlayışı, hayvanlardaki cinsel içgüdüden farklı olarak duygu ve düşüncelerin birlikte ele alındığı bir eğitim süreciyle geliştirilir. Bu çalışmada özel eğitime gereksinim duyan çocuklarda psikoseksüel gelişim açısından farklılıklar söz konusu mudur? Sorusuna yanıt arayacağız.

Sentilhes'e göre cinsellik kavramının gelişimi duygu ve aklın birlikte kullanımını gerektirir. Zeka düşünmeyi, yorum yapmayı, olaylar arasında ilişki kurmayı, seçenekler oluşturmayı, uygun tercihler yapmayı sağlar. Cinsel gelişim, fiziksel gelişim ve olgunluğu temel alan eylemsel girişimlerin zihinsel kapasiteye göre anlamlandırılmasıyla sağlanan cinsel özgü duygusal ve sosyal gelişim alt yapısının oluşturulması anlamına geldiği söylenilebilir.

İçinde yaşanan kültür, gelenek, din, hukuk, ekonomi vb. bağlı olarak cinsiyet eğitimi de farklılaşır ve farklı cinsellik anlayışlarının gelişmesine neden olur. Çocuğun kendisinden beklenen uygun cinsiyet rolünü kazanması, içinde yaşadığı toplumun, çevrenin ve ailenin etkisiyle sağlanmaktadır.

Tüm gelişim alanlarında gelişimini tamamlayan bireyin, bağımsız bir birey olmasını sağlamak ulaşılmak istenen son noktadır. Bağımsızlık, kendi sınırları içinde özerk ve dokunulmaz olmak demektir. Bireyin bedeni bu dokunulmazlık sınırını oluşturur. Öyleyse, bireye bağımsız olduğunu öğretmenin bir yolu, bireye öncelikle bedeninin dokunulmazlığı olduğunu öğretmektir. Bunun için anne-babaların ve toplumun tutum değiştirmesi gerekmektedir. Her toplumda yaşanan sorunlar farklılaştığı

için de sorunların çözümünün her toplum, her aile, her birey için değişmektedir. Bu çalışmada kendi kültürel değerlerimize uygun bir cinsel eğitim ve tacizden koruma programını çalışacağız.

Çalıştay #5

Nokta Belirleme Tekniği

Yrd. Doç. Dr. Ahmet YIKMIŞ

Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Bu çalışmada matematikte güçlük çeken çocuklara matematik kavram ve becerilerinin öğretiminde kullanılan farklı tekniklerden biri olan (Touchmath) nokta belirleme tekniğine yer verilecektir.

Okul öncesi ve ilkokul yıllarında özel gereksinimli çocuklar Matematikte yer alan kavram ve işlemleri öğrenmede güçlük yaşamaktadırlar. Bu güçlüklerin çoğu; öğrencilerin dersle ilgili önceden edindikleri bilgi ve beceri yetersizliğinden, kavramların çoğunun anlatımında çok hızlı gidilmesinden, matematik tekniklerinin sunumundaki tutarsızlıklardan, öğretim aktivitelerinin çoğunda iletişimim zayıf olmasından, öğrencinin ilk öğretme aşamasından bağımsız çalışmaya doğru gitmesinde pratik yaptırmada yetersizliklerden, dil ve okuma sorunlarından, hafıza sorunlarından ve öğretimsel içeriğin ve sunumun yetersizliğinden kaynaklanmaktadır.

Nokta belirleme tekniği matematik olgusunun ezberlenmesinin ve el ile işlenmesinin arasındaki boşluğa köprü kurmak amacını sağlayan bir çoklu-duyumsal, bütünleyici programdır. (Bullock, 2000; Grattino, 2004). Gelişimsel kuramlarında Bruner, Piaget ve Vygotsky tarafından desteklenen sıralı öğrenme stratejilerini izler. Dolayısıyla Nokta belirleme tekniğinin temeli bu kuramcılara dayanmaktadır. Bu tekniğin okul öncesi ve ilkokul dönemlerinde özellikle sayıların ve dört işlemin öğretiminde etkili olduğunu ortaya koyan bilimsel araştırmalar mevcuttur. Ayrıca sayı doğrusu gibi diğer tekniklerle etkililiğini ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır. Bu teknikte öğrenciler bir sayının miktarını temsil eden noktalara işaret eder, dokunur ve sayar. Bu teknik özellikle matematikteki somut- yarı somut- soyut sunumları aynı anda barındırması bakımından

diğer tekniklerden farklılık göstermektedir. Örneğin sayıları karşılayan görsel semboller olan rakamların üzerine nokta olarak nesneler, çeteleler ve resimler konulabilmektedir. Çalışma sürecinde katılımcılara; nokta belirleme tekniğinin özellikleri ve ilkeleri üzerinde durulacak, kuramsal temelleri anlatılacak. Ayrıca somut- yarı somut- soyut düzeyde öğretim ve değerlendirme etkinliklerine yer verilecektir. Bu etkinlikler okul öncesi ve ilkokulun ilk yıllarındaki örneklerden seçilecek ve özellikle sayılar, temel toplama, temel çıkarma, temel çarpma ve temel bölme işlemleri üzerinde yoğunlaşılacaktır.

Çalıştay #6

OSB Olan Çocukların Ebeveynlerine Yönelik Aile Eğitim Uygulamaları

Yrd. Doç. Dr. Avşar ARDIÇ

Ege Üniversitesi

Bu atölye çalışmasının amacı özel eğitim alanında çalışan uzmanların yetersizliği olan çocukların ebeveynlerine yönelik aile eğitim uygulamalarını hazırlayama becerilerinin geliştirilmesidir. Bu amaç doğrultusunda atölye uygulamasında özel eğitim alanında çalışan uzmanlara şu alanlarda bilgi ve uygulama becerisi kazandırılması amaçlanmaktadır; (a) yetersizliği olan çocuğun ailesinin gereksinimlerinin belirlenmesi, (b) gereksinimler doğrultusunda aile eğitiminin içeriğinin planlanması, (c) aile eğitimi etkileyen etkenler ve bu etkenlerin kontrol altında alınması, (d) aile eğitimi uygulamasının gerçekleştirilmesi ve (e) Aile eğitimi uygulamasının sonuçlarının değerlendirilmesi. Atölye katılımcılarının ise atölye sürecine katkı sağlamaları beklenmektedir. Katılımcıların özel eğitim uygulama alanında aileler hakkında edindikleri deneyimleri atölye çalışması sırasında paylaşımları atölye çalışmasının var olan durumla daha ilişkili olmasına katkı sağlayacaktır. Bu atölye çalışması sonunda katılımcılar: (a) yetersizliği olan çocukların ailelerinin aile eğitimi gereksinimlerini belirlemenin yollarını ifade edebilecekler, (b) aile eğitiminin içeriğini aile gereksinimleri temelinde belirleyebilecekler, (c) aile eğitiminin içeriğini hazırlayabilecekler, (d) aile eğitimi etkileyen etkenleri tanımlayabilecekler ve olası kontrol yollarını ifade edebilecekler, (e) aile eğitimi uygulamasını gerçekleştirmek için gerekli bilgi ve beceriye sahip olabilecekler ve (f) aile eğitimi uygulamasının sonuçlarını değerlendirebileceklerdir

Çalıştay #7

Akademik Becerilerin Öğretimi

Doç. Dr. Macid MELEKOĞLU & Yrd. Doç. Dr. Orhan ÇAKIROĞLU

Osmangazi Üniversitesi & Karadeniz Teknik Üniversitesi

Öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin en çok zorlandıkları alanların başında okuma becerisi gelmektedir. Okuma becerisi diğer akademik becerilere temel oluşturduğu için erken çocukluk döneminden itibaren, özellikle okulun ilk yıllarında muhakkak değerlendirilmesi gereken alanların en başında gelmektedir. Ülkemizde okuma güçlüğüne yönelik gerçekleştirilen bilimsel çalışmalarda, kullanılan müdahalenin okuma ve okuduğunu anlama becerileri üzerindeki etkililiği değerlendirilirken, standart okuma testleri yerine çoğunlukla araştırmacının geliştirdiği okuma metinlerinin ve okuduğunu anlama sorularının veya MEB Talim Terbiye Kurulu tarafından onaylanmış kitaplardan seçilen metinlerin ve ilgili soruların kullanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla, bu çalışmalara katılan çocuklar birbirinden farklı okuma metinlerine ve okuduğunu anlama sorularına maruz kalmakta ve okuma becerilerinin bilimsel bir metotla ve güvenilir olarak değerlendirilmesinde sorunlar yaşanmaktadır. Ayrıca, ülkemizde, özel öğrenme güçlüğünün hem tıbbi hem de eğitsel tanısının konulma süreçlerinde okuma ve okuduğunu anlama becerilerini değerlendiren standart okuma testi çoğunlukla kullanılmamaktadır. Bu süreçlerde kliniklerde ve Rehberlik Araştırma Merkezlerinde (RAM) öğrencilerle okuma metinleri ve okuduğunu anlama soruları kullanılabilen fakat bu metinlerin ve soruların belirlenmesinde uygun bir bilimsel bir yöntemin kullanılması yerine genellikle her değerlendirici kendine göre bir yol izlemektedir. Dolayısıyla bir çocuğun öğrenme güçlüğü tanısı için okuma ve okuduğunu anlama becerilerinin değerlendirilmesinde farklı sonuçlar elde edilebilmektedir.

Bu çalıştayın amacı katılımcı öğretmenlerimizi, öğretmen

adaylarımızı ve araştırmacıları Öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin okuma başarılarının değerlendirilmesi konusunda bilgilendirmek ve gerekli eğitimleri sağlamaktır. Bu amaçla çalıştay kapsamında aşağıdaki etkinlikler yapılacaktır:

1. Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler kimdir sorusunu üzerinde durularak sınıflarımızda öğrenme güçlüğü olan veya bu riski taşıyan öğrencilerin erken müdahalesinde izlenmesi gereken süreç tanıtılacaktır. Bu kapsamda ülkemizde ve uluslararası alanyazında geliştirilen tarama envanterleri katılımcılarla paylaşarak pratik bir şekilde sınıflarında kullanmaları için uygulamalı eğitimler verilecektir.

2. Öğrenme güçlüğü olan öğrencileri belirlemede kullanılabilecek öğrencilerin tespitinde takip edilmesi gereken adımlar ve bu adımlar içerisinde öğretmenlere ve ailelere ne gibi roller düştüğünün katılımcılarla paylaşılması ve yasal süreçler hakkında katılımcı uzman ve öğretmenlerimizin bilgilendirilmesi sağlanacaktır.

3. Melekoğlu, Çakıroğlu ve Erden (2015) tarafından geliştirilen Sesli Okuma Becerisi ve Okuduğunu Anlama Testi (SOBAT) eğitimleri yapılacaktır. SOBAT testini kullanarak öğretmenlerimiz ve diğer katılımcılar sınıflarında okumada güçlük yaşayan öğrencilerin okuduğunu anlama ve akıcı okuma performanslarını standartlaştırılmış ve Türkiye genelinde geçerliği olan bir test ile nasıl değerlendirebileceklerini öğreneceklerdir.

4. Sınıfında öğrenme güçlüğü ve özellikle okumada güçlük yaşadıklarını tespit ettikleri öğrencilere yönelik öğretmenlerimizin kullanabilecekleri ulusal ve uluslararası alanyazında bilimsel kanıta dayalı olarak etkililiği

kanıtlanmış stratejileri nasıl kullanabileceklerine dair eğitimler yapılacaktır. Bu kapsamda öğretmenlerimizle çeşitli uygulama kitapçıkları ve çeşitli materyaller tanıtılacaktır.

Çalışmaya katılan eğitimcilere ve araştırmacılara SOBAT eğitim sertifikası, Okuma Başarısını Artırıcı Stratejiler Kitapçığı ve SOBAT testi verilecektir.

Çalıştay #8

Gelişimsel Geriliği Bulunan Çocuklara Yönelik Küçük Adımlar Erken Eğitim programı

Prof. Dr. Sema Batu & Doç. Dr. Arzu ÖZEN & Uzman Sezgin KARTAL

Anadolu Üniversitesi & Anadolu Üniversitesi & Nova Özel Eğitim

Bu atölye çalışmasının amacı özel eğitim alanında çalışan uzmanların yetersizliği olan çocukların ebeveynlerine yönelik aile eğitim uygulamalarını hazırlayama becerilerinin geliştirilmesidir. Bu amaç doğrultusunda atölye uygulamasında özel eğitim alanında çalışan uzmanlara şu alanlarda bilgi ve uygulama becerisi kazandırılması amaçlanmaktadır; (a) yetersizliği olan çocuğun ailesinin gereksinimlerinin belirlenmesi, (b) gereksinimler doğrultusunda aile eğitiminin içeriğinin planlanması, (c) aile eğitimi etkileyen etkenler ve bu etkenlerin kontrol altında alınması, (d) aile eğitimi uygulamasının gerçekleştirilmesi ve (e) Aile eğitimi uygulamasının sonuçlarının değerlendirilmesi. Atölye katılımcılarının ise atölye sürecine katkı sağlamaları beklenmektedir. Katılımcıların özel eğitim uygulama alanında aileler hakkında edindikleri deneyimleri atölye çalışması sırasında paylaşımları atölye çalışmasının var olan durumla daha ilişkili olmasına katkı sağlayacaktır. Bu atölye çalışması sonunda katılımcılar: (a) yetersizliği olan çocukların ailelerinin aile eğitimi gereksinimlerini belirlemenin yollarını ifade edebilecekler, (b) aile eğitiminin içeriğini aile gereksinimleri temelinde belirleyebilecekler, (c) aile eğitiminin içeriğini hazırlayabilecekler, (d) aile eğitimi etkileyen etkenleri tanımlayabilecekler ve olası kontrol yollarını ifade edebilecekler, (e) aile eğitimi uygulamasını gerçekleştirmek için gerekli bilgi ve beceriye sahip olabilecekler ve (f) aile eğitimi uygulamasının sonuçlarını değerlendirebileceklerdir.

Çalıştay #9

Uygulamalarımı Eylem Araştırması İle Geliştiriyorum

Doç. Dr. Hasan GURGUR

Anadolu Üniversitesi

Eğitim bilimlerine ilişkin tüm alanlarda olduğu gibi erken özel eğitim alanında da araştırmalar ve uygulamalar arasında bir boşluğun olduğuna yönelik eleştirilerin halen geçerliliğini koruduğu söylenebilir. Daha somut olarak, öğretmenler tarafından literatürde var olan araştırma sonuçlarının kendi uygulamalarına katkı sağlamadığını veya sonuçların gerçek durumları yansıtmadığına yönelik eleştiriler sıklıkla dile getirdiklerine sıklıkla rastlanmaktadır. Öğretmenlerin uygulamalarını yansıtmadığı ve çözüm sağlamadığını belirttikleri söz konusu araştırmaların kurguları geleneksel araştırma desenleri şeklinde adlandırılabilir.

Araştırmalar ve uygulamalar arasında var olduğu belirtilen bu boşluğu gidermenin yollarından birisinin geleneksel araştırmaların dışında bir araştırma yöntemini kullanmak olduğu belirtilmelidir. Bu anlamda araştırmalar ve uygulamalar arasında var olan boşluğu doldurmak amacıyla kullanılabilecek işlevsel araştırma desenin *“Eylem Araştırması”* olduğu söylenebilir.

Güncel olarak Türkiye’de de oldukça yaygın şekilde kullanılan *“Eylem Araştırması”* deseni nitel araştırma yöntemleri şemsiyesi altında yer almaktadır. Sistematik döngüler şeklinde yürütülen bu desen sadece akademik çalışma yapacak kişilere değil aynı zamanda öğretmenler için uygulamalarını geliştirme aracı olarak görülmelidir. Bu nedenle eylem araştırması deseni öğretmenlerin uygulamalarını sorguladıkları, yansıtmaya yaparak uygulamalarını geliştirme çalışmaları nedeniyle zaman zaman *“Öğretmen Araştırması”* şeklinde de adlandırılmaktadır. Dolayısıyla eylem araştırmasının; hem araştırmacılara hem de öğretmenlere kendi mesleki

gelişimlerini sağlama anlamında katkılar sağlayabileceği söylenebilir. Bu nedenle gerçekleştirilecek çalıştayın başlığı “*Uygulamalarımı Eylem Araştırması ile Geliştiriyorum!*” şeklinde belirlenmiştir. Diğer yandan eylem araştırmasının sadece bireysel mesleki katkılarında değil, araştırmanın uygulandığı ortamı da geliştirme potansiyelinden söz etmek gerekir.

Öğretmenlere çok yönlü katkılar sağlama potansiyelinden hareketle bu çalıştayda, bir eylem araştırmasının nasıl planlanabileceği, yürütülebileceği ve sonuçların nasıl ortaya konabileceği konuları üzerinde durulacaktır. Aynı zamanda bir eylem araştırmasından elde edilen sonuçlardan nasıl yararlanılabileceği ele alınacaktır. Bu çalıştayın sonunda tüm katılımcıların öğretmenlerin günlük çalışma işleyişlerinde gerçekleştirdikleri eylemler ile bilimsel bir araştırma deseni olarak “eylem araştırması” arasındaki farkı anlayabilecekleri ve desenin özelliklerini açıklayabilecekleri bilgi ve becerilere sahip olmaları öngörülmektedir. Ayrıca katılımcılarla etkileşimli şekilde yürütülecek çalıştayın sonunda her bir katılımcının temel düzeyde eylem araştırması deseni kullanarak bir araştırmayı planlayıp uygulayacak duruma gelebilmesi amaçlanmaktadır. Bu seminere uygulama odaklı araştırmaya meraklı lisansüstü düzeyinde eğitim gören öğrenciler ile birlikte, gelişme odaklı öğretmenler de katılabileceklerdir.

Çalıştay #10

Uygulamalarımı Eylem Araştırması İle Geliştiriyorum
Yrd. Doç. Dr. Salih RAKAP & Öğr. Gör. Sinan KALKAN

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Grafiksel (görsel) analiz, tek denekli deneysel araştırma modellerinin kullanıldığı çalışmalarda elde edilen verilerin analizi ve yorumlanmasında kullanılan birincil yöntemdir. Ancak, son yıllarda tek denekli deneysel araştırma modellerini kullanan bir çok araştırmacı ile araştırma kuruluşları, tek denekli deneysel araştırma modellerinin kullanıldığı çalışmalarda grafiksel analize ek olarak etki büyüklüğünün hesaplanmasını ve rapor edilmesini tavsiye etmektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde tek denekli deneysel araştırma modelleri için geliştirilen etki büyüklüğü yöntemlerinin üç ana kategoride toplandığı görülmektedir: (a) non-parametrik yöntemler, (b) standartlaştırılmış ortalama farkına dayalı yöntemler ve (c) regresyon temelli yöntemler. Non-parametrik yöntemler diğer iki kategoride yer alan yöntemler ile kıyaslandığında hesaplanması ve yorumlanması daha kolay olan ve literatürde daha yaygın olarak kullanılan yöntemlerdir. Bu yöntemlerin bir başka avantajı ise diğer iki yöntem ile etki büyüklüğü hesaplanırken göz önünde bulundurulması gereken varsayımlardan etkilenmemeleridir. Yüksek lisans ve doktora öğrencilerine yönelik olarak düzenlenen bu çalıştayda, yaygın olarak kullanılan sekiz non-parametrik etki büyüklüğü hesaplama yöntemi (PND, PEM, PEM-T, NAP, PAND, PDO, IRD, Tau-U) uygulamalı olarak anlatılacak, elde edilen etki büyüklüklerinin nasıl yorumlanacağı ve farklı tek denekli araştırma modelleri kullanıldığında etki büyüklüğünün nasıl hesaplanacağı üzerinde durulacaktır.

Çalıştay #11

Ayrık Denemelerle Öğretim Sunma Eğitim Sunma Eğitim Programı
(ADÖSEP)

Prof. Dr. Sezgin VURAN & Yrd. Doç. Dr. Emre ÜNLÜ

Anadolu Üniversitesi, Bülent Ecevit Üniversitesi

ADÖSEP Nedir?

ADÖSEP, Ayrık Denemelerle Öğretim Sunma Eğitim Sunma Eğitim Programının kısaltılmış ismidir.

ADÖSEP' i kimler nerede geliştirmiştir?

ADÖSEP Emre Ünlü ve Sezgin VURAN tarafından 2008 senesinde geliştirilmeye başlayan ve 2010 senesinde Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Komisyonu tarafından da desteklenen bir eğitim programıdır. Program 2012 yılında tamamlanmıştır.

ADÖSEP' in bilimsel dayanağı var mıdır?

ADÖ otizm spektrum bozukluğu alanında Amerika Birleşik Devletlerinde bağımsız kurumların gerçekleştirmiş olduğu bilimsel dayanaklı uygulamalar listelerinde üst sıralarda yer almakta ve ADÖ ilişkin çok sayıda araştırma gerçekleştirildiği görülmektedir. ADÖ sunmanın uzmanlara, öğretmenlere, anne babalara ve diğer alanda çalışan personele öğretmesini amaçlayan ADÖSEP' in etkililiği, Sezgin Vuran danışmanlığında Emre ÜNLÜ tarafından gerçekleştirilmiş doktora çalışması ile sınanmıştır. Toplam 28 katılımcı ile gerçekleştirilmiş olan deneysel çalışmanın sonuçları ADÖSEP' in ADÖ sunma becerisi sunma üzerinde etkili olduğunu göstermiştir. Katılımcıların öğrenmiş oldukları Ayrık Denemelerle Öğretim sunma becerilerini çalışma tamamlandıktan sonrada sergiledikleri ve farklı becerilerin öğretiminde kullanarak genelledikleri görülmüştür.

ADÖSEP nasıl uygulanır?

ADÖSEP, özellikle zengin örnekler ve uygulamaları bünyesinde barındıran uygulanması kolay bir programdır. Programın uygulamacı sertifikasını alan uzman/eğitimci programda öğrenmiş olduğu yöntem ve teknikleri, çocuğuna / öğrencisine taklit, eşleme, alıcı dil, ifade edici dil, akademik beceriler gibi pek çok becerinin kazandırılmasında kullanabilir.

ADÖSEP programı neleri kapsar?

ADÖSEP programı ADÖ sunma becerinin öğretilmesi amacı ile hazırlanmış olan dokuz modülden oluşmaktadır. Program içeriğinde, sunumlar, görseller, video örnekleri, rol etkinlikleri, video değerlendirme ve video analizleri yer almaktadır. Programda yer alan ilk beş modül zengin örnekler ile ADÖ'ye zemin oluşturan kavramlar ve ADÖ sunmanın öğretilmesi üzerinedir. Programın altı, yedi ve sekiz ve dokuzuncu modüllerinde ise uygulama video örnekleri, video değerlendirme, video analizleri ve rol etkinlikleri ile ADÖ'nün nasıl kullanılacağı uygulamalı olarak ele alınmaktadır. ADÖSEP programında yer alan eğitim modüllerinin içeriği özet olarak aşağıdakilerden oluşmaktadır;

1. OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU: Otizm spektrum bozukluğunun tarihçesi ve belirtileri, karakteristik özelliklerine ilişkin örnekler, nedenleri, otizmde bilimsel dayanaklı uygulamalar konularını içermektedir.
 2. PEKİŞTİRME SÜRECİ: Bir program bileşeni olarak pekiştirme süreci, pekiştireçler, pekiştirme türleri, pekiştirme tarifeleri, pekiştireçlerin hazırlanması, etkili pekiştireçlerin belirlenmesi konularını içermektedir.
 3. İPUCU SÜRECİ: Bir program bileşeni olarak ipucu süreci, ipucu türleri, ipucu türleri, ipuçlarının silikleştirilmesi konularını içermektedir.
-

4. ÖĞRETİM ÖNCESİ HAZIRLIK: Çalışılacak becerilerin belirlenmesi, çalışılabilecek beceri alanları, öğretim ortamının çalışma için hazırlanması, ders planı oluşturma, öğretim verilerinin kaydedilmesi konularını içermektedir.

5. AYRIK DENEMELERLE ÖĞRETİM: Deneme nedir? Öğretim oturumu nedir? Ayrık denemelerle öğretim nedir? Neden ayrık denemelerle öğretim? Ayrık denemelerle öğretimin bileşenleri, ADÖ nasıl kullanılır, ADÖ örnek uygulamaları

6. ÖRNEKLERLE ADÖ: ADÖ sunmanın farklı becerilerin öğretilmesinde kullanılmasına ilişkin örnekler, izlenen videoların kullanılan tarafından değerlendirilmesi, kullanıcı değerlendirmelerinin analizi, farklı beceri öğretimlerine ilişkin rol etkinlikleri ve geri bildirim verilenmesinden oluşmaktadır. (son dört oturum kapsam olarak aynı ancak içerik örnek ve uygulamalar farklıdır)

Çalıştay #12

Söz-Öncesi İletişim Becerilerinin Doğal Bağlamda Öğretimi – Milieu
Yöntemi

(Activity-Based Approach for Social Emotional Assessment &
Intervention)

**Yrd. Doç. Dr. Bahar KEÇELİ KAYSILI & Prof. Dr. Funda ACARLAR &
Öğr. Gör. Dr. Meral Çilem ÖKÇÜN AKÇAMUŞ**

Ankara Üniversitesi

Söz-öncesi iletişim becerilerinin, sosyal etkileşime imkân veren doğal bağlamlarda öğretilmesi önerilmektedir. Çünkü çocuğun jest kullanımı, taklit edebilmesi, ses çıkarması ya da sözcük kullanması doğal bağlamlar dışında tek tek öğretildiğinde, iletişim işlevi taşımayacak ve çocuk, öğrendiği bu becerileri doğal ortamlara genelleyemeyecektir. Ülkemizde ise söz-öncesi iletişim becerilerinin öğretimi ya hiç yapılamamaktadır ya da bu becerilerin öğretiminde çoğunlukla davranışçı yöntemler tercih edilmektedir. Davranışçı yöntemde beceriler, doğal bağlam dışında yapılandırılmış bir şekilde öğretilmektedir. Dilin yordayıcısı olan sosyal iletişim becerilerinin, erken müdahale programlarında, doğal öğretim yöntemleri ile öğretilmesinin, erken müdahalenin başarısını arttıracığı ve çocukların dil kazanımlarını olumlu yönde etkileyeceği alanyazında gözlenen bulgulara dayalı olarak söylenebilir. Ülkemizde özel eğitim alanında bu gelişim aşamasında özel gereksinimli çocukların uygun öğretim yöntemleri ve uygun amaçlarla desteklenmiyor olması, dil ve konuşma açısından çocukların başarısızlık yaşamalarına neden olmaktadır. Araştırmalar risk grubunda olan çocuklara, iki yaştan önce sağlanan müdahalenin, daha sonraki yaşlarda sağlanan müdahaleye göre çok büyük etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle yapılması planlanan “Söz-öncesi iletişim becerilerinin doğal bağlamda öğretimi – Milieu yöntemi” başlıklı çalıştayın

Ülkemizdeki akademisyenlere, uygulamacılara, yüksek lisans ve doktora öğrencilerine büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Söz-ncesi iletişim becerilerinin ğretimi için son yıllarda yaygın olarak kullanılan, doğal bağlamda öğretime dayanan ve bilimsel dayanaklı bir yöntem olan “Milieu yöntemi”, Milieu dil ğretim yönteminin erken dönem söz-öncesi iletişim becerilerinin öğretimine uyarlamasıdır. Bu yöntemde çocuğun yanıt vermesini sağlayacak evre düzenlemesi yapmak, çocuğun liderliğini ve ilgi alanını izlemek, rutinler oluşturmak gibi özellikler bulunmaktadır. Bunun yanı sıra devam etmekte olan etkileşime gömülü olarak ğretim yapma, belirli hedef davranışlarına odaklanma, gerektiğinde ipuçlarını kullanma (sözel ipucu ve geciktirme), model olma ve dilbilimsel/dilsel haritalama gibi teknikler bulunmaktadır.

Yapılması planlanan çalıştayda, söz-öncesi sosyal iletişim becerilerinin tanımlanması, söz-öncesi döneme uyarlanmış Milieu yöntemi ve iletişim amaçlarının (bakma, koordineli bakış, jestler, istekte bulunma, yorumda bulunma, seslendirmeler vb.) doğrudan ğretimi konularında alanyazın doğrultusunda uygulama örnekleri eşliğinde bilgi aktarılacaktır.

Çalıştay #13

Sosyal Beceri Öğretiminde Kullanılan Yöntemler

Doç. Dr. İlknur ÇİFCİ TEKİNARSLAN

Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Sosyal beceriler; bireyin toplumdaki diğer bireylerle etkileşimde bulunmasını sağlayan sözel ve sözel olmayan davranışlardır. Sosyal beceriler, bireyler tarafından öğrenilen becerilerdir. Çocuklar bebeklikten başlayarak kendilerine yaklaşan kişilerle göz kontağı kurarak, gülümseyerek sosyal etkileşim kurmaya başlarlar. Ancak OSB’li bebekler başta olmak üzere pek çok yetersizliğe sahip bebekler çevreleriyle olumlu sosyal etkileşim kurmada güçlük yaşarlar. Özellikle okulöncesi eğitim sürecinde arkadaşlarıyla iletişim ve etkileşim kurması ve bunu sürdürmesi için sosyal beceri öğretimine gereksinim duymaktadırlar.

Sosyal beceri öğretiminde NAC (2014) raporunda bilimsel dayanaklı uygulamalar olarak; öykü temelli uygulamalar, kendini yönetme stratejileri, temel tepki, doğal öğretim, video modellerle öğretim, görsel destek kullanımı, akran aracılı uygulamalar, ebeveyn aracılı uygulamalardan bahsedilmiştir. Bu sunun içeriğinde de sosyal beceri öğretimindeki yöntemler tartışılacak, örnekler sunulacaktır.

Çalıştay #14

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Karşılıklı Taklit Eğitimi
Arş. Gör. Dr. Gökhan TÖRET & Prof. Dr. Rüya ÖZMEN

Gazi Üniversitesi

Erken çocukluk döneminde OSB olan çocuklara taklit becerilerinin öğretimi amacıyla öğretim yaklaşımları benimsenmiştir. Bu yaklaşımlar çerçevesinde desenlenen öğretim yöntemlerinin etkililiğinin ve verimliliğinin incelendiği bilinmektedir. Bu yöntemler, OSB olan çocuklara taklit becerilerinin öğretimi amacıyla son 50 yıldan bu yana devam eden bir süreç içerisinde alanyazında yerini almaktadır. Bu çalışmada ise bu eklektik müdahale teknikleri ile ortak özelliği paylaşan bir taklit eğitimi yöntemi olan (Ingersoll ve Shreibman, 2006), Karşılıklı Taklit Eğitimi'nin (Reciprocal Imitation Training; Ingersoll, 2008) incelenmesi amaçlanmıştır. KTE, doğal davranışsal müdahale yaklaşımı içerisinde yer alan, OSB olan çocuklara doğrudan taklit becerilerinin edinim veya kendiliğinden kullanım düzeylerinin ilerletilmesi amacıyla geliştirilen bir yöntemdir. KTE, temel olarak OSB olan çocuklara taklit becerilerinin kendiliğinden kullanım düzeylerinin, oyun ortamında ilerletilmesi amacıyla geliştirilmiştir (Ingersoll, 2008). Bu yöntem, yetişkinin çocuğun eylemlerini ve sesletimlerini taklit ettiği *koşullu taklit (contingent imitation)* (örn., Klinger ve Dawson, 1992) ile çocuğun eylemlerini eş zamanlı olarak adlandırması yoluyla betimlediği *dilsel haritalama (linguistic mapping)* (örn., Yoder, Warren, Gazdag ve Kim, 1993), hedeflenen taklit eylemlerine model olduğu, *model olma*; çocuğun taklit eylemini sergilemesi durumunda doğal pekiştireçleri sunduğu *pekiştirme*; çocuğun taklit eylemini sergilememesi durumunda hata düzeltmek için yardım sunduğu *tepki sunma* gibi öğretim tekniklerini içermektedir. KTE araştırmalarının bulgularının, OSB olan çocuklara taklit becerilerinin öğretilmesine ilişkin oldukça önemli yansımaları olmuştur. Birinci olarak,

doğal davranışsal yaklaşıma dayalı bir öğretim yöntemi olan KTE'nin, OSB olan çocuklarda, taklit becerilerinin edinim düzeyleri ve kendiliğinden kullanım düzeylerinin ilerletilmesinde etkili bir yöntem olduğu görülmüştür.

Çalıştay #15

Özel Gereksinimli Çocuklar için Müzik ve Hareket Uygulamaları
Yrd. Doç. Dr. Ayten DÜZKANTAR & Yrd. Doç. Dr. Bilgehan EREN &
Prof. Dr. Şükrü TORUN

Anadolu Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi

Başlı başına bir eğitim alanı olmasının yanı sıra çocukların bilişsel, psikomotor, duygusal, sosyal, dil ve sosyal iletişimi de içeren tüm gelişim alanlarını destekleyen bir eğitim aracı ve terapi yaklaşımı olan "müzik" ve "müzik etkinlikleri", birçok farklı uygulama seçenekleri ile disiplinler arası çalışmalara olanak sağlar. Algı, dikkat, planlama, anlam oluşturma, anlam çözümleme, öğrenme, bellek, zamanlama, sıralama, ve hareketle ilgili beyin işlemleri, müzikle ilgili beyinsel işlemlerle büyük ölçüde benzer ve ortak mekanizmalar kullanır. Şarkı söyleme, çalgı çalma, ritmik oyunlar, yaratıcı drama, hareket ve dans gibi etkinliklerle çocuğa kendini ifade olanağı sağlayan müzikli etkinlikler ile çocuklar eğlenirken öğrenir ve öğrenme sürecinden zevk alırlar. Etkinlik temelli öğretim ve gömülü öğretim gibi özel eğitim yöntem ve yaklaşımlarını uygulamaya da fırsat veren müzik ve hareket etkinlikleri her bireyin potansiyeli ölçüsünde katılımda bulunabileceği bir atmosfer yaratarak yanlışsız öğretim ilkeleri ile de paralellik gösterir. Tüm bunların yanında, bu etkinlikler aracılığı ile kabul görme kadar kabul gösterme ve bireysel olduğu kadar grupla birlikte hareket etme gibi noktalarda çocuklara bilişsel ve motor terapötik destekler de sağlanabilir. Gerçekleştirilecek atölye çalışmasında kolaylıkla uygulanabilir müzik ve hareket etkinlik örnekleri sergilenecek ve müziğin farklı kullanım olanaklarına değinilecektir.

Çalıştay #16

Bir Motor Müdahale Yaklaşımı: Aquaterapi

**Doç. Dr. Mehmet YANARDAĞ & Prof. Dr. İlker YILMAZ & FZT. İlhan
ÇAMURSOY**

Anadolu Üniversitesi

Bu çalıştayın amacı özel gereksinimi olan çocukların motor gelişim ve hareket becerilerini desteklemede aquaterapi yaklaşımını tanıtarak, okul öncesi dönemde rutin bir aquaterapi seansının grup etkinliği olarak nasıl düzenlendiğini uygulamalı olarak göstermektir. Katılımcılar bu çalıştayda su içi hareket, oyun ve egzersiz becerilerini yüzme havuzunda okul öncesi dönemdeki özel gereksinimli çocuklarla birlikte uygulama fırsatı bulacaklardır.

Çalıştay #17

Erken Çocuklukta Müdahalede Rutin-Temelli Değerlendirme ve
Müdahale Süreci

(Routines-Based Assessment & Early Intervention)

Prof. Dr. Robin McWILLIAM

Anadolu Üniversitesi

Bağlam her şeydir. Çocukların nerede ve ne zaman işlevsel beceriler sergiledikleri, çocukların gereksinimlerinin değerlendirilmesi ve müdahale sunulması için temel oluşturmaktadır. Değerlendirme rutin-temelli müdahale kapsamında çocukla sabah akşam vakit geçiren bireyler ile yapılan görüşmeler ile gerçekleştirilmektedir. Erken müdahalenin tanımının bizzat çocukla çalışmak yerine çocuğun etrafında bulunan aile, öğretmen gibi kişilere sağlanacak olan danışmanlık olarak değişmesinden dolayı bizim desteklerimizde bu kişilere olmaktadır.

Çalıştay #18

Problem Davranış Gösterme Riski Olan Küçük Çocukların Okulda Başarılı Olmalarına Yardımcı Pozitif, Önleyici, Pratik Stratejiler
(Positive, proactive, practical strategies to help young children at risk for problem behaviors be successful in the school environment)

Prof. Dr. Annemieke GOLLY

University of Oregon, USA

Problem davranış örüntülerinin sınıf atmosferine etkisi ve bir öğretmen sınıf yönetimi becerileri detaylı olarak belgelendirilmiştir (Forness, Kim, & Walker, 2012; Powell, Fixsen, Dunlap, Smith, & Fox, 2007). Her geçen gün öğretmenler okul öncesi ve erken çocuk bakımı ortamlarında çocuklarla daha verimli zaman geçirmektedir. Sosyal becerileri ve dikkat gerektiren becerileri (işbirliği, paylaşma, başkalarını dinleme, odaklanma) öğrenmeleri için öğretmenler çocukların enerjilerini yönetmeye çalışmaktadır. Son on yıl içerisinde pek çok anaokulu ve erken çocukluk bakım ortamlarında, minimal ancak önemli gereklilikleri karşılamama riski taşıyan çocukların sayısında artış gözlenmektedir. Erken eğitim alanı bugünlerde çocuklardaki antisosyal davranışların yaygınlığını azaltmadaki zorluklarla karşı karşıyadır. Son zamanlarda, okulöncesi dönemdeki çocuklarda var olan problem davranışların önlenmesi ve azaltılması için bilimsel dayanaklı uygulamaların geliştirilmesinde önemli bir ilerleme kaydedilmiştir (Barnett ve diğ., 2006; Daley, Jones, Hutchings, & Thompson, 2009; Dunlap & Fox, 2011; Forness ve diğ., 2000; LaForett, Murray, & Kollins, 2008; McCabe & Altamura, 2011). Başarıya ilk adım (BİA), anaokulundan ilköğretim 3. Sınıfa kadar ev/okul uygulamalarında umut verici bulguları olan bilimsel dayanaklı bir uygulamadır (Woodbridge ve diğ., 2014; Feil ve diğ., 2015). BİA, antisosyal davranışlar gösterme riski olan çocuklara, bu davranışların yerine aynı işlevi gören uyumsal davranışları kazandırmaya ve çocukların

hedef davranışlara ulaşmaları için gerekli stratejileri belirlemeye odaklanmaktadır. Ayrıca, bilimsel dayanaklı BİA erken müdahale ile bu durumlarla daha verimli başa çıkmayı amaçlamaktadır. BİA'nın odaklandığı öğrencinin okul ortamında başarılı olması için, sınıf pozitif ve öngörülebilir bir ortam olmalıdır. Bu çalıştayda pratik, önleyici, pozitif sınıf stratejileri ve herhangi bir erken eğitim programında uygulanabilecek BİA ilkelerine ilişkin video örnekleri paylaşılacaktır.

Çalıştay #19

Özel Eğitimde Yardımcı Teknolojilerin Kullanımı

Doç. Dr. Serhat ODLUYURT & Yrd. Doç. Dr. Selmin ÇUHADAR

Anadolu Üniversitesi & Trakya Üniversitesi

Amaç:

Bu çalışmaya katılan kişiler;

Gelişimsel yetersizliği olan çocuklarda kullanılan yardımcı ,
teknolojiler hakkında temel bilgilere,

Farklı düzeyde teknoloji içeren (düşük-orta ve ileri düzey
teknolojiler) uygulamalara ilişkin bilgilere,

İleri düzeyde teknolojilerin (bilgisayarlar, oyun konsolları ve sanal
gerçeklik, yazılımlar, donanım, video kameralar vb.) kullanıldığı örnek
uygulamalara,

Eğitim ortamlarında ve evde ileri düzey teknolojilerin kullanıldığı
uygulama örneklerine ilişkin bilgi ve deneyim sahibi olma fırsatı elde
edeceklerdir.

Hedef Kitle/Katılımcı özellikleri: Özel eğitim öğretmenleri –
Üniversitelerin Özel eğitim Bölümü Çalışanları- Özel Gereksinimli
Bireylerle Çalışan Uygulamacılar

Araç-Gereç: Katılımcıların uygulama yapabilmeleri ve örnek
yazılımları kullanabilmeleri için kişisel bilgisayarları ile çalışmaya
katılmaları gerekmektedir.

Çalıştay #20

Anne-Baba Olmaya Erken Müdahale

Psk. Doç. Dr. A. Şebnem Soysal Acar & Psikoterapist Özden YILMAZ
BİLGİN

Gazi Üniversitesi & Olgu Psikolojik Danışma Merkezi

Günümüzde bağlanma kuramı, sadece bebeklik ve çocukluk dönemlerine temel bakım veren kişi ile çocuk arasındaki ilişkilerin anlaşılmasına mercek tutan bir yaklaşım olmaktan öteye geçmiştir. Öyle ki erişkinlerin sosyal ve romantik ilişkilerinde yaşadıkları duygusal, bilişsel ve davranışsal özellikleri anlamak için de kullanılan bir model haline gelmiştir.

Bu atölye; bağlanma örüntüsünün bebeklikten, çocukluğa; eş olmaktan, ebeveyn olmaya kadar ilişkilerimizi düzenlememizdeki gücünü terapi ortamında çalışabilmek amaçlanmıştır.

Bağlanma sürecinin tanınması, tanımlaması, yönetilmesi, kendinin ve ötekinin varlığına dair farkındalık ve kendinin ve başkalarının varlığının onanması konusunda bakış açısı kazandırılması hedeflenmektedir.

Atölyemizde ele alacağımız konu başlıklarımız:

I. BEN NASIL BEN OLDUM?

“Kendini tanıma” sürecinde bağlanma örüntüsünün etkileri

II. BENİM GÖZÜMDE SEN NASIL SEN OLDUN?

“Ötekini anlama ve anlamlandırma” sürecinde bağlanma örüntüsünün etkileri.

İletişim engelleri, etkin dinleme ve ben dilini kullanabilme

III. ÇOCUKLA ÇOCUK OLMA HALLERİ

Çocuk “anne-babalık” tan çıkıp etkili anne-baba olabilme

Çalıştay #21

ETEÇOM Uygulamacı Sertifikası Kursu

Prof. Dr. İbrahim H. DİKEN

Anadolu Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi, Ege Üniversitesi

ETEÇOM'un açılımı nedir?

ETEÇOM, Etkileşim Temelli Erken Çocuklukta Müdahale

Programının kısaltılmış adıdır. Orijinal adı Responsive Teaching Program (RT)'dir.

ETEÇOM nasıl bir programdır?

ETEÇOM, ilişki-temelli yaklaşıma (Relationship-Based Approach) dayalı bir programdır. Floortime, DIR, Denver Modeli ve ETEÇOM (Responsive Teaching; <http://www.responsiveteaching.org/>) gibi ilişki temelli uygulamalar birincil bakıcının (ebeveyn ya da uzman/educator) çocuğu ile etkileşiminin niteliğini geliştirmeye ve dolayısı ile çocuğun gelişimini (bilişsel, sosyal-duygusal ve iletişim) desteklemeyi hedefler. ETEÇOM'u kimler nerede geliştirmiştir?

Çocuk gelişimine ve ebeveyn-çocuk gelişimi, ebeveynin yanıtvericiliği üzerine yıllardır yapılan çalışmalar temelinde ETEÇOM, ABD'de Prof. Gerald Mahoney ve Prof. James MacDonald tarafından 2006 yılında program haline getirilmiştir. Programın Türkiye'deki telif hakları ve eğitim verme yetkisi Prof. Dr. İbrahim H. Diken'e verilmiştir.

ETEÇOM'un bilimsel dayanağı var mıdır?

ETEÇOM'un etkiliği farklı yetersizliği olan ya da gelişimi risk altında olan 0-6 yaş arasındaki çocuklar ve ebeveynleri ile ABD; Kore ve Türkiye'de sınanmış ve sınanmaya devam etmektedir. Bu çalışmalar temelinde günümüze kadar yapılan ETEÇOM çalışmaları *Down Sendromu, Otistik bozukluk (Otizm), Serebral Palsi, Zihinsel Yetersizlik, Gecikmiş Dil ve Konuşma, Nedeni belli olmayan Gelişimsel Gerilik, Prematüre/Düşük Doğum*

Ağırlığı gibi farkı durumları olan çocuklar ve ebeveynleri üzerinde etkili olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, ABD’de Ulusal Otizm Merkezi (National Autism Center)’nin 2009 yılında yayımlanan raporuna göre ilişki temelli uygulamalar (ETEÇOM-RT gibi) umut vadeden uygulamalar arasında yer almaktadır.

ETEÇOM nasıl uygulanır?

ETEÇOM, oldukça sistematik, takibi ve uygulaması kolay bir programdır. Programın uygulamacı sertifikasını alan uzman/eğitimci ister kendisi çocuk ile uygulayabilir ister ise çocuğun birincil bakıcısı ile uygulayabilir. Programın ister ister kurumda uygulama seçeneği olmasından dolayı ETEÇOM, ev ya da kurum merkezli bir erken müdahale programıdır.

ETEÇOM programı neleri kapsar?

ETEÇOM’un hedefi uzman/eğitimci ya da ebeveynin etkileşimsel davranışlarını geliştirerek, çocuğun bilişse, iletişim ve sosyal duygusal gelişim alanlarında 16 temel davranışı kazanmasını ya da geliştirmesini hedefler. ETEÇOM’da 16 temel davranışı kazandırmaya yönelik 66 öğretimsel strateji ebeveyne/uzmana/eğitimciye öğretilir. 66 strateji ile de ilişkili tartışma noktaları bu temel davranış ve stratejilerin mantığını açıklar. ETEÇOM haftada 1-2, 1-1.30 saatlik oturumlar şeklinde düzenlenir. Her oturumda 1-2 strateji çalışılır. Yaklaşık 6 ay içerisinde programdaki stratejiler tamamlanır ve çocuğun gelişimden anlamlı gelişmeler gözlenebilir.

Çalıştay #22

Gilliam Otistik Bozukluk Derecelendirme Ölçeği-2-Türkçe Versiyonu
(GOBDÖ-2-TV) Kursu

Prof. Dr. İbrahim H. DİKEN, Doç. Dr. Özlem DİKEN,

Yrd. Doç. Dr. Avşar ARDIÇ

Anadolu Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi, Ege Üniversitesi

Gilliam Otistik Bozukluk Derecelendirme Ölçeği-2 (GOBDÖ-2; Gilliam Autism Rating Scale-2) otistik bozukluğu karakterize eden davranışlar sergileyen 3-23 yaşlar arasındaki bireylerin farklı amaçlar için değerlendirilmesini sağlayan bir derecelendirme ölçeğidir. GOBDÖ-2-TV; (a) Otistik bozukluk gösteren bireyleri tarama, (b) Otistik bozukluk gösteren bireyleri tanılama, (c) Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı (BEP) için amaçları belirleme, (d) Davranışsal ilerlemeyi belirleme/değerlendirme, (e) Ağır düzeydeki davranış problemlerini değerlendirme ve (f) Bilimsel araştırmalar için veri toplama amaçları için kullanılabilir. GOBDÖ-2-TV; Stereotip Davranışlar, İletişim ve Sosyal Etkileşim ile ilgili olmak üzere spesifik, gözlemlenebilir ve ölçülebilir davranışları içeren maddelerin yer aldığı üç alt ölçekten oluşmaktadır. Her alt ölçekte 14 olmak üzere GOBDÖ-2-TV’de toplam 42 madde yer almaktadır. Maddeler görüşe dayalı dördü bir derecelendirme ile puanlanmaktadır. GOBDÖ-2-TV’de ayrıca 3 yaşından önce gelişimsel gecikmeyi sınavan Ebeveyn Görüşmesi formu ve birey hakkında daha detaylı bilgi almayı amaçlayan açık uçlu sorular yer almaktadır. GOBDÖ-2-TV’nin değerlendirmesi sonucu birey zeka testlerinde olduğu gibi Otistik Bozukluk İndeksi (Puanı) adı verilen standart bir puan elde etmektedir. GOBDÖ-2-TV’de yer alan maddeler DSM-IV-TR (2000) ve Amerika Otizm Topluluğu’nun (2003) tanımları temelinde geliştirilmiştir.

GOBDÖ-2-TV'nin Türkiye standardizasyon çalışması 3 aşamalı bir süreci içermiştir. Birinci aşamada ölçeğin dil ve kavram eşitliği 6 bağımsız uzmanın görüşü temelinde sağlanmıştır. İkinci aşamada GOBDÖ-2-TV'nin pilot çalışması Türkiye'nin farklı illerinde (Eskişehir, Denizli, Sakarya, İzmir, İstanbul, Bursa, Antalya, Adana ve Diyarbakır) bulunan Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerine devam eden toplam 436 otistik bozukluk tanısı almış birey üzerinde yapılmıştır. GOBDÖ-2-TV'nin standardizasyonu için ana çalışma, yaşları 3-23 arasında değişen otistik bozukluk tanısı almış, Türkiye'nin farklı illerinde (21 il) yaşayan 1191 çocuk ve ergen üzerinden yapılmıştır. GOBDÖ-2-TV standardizasyon çalışması sonucu elde edilen geçerlik ve güvenirlik bulguları GOBDÖ-2-TV'nin uygun psikometrik özellikler yansıttığı ve belirtilen amaçlar doğrultusunda Türkiye'de kullanılabileceğini göstermiştir.

1. Kursun Amacı

Gilliam Otistik Bozukluk Derecelendirme Ölçeği-2-Türkçe Versiyonu (GOBDÖ-2-TV) kursu ile amaç katılımcıları GOBDÖ-2-TV'nin kullanımı konusunda yetkin kılmak ve sertifikalandırmaktır.

2. Kursun Çıktıları

Bu kursun sonunda katılımcı;

- a. Otistik bozukluk (otizm) hakkında güncel bilgiler edinecek,
- b. Otistik bozukluğun değerlendirilmesi konusunda bilgi dağarcığını geliştirecek,
- c. GOBDÖ-2-TV'nin genel ve teknik özelliklerini kavrayacak,
- d. GOBDÖ-2-TV'nin kullanımını öğrenecek ve puanlanmasını yapabilecektir.

Kursun sonunda katılımcılara “GOBDÖ-2-TV BİREYSEL KULLANIM BELGESİ”, “GOBDÖ-2-TV KULLANIM KILAVUZU” ve “100 adet GOBDÖ-2-TV PUANLAMA FORMU”nun yer aldığı GOBDÖ-2-TV KİT’i verilecektir.

3. Katılımcıların Özellikleri

Otistik Bozukluk (Otizm) gösteren bireyler ile çalışan özel eğitim öğretmeni, psikolog, sosyal hizmet uzmanı (sosyal çalışmacı), PDR uzmanı (rehber öğretmen), okulöncesi öğretmeni, psikiyatrist, nörolog, çocuk doktoru, gelişimsel pediatrist, fizyoterapist, dil ve konuşma terapisti, sınıf öğretmeni kursun katılımcısı olabilir.

4. Kursun biçimi

Kurs GOBDÖ-2-TV ile ilgili teorik ve uygulamalı şeklinde iki aşamalı gerçekleştirilecektir. Teorik bölümde Otistik Bozukluk ve GOBDÖ-2-TV hakkında detaylı bilgiler yer alacak, uygulamalı bölümde ise GOBDÖ-2-TV’nin uygulanması ve puanlanması çalışmaları yer alacaktır.

Çalıştay #23

Ebeveyn/Yetişkin Davranışını Değerlendirme Ölçeği Türkçe Versiyonu
(EDDÖ-TV) &

Çocuk Davranışını Değerlendirme Ölçeği-Türkçe Versiyonu (ÇDDÖ-TV)

Doç. Dr. Özlem DİKEN

Anadolu Üniversitesi

Bu çalıştayın amacı, Prof. Dr. Gerald Mahoney tarafından ABD’de geliştirilen ve Doç. Dr. Özlem Diken tarafından 2009 yılında Türkçe ‘ye uyarlanan ebeveyn/yetişkin ve çocuk etkileşimsel davranışlarını video kaydı üzerinden değerlendirmeyi amaçlayan iki ölçeğin uygulama yetkinliğini kazandırmaktır. EDDÖ-TV’nin amacı ebeveyn ya da yetişkinin etkileşimsel davranışlarını değerlendirmek iken ÇDDÖ’ nün amacı çocuğun etkileşimsel davranışlarını değerlendirmektir. EDDÖ-TV’de toplam 12 davranış yer almaktadır. 12 davranış 3 alt başlıkta toplanmıştır. Duyarlı-Yanıtlayıcı Olma başlığında 4 madde, Duygusal İfade Edici olma başlığında 5 madde ve Başarı Odaklı-Yönlendirici Olma başlığında ise 3 madde yer almaktadır. ÇDDÖ-TV’de toplam Dikkat başlığı altında 4, Başlatma başlığı altında 3 madde olmak üzere toplam 7 madde yer almaktadır. Maddeler 5’li bir likert-tipi puanlama ile video analizi üzerinden puanlanmaktadır. Bu 6 saatlik çalıştayda iki ölçeğin nasıl kullanılacağı ve puanlanacağı uygulamalı olarak video analizleri ile yapılacaktır.

PANELLER

Panel #1

Türkiye’de Erken Çocuklukta Müdahale Süreci: Neler yapıyoruz ?
Neler Yap(a)mıyoruz?

Moderatör: Prof. Dr. Gönül AKÇAMETE

**Prof. Dr. İbrahim H. Diken, MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri
Gn. Md. Temsilcisi, Elçin ER (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Gn. Md. Daire Bşk.)**

Bu panelde Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın Erken Çocuklukta Müdahale 'ye ilişkin geçmişten günümüze sundukları ve gelecekte sunmayı planladıkları hizmetler, Erken Çocuklukta Müdahale 'de Gelişimsel Sistem Yaklaşımı temelinde tartışılacaktır.

Panel #2

Türkiye’de 0-6 Yaş Çocuğa Yönelik Durum ve Gerekli Müdahaleler

Serkan Kahyaoğlu, Deniz Şenocak, Duygu Yaşar,

Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV); Genel Müdür Yardımcısı; Erken Çocukluk Eğitimi Birim Koordinatörü

Panelde, Türkiye’de 0-6 yaş döneminde gelişimleri risk altında olan çocukların desteklenmesine dikkat çekmek için Türkiye’de erken çocukluk dönemindeki çocuklar ve ailelerinin; çocuk koruma, beslenme, sağlık, erken çocukluk eğitimi konularında sayısal ve bilimsel araştırmalardan derlenen bilgiler uluslararası karşılaştırmalı olarak sunulacaktır. Bu durum çerçevesinde farklı alanlarda ortaya çıkan eksikliklere ve dolayısı ile ihtiyaç duyulan müdahalelere değinilecektir. İhtiyaç duyulan müdahalelere bağlı olarak AÇEV ’in uyguladığı programların ortaya çıkan ihtiyaca nasıl cevap verdiği eleştirisel bir bakış açısı ile kapsanacaktır. Ayrıca, uygulanan bu müdahale Programları ’nın çocuklarda dayanırlılığı (reselience) yaratıp yaratmadığı da araştırma sonuçları ile tartışılacaktır. Panelin son bölümünde a önerilerin politika geliştirme, erken çocukluğa yönelik beslenme, sağlık, eğitim hizmetleri ve çocuğa dokunan tüm kişi ve kuruluşlar dikkate alınarak panel gündemine taşınması düşünülmektedir.

Panel #3

Erken Okuryazarlık Becerileri ve Değerlendirilmesi

Prof. Dr. Tevhide Kargın, Doç. Dr. Cevriye Ergül,

Yrd. Doç. Dr. Birkan Güldenöglü

Ankara Üniversitesi

Okuma-yazma bir bireyin okulda başarması gereken önemli bir beceri olup öğrenmenin ve diğer tüm akademik faaliyetlerin temelini oluşturmaktadır. Yapılan boylamsal çalışmalarda, öğrencilerin erken okuryazarlık becerileri ile ileriki okuma ve akademik başarıları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu, başka bir deyişle güçlü erken okuryazarlık becerileri olan çocukların okula başladıklarında, daha sınırlı düzeyde becerileri olan akranlarına göre hem okumayı öğrenme, hem de akademik ve sosyal beceriler açısından daha başarılı oldukları vurgulanmaktadır (Justice, Invernizzi, Geller, Sullivan ve Welsch, 2005; McCardle, Scarborough ve Catts, 2001; Nelson, 2005). Bu nedenle de, erken okuryazarlık becerilerini yeterince kazanamamış çocukların erken dönemde belirlenmesi, erken müdahale programları ile akranları arasında oluşması olası olan farkların kapatılması ve çocukların başarı için gerekli olan dil ve okuryazarlık becerileri ile donatılması çok önemlidir (Snow, Burns, ve Griffin, 1998).

Bu önemden yola çıkılarak hazırlanmış olan panel üç ayrı bölümde gerçekleşecektir. İlk bölümde erken okuryazarlık becerileri ve önemi özellikle de risk grubu çocukların erken dönemde belirlenmesine yönelik açıklamalara yer verilecektir. Bu bölümde erken okuryazarlık becerilerinin değerlendirilmesi ve müdahalesine yönelik alanyazında yapılmış çalışmaların sonuçları dinleyicilerle paylaşılacaktır. Panelin ikinci bölümünde erken okur yazarlık becerilerinin değerlendirilmesine yönelik olarak geliştirilmiş olan “Erken Okuryazarlık Becerileri Değerlendirme

Aracı” hakkında bilgi dinleyicilerle paylaşılacaktır. Panelin son bölümünde ise “Erken Okuryazarlık Becerileri Değerlendirme Aracı” ile gerçekleştirilmiş iki temel araştırmanın sonuçları dinleyicilere aktarılacaktır.

Panel #4

Erken Çocuklukta Fizyoterapi ve Rehabilitasyon

Doç. Dr. Mehmet YANARDAĞ & Doç. Dr. Bülent ELBASAN

Anadolu Üniversitesi, Gazi Üniversitesi

Erken dönem rehabilitasyon kavramı günümüzde giderek önem kazanmaktadır. Yenidoğan döneminde başlayan, risk faktörlerinin olduğu problemler ve bu problemlere ikincil olarak gelişebilecek riskler, bu yaklaşımların önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Öyküsünde herhangi bir olumsuz çevresel ya da biyolojik etmen bulunduran ve bu etmenlerin etkisiyle gelişme geriliği olabilecek bebekler, “riskli yenidoğan” olarak tanımlanır. Bütün risk etmenleri göz önüne alındığında tüm yenidoğanların %60-70'inde en az bir risk etmeni bulunduğu bildirilmektedir.

Erken dönem fizyoterapi yaklaşımları genellikle yenidoğan döneminde başlar ve yaşamın ilk 3 yılı sonuna kadar olan süreci kapsar. Genel olarak duruş ve hareketi etkileyen duyuşal stimölasyon ve fasilitasyon yöntemlerinden oluşan programlara ilave olarak, ilerleyen dönemde pozisyonlama, tutma taşıma prensiplerinin öğretilmesi ve duyu algı motor gelişim programları uygulanır. Fizyoterapi yaklaşımlarında temel amaç, yenidoğanın fiziksel, bilişsel, psikolojik, emosyonel, dil ve konuşma ve sosyal açılardan mümkün olan en üst düzeye çıkarılmasıdır. Bu konuşmada, yukarıda bahis edildiğı gibi, erken fizyoterapi yaklaşımları ve bunun öneminden bahis edilecektir.

Panel #5

Erken Çocuklukta Müdahalede: Üstün Zeka ve Yetenek

Prof. Dr. Yaşar ÖZBAY, Prof. Dr. Nilgün METİN, Prof. Dr. Uğur SAK

Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi

İnsanın yaşam süreci içinde gelişimin ve değişimin en hızlı olduğu erken çocukluk yıllarında, doğuştan getirdiği gelişme potansiyelini en üst düzeyde kullanabilmesine olanak sağlamak bunun yanı sıra gelişmesini tehdit eden riskleri ortadan kaldırabilmek ya da en aza indirebilmek çocukların ileride topluma nasıl bir birey olarak katılacaklarının belirleyicisi olması bakımından çok önemli girişimlerdir. Erken müdahale girişimlerinin, profesyoneller arasında daha çok gelişimleri risk altında olan ya da herhangi bir alanda engeli ya da yetersizliği olan çocuklar için uygulandığı yönünde bir algı bulunmaktadır. Bununla bağlantılı olarak üstün yetenekli çocukların doğuştan getirdikleri yüksek potansiyelleri dolayısıyla erken müdahale girişimlerine gereksinimleri yokmuş gibi düşünülmektedir, ancak bu çocuklar da özellikle diğer özel gereksinimli çocuklar gibi, farklı boyutlarda olmakla birlikte erken müdahale girişimlerine ihtiyaç duymaktadırlar. Yüksek duygusal duyarlılıkları ,çevreyi farklı algılamaları ve durum-olaylara farklı tepkileri gibi psikolojik özellikleri ile birlikte; hızlı öğrenme - daha meraklı olma ,yaşıtlarından daha değişik ilgi alanlarının olması gibi özellikleri, akranları ile uyum sağlama güçlükleri, bu çocukların erkenden ele alınmasını, ebeveynler ve eğitimcilerin normal gelişen akranlarına göre daha farklı yaklaşım göstermelerini gerektirmektedir. Özellikle okul öncesi dönemde fark edilip psikolojik, sosyal ve zihinsel alanlar bakımından ihtiyaçları karşılanamayan üstün yetenekli çocuklar daha sonraki yıllarda yeteneğini saklama, akademik başarısızlık, sosyal izolasyon, içe kapanma ya da yeteneğini kötüye kullanma gibi çoğu zaman üstün yeteneklilikle

bağdaştırılamayacak sorunlarla karşı karşıya kalabilirler. Ayrıca ebeveynler üstün yetenekli bir çocukla nasıl yaşayacakları, aile içindeki dinamikleri nasıl dengeleyecekleri, "uyumsuz gelişme" özelliklerine göre nasıl yaklaşım sergileyecekleri, onu yeteneklerini geliştirebilen ve aynı zamanda "mutlu" bir çocuk olarak nasıl yetiştirebilecekleri konularında danışma almaya ihtiyaç duymaktadırlar. Bu nedenlerle üstün yetenekli çocukların ve ailelerinin mümkün olduğunca "sorunsuz, mutlu ve başarılı bir gelecek" için en erken dönemden itibaren erken müdahale çalışmaları ile desteklenmelerinin önemi büyüktür.

Panel #6

Erken Çocuklukta Müdahale: Otizm Spektrum Bozukluğu &
Bilimsel Dayanaklı Uygulamalar
Doç. Dr. Necdet KARASU, Doç. Dr. Onur KURT, Yrd. Doç. Dr. Veysel AKSOY

Gazi Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi

Özel eğitim alanında delile dayalı yöntemler kavramı geçtiğimiz 15 yıl içerisinde alanyazında daha sıklıkla karşımıza çıkan bir terimdir. Bu kavram eğitim ve özel eğitim alanındaki çalışmaları politik bakımdan etkilerken yapılacak çalışmalara dönük olarak bir bakış geliştirilmesini de sağlamaktadır. Bu nedenle konuya dönük ele alış biçiminin düzenlenmesinin pratik çıktıları dikkate almak ve bunları geliştirmek durumundayız.

Delile dayalı yöntemler en kısa şekliyle açıklanmak istenirse; bilimsel yollarla elde edilen verilerin bütünsel olarak ele alınmasıyla birlikte bir öğretimsel yöntemin hangi şartlar altında en üst düzeyden etkili olduğunu tespit ettiğimiz yöntemlerdir. Bu yöntemlerin doğrudan aktif biçimde avantajımız için değerlendirilmesinin getirileri olacaktır.

Alanımızda çok sayıda çalışma yürütülmektedir ama birbirinden bağımsız şekilde ortaya konulan bilgilerin bir bütün olarak ele alınması, elde edilen bilginin politikalara, uygulamalara ve doğrudan eğitim ortamlarına yansımaları düzenleyecek şekilde yaklaşımlar geliştirilmesinin sonuçları olarak en kısa özetle ekonomik getirileri, eğitimsel getirileri, bireylerin yaşam kalitesine katkısı gibi konu başlıklarını ele alabilmekteyiz.

Ekonomik olarak ülkemizde özel eğitim hizmetleri için harcanan rakam oldukça yüksektir. Çıktı olarak elde edilenlerin ne olduğu incelenirse çok sınırlı sonuçlar elde edildiği ortaya konulabilir. Etkiyi

arttıramama nedenlerinden birisi zamanın ve mali gücün etkisi olmayan yöntemlerle rahatlıkla tüketilmesidir. Uygulamacıların daha etkin biçimde çalışabilmesinin yolu hangi şartlar altında neleri uyguladıklarında daha etkili sonuçlar elde edeceklerini bilmeleridir. İlk adım olarak yöntemlerin tespiti ardından da bunları öğretmenlere kazandırılmasının önemli getirileri olacaktır.

Eğitimsel getiriler ele alınacak olursa iki boyutun öne çıktığı değerlendirilebilecektir. Öncelikle öğrencilerin en üst düzeyden fayda sağlayabilecekleri yöntemlerin kullanımıyla zaman kaybı engellendiği gibi eğitim esnasında ortaya çıkabilen çeşitli sorunlarında ortaya çıkması engellenebilecektir. Sorunların ortaya çıkması hedefe ve sonuca dönük çalışmayı arttıracaktır. Diğer boyut olarak öğretmenlerin içinde bulundukları durumudur. Mesleğine dönük tutumlarının olumsuzlaştığı, çalışma amacını yitirmeye başlamış öğretmenler alanda sıklıkla rastlanılmaktadır. Bu kişilerin özenle vurgu yaptıkları konu sorunlara çözüm üretememeye başladıklarında daha çok yorulduklarını ve zaman içerisinde hem mesleklerine hem de öğrencilerine dönük ilgilerini kaybettiklerini belirtmektedirler. Delile dayalı yöntemler öğretmenlerin içine düştükleri sorunlara çözüm üretememe çaresizliğini azaltabilecek bir öneri olarak ortaya çıkmaktadır.

Özel eğitim hizmeti alan engelli öğrencilerin hedefe dönük bir eğitim almaları halinde bilhassa okul öncesi gösterdikleri ilerlemelerin büyüklüğü yaşamlarının gerisini de etkileyecektir. Bu etkinin genişletilebilmesi ve sürmesi etkili biçimde yürütülen eğitim faaliyetlerinden geçmektedir. Diğer bir taraf olarak ebeveynlerin çocuklarının sorunlarının azalması durumunda içinde bulundukları psikolojik boyutun daha olumlu yönde ilerlemeye başlaması ya da tüm aile olarak içinde bulundukları sorunlarla daha rahat baş edebiliyor olmaları onların yaşam kalitelerini doğrudan etkileyen bir süreçtir. Tüm bu

gerekçeler ve daha genişletilebilecek bir tartışma olarak delile dayalı yöntemlerin kullanımı bu sununun temel konusunu teşkil edecektir.

Panel #7

Erken Çocuklukta Müdahale: Kaynaştırma
Prof. Dr. Bülbin SUCUOĞLU, Prof. Dr. İbrahim H. Diken,
Doç. Dr. Hatice BAKKALOĞLU

Hacettepe Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi, Ankara Üniversitesi

Kaynaştırma / bütünleştirme genel olarak özel gereksinimli çocuklara normal gelişen akranları ile aynı sınıfta eğitim alma fırsatı veren bir eğitim sunma modeli olarak tanımlanabilir. Kaynaştırma uygulamalarında özel gereksinimli çocuklar genel eğitim sınıflarına yerleştirilir ve öğretimleri sınıf öğretmenleri tarafından yapılır. Ancak kaynaştırma uygulamalarının özel gereksinimli olan ve olmayan çocuklar için etkili olabilmesi için ortamın hazırlanması, öğretmenlerin özel gereksinimli çocuklar ve kaynaştırmaya ilişkin bilgi ve becerilerinin artırılması, böylece etkili öğretim ortamları yaratarak tüm çocuklar için etkili öğretim yapmaları gerekmektedir. Ülkemizdeki ilgili yasa ve yönetmeliklere göre okul öncesi öğretmenleri sınıflarındaki tüm çocukların gelişimlerini desteklemek, gereksinimlerini karşılamak ve özel gereksinimli küçük çocuklarla ilgili gerekli tedbirleri almakla yükümlüdürler. Ancak ülkemizde yapılan ilgili çalışmaların sonuçlarına göre öğretmenler kaynaştırma uygulamalarında birçok güçlüklerle karşılaşmakta, özel gereksinimli olan ve olmayan çocuklar için etkili öğretim ortamları oluşturmamaktadırlar. Okul öncesi öğretmenler kaynaştırmanın en önemli elemanlarıdır ve bu nedenle kaynaştırma konusunda bilgi ve deneyim kazanmaları, kaynaştırma uygulamalarının başarısı için öncelikli adımdır. Çünkü öğretmenlerin heterojen sınıflarda uygulayabilecekleri temel bilgi ve becerileri kazanmaları ile sadece özel gereksinimli çocuklar değil, tüm çocuklar uygulamalardan yararlanacak, gelişimsel kazançları artacaktır. Bu düşünceden hareketle bu panelde okul

öncesi kaynaştırma ile ilgili üç temel konuya yer verilmiştir: Okul öncesi öğretmenlerin kaynaştırma konusunda eğitimi, okul öncesi kaynaştırma sınıflarında yönetim ile bu sınıflarda etkili bir şekilde kullanılan doğal öğretim yöntemleri bu panelde açıklanacak ve katılımcılarla tartışılacaktır. Öğretmen eğitimi farklı boyutları ile ele alınacak, etkili öğretmen eğitiminin özellikleri açıklanarak farklı öğretmen eğitimi programlarından örnekler sunulacaktır. Sınıf yönetimi ise önleyicilik açısından ele alınacak, öncelikle tüm çocuklar için etkili öğretim ortamları sağlamayı kolaylaştıracak önleyici sınıf yönetimi stratejileri vurgulanarak, konu alanda yapılmış çalışmalar çerçevesinde tartışılacaktır. Son olarak etkili bir öğretim yöntemi olduğu birçok çalışmada kanıtlanmış olan doğal öğretim yöntemleri alan yazındaki çalışmalar çerçevesinde ele alınacak ve bu yöntemlerin varsayımları, temel ilkeleri, çocukların farklı gelişim alanları üzerindeki etkileri, uygulama örnekleri ile açıklanacaktır. Panel sonunda katılımcıların soruları yanıtlanacak ve kaynaştırmaya ilişkin düşünceleri paylaşılacaktır.

Panel #8

Erken Çocuklukta Müdahale: Dil ve Konuşma Bozuklukları

Prof. Dr. Ahmet KONROT, Doç. Dr. Özlem DİKEN,

Yrd. Doç. Dr. Orhan Selçuk GÜVEN

Üsküdar Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Ahmet Konrot

İletişim-dil-konuşma ile ilgili altyapının ve becerilerin gelişimi büyük ölçüde erken dönemde, bilişsel gelişim bağlamında gerçekleşmektedir. Bu dönemde bireyler arası iletişimde çeşitli sorunların gözlenmesi kaçınılmaz olmaktadır.

İletişim-Dil-Konuşma Bağintısı

İletişim, bireyin çevresi ile olan etkileşiminde ve öğrenmede kaçınılmaz bir biçimde önemli bir yer tutmaktadır. *“Bireylerin birbirleriyle paylaşmak istedikleri düşüncelerini yakınındaki ya da uzağındaki birey ya da bireylerle aynen ya da ona çok yakın bir biçimde oluşturmak için yaptığı KASITLI düzenlemeler.”* olarak tanımlayabileceğimiz iletişim, özünde bir **amaç** olma özelliğini taşımaktadır. Bu amaca ulaşmak için kullandığımız, evren hakkındaki düşünceleri simgeleyen, uzlaşmaya dayalı biçimlerden (kodlardan) oluşan bir dizge (sistem) olarak dil (lisan) da **araç** özelliğini taşır. Buradan anlaşılabileceği gibi, iletişim amacını gerçekleştirmek için birden çok araçtan (dil) yararlanmak olasıdır. Dilin temel özelliği, kodlardan oluşmasıdır. **Kod**, her hangi bir şeyi temsil eden, onun yerine geçen bir başka şeydir. Kodlar, temsil ettikleri “şey” ile nedenli ya da nedensiz bir ilişki içerisindedirler. Örneğin, bir nesnenin kendisine benzeyen resmi (çizimi), o nesne ile nedenli bir ilişki içerisindedir. Oysa, örneğin [m]- [a]- [s]- [a] seslerinden oluşan ve bu sıra ile dizilen ‘masa’ sözcüğü ile onun temsil ettiği nesne arasında nedenli (mantıklı) bir ilişki yoktur. Yine

buradan anlaşılacağı gibi, konuşma, düşüncelerin seslerle ifade edilmesi ve bu seslerin üretilmesi süreçlerini gerçekleştirmeye yönelik **bireylem**dir.

Daha da ilerlemeden, dil (lisan) ile ilgili bir ayırmadan daha söz etmekte yarar bulunmaktadır. Genellikle iletişim türlerinden söz edildiğinde, sözel ve sözel olmayan iletişimden söz edilmektedir. Çok yanlış olmamakla birlikte, sorunların daha sağlıklı tanımlanabilmesi ve yönetilebilmesi için, terimlerin yerli yerinde kullanılması önemlidir. Tanım gereği, sözel ya da sözel olmayan amaç değil araçtır. Yani, **sözel dil** ya da **sözel olmayan dil** ayrımı daha doğru bir tanımlamadır. Dil, kodlardan oluşan ve uzlaşmaya dayanan bir sistem olarak tanımlandığına göre, söz konusu uzlaşmanın niteliği önem taşımaktadır. Eğer kullandığımız kod, olabildiğince bir tek nesne, olay ya da ilişkiyi temsil ediyorsa, kullanılan kod karşısındakinin zihninde oluşabilecek seçenekleri daraltarak bir tek anlamın canlanmasına yol açıyorsa, bu **kod** sözel bir gösterge özelliği taşır. **Sözel olmayan dil** denildiğinde ise, geniş seçenekli bir uzlaşmadan söz edilir. Bu durumda kullanılan kod, karşıdaki kişinin zihninde birden çok anlamın oluşmasına yol açar. Kullanılan dilin sözel olması ya da olmaması, iletişim amacını gerçekleştirme biçimini de etkilediği için, insanlar kısaca sözel ya da sözel olmayan iletişimden söz etmektedirler.

Bu çok yüzeysel açıklamaların temel amacı, iletişim-dil-konuşma olgusunun ne denli karmaşık olduğunu göstermek, bilişsel performans ile olan sıkı ilişkisini biraz olsun sergilemektir.

İletişim-Dil-Konuşma Becerilerinin Gelişiminin Altyapısı

İletişim-Dil-Konuşma becerilerinin edinimi, gelişimin diğer alanları ile sıkı sıkıya ilişkilidir. Burada kısaca belirli temel alanların ele alınacak olması, diğer alanların gerekli ve ilişkili olmadığı anlamına gelmez. Bu kısa ve

yüzeysel sunumda işitme, oral-motor, bilişsel, sosyal, dil öncesi ve sözel olmayan iletişim ile ilgili alanlara odaklanılacaktır.

Panelin Amacı

Konuşmaya dayalı sözel dil ediniminin bireyin akademik ve sosyal yaşamındaki öneminden yola çıkarak, temelde üç konu üzerinde odaklanılacaktır:

- a. Konuşmaya dayalı dil edinimi ile sosyal ve akademik performans ilişkisi
- b. Konuşma sorunları bağlamında akademik ve sosyal performansı etkileyen psikolojik süreçler
- c. Erken müdahalenin öneminin nörofizyolojik açıklaması

Doç. Dr. Özlem Diken

Down Sendromu: Dil Ve Konuşma Özellikleri

Down sendromu eşlik eden zeka geriliği ve sendroma özgü yapısal ve işlevsel bozukluklar nedeniyle hem dil hem de konuşma becerilerinde belirgin etkileri olan bir durumdur. En yaygın olarak görülen genetik farklılıklardan biri olarak bilinmektedir. Ülkemizde her yıl yaklaşık olarak 1500-3000 arasında Down sendromlu bebek dünyaya gelmektedir.

Zeka geriliği bireyin ne kadar etkilendiğine bağlı olarak dil becerilerini etkilerken sendroma eşlik edebilecek yapısal ve işlevsel bozukluklar ise dil ve konuşma becerileri üzerinde değişen etkilere sahiptir. Bu özellikler kaslarda hipotoni (kas tonusunun gevşek, zayıf olması), çene eklemünde gevşek bağ doku, kısa boyun, yüksek / kubbe damak, velofaringeal yetersizlik (ağız ve burun boşluğunun ayrımında yetersizlik),burun kemerinin olmaması, büyük dil, küçük ağız, bozuk diş yapısı, açık ağız, salya akıtma, nazal hava yollarında hafif tıkanıklık, sık geçirilen orta kulak enfeksiyonları, sensorinöral işitme kaybı, iletim tipi işitme kaybı şeklinde sıralanabilir.

Çocuklarda dil ve iletişim becerilerinin gelişimi bilişsel, akademik, sosyal ve duygusal becerilerin sağlıklı gelişimi açısından oldukça önemlidir. Down sendromunun bilişsel gelişim ve dil gelişimi üzerinde olumsuz etkileri olduğu bilinmekle beraber her çocuğun genetik ve çevresel koşullarıyla bağlantılı olarak dil gelişiminin kendine özgü olduğu da unutulmamalıdır.

Bu sunumda Down sendromuna özgü dil ve konuşma bozuklukları sendroma özgü yapısal ve işlevsel sorunlar çerçevesinde ele alınacaktır.

Yard. Doç. Dr. Orhan Selçuk Güven Özgül

Dil Bozukluğu

Belirli bir etiyoloji olmadan sözel dilde yaşıtlarından önemli derecede görülen bir gerilik Özgül dil bozukluğu (ÖDB) olarak adlandırılmaktadır. Bu bozukluk sözel dilin anlama ve ifade etme boyutunda ağırlıklı dilbilgisi olmak üzere dilin birçok bileşenini etkilemektedir.

Bireysel ve dilsel farklılıklar bulunmakla birlikte yapılan çalışmalar sonucunda ÖDB'li çocukların genel olarak normal gelişen akranlarından dilsel anlamda, sınırlı sözcük dağarcığına sahip olmak, dil bilgisel problemler gibi hem nitel hem de nicel farklılıklara sahip olduğu bulunmuştur. Araştırmacılar bu çocukların; ilk sözcüklerini ve sözcük kombinasyonlarını geç edindiğini, okul öncesi dönemde kısa ve basit cümlelerle iletişim kurduklarını, fonolojik gelişimlerinin yavaş olduğunu, sözcük bulma sorunlarına sahip olduklarını, biçimbirimleri kullanmada, karmaşık cümleleri anlamakta ve üretmekte zorluklar yaşadıklarını aktarmaktadırlar (Leonard, 2014; Bishop, 2010; Hart ve Risley, 1995). Öte yandan bu sorunun ergenlik ve yetişkinlikte de devam ettiği ve bu bahsedilen dilsel ve bilişsel sorunların beraberinde bu çocukların okul çağına geldiklerinde akademik becerilerinde, aile ve sosyal yaşamlarında

ve ilerleyen yaşlarda iş hayatlarında problemler yaşadıkları ortaya koyulmuştur (Conti-Ramsden ve Durkin, 2008; Fujiki ve diğ., 2001; Hart ve diğ., 2004 vb.).

Bu konuda yapılan sistematik çalışmalar sonucunda artık DB'nin diller arası önemli oranda farklılaştığı görülmektedir. Diğerk yandan, farklı dillerdeki dil bilgisel eklerin ve söz diziminin Romans, Cermenik ve Semitik bir çok dil ailesinde benzer şekilde problemlili olduğu ortaya konulmuştur.

Bu sunumda zgl Dil Bozukluğu (DB) olan çocukların farklı dillerde ve Türkçede dil bilgisel olarak yaşadıkları güçlükler ve normal gelişim gösteren akranlarından ne tür farklılıkların olduğunu ortaya koymak amaçlanmaktadır.

Panel #9

Erken Çocuklukta Müdahale: OSB ve Zihin Kuramı
Prof. Dr. Funda ACARLAR, Doç. Dr. Selda ÖZDEMİR,
Yrd. Doç. Dr. Bahar KEÇELİ KAYSILI
Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Ankara Üniversitesi

Sosyal etkileşim ve iletişimde görülen problemler Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocukların gelişimin erken dönemlerinden itibaren önce ebeveyn çocuk etkileşimini daha sonra akran ilişkilerini, okul yaşamlarını ve sosyal hayata uyum süreçlerini olumsuz etkilemektedir. Araştırmalar bireylerin davranışlarını farklı sosyal durumlara uygun olarak değiştirmelerinin en önemli ön koşulunun iletişim halinde oldukları kişinin düşünce ya da duygularını anlamaları olduğunu göstermiştir (Prizant, 1996). Diğer kişilerin düşüncelerini, duygularını ve isteklerini anlamak bir başka deyişle “Zihin Kuramı” sosyal etkileşim ve iletişim yeterliliği için gereklidir.

Kişinin Zihin Kuramı ’na sahip olması, diğer kişilerin kendisinden farklı bir zihne sahip olduğunu fark edebilmesini, kendisinin veya diğer kişilerin niyet, inanç, istek ve bilgisi gibi zihinsel durumlarını anlayabilmesini ve zihinsel olarak bunları temsil edebilme yetisine sahip olmasını gerektirmektedir. Normal gelişim gösteren çocuklar bu beceriyi 3-5 yaşları arasında kazanmaktadır (Frith ve Frith, 2005). OSB olan çocuklarda ise bu becerilerin gelişiminde bozukluklar olduğu ve bu güçlüklerinin sosyal etkileşim, iletişim ve dil becerilerindeki güçlükleriyle ilişkili olduğu düşünülmektedir (Baron-Cohen ve ark., 1985). Pek çok araştırma OSB’nin kökeninde Zihin Kuramı becerileri eksikliğinin olduğuna dikkat çekmektedir. Zihin Kuramı hipotezi, OSB’de görülen sosyal iletişim ve etkileşim problemleri ile dildeki problemleri açıklamaktadır. OSB’de gözlenen bu tanı özelliklerinin Zihin Kuramı

açısından incelenmesi bu spektrumu daha iyi anlamamızı sağlamıştır. Bu panelde OSB’de Zihin Kuramı becerileri aşağıdaki üç başlık altında açıklanarak tartışılacaktır.

- Zihin Kuramı becerilerinin gelişim aşamaları ve OSB’de gözlenen güçlükler: Yıllar boyunca farklı teorik açıklamalar Zihin Kuramını açıklamaya çalışmıştır. Bu teorik açıklamalar Zihin Kuramında özellikle dört yaşlarında meydana gelen değişimlere odaklanmışlardır. Panelin bu bölümünde dört yaşa gelinceye kadar ortak dikkatten yanlış inanca değişen gelişim aşamalarına değinilecek ve bu gelişim aşamalarında OSB olan çocukların yaşadıkları güçlükler aktarılacaktır.
- OSB’de Zihin Kuramı ve dil becerilerinin ilişkisi: Alanyazında Zihin Kuramı gelişiminde gözlenen değişimleri, dilin rolüne dayandıran araştırmalar bulunmaktadır. Çocukların daha karmaşık ve daha soyut zihinsel durumları anlamalarında dilin önemli bir rolü olduğu pek çok araştırmacı tarafından vurgulanmıştır. Panelin bu bölümünde dil ve Zihin Kuramı arasındaki ilişki tanımlanmaya çalışılacak ve OSB olan çocukların dilde yaşadıkları güçlükler Zihin Kuramı ile bağlantılı olarak aktarılacaktır.
- OSB’de Zihin Kuramı becerileri öğretimi: Son 20 yılda OSB alanyazınında gelişen teknoloji yansımalarının umut vaadedici uygulamaları özellikle eğitim çalışmalarında görülmektedir. Göz izleme teknolojileri aracılığıyla çocuğun eğitim sırasında dikkat becerileri izlenebilmekte ve dikkat çekici uyaranlar eğitim materyallerine entegre edilebilmektedir. Bu yaklaşımın bir örneği

olarak panelin bu bölümünde, Türkiye’de TÜBİTAK destekli bir araştırma projesi kapsamında geliştirilen Zihin Kuramı becerilerinde zihin okuma eğitiminin aşamalı olarak çocuğa öğretimi yaklaşımı aktarılacaktır.

Panel #10

Erken Çocuklukta Müdahale: ilişki Temelli Yaklaşımlar

Prof. Dr. İbrahim h. DİKEN, Arş. Gör. Gözde TOMRİS,

Arş. Gör. D. Merve TUNA

Anadolu Üniversitesi

Çocuk gelişimine ilişkin ekolojik ve transaksiyonel (karşılıklı etkileşim) kuram erken çocukluk döneminde çocuk uyanık iken onunla en fazla zaman geçiren kişilerin çocukları ile etkileşimlerinin önemine vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda bu kuramların yanında bilişsel gelişim kuramları da erken çocukluk dönemindeki yaşantılara ve bu yaşantılarda çocuğun yakınındaki yetişkinlere dikkati çekmektedir. Bu kuram ve teorilerin uygulamaya yansımalarından biri de erken çocuklukta müdahale sürecinde ilişki temelli uygulamalardır. Bu uygulamalardan biri de Etkileşim Temelli Erken Çocuklukta Müdahale Programı-ETEÇOM (Responsive Teaching-RT) dur. ETEÇOM gibi ilişki temelli uygulamaların temelinde çocuğun en yakınında olan ve onunla en fazla zaman geçiren kişilerin etkileşimsel niteliğini geliştirmektir. Bu sunuda erken çocuklukta müdahale sürecinde ilişki temelli uygulamalar hakkında bilgiler yer alacakken, ETEÇOM ve ETEÇOM ile ilgili çalışmalar ve uygulamalar video görüntüleri ile özetlenecektir.

Panel #11

Makale Yayımlama Sürecinde Dikkat Edilecek Püf Noktaları

Prof. Dr. Sinan Olkun, Doç. Dr. Hasan Avcıoğlu,

Prof. Dr. İbrahim H. Diken & Yard. Doç. Dr. Avşar Ardıç

İlköğretim Online (IOO), Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (KUYEB),

International Journal of Early Childhood Special Education (INT-JECSE)

Bu oturumda indeksli hakemli dergilerde bilimsel çalışmaların yayımlanma sürecine ilişkin yaşanan sorunlar, dikkat edilmesi gereken durumlar ve püf noktaları üzerinde durulacaktır. Amaç makale yayımlama sürecinde yazarların dikkat edilmesi gereken ve atladıkları önemli noktalara değinmektir. Türkiye temelli üç önemli derginin editörleri/alan editörleri ile sohbet ederek makale yayımlama sürecini konuşmak için oturum sizi beklemekte.

SEMİNERLER

Seminer #1

Erken Çocuklukta Beyin Gelişimi ve Etkileşimlerin Önemi

Prof. Dr. Şükrü TORUN

Anadolu Üniversitesi

Sinir sistemi ve beyin, anne karnındaki fetal yaşamın daha üçüncü haftasında gelişmeye başlar. Beyin gelişiminin nörobiyolojisine ilişkin bilgilerimiz derinleştikçe, beyin ve iç-dış çevre arasındaki etkileşimlerin yapısal, bağlantısal ve işlevsel sonuçlarını kavrayışlarımız da değişmekte ve gelişmektedir.

Erken çocukluk, beyin gelişim sürecinde çevreyle etkileşimin en yoğun olduğu ve yönetilebilirlik bakımından en kritik yılları kapsadığından, insan yaşamındaki en önemli gelişimsel dönemdir. Beyinde, nöroplastisite mekanizmaları üzerinden yürüyen değişim ve gelişim potansiyeli bu dönemde diğer tüm dönemlerdekinden çok daha güçlüdür. Yoğun bağlantılar içeren ve dil, dikkat, öğrenme, bellek, akıl yürütme ve problem çözme gibi bilişsel ve emosyonel işlevleri yürütecek olan beyin işlem ağları, çok büyük oranda erken çocuklukta yaşanan deneyimler çerçevesinde yapılır. Beyin mimarisi, “uyaran-yanıt-geribildirim” döngülerinin tekrarlanarak beslediği nöronal organizasyonları pekiştiren ilişkiler ve etkileşimler bağlamında şekillendiği için -ne denli basit olursa olsun- edinilen her yeni beceri, sonradan gelişecek yeni beceriler için destekleyici bir alt yapı oluşturur.

Sinirbilim; beyin gelişim sürecini her yönüyle anlayabilmiş, özellikle nörogelişimsel yetersizliğin önündeki engellerin nasıl kaldırılacağına yönelik tüm soruları yanıtlayabilmiş değildir. Ancak; erken çocuklukta yaşanan deneyimlerin beyin gelişimini nasıl biçimlendirdiğine ilişkin temel ilkelere açıklık getirme, etkileşimlerin kapsamı, doğası,

zamanlaması ve erken çocukluk sonrasındaki yaşamı ilgilendiren sonuçları hakkında yeni bilgiler ortaya koyma yolunda hızla ilerlemektedir. Bu nedenle; beyin temelli yaklaşımların erken çocuklukta müdahale çalışmalarına transdisipliner bir anlayışla entegre edilmesi, normal ve yetersiz gelişim alanlarında kanıta dayalı ve daha iyi işleyen uygulamaların geliştirilmesine önemli katkılar sağlayacaktır. Bu sunu, erken çocuklukta müdahale süreçlerinde sinirbilimin yerine ve önemine dikkat çekmeyi amaçlamaktadır.

Seminer #2

Çocukta Sayı Hissi
Prof. Dr. Sinan OLKUN
TED Üniversitesi

Matematik, neden bazı kişilere çok zor gelirken diğer bazıları için çok kolaydır. Bu sorunun yanıtının önemli ölçüde sayı hissi denilen bir çeşit matematik algısı ya da sezgisi ile yakından ilgili olduğu söylenebilir.

Bu seminerin amacı çocukta sayı hissini göstergelerini ortaya koymak ve bu hissi geliştirmeye dönük uygulamaları örneklerden yola çıkarak incelemektir.

Sayı hissi göstergelerinin matematik başarısı ve hesaplama performansı ile ilişkisi nedir?

Bu soruya yanıt bulmak amacıyla ilkökul öğrencilerin sayı doğrusunda tahmin, sembolik sayı karşılaştırma ve kanonik nokta sayılama görevlerindeki performansları ile matematik başarıları ve hesaplama performansları incelenmektedir.

Sayı hissini ilkökul yılları boyunca geliştiği, sayı hissi göstergelerinin matematik öğrenmede bireysel farklılıklara neden olabileceği bulunmuştur. Bu göstergelerin bütün öğrencilerde gelişime açık olduğu ve uygun müdahale programları ile geliştirilebilir olduğu tahmin edilmektedir.

Seminer #3

Disleksi: Erken Belirtiler

Doç. Dr. Nur AKÇİN

Marmara Üniversitesi

Disleksi, özel öğrenme güçlüğü olan çocuklar şemsiyesi altında yer alan ve okuma ile ilgili güçlükleri ifade etmek için kullanılan bir terimdir.

Özel öğrenme güçlüğü, National Center for Learning Disabilities 2014 verilerine göre ABD’de özel eğitim hizmeti alan öğrencilerin en geniş kategorisidir ve özel eğitim hizmeti alan okul çağındaki özürlü çocukların (5.7 milyon) %42 yani 2.4 milyon çocuk özel öğrenme güçlüğü çekmektedir. Ülkemizde öğrenme güçlüğü olan çocukların tanınması ve sayılarının belirlenmesine ilişkin birçok sorun yaşanması nedeniyle her ne kadar kesin istatistiksel bilgi bulunmamasına karşın okullarımızda bu sorunla karşı karşıya pek çok öğrencinin kaldığını tahmin edebiliriz.

Disleksinin erken dönemdeki yani okul öncesi dönemdeki belirtilerinin bilinmesi, bu özellikleri gösteren çocukları belirlenmesi ve okul çağına gelene kadar alınacak sağaltım tedbirleri ile okul döneminde ortaya çıkabilecek güçlükleri azaltılmasında önemli rol katkı sağlayacağı düşünülebilir.

Bu seminerde disleksili çocuklarda okul öncesi dönemde görülen davranışsal, sosyal ve duygusal özellikler hakkında bilgi verilmesi ve okul öncesi dönemdeki eğitim programlarının içeriği hakkında bilgi verilmesi planlanmaktadır.

Seminer #4

İleri Düzeyde Beceri Yetersizlikleri ve Problem Davranışlar Sergileyen
OSB'li Çocuklar İçin Erken Eğitim Programı Geliştirme ve Etkinlik
Çizelgeleri Planlama

Prof. Dr. Binyamin BİRKAN

İstanbul Aydın Üniversitesi & Tohum Otizm Vakfı

Bu sunumda, işlevsel dil becerilerine sahip olmayan ve yüksek oranda tekrarlayan ve problem davranışlar sergileyen otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanısı almış çocukların erken yaşlarda potansiyellerini nasıl geliştirebileceğimiz üzerinde durulacaktır. Sunumda ayrıca; tekrarlayan davranışlarını azaltmaya yönelik uygun davranışların geliştirilmesine diğer çocuklara oranla daha çok ihtiyaç duyan OSB'li çocuklarımıza ne tür beceriler kazandırmalıyız? Bu becerileri kazandırırken kanıta dayalı hangi yöntemleri kullanmalıyız? Sorularına veriye dayalı uygulamalarla yanıt verilecek ve erken yaşlarda etkinlik çizelgeleri kullanımının önemi üzerinde durulacaktır.

Seminer #5

Ailelerle Çalışırken Onları Ne Kadar Anlıyoruz?

Yrd. Doç. Dr. Murat DOĞAN

Anadolu Üniversitesi

Birkaç soruyla başlayalım: Ailenin yetersizliği/yetersizliği olan bireye uyum sağlaması gerçekten mümkün müdür? Yetersizliğe uyum sağlamanın gerçek anlamı nedir? Aileler gerçekten psikopatolojiye yatkın mıdır, yoksa yaşadıkları kronik stres onları güçlü mü kılmaktadır? Yetersizliği olan çocuğun varlığı aile sistemini hep olumsuz mu etkiler? Aileleri anlamak büyük bir iddia mıdır? Aileyle çalışmada dayanak oluşturan kuramsal modeller eksiksiz midir? Soruları çoğaltmak olanaklıdır. Tüm alanlarda olduğu gibi özel eğitim ve psikoloji alanlarında da bazı bilgiler o kadar çok yinelenir ve vurgulanır ki bir süre sonra o bilgilerin, kuramların, yaklaşımların ne kadar geçerli olduğu sorgulanmaz hale gelebilir. Bu da konuyla ilgili yeni arayışların önünde bir zihinsel set oluşturabilir. Bu çerçevede seminerin amacı, yetersizliği olan bireyin aileye katılmasıyla birlikte ailenin yaşadığı uyum süreci ile ilgili klasik/klişeleşmiş yaklaşım ve bilgileri yeniden ele almak, eksik bilgileri gözden geçirmek, genel kabullere farklı bir açıdan bakmak ve olası yeni modellerin özel eğitimde aileyle çalışma açısından doğrularını tartışmaktır. Seminerin uzak hedefi ise aileleri “gönülden anlamaya çalışan” bir anlayışa ilişkin farkındalık oluşturmaktır.

Aşama modeli, çaresizlik-güçsüzlük-anlamsızlık modeli, sürekli üzüntü modeli ve kişisel yapılanma modeli yetersizliği olan çocuk ailelerinin yetersizliğe uyum sürecini açıklamaya çalışan bazı kuramsal yaklaşımlardır. Bunlardan alanda en çok kabul göreni Kübler-Ross’un aşama modelidir. Alan uzmanları çalışmalarında bu modelin kabullerini esas alma eğilimi göstermektedirler. Bir modele dayansın dayanmasın, özel eğitim ve psikoloji alanında yetersizliğe uyum sürecinde ailelerin

yaşadıklarıyla ilgili bazı “sorgulanması gerekirken sorgulanmayan kabuller” aşağıda verilmiştir:

Ölümünden sonra yaşanan yas ile yetersizliği olan çocuğa sahip olma karşısında yaşanan yas süreci benzer dinamikleri paylaşır.

Yetersizliği olan bir bireyin katılımı sistemi çökertir.

Aileye yetersizliği olan bireyin katılımıyla birlikte ruhsal çöküntü yaşayan anne ve babalara hemen psikolojik/psikiyatrik müdahale gerekmektedir.

Yetersizlik karşısında yaşananların sonuna doğru kabullenme gerçekleşir.

Yetersizliği olan çocuk ebeveyninde psikopatolojik belirtiler geliştirme açısından “normal” çocuğu olan ebeveynlere oranla daha fazla risk altındadır.

Yetersizliği olan çocuk ebeveyninde algılanan sosyal destek aileyi rahatlatmada önemli bir katkı sağlar.

Yetersizliği olan çocuğu olan aileler birbirinden farklıdır, heterojen bir yapıya sahiptir.

Anılan kabullerin büyük oranda sorgulamaya açıktır. Bu yargıların özellikle bireysel ve kültürel farklar çerçevesinde ve biraz da kuşku ile ele alınmasının yetersizliği olan çocuk ailelerini anlamada ve onlara profesyonel hizmet sunmada önemli bakış açıları sağlayacağı düşünülmektedir. Aileleri anlamada önerilen alternatif yollardan bazıları şöyledir: (a) Klasik modellerin veriye değil analojiye dayalı anlayışından kaynaklanan sorunlarını saptamak, (b) klasik modellerin eksiklerini tamamlamak için fikir üretmek, (c) aileyi, ailenin kendine özgülüğünü ve kültürünü merkeze koymak, (d) sistem teorisi ve kaos-karmaşa teorisinin bir sentezini sorunun çözümünde bir alternatif olarak ele almak ve (e) ailelerle çalışmada sezgisel ve içsel bir anlayışı geliştirmek.

Seminer #6

Video Teknolojisiyle Öğretim
Yrd. Doç. Dr. Nurgül AKMANOĞLU
Anadolu Üniversitesi

Video teknolojisi ile öğretim, gözleyerek öğrenme kuramı literatüründen ortaya çıkmış bir öğretim tekniğidir. Gözleyerek öğrenme kuramının savunucularına göre, bireyler bilgi ve becerileri davranışa ilişkin öğretim yapılmadan ya da bireyin davranışın sonucunu yaşayarak öğrenmesi gerekmeden diğer bireylerin bu davranışları sergilemelerini gözleyerek de öğrenebilirler. Teknolojik ilerlemeler uygulamacılara gelişimsel yetersizliği olan bireylere model alma yolu ile gözleyerek öğrenme kavramını genişletme fırsatı sağlamıştır. Bu teknolojik ilerlemelerden birisi çeşitli becerilerin öğretiminde (örn., iletişim becerileri, ev içi becerileri, öz-bakım becerileri) bir araç olarak videonun kullanımudur. Video teknolojisi yolu ile öğretim; (a) videoyla geribildirim (video feedback), (b) video ipuçları (video prompting), (c) videoyla model olma (video modeling) olmak üzere üç biçimde gerçekleştirilebilmektedir. Bununla birlikte videoyla model olma yöntemi yaygın gelişimsel bozukluk gösteren bireylerin öğretiminde sıklıkla kullanılan ve bilimsel dayanaklı uygulamalar arasında yer alan bir uygulamadır.

POSTER BİLDİRİLER

Poster Bildiri #1

**Yetiştirme Yurdunda Kalmakta Olan Ergenlerin Sosyal Ve Duygusal
Özyeterlik Düzeylerine Destek Eğitim Programının Etkisi**

Ayşegül ULUTAŞ AVCU

Günümüzde ailelerin tamamı anne, baba ve çocuğun birlikte yaşama olanağına sahip değildir. Giderek artan bir şekilde ebeveynlerden biri ölüm, boşanma, ayrılma ya da terk etme, ihmal ve istismar nedeniyle yok olmaktadır. Her çocuk bir aileye sahip olmayabilir. Normal şartlarda bir çocuğun yetiştirilmesi ve eğitilmesinde birinci derecede yükümlülük aileye; aile söz konusu çeşitli nedenlerle olmadığında ise devlete düşer. Bir aile ortamında bulunamayan ergenler yetiştirme yurtlarında kendileri ile kan bağı olmayan benzer durumdaki gençlerle birlikte gruplar halinde veya topluca biyolojik ebeveynlerinin yerini alan yetişkinler tarafından korunup, bakılır ve yetiştirilir. Aile işlevini bir kurumun devralması ergenin sağlıklı sosyal ve duygusal özyeterliği gelişiminde sorunlara neden olabilir. Ebeveynlerin yokluğu, ergenlerin temel psikolojik ihtiyaçlarını karşılamalarına engel olmakla birlikte sosyal ve duygusal özyeterliklerini de olumsuz yönde etkiler. Çocukların yetiştirme yurdunda yaşamaya başlamasıyla birlikte kurum bakımının çocuklar üzerinde olumsuz etkileri de ortaya çıkmıştır; çünkü aileden uzak sosyal yaşam içinde bulunmak ve duygusal açıdan kendini yetersiz hissetmesi onların olumsuz davranışlar sergilemelerine yol açabilmektedir. Bu nedenle aileden yoksun olan ve kurumda yaşayan ergenlerin yaşadıkları problemlerin en aza indirilmesi, onların kendilerini sosyal ve duygusal açıdan yeterli hissetmeleri için ergenlere rehberlik yapılarak kurum bakımı altında olan ergenlere her türlü desteğin verilmesi gerekir. Toplumun geleceğini oluşturan ve yaşama anlam katan ergenlerin sevgi, saygı, anlayış içinde gelişimlerinin sağlanması toplumda katılımcı, kendine güvenen, üretken bireyler olması açısından değerlidir. Yetiştirme yurtları

yapısal olarak aile ortamından farklı olduğundan ergenlerin sosyal ve duygusal özyeterlik ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kaldığı, daha çok beslenme, barınma ve giyinme ihtiyaçlarının karşılandığı bir yatılı okul olarak görüldüğü çeşitli araştırmalar tarafından saptanmıştır. Bu nedenle öncelikle ergenlerin kendilerini sosyal ve duygusal açıdan yeterli hissetmeleri gerekir. Duygusal özyeterlikteki aksamalar ergenin hem kendisi ile hem de çevresindekilerle sorun yaşamasına neden olur. Ergenlik dönemi ve yetiştirme yurdu birlikte ele alındığında dönemin hassaslığı ve değişimleri doğru şekilde geçirebilmek önemlidir. Bu durumda bireyin kendini sosyal açıdan da yeterli hissetmesi önem kazanır. Alan yazın incelendiğinde yetiştirme yurdunda kalmakta olan ergenlerin sosyal özyeterlik algıları ile duygusal özyeterlik düzeylerinin bir arada ele alındığı çalışmaya rastlanmadığından bu araştırmanın alana katkı sağlayacak özgün bir çalışma olacağı düşünülmüştür.

Ayrıca bu araştırma, sosyal yeterlik algısı ile duygusal özyeterlik düzeyini geliştirmeye yönelik bir destek eğitim programı geliştirmek, ileride yapılacak değerlendirmeler için ölçütler geliştirmek açısından önemlidir. Bu araştırmada, erkek yetiştirme yurdunda kalmakta olan ergenlerin sosyal ve duygusal özyeterlik düzeylerine destek eğitim programının etkisini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Malatya ili Erkek Yetiştirme Yurdunda kalmakta olan 40 ergen (20 deney, 20 kontrol) oluşturmaktadır. Ergenlere on hafta süre ile haftada bir gün bir saat Destek Eğitim Programı uygulanmıştır. Araştırmada ön test-son test deney-kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Eğitim programının ergenler üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla “Sosyal Özyeterlik Algısı Ölçeği” ve “Duygusal Özyeterlik Ölçeği” uygulanmıştır. Verilerin analizinde SPSS 22 paket programı kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçları, ergenlere verilen destek eğitim programının ergen sosyal ve duygusal özyeterliği üzerine anlamlı etkisinin olduğunu göstermiştir.

Poster Bildiri #2

Annelerin Bebeğin Gelişim Alanlarına İlişkin
Sahip Oldukları Zihinsel İmgeler
Ayşegül ULUTAŞ AVCU, Ayşe B. AKSOY

Günümüzde çocuğun gelişiminin sadece kalıtsal veya sadece çevresel etkenler ile açıklandığı görüşü artık önemini kaybetmiştir. Toplumsal çevrenin de önemli rolünün olduğu vurgulanmış ve özellikle bireyin doğumundan itibaren gelişiminin en hızlı olduğu bebeklik döneminde bebeğin içinde yaşadığı aile ve yakın çevrenin sağladığı olanakların çocuğun gelişimindeki rolü giderek daha çok ön plana çıkmıştır. Çocuğun dış etkilere en fazla açık olduğu ve korunmaya en fazla gereksinim duyduğu yaşamın ilk yıllarının en iyi şekilde değerlendirilmesi sağlıklı bireyler yetiştirilmesi açısından önemlidir. Bebeğin gelişimini içinde doğup büyüdüğü ortamın özellikleri ve yakın çevredeki kişilerle kurduğu ilişkiler etkiler. Aile içindeki mutluluk, üzüntü, korku, kırgınlık gibi duygular en yoğun anne-bebek etkileşimi ile aktarılabilir. Aile içindeki destekleyici iletişim ise bebeğin başta sosyal ve kişisel gelişimi olmak üzere tüm gelişim alanlarını etkiler. Erken yaşlardan itibaren çocukların anne-babalarıyla sıcak sosyal ilişkiler yaşamaları ve paylaşmayı öğrenmeleri, anne-bebek etkileşimi ve bebeğin sonraki yıllarda gelişiminin iyileştirilmesi için değerlidir. Çocuğun gelişiminde, zamanın çoğunu birlikte geçirdiği annesinin ve içinde yaşadığı çevrenin büyük önemi vardır. Özellikle yaşamın ilk iki yılını kapsayan bebeklik döneminde annelerin bebek gelişim bilgileri bebeğin sağlıklı büyüme ve gelişmesine, gelecekte başarılı, mutlu ve içinde yaşadığı topluma uyum sağlayan bir birey olmasına yardımcı olur. Annelerin bebeğin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik ebeveynlik rollerini etkili bir şekilde yerine getirebilme etkenlerinden birisi de bebeklik dönemine ilişkin sahip oldukları gelişim

bilgileridir. Bu araştırmanın amacı, annelerin bebeğın gelişim alanlarına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgelerini (metaforları) metafor tekniğini kullanarak belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubunu Malatya il merkezinde yaşayan ve 12-18 aylık bebeğine sahip olan, orta sosyoekonomik düzeydeki 60 anne oluşturmaktadır. Nitel olarak gerçekleştirilen araştırmada olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Verileri analiz etmek için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Ebeveynlerin cevapları, içerik analizi ile farklı kategorilere dönüştürölerek tablolar şeklinde yorumlanmıştır. Araştırmanın sonucunda annelerin bebeğın gelişim alanlarına ilişkin en fazla metafor saptanan gelişim alanının bilişsel gelişim olduğu ortaya çıkmıştır.

Poster Bildiri #3

Anneden Kaynaklı Bebek Depresyonu ve Sonuçları

Nimet GÖKŞEN

Bazı anneler doğum sonrasında bebeklerini kabul etmekte zorlanıyorlar. Anneleri rollerin değişmesi ve yeni duruma uyum sağlayamaması bu durumun ortaya çıkmasında etkili oluyor. Sonuçta, bu şartlar altında normal bir insan depresyona girer zaten, ama kadınların sadece yüzde 10'u giriyor. Üstelik bebek için, annenin bir ay gibi kısa diye tanımlanabilecek bir süreyle depresyona girmesi bile, çok ciddi bir sorun. Çünkü bebek bakan bir anne depresyondaysa, bebeğin ruhsal ihtiyaçlarına cevap veremez.

Anneden kaynaklı bebek depresyonu ve sonuçları açıklanarak konuya dikkat çekerek çözüm önerileri sunulması ve yüzde onluk büyük bir dilime sahip olan problemlili kitlenin çocukları yoluyla da artarak devam etmesini bir nebze engellemek amaçlanmıştır.

Anneleri ile en başta bebekliklerinde sorunlu ilişki kuran bebeklerin bebek depresyonuna girmesi ve ileride kendi çocuklarıyla da düzgün bir ilişki kuramamaları hipotezi üzerinde durulmuştur. Makaleler ve tecrübelerden derleme yoluyla bildiri anlatılacaktır.

Lohusalık bunalımı yaklaşık tüm lohusaların % 25-40 ında görülür. Genellikle doğumdan sonraki 3. günde başlar, bazen 10. günden sonra da oluşabilir. Genelde gelip geçici olan bu sendrom bazen tedavi gerektiren depresyona kadar ilerlemektedir. Doğumdan sonraki birkaç gün süren hüznü hal çok normaldir ve depresyon değildir. Depresyon çok daha ağır bir duygu durumudur. Depresyon daha ciddi bir tablo olup, 2 haftada sonlanmaz. Lohusalık depresyonu doğumdan 1 hafta sonra ortaya çıkar, bazense 1 yıl sonrasında bile oluşabilir. Bebeğin doğumu genellikle sevinçle karşılanmakla birlikte, bebek anne için önemli bir yükür. Hem

fiziksel yük, hem ruhsal yük. Hayatınızı bir başka canlıya, çocuğunuza adıyorsunuz. Kadın bebeğine mi baksın, ev işi mi yapsın, çalışma hayatını mı sürdürsün, başka çocukları varsa, onlarla mı ilgilensin?.. Sonra, istenmeyen hamilelikler, kısıtlı imkânlar, annenin babanın ve yakın çevrenin desteğinden yoksun bırakılması, kaynana faktörü gibi birçok faktörün tavan yaptığı bir dönem. Bunu yaşamayan bilemez ve anneler de çoğu zaman dile getiremiyorlar. Doğum yapan tüm kadınlarda hormonal değişiklikler olmasına rağmen psikiyatrik bozuklukların yani lohusalık depresyonunun ancak kadınların %10-15'inde gelişmesi sosyal stres, kişiler arası ilişkiler, sosyal destekle ilgili olduğunu göstermektedir. Hayatlarını kendilerinin değil de dış faktörlerin yönettiğini düşünen anneler doğum sonrası depresyon açısından yüksek risk grubunda yer almaktadırlar. Psikanalitik kurama göre bağımsız kendiliğin kaybı olan bu durumda anne sadece alıcı rolünü kaybetmiş, besleyici rolünü de üstlenmiştir. Gebeliğin bitmesi fetusla olan yakınlığın kaybı olarak hissedilmekte ve sevilen birinin kaybını hatırlatabilmektedir. Annelerin bebeklerini reddetmesine kadar ilerleyen lohusalık depresyonu her 10 kadından 1 inde görülmektedir. Bu çok büyük bir orandır. Üstelik annenin depresyonunun bebeğe etkilerini düşünürsek, gerçekten ciddi de bir problem. Anneyle bebekken güven ilişkisi kuramamış, üçte biri oluşturan bu bebeklerin büyüdüklerinde anne olduklarını düşünelim: Bu durum bebeğe de aynı şekilde yansır ve bebek depresyonu dediğimiz ve bütün dünyada giderek daha da ilgi gören bir konu gündeme gelir. Zaten nasıl bir bebeklik geçirdiğimiz hayatımızın her aşaması için çok belirleyicidir. Anne bebeği ve kendisi için yardım aldıktan sonra zaten anne yardım aldığını ve ilişkilerinin düzeldiğini hissettiğinde, annelik pratiğinde gelişme sağladığında bebeğin de daha sağlıklı bir sürece girdiğini gözlemliyoruz. Anne depresyonda ise anneyi, psikiyatrik bir yardım alması konusunda desteklemenin yanında ailesi anne ile; kaygıları ve

korkuları üzerine konuşmalı, duygularını ifade etmesi için onu teşvik etmeli, kendisine daha fazla zaman ayırması için ona yardımcı olmalı, bir sosyal destek grubuna girmesi konusunda destek olmalı, iş bölümü yapılmalı, ağır işler planlanmalı, yaptığı eleştirileri, kişisel olarak algılamamalı ve bu durumun özel bir durum olduğunu bilmelidir.

Annelik desteklediği sürece, aslında hem anne, hem de bebek için keyifli ve doyurucu bir süreç yaşanabilir. Yeter ki, dengeler sağlıklı kurulabilsin.

Poster Bildiri #4

**Vaka Sunumu: Yoğun Öğrenme Güçlüğü Çeken Eğitilebilir Zihin
Engelli Bir Çocuğun Eğitimine İlişkin Çok Boyutlu Boylamsal Erken
Müdahale Uygulamaları**

Oktay TAYMAZ SARI, Müslüm YILDIZ

Bu araştırma, yoğun öğrenme güçlüğü çeken eğitilebilir zihin engelli bir çocuğa yönelik, bir yıl boyunca birçok alanda uygulanan erken müdahale uygulamalarının, çocuğun sosyal, akademik ve psikomotor gelişimine ve problem davranışlarına yönelik etkilerini betimlemek amacıyla yapılmıştır. Verilen destek eğitim hizmetleri, ev destek eğitimi ve aile eğitimlerini de içermektedir. Çalışmaya, yoğun öğrenme güçlüğü ve problem davranışları bulunan, ağır bir beyin ameliyatı geçirmiş sekiz yaşında bir kız çocuğu katılmıştır. Denek, devlete ait bir ilkokulda kaynaştırma öğrencisi olarak eğitim-öğretimine devam etmektedir. Kendisiyle sembolik oyun oynandığı zaman gerçeklikten uzaklaşıp, hayal ile gerçeği karıştırarak kendisini masal kahramanlarının yerine koymakta ve bu rolden uzunca bir süre çıkamamaktadır. Akademik performans olarak yaklaşık dört yaş düzeyindedir. Bu çalışma, bir özel eğitim uygulamasına ilişkin betimsel bilgilerin aktarılarak, araştırma ve uygulamalar arasındaki bilgi akışının ve dolayısıyla uygulamaların etkililiğine ilişkin verilerin sağlandığı, uygulamacılar arasında görüş birliğini oluşturmayı ve gelecekteki araştırmalara temel oluşturmayı hedefleyen bir vaka sunumu niteliğindedir. Vaka kapsamında, denek ile akademik, sosyal, psiko-motor becerilerinin gelişimine ve mevcut problem davranışlarının sağaltımına yönelik; film izleme, okuma-yazma, kibar konuşma, farkındalık, şekil-zemin ayrımı, iki elini de aktif kullanabilme, dikkat, hafıza vb. çalışmalar yapılmıştır. Çalışmada veri toplamak amacıyla, Gresham ve Elliott (1990) tarafından geliştirip Çiftçi-Tekinarslan,

Sazak-Pınar ve Sucuoğlu (2013) tarafından Türkçeye uyarlanan, “Sosyal Beceri Derecelendirme Sistemi (SBDS), 6-12 yaş grubu Ebeveyn Formu”nun yanı sıra gözlem ve görüşme notları, çocuğa ait bireyselleştirilmiş eğitim programı ve kayıtları kullanılmıştır. Ayrıca çalışmadan önce ve sonra çocukla ilgili gelişim skalaları doldurulmuştur. Araştırmada “Sosyal Beceri Derecelendirme Sistemi (SBDS), 6-12 yaş grubu Ebeveyn Formu”ndan elde edilen verilerin öntest ve son test puan ortalamaları arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla SPSS 15.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Elde edilen bulgular sayesinde, bu çalışma ile “Sosyal Beceri Derecelendirme Sistemi (SBDS)”nin ‘Sosyal Beceriler’ ve ‘Problem Davranışlar’ alt boyutlarındaki puan ortalamalarında istatistiksel açıdan anlamlı derecede artış sağlandığı gözlenmiştir. Yani, yapılan erken müdahale uygulamaları ile çalışmaya katılan kız çocuğunun, sosyal becerilerinde olumlu yönde bir değişiklik görülürken, problem davranışlarında ise gözlenebilir düzeyde bir azalma sağlanmıştır. Ayrıca çocukta, fonolojik farkındalığın artarak okuma-yazma becerisinde hece okuma seviyesine kadar ilerleme, bağırma ve kötü kelimelerin azalarak “pardon, özür dilerim, tabii ki, lütfen” gibi kibar kelimelerin kullanımında artış, yirmiye kadar ritmik sayı sayma ve basit toplama işlemlerini yapmaya başlama, sıra alma, dikkat süresinin bir dakikadan on dakikaya yükselmesi, etkinliklerde sıra alma gibi gelişmeler gözlenmiştir.

Poster Bildiri #5

**Uygulamalı Davranış Analizine Dayalı Erken Çocuklukta Müdahale
Uygulamaları: Bir Vaka Sunumu**

Zehra ŞELECI, Selim PARLAK, Parin YAKUPYAN

Otizm çeşitli alanlarda zorluklarla karakterize olan; sosyal etkileşim, iletişim ve sınırlı ya da yineleyici bilgi ve davranış alanlarındaki sorunlarla kendini gösteren nöro-gelişimsel bir bozukluktur(Kırcaali-İftar, 2012). Uygulamalı Davranış Analizi (UDA), edimsel koşullama kuramının öne sürdüğü davranış ilkelerini kullanarak insan davranışlarını geliştirmeyi ve değiştirmeyi amaçlayan davranışçı bir yaklaşımdır. Eğitim ortamlarında, bu ilkelere dayalı olarak geliştirilmiş çeşitli yöntemlerle (ayrık denemeli öğretim, fırsat öğretimi, doğal öğretim, sözel davranış vb.) öğretim yapılmaktadır (Tekin ve Kırcaali-İftar, 2001; Corsello, 2005). Erken yoğun davranışsal uygulama alanındaki araştırma bulguları, çocukların otizm belirtilerinde azalma olduğunu, hatta bazı çocukların otizm tanı ölçütlerinden kurtulduğunu göstermektedir (Lovaas, 2003; Lovaas 2005). AMAÇ Bu çalışma UDA programı uygulanmaya başlanan otizm tanılı bir erkek çocuğunun gelişimini göstermeyi amaçlayan bir vaka sunumu niteliğindedir. OLGU K. 25 Şubat 2011 İstanbul doğumlu bir erkek çocuktur. Sözel ifadelerin olmaması, adına tepki vermemesi ve basit yönergelere tepki vermemesi ailesi tarafından fark edilerek psikiyatriste götürülmüş ve otizm tanısı almıştır. K.'ya Temmuz 2014-Kasım 2015 tarihleri arasında merkezimizde yoğun şekilde UDA programı uygulanmıştır. Daha önce ve UDA eğitimi sırasında da başka bir eğitim almamıştır. K. eğitim sürecine başladığında taklit, bilişsel ve sözel alanlarda yaşının oldukça gerisinde bir gelişim sergilemekteydi. Oyun becerileri, günlük yaşam becerileri, özbakım becerileri ve iletişim becerilerinde de eksiklik gözlenmekteydi. Değişiklik ve engellenmeye

karşı toleransı düşüktü. K. haftada 20-30 seanslık yoğun bir UDA programı ile toplam 345 seans eğitim görmüştür. YÖNTEM Ölçme araçları ABLLS (Temel Öğrenme ve Dil Becerilerinin Değerlendirilmesi): ABLLS otizm ve gelişimsel bozukluğu olan çocuklar için dil ve kritik öğrenme becerilerinin öğretimine yardımcı olmak amacıyla değerlendirme aracı, müfredat kılavuzu ve beceri takip sistemi olarak kullanılmaktadır (Partington, 2008). ABLLS 25 beceri alanına ait 544 beceriyi inceler. Pep-R (Psiko-Eğitimsel Profil Revize Formu) : Pep'in 1990 yılında yeniden düzenlenmiş hali olan olan Pep-r; 6 ay ile 7 yaş arası otizmlili ve benzer iletişim güçlüğü olan çocukların değerlendirilmesinde kullanılmakta, gelişimsel alan ve davranışsal alan olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır. Yöntem K. ile yoğun bir UDA programı ile "Lovaas Tekniği (Ayrık Denemelerle Öğretim)" , "Doğal Öğretim" ve "Verbal Behavior (Sözel Davranış) yöntemleri kullanılarak toplam 345 seans bireysel eğitim programı uygulanmıştır. Lovaas Tekniği= Beceriler alt basamaklarına ayrılır ve her bir basamak üst üste tekar eden denemelerle öğretilir. Bu öğretim uygulamasında denemeler, davranış öncülü, davranış ve davranışın sonucundan oluşur (Lovaas 1987; Tekin-İftar ve Değirmenci, 2012). Doğal Öğretim Tekniği= Becerilerin gerçek/günlük yaşam içinde sergilendiği biçimde ve bu ortamlarda bulunan doğal etkinlikler ile rutinler içinde öğretilmesidir (Tekin-İftar ve Değirmenci, 2012). Verbal Behavior= Çocuklara işlevsel iletişim becerileri kazandırmak amacıyla öncelikle istek bildirme (mand) ve isimlendirme (tact) becerileri kazandırmak hedeflenir. Daha sonra ise daha üst düzey iletişim becerilerini kazandırmak amaçlanır. BULGULAR VE SONUÇ 16 aylık bir eğitim sürecinde K.'nın her alandaki gelişimsel düzeyinin artış gösterdiği Pep-r ölçeği ile yapılan değerlendirmelerde belirlenmiştir. Yoğun bir biçimde uygulanan UDA programı ile K.'nın gelişimsel yaşının 16 aylık bir süreçte 28 ay arttığı bulgulanmıştır. ABLLS değerlendirme sonuçlarına bakıldığında; testin

değerlendirdiği 25 alanda da gelişimsel düzeyinin arttığı bulgulanmıştır. Bu çalışma ile otizm tanılı bir çocuğun eğitiminde kullanılan UDA'ya dayalı bir programın, çocuğa sağladığı katkı değerlendirilmiştir.

Poster Bildiri #6

**Video Model Öğretim Tekniğinin Otizm Spektrum Bozukluğu Olan
Bir Çocuğa “Kendini Tanıtma” Becerisinin Öğretimindeki Etkililiği**

Elif SANAL

Katılımcının iletişim becerilerinde desteğe ihtiyaç duyması, kendisini tanıtması gereken durumlarda kendini tanıtamamasıdır. Otizm Spektrum Bozukluğu, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de üzerinde bir çok araştırmanın yapıldığı ancak halen tam olarak anlaşılamamış nöro-gelişimsel bir bozukluktur. Otizmlı bireylerin, dikkatini sağlama, bilgiyi işleme ve hafızada tutma alanlarında sınırlılıkları, bu bireylere yönelik öğretim uygulamalarında becerilerin ve yönergelerin görsel olarak sunumunu sağlayan resim ve videoların kullanılmasını kaçınılmaz hale getirmiştir. Günümüzde, teknolojinin ürünleri günlük hayatta, eğitim ve sağlık sektöründe yaygın bir şekilde kullanılmaktadır ve bireyleri yaşama hazırlamaktadır. Gözleyerek öğrenme etkinliklerinin önemli bir ögesini de video temelli uygulamalar oluşturmaktadır. Video modelle öğretim tekniği de video temelli uygulamalardan biridir. Video modelle öğretim gözleyerek öğrenmeyle ilgili alan yazından ortaya çıkmış bilimsel dayanaklı ve etkili bir öğretim yöntemidir. Video modelle öğretim bireyin kendisinden beklenen hedef davranış ya da becerinin bir model tarafından sergilendiği videoyu izlemesini ve ardından bu davranış ya da beceriyi yerine getirmesini içermektedir. Bu araştırmanın amacı; Bilimsel dayanaklı uygulamalardan video model öğretim yönteminin otizmlı bir bireye “kendini tanıtma” becerisinin öğretimindeki etkililiğinin sınanmasıdır.

Araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Kendini tanıtma becerisinin öğretiminde kullanılan videoyla model olma uygulaması OSB olan çocukların kendini tanıtma becerisini gerçekleştirmelerinde etkili midir?
2. Kendini tanıtma becerisi bu çocuğa öğretilebilirse OSB olan çocuklar öğrendikleri becerileri öğretim sonra erdikten sonra da sürdürebilirler mi?
3. Kendini tanıtma becerisi bu çocuğa öğretilebilirse OSB olan çocuklar öğrendikleri bu becerileri farklı durumlara ve ortamlara genelledebilirler mi?

Yapılan çalışmada otizmli bireylere kendini tanıtma becerisinin öğretiminde video model öğretim tekniğinin etkililiğini sınamak için tek denekli araştırma yöntemlerinden A-B modeli kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda, katılımcının kendini tanıtma becerisi edinebildiği, farklı ortamlara ve kişilere genelleyebildiği görölmüştür. Elde edilen bulguların gelecekteki araştırma ve uygulamalara yönelik öneriler getirmesi hedeflenmektedir.

Poster Bildiri #7

**Eş Zamanlı İpucu Öğretim Tekniğinin Otizm Spektrum Bozukluğu
Olan Bir Çocuğa Tanıtıcı Levhaları İsimlendirme Becerisi
Öğretimindeki Etkililiği**

Elif SANAL

Otizmli bireylerin çevrelerindeki insanlarla ilişki kurmakta zorlandıkları, öz bakım, günlük yaşam, akademik beceriler, sosyal etkileşim ve oyun becerileri gibi bir çok alanda güçlük yaşadıkları bilinmektedir. Çalışılması gereken bu becerilerin öneminden dolayı eğitimcilerin ve araştırmacıların otizmli çocuklarla çalışırken, bilimsel dayanakları olan etkili ve verimli öğretim yöntemlerini kullanıyor olmaları büyük önem arz etmektedir. Otizmi olan bireylerin eğitiminde kullanılan etkili yöntemlerden biri de eşzamanlı ipucuyla öğretimdir. Yanlırsız öğretim yöntemlerinden olan eşzamanlı ipucuyla öğretim, davranış öncesi ipucu ve sınamayla öğretimin sistematik bir uyarlaması olup, etkili öğretim alanyazınında yer almaktadır. Eşzamanlı ipucuyla öğretim, sabit bekleme süreli öğretimin 0 sn. denemeleri gibi gerçekleştirilmektedir. Eşzamanlı ipucuyla öğretimde hedef uyaranın hemen ardından kontrol edici ipucu sunulur ve birey kontrol edici ipucunu model alır. Her denemede kontrol edici ipucu sunulduğu için bireye tepki verme fırsatı sunulmamaktadır. Bu sebeple öğretim oturumu hemen önce düzenlenen yoklama oturumlarıyla öğrenimin gerçekleşip gerçekleşmediği anlaşılmaktadır.

Bu araştırmanın amacı; Eş zamanlı ipucu öğretim yönteminin otizmli bir bireye “tanıtıcı levhaları isimlendirme” becerisi öğretimindeki etkililiğinin sınanmasıdır. Araştırma Soruları: 1. Tanıtıcı levhaları isimlendirme becerisinin öğretiminde kullanılan eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi OSB olan çocukların tanıtıcı levhaları isimlendirme

becerisini öğrenmelerinde etkili midir? 2. Tanıtıcı levhaları isimlendirme becerisi bu çocuğa öğretilabilirse OSB olan çocuklar öğrendikleri becerileri öğretim sonra erdikten sonra da sürdürebilirler mi? 3. Tanıtıcı levhaları isimlendirme bu çocuğa öğretilabilirse OSB olan çocuklar öğrendikleri bu becerileri farklı materyallere ve ortamlara genelleyebilirler mi? Yapılan çalışmada otizmli bireylere tanıtıcı levhaları isimlendirme becerisinin öğretiminde eş zamanlı ipucuyla öğretim yönteminin etkililiğini sınamak için tek denekli araştırma yöntemlerinden A-B modeli kullanılmıştır.

Çalışmanın sonucunda, katılımcının tanıtıcı levhaları isimlendirme becerisini edinebildiği, farklı ortamlara ve materyallere genelleyebildiği görülmüştür. Elde edilen bulguların gelecekteki araştırma ve uygulamalara yönelik öneriler getirmesi hedeflenmektedir.

Poster Bildiri #8

KKTC’de Okul Öncesi Eğitimi Alanında

Drama Çalışmalarının Gelişimi

Nehibe KESKİNEL, Özgü GÖKÇEKUŞ, Sevilay ATMACA

KKTC’de Okul Öncesi Eğitimi Alanında Drama Çalışmalarının Gelişimi Kıbrıs’ta ilk resmi anaokulu 1960-1961 eğitim yılında Lefkoşa’da açılmıştır. Okul öncesi eğitim resmi verilere göre 1975 yılında “Birinci Kıbrıs Türk Eğitim Şurası” kapsamında temel eğitime ek olarak ele alınmıştır. Okul öncesi eğitim 4-6 yaş çocuklarının eğitimini kapsamaktadır. Okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamına alınması hedeflenmektedir. KKTC’de 2013’de yapılan bir araştırmadaki verilere göre okullaşma oranı 5 yaş için 100% olmasına rağmen 3 ve 4 yaş çocukları için bu orandan bahsetmek mümkün değildir. Okul öncesi eğitim programlarında drama önemli bir yere sahiptir. Okul öncesinde drama çocukların çok yönlü gelişimine katkı sağlamaktadır. Drama çocukların hayal gücü ve yaratıcılıklarını desteklemektedir. Bu sayede çocuklar kendini daha iyi ifade edebilir. Dramayı kavramların öğretilmesinde bir yöntem olarak kullanmak çocukların ilgisini çekerek öğrenmeleri kalıcı hale getirilebilir. Drama yönteminin etkili olduğu alanlardan biri de "Erken Çocuklukta Müdahale"dir. Drama yöntemi içinde kullanılan, rol oynama, bilinç koridoru, sıcak sandalye içses, dramatizasyon, uzman görüşü gibi teknikler ile müdahale konuları; çocuklar, eğitimciler ve aileler için eğlenceli, öğretici bir süreçte problem çözme amaçlı olarak kullanılabilir. Buna rağmen okul öncesi öğretmenleri drama yöntemini çok az kullanmaktadırlar. Bu araştırmanın önemi okul öncesinde drama yönteminin Kuzey Kıbrıs'ta ne kadar kullanıldığını yapılan araştırmalarla ortaya koymak ve bu alandaki eksiklikleri belirleyerek; bunların nasıl giderileceği hakkında önerilerde bulunmaktır. KKTC’de Okul Öncesi

Eğitimi Alanındaki Drama Çalışmaları * Basılı dokümanlara(tez, makale, MEB şuraları), *Özel ve devlet kurumlarında açılan kurslara, *Yasal düzenlemelere, *Üniversitelerin toplulukları ve ders içeriklerine göre nasıl bir gelişim göstermektedir? Bu araştırmada KKTC’de okul öncesi alanında yapılmış drama çalışmaları izlenerek dramanın gelişimi ortaya konulmuştur. Bu araştırma betimsel yöntemlerden tarihsel modele dayalı bir çalışmadır. • Araştırma yapılırken 3 üniversitede yazılmış makaleler ve tezlere ulaşılmıştır. • Okul öncesi eğitimle ilgili yasal düzenlemeler incelenmiş fakat dramayla ilgili bir düzenlemeye rastlanmamıştır. • KKTC’de yapılmış eğitim şuralarında da okul öncesinde dramanın yeri araştırılmış fakat yine bir bulguya rastlanmamıştır. • KKTC’de özel ve devlet kurumlarında açılan bir çok drama kursu vardır. Bu kursların bir çoğu okul öncesi öğretmenleri ve adaylarına da hitap etmektedir. • Üniversitelerde de okul öncesi öğretmenliği bölümlerindeki ders içerikleri ve öğrenci toplulukları da araştırılmıştır. Yapılan araştırmalardan yola çıkılarak; erken çocuklukta müdahale konusunda yaratıcı dramanın kullanılması için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması, yapılan çalışmaların yetersiz olduğu, var olan eğitimlerin duyurulmasıyla ilgili çalışmalar yapılması gerektiği saptanmıştır. Eğitimle ilgili öğretmenler bilinçlendirilmeli ve teşvik edilmelidir. Üniversitelerde dramayla ilgili topluluklar kurulmalıdır. Yüksek öğretim kurumlarında yapılan tez çalışmalarında KKTC’de okul öncesi eğitiminde ve erken çocuklukta drama yöntemine ilişkin hem deneysel hem de betimsel çalışmaların yapılması teşvik edilmelidir.

Poster Bildiri #9

Otizm Spektrum Bozukluğunda Ortak Dikkat Becerileri Işık Akın BÜLBÜL, Selda ÖZDEMİR

Otizm Spektrum Bozukluğunda Ortak Dikkat Becerileri Ortak dikkat, sosyal ortamda dikkati bir nesne ve bir kişi arasında düzenleme becerisi olarak tanımlanmaktadır (Dube, MacDonald, Mansfield, Holcomb, ve Ahearn, 2004; Kasari ve diğ., 2006; Krstovska-Guerrero ve Jones, 2013; Meindl ve Cannella-Malone, 2011; Wong ve Kasari, 2012). Normal gelişim gösteren bebeklerde ilk yaşın son çeyreğinde, ortak dikkat becerilerinin ilk örnekleri izlenmektedir. Bebeğin, bir nesneyi anne babaya gösterme çabası ya da işaret ederek bir nesneyi istemesi yaklaşık 9 ay civarında başlarken, 8-12. aylar arasında bebekler başkasının dikkat odağını takip edebilme yeteneği ve yine eş zamanlı olarak anne babasının belli bir nesne ya da kendi davranışı ile ilgili duygusal tepkisini tanımlayabilme becerisi geliştirmektedirler (Jones ve Carr, 2004). Otizm spektrum bozukluğunda (OSB) gözlemlenen sosyal etkileşim ve iletişim problemleri OSB'nin ayırt edici özellikleri olarak görülmekte ve sosyal alanda görülen problemler OSB'yi diğer yetersizliklerden ayıran en temel ölçütler olarak nitelendirilmektedir (Kanner, 1943; Koegel ve Koegel, 1995). Nitekim, OSB olan çocuklarda gelişimin en erken döneminden itibaren ortak dikkat, taklit, sembolik oyun, jest kullanımı ve sözel ifade becerileri gibi etkileşim becerilerinde yoğun problemler gözlenmektedir (Dawson ve diğ., 2004; Mundy, Sigman, ve Kasari, 1990; Wetherby, Prizant, ve Hutchinson, 1998; Wetherby ve diğ., 2007). Bu problemlerin içerisinde yer alan ortak dikkat becerileri problemleri, son yirmi yılda OSB araştırmacılarının en erken ve önemli OSB belirtisi olarak dikkatini çeken ve OSB'de gelişimsel seyrin değiştirilmesine odaklanan çalışmaların yöneldiği en temel beceri olarak dikkat çekmektedir. Ortak dikkat

becerilerinin, OSB olan çocukların gelişimsel seyrini etkileyen çok temel ve önemli bir beceri olması nedeniyle bu çalışmada ortak dikkat becerisi; ortak dikkatin tanımı, normal gelişim gösteren çocuklarda ortak dikkat gelişimi, OSB özellikleri gösteren çocuklarda ortak dikkat becerisinin gelişimi, dil gelişimi, sosyal gelişim ve Zihin Kuramı başlıkları altında incelenecek ve güncel alan yazın tartışmaları analitik bir perspektiften ortaya koyulacaktır. Araştırmalar , OSB'li çocukların, ortak dikkate yanıt vermede ve ortak dikkati başlatmada sınırlılıklar sergilediklerini ortaya koymaktadır (Lawton ve Kasari, 2012; Leekam, Hunnisett, ve Moore 1998; Whalen ve diğ., 2006). OSB'li çocukların, ortak dikkati başlatmada gösterdikleri sınırlılıklar ile ortak dikkate yanıt vermede gösterdikleri sınırlılıklar kıyaslandığında, ortak dikkati başlatmada daha yoğun problemler yaşadıkları bulgulamıştır (MacDonald, Anderson, Dube, Geckeler, ve Green, 2006; Whalen ve Schreibman, 2003). Aynı zamanda OSB'li bireylerin işaret etme ve ortak dikkat becerilerini, ilgileri paylaşmaktan ziyade diğerlerinin davranışlarını kontrol etmek için kullandıkları da belirtilmektedir (Wong ve Kasari, 2012). Çocuklarda ilk sözcüklerin gelişiminden önce ortaya çıkan bu son derece kritik söz öncesi dönem becerisi, gelişimsel süreçte daha sonraki evrelerde gözlemlenen üç temel becerinin de en kritik öncülüdür (Schertz ve Odom, 2003). Söz konusu beceriler; dil becerileri (Carpenter, Nagell, ve Tomasello, 1998; Paparella ve Kasari, 2004) ve sosyal etkileşim becerileri (Adamson ve Russell, 1999) ve çocuğun başkalarının zihinsel süreçlerinin farkında olduğunu gösteren Zihin Kuramı becerileridir (Baron-Cohen, 2000). Söz konusu teorik yönelimlerinin hiç biri birbirinden tamamen ayrı tutulamazken, her biri, bir diğerinin bazı elementlerini içinde barındırmakta olup, ortak dikkat becerilerinin desteklenmesi ise çoğu zaman bu birden fazla alanı desteklemektedir.

Poster Bildiri #10

Otizm Spektrum Bozukluğunda Taklit Becerileri Işık Akın BÜLBÜL, Selda ÖZDEMİR

Otizm Spektrum Bozukluğundan Etkilenmiş Çocuklarda Taklit Becerileri Erken dönem sosyal etkileşim ve iletişim becerisi olarak tanımlanan taklit gönüllü olarak modelin sergilediği davranışı, modelin ardından sergileme olarak tanımlanmaktadır (Butterworth, 1999). Alan yazınında taklidin bölünmez bir beceri olup olmadığı tartışılmaktadır (Rogers, Hepburn, Stackhouse, ve Wehner, 2003). Stone ve diğ (1997), yaptıkları bir araştırmada taklidin bölünmez bir fenomen olmadığını belirterek sergilendiği vücut bölgesine dayalı olarak taklidi objeler ile gerçekleştirilen hareketlerin taklidi, vücut hareketlerinin taklidi ve ağız ve yüz hareketlerinin taklidi olarak üçe ayırmaktadırlar. Söz konusu taklitler işlevsel olabileceği gibi işlevsel olmayan hareketleri de içerebilmektedir. Sergilenme zamanına dayalı olarak ise eş zamanlı, ertelenmiş ve genelenmiş taklit olarak üçe ayrılmaktadır (Learmonth, Lamberth ve Rovee-Collier, 2004; Paulson, Kyparissos, Andreatos, Kymissis ve Parns, 2002). Son olarak yönetici işlevlerde taklit kendiliğinden ve harekete geçirilmiş olmak üzere iki şekilde ortaya çıkmaktadır (Sevlever ve Gillis, 2010; Nadel ve Aouka, 2006). Normal gelişim gösteren çocuklarda taklit kapasitesi doğumu izleyen 12. gün ile 21. gün arasında gözlemlenebilmektedir. Araştırmalar yeni doğan bebeklerin basit hareketleri taklit edebildiğini göstermiştir. Örneğin bebeklerin dilini dışarı çıkarmayı ve yüz ifadelerini 24 saat sonra taklit edebildikleri bulgulamıştır (Field, Woodson, Greenberg, ve Cohen, 1982; Meltzoff ve Moore, 1977). 13. ayda ise bebekler davranışların amaçlarını da anlayarak tam olarak taklit edebilmektedirler. Taklit 18 ayda artarak göze çarpar hale gelmekte 30. aya gelindiğinde ise doruk noktasına ulaşmaktadır. Bu dönemdeki taklitte

sosyal olarak değişmeler görülmekte ve sıra takibi, konuşan rollerinin değişimi gibi karşılıklı iletişim normlarını da içermektedir (Carpenter, Nagell ve Tomasello, 1998). Geçmişten günümüze alan yazında OSB olan çocuklar ile yapılan  alışmalar OSB olan çocukların taklit performansına yönelik karmaşık bir profil ortaya koymaktadır. Bir grup araştırmacı zihinsel yaşlarına uygun olarak OSB den etkilenmiş çocuklar ile normal gelişim gösteren ve diğer yetersizlik türlerinden etkilenmiş çocukları karşılaştırıldıklarında OSB olan çocukların taklit becerilerinde yetersizlikler sergilediklerini ortaya koymaktadır (Charman ve diğ., 1997; Curcio ve Piserchia, 1978; DeMyer ve diğ., 1972; Ohta, 1987; Rogers, ve diğ., 1996; Rogers ve diğ., 2003; Stone, 1997; Stone, Lemanek, Fishel, Fernandez, ve Altemeier, 1990; Stone, Ousley, ve Littleford, 1997) ve taklit becerilerinde iki yaşından önce sergilenen yetersizliklerin OSB'yi diğer yetersizlik türlerinden ayırdığını belirtmektedirler (Charman ve diğ., 1997; Stone, Ousley ve Littleford 1997). Bazı araştırmalar ise OSB olan çocukların taklit performansında yetersizlik türüne özgü spesifik bir bozukluk bulgulamamışlardır (Charman ve Baron-Cohen, 1994; Morgan, Cutrer, Coplin, ve Rodrigue, 1989). OSB olan çocuklar normal gelişim gösteren akranları ile kıyaslandığında taklit davranışlarının miktarında ve kalitesinde farklılıklar sergilemektedirler (Ingersoll, 2008). Bu güne kadar pek çok araştırmacı taklitteki olası mekanizmaları araştırmışlardır. OSB'de sergilenen taklit yetersizliklerinin apraksiden (DeMyer, 1972), bilgileri işlemede sergilenen bozulmalardan (Smith ve Bryson, 1994), ayna nöronlarındaki bozulmalardan (Rizzolatti ve Craighero, 2004; Iacoboni ve Dapretta, 2006), sosyal işleme ve motivasyondaki bozulmalardan (Dawson ve diğ., 2004; Whiten ve Brown, 1999) kaynaklandığı savunulmaktadır. Bu çalışmada erken çocukluk dönemi becerileri arasında yer alan ve desteklediği beceriler bakımından önemli bir öncül beceri olan taklit becerilerinin OSB ile ilişkilendirilerek incelemesi amaçlanmıştır. Bu amaç

kapsamında taklit becerilerinin sınıflandırılmasına, normal gelişim gösteren çocuklar ve OSB olan çocuklarda taklit becerilerinin gelişimine ve sergilenen taklit yetersizliklerinin altında yatan mekanizmalara yer verilmiştir.

Poster Bildiri #11

Okul Öncesinde “Saygı” Değerinin Öğretimi;
Mehmet Akif Ersoy ve İstiklal Marşı
Muhammed Ali ÖZDOĞAN

Saygı, kişilere değer verdiğimizizin göstergesi olarak kabul edilen, kişiyi karşısındakine karşı özenli ve ölçülü davranmaya yönlendiren davranışlardır. Saygılı olmak, başkalarına verdiğimiz değeri davranışlarımızla göstermek demektir.

Saygı davranışını çocuklara öğretirken beklenen hedefler,

- Saygılı olmanın önemini fark etme
- Saygı ifadelerini öğrenme
- Saygımızı söz ve davranışlarımızla ifade etme (teşekkür etme vb.)
- Öğretmenlere saygımızı nasıl sergileyebileceğimizi öğrenme
- Toplu kullanılan ortamlarda saygı içeren davranışları sergileme
- Vatana saygımızı nasıl sergileyeceğimizi örnek şahsiyetlerin hayatı ile öğrenmedir.

Okul Öncesinde “Saygı” Değerinin Öğretimi: Mehmet Akif Ersoy ve İstiklal Marşı çalışması;

1. Değerler Eğitimi Saygı değeri modülünün (eğitimin devam ettiği 3. ayda) hedefleri içerisinde yer alan “Vatana saygımızı nasıl sergileyeceğimizi örnek şahsiyetlerin hayatı ile öğrenme” hedefi kaynak alınarak tarafımdan geliştirilmiş öğrenci ve aile eğitimi çalışmasıdır.
 2. Okul Öncesi Eğitime devam eden 60-69 ay arasındaki öğrencilere Milli Şairimiz Mehmet Akif ERSOY ’u tanııtma ve İstiklal Marşımızın 10 kıtasını ezberletme ve ezbere okuma çalışmasıdır.
 3. Öğrencilerle birlikte ailelerini de kapsayan aile eğitimine yönelikte bir çalışmadır.
-

Bu çalışmadan beklenen amaç ve hedefler; Türk dilini doğru, etkili ve kurallarına uygun olarak konuşmaya özendirerek, dilimizi güzel ve düzgün kullanma yeteneğini geliştirmek; öğrencilere toplum karşısında kendilerini ifade etme becerisi ve özgüven kazandırmaktır.

Çalışma (Uygulama) planı:

- Öğretmen okul içerisinde veya sınıf içerisinde uygun bir yere (öğrencilerin görebileceği bir yere) Mehmet Akif ERSOY ve İstiklal Marşı ile ilgili pano hazırlar.
- Öğretmen Mehmet Akif ERSOY ve İstiklal Marşı ile ilgili veli toplantısı yapar. Velilere İstiklal Marşı'nın öneminden bahseder ve velilerden çocuklarına İstiklal Marşı'nın 10 kıtasını ezberletmesini ister.
- Öğretmen süreç içerisinde sınıf içerisinde Mehmet Akif ERSOY ile ilgili hikâyeler okur.
- Öğretmen süreç içerisinde İstiklal Marşı'nın yazılış hikâyesini öğrencilerin anlayacağı düzeyde anlatır.
- Öğretmen süreç içerisinde öğrenciler ile birlikte Mehmet Akif ERSOY 'un Hamam önündeki evine ziyaret düzenler.
- Öğretmen süreç içerisinde öğrencilere ve velilere Mehmet Akif ERSOY ve İstiklal Marşı ile ilgili ödevler verir.
- Öğretmen süreç içerisinde öğrencilerle sınıf içerisinde İstiklal Marşı'nı tekrarlar, tekrarlatır.

Çalışma iki aşamadan oluşmaktadır.

- 2 (iki) aylık sürede: Mehmet Akif ERSOY 'un tanıtımı (hayatı, eserleri) ve İstiklal Marşı ezberleme ödevinin verilmesi (Yarışma şeklinde de yapılabilir), ezber çalışmalarının tekrarı,

· 2 (iki) aylık sürenin sonunda çocuklarla bir gösteri programı ayarlanır ve çocuklar bu programda seyirci karşısında İstiklal Marşı'nın 10 kıtasını ezbere okur. Programda çocuklara başarılarından dolayı çeşitli ödüller verilir.

Poster Bildiri #12

Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Yapılan Kaynaştırma Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi Özlem ÇEREZCİ AKIN

Çocukların ilk yaşantılarını kazandıkları okul öncesi dönemde çocuğun beslenme, sağlık gibi ihtiyaçları kadar şefkat, sevgi ve eğitim ihtiyaçları da önemlidir. Sağlıklı, mutlu ve yaratıcı bireyler yetiştirebilmek için okul öncesi dönemi çok iyi tanımak ve bu dönemi en iyi değerlendirilecek şekilde gereklerini bilmek, bunları uygulamak gerekmektedir. Pek çok psikolog, çocuk gelişimi uzmanı ve eğitimci, çocuklar için psiko-sosyal, zihin ve dil gelişiminde kritik dönemin okul öncesi dönem olduğunu ifade etmektedir. Bu dönemde kazanılan davranışlar yaşam boyunca sürekliliğini devam ettirmektedir (Dağlıoğlu, 2014; Kuru Turaşlı, 2014; MEB, 2013; Oktay, 1999). Bu noktada yetersizliğe sahip bütün çocuklara normal gelişim gösteren çocuklarda olduğu gibi fark gözetmeksizin eğitim olanağı sunulması son derece önemlidir (Ataman, 2011). Okul öncesi dönemi kaynaştırma eğitimi programı, yetersizliği olan çocuklar için öğrenme deneyimlerine erişimlerinde tek yol olabilir. Özel gereksinimli çocuklar (ÖGÇ) her gün planlanmış veya planlanmamış pek çok zorlayıcı materyal, ekipman ve etkinlik ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Kaynaştırma eğitimi ile özel gereksinimi olan çocuklarla onlara rol model olan çocuklar arasında bir etkileşim olmaktadır. Kaynaştırma eğitimi uygulayan öğretmenler çocukların gelişimleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmalı ve ortaya çıkabilecek fırsat eğitimlerinden faydalanabilmelidir. Aynı zamanda çocukların hassas öğrenme dönemlerini bilerek her çocuğa yardım edebilecek donanımda olmalıdır (Allen ve Cowdery, 2005). Kaynaştırma eğitimi pek çok unsuruyla birlikte özenle uygulanması gereken bir eğitimidir ve amacına

ulaşabilmesi için bu eğitimin nitelikli olması gerekmektedir. Bu çalışmada kaynaştırma eğitiminin sahip olması gereken önemli özelliklere ne kadar dikkat edildiği araştırılmıştır.

Bu araştırmada, okul öncesi eğitim kurumlarında yapılan kaynaştırma uygulamalarının kaynaştırma kriterleri açısından değerlendirilmesi ele alınmıştır. Araştırma ile okul öncesi eğitim kurumlarında yapılan gözlemler sonucu kaynaştırma eğitimine ilişkin hazırlık ve uygulamaların ortaya konması amaçlanmıştır.

a. Kaynaştırma eğitimi yapılan sınıflardaki G sayılarının dağılımı nedir? b. G'lerin özel gereksinim türlerinin dağılımı nedir? c. G'nin kaynaştırma eğitimi aldığı sınıfın durumu nedir? d. Okulda yardımcı personel bulunma durumu nedir? e. Okulda gezici özel eğitim ğretmeni hizmeti bulunma durumu nedir? f. G'nin kaynaştırma eğitimi aldığı sınıfta G için değişiklik yapılma durumu nedir? g. G için öğretmenlerin eğitim sırasında kullandığı ğretim yöntem ve tekniklerinde değişiklik yapma durumları nedir? h. G için öğretmenin eğitim sırasında kullandığı ğretim materyallerinde değişiklik yapma durumu nedir? i. G için ğretmenlerin BEP hazırlanma durumu nedir? j. Kaynaştırma eğitimi yapılan sınıfta sınıf mevcudu ve G oranının uygunluk durumu nedir? k. Kaynaştırma eğitimi yapılan sınıfta ailelere bilgilendirme yapılma durumu nedir? l. Kaynaştırma eğitimi yapılan sınıflarda öğretmenlerin aile eğitim programı hazırlama durumları nedir?

Araştırma 2012-2013 eğitim ğretim yılında, orum il merkezinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilk-orta okullar bünyesindeki anasınıfları, Kız Meslek Lisesi (KML) bünyesindeki uygulama ana okulları, bağımsız anaokulları ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB)'na bağlı kreş ve gündüz bakımevlerinde gözlem yoluyla yapılmıştır. Araştırma 22 okulda, 45 sınıfta, 55 G için gözlem yapılarak gerçekleştirilmiştir Belirli bir örneklem yöntemi kullanılmadan evrenin

tamamına ulaşmak amaçlanmıştır. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen “Gözlem Formu” ile toplanmıştır. Formdaki soruların hazırlanması için araştırmacı tarafından uzun süreli bir literatür taraması yapılmıştır. Hazırlanan form ilgili uzmanlara incelemeleri için gönderilmiştir. Sonrasında bu formlar kullanılarak ön uygulama (deneme) yapılmıştır. Soruların anlaşılabilir şekilde sorulduğu ve verilerin çözümlenebilir tipte olduğu tespit edilmiştir. Formların uygulanması yaklaşık altı ayda tamamlanmıştır. Araştırmada gözlem tekniklerinden aralıklı gözlem kullanılmıştır. Gözlemin sınıf ortamında farklılık oluşturarak gözlem sonuçlarını etkilememesi için belirli aralıklarla birden fazla seferde gözlem yapılmıştır. Her ÖĞÇ için birer saatlik en az iki kez gözlem yapılmıştır

Gözlem yapılarak öğretmenin kaynaştırma eğitimi için yaptığı uygulamalar belirlenmiş ve gereken düzenlemelerin yapılma durumu tespit edilmiştir. Araştırmada yapılan gözlemlere göre ÖĞÇ’lerin tamamına yakını sınıflarındaki tek ÖĞÇ veya iki ÖĞÇ’den biridir. Sınıfların çoğunda ÖĞÇ sayısı sınıf mevcuduna uygun sayıdadır. Ancak bazı eğitim ortamlarında mevcutlar okul öncesi eğitimi standartlarına göre olması gerekenden fazladır. Kaynaştırma eğitimi alan ÖĞÇ’lerin büyük bir çoğunluğunun tek bir yetersizlik türüne sahip olduğu görülmüştür. Okulların tümünde yardımcı personel bulunmaktadır. Okulların hiç birinde gezici özel eğitim öğretmeni görev yapmamaktadır. Bu konuda dikkat çeken bir nokta da birçok öğretmenin gezici özel eğitimi öğretmeni kavramının varlığından ve bu öğretmenlerin görevlerinden haberdar olmamasıdır. Etkinlik sınıflarının yarıdan fazlası okulda uygun konuma sahip ve okul öncesi eğitim kurumları standartlarına göre yeterli büyüklüktedir. Fakat sınıflar eğitsel açıdan yetersiz ve güvenlik açısından zayıf durumdadır. Sınıflarda öğrenme merkezleri yeterli düzeyde düzenlenmemiş ve güncellenmemiştir. ÖĞÇ’ler için sınıfın fiziksel ve

eğitsel ortamında (%85,5), öğretim yöntem-tekniklerinde (%78,2) ve öğretim materyallerinde (%98,2) çoğunlukla değişiklik ve düzenleme yapılmamaktadır. ÖĞÇ'ler için BEP hazırlanma düzeyi yüksek olmakla beraber ÖĞÇ aileleri için aile eğitim programı hazırlanma düzeyi oldukça düşüktür. Okulların hiç birinde ailelerin bilgilendirildiğine dair kayıt yoktur. Sonuç olarak kaynaştırma eğitimi uygulamalarında ÖĞÇ'lerin büyük çoğunluğunun eğitime dahil olmaları esnasında sınıf mevcudu ve büyüklükleri gibi unsurlarda sorun bulunmamaktadır. Fakat kaynaştırma eğitimi uygulamalarında pek çok eksiklik ve yetersizlikler bulunmaktadır. Bu eksikliklerin bir kısmı yalnızca kaynaştırma eğitimini değil genel olarak okul öncesi eğitimi de ilgilendirmektedir.

Poster Bildiri #13

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Yüz İşleme ve Göz İzleme Becerileri

Esmehan ÖZER, Selda ÖZDEMİR

Otizm spektrum bozukluğu (OSB) sosyal-iletişim becerilerinde belirgin yetersizlikler, sınırlı, yineleyici davranışlar ve ilgi alanları ile karakterize edilmektedir (American Psychiatric Association, 2013; Baron-Cohen, 1995). OSB ile karakterize edilen sosyal etkileşim sınırlılıkları, çevredeki tüm uyaranlar arasından insan yüzlerini tercih etmede yaşanan problemleri ve belirgin olmayan durumlarda duygularla ilişkili ipuçlarını yüzlerden alma sınırlılığını kapsamaktadır. Bunun yanı sıra sosyal etkileşim sınırlılıkları normal gelişim gösteren bireylerin gerçekteşirdiği yüz tarama stratejilerinden farklı stratejilerin kullanılması ile beraber yüz işleme bozukluklarını da kapsamaktadır (Chawarska, Volkmar ve Klin, 2010). Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan bireylerin sergiledikleri sosyal etkileşim problemleri nedeniyle sosyal ve duygusal ipuçlarını insan yüzlerinden nasıl aldıklarının anlaşılması her geçen gün biraz daha yoğun ilgi duyulan bir araştırma alanı olmuştur (Jones, Carr ve Klin, 2008; Rutherford ve Towns, 2008). Bu çalışmada; teknoloji temelli uygulamaların OSB'nin doğasını anlama alanında sunduğu bilgileri yansıtan teknoloji temelli araştırmalar incelenmiş, OSB'li bireylerin yüz tarama ve işleme becerileri ile ilgili yapılan araştırmalar ve OSB'li bireylerin sahip olduğu yüz işleme stratejilerini yansıtan güncel araştırma bulguları tartışılmıştır. OSB'li bireylerin insan yüzlerinden sosyal etkileşim ile ilişkili bilgileri almaları ve anlamaları alanındaki sınırlılıklarını içeren sosyal etkileşim problemleri OSB'de erken yaşlarda gözlenmeye başlamaktadır (Chawarska vd., 2010). OSB'li bireylerin yüz ifadelerini okuma, yüz ifadeleri ile sözel ifadeleri eşleştirme ve duygu

anlamı taşıyan sözcükleri anlamada önemli problemler sergilediklerini belirlenmiştir (Hobson, 1993). Bunun yanı sıra OSB'li bireylerin yüz ifadelerinin farkında olma ve yüz ifadelerine uygun yanıt verme becerilerinde de normal gelişim gösteren çocuklardan farklı stratejilere sahip oldukları da tespit edilmiştir (Bradshaw, Shic ve Chawarska, 2011; Chawarska, Klin, Paul ve Volkmar, 2007; Chawarska ve Volkmar, 2007; Dawson vd., 2004). Ayrıca OSB'li bireylerin yüz ifadelerini ayırt etme (Celani, Battacchi ve Arcidiacono, 1999; Rump, Giovannelli, Minshew ve Strasuss, 2009), yüz cinsiyetini kategorize etme (Behrmann vd., 2006; Best, Minshew ve Strauss, 2010) ve yüzleri tanıma (Klin vd., 1999; Newell, Best, Gastgeb, Rump ve Strauss, 2010) becerilerinde de problemler sergilediği araştırmalarda rapor edilmektedir. Söz konusu araştırmalarda, OSB'li bireylerin yüz tarama ve işleme becerilerini teknoloji aracılığı ile inceleyerek bireylerin sosyal yeterliliklerini, sosyal becerilerini, dil ve iletişim becerilerinin gelişimini desteklenmenin yanı sıra, OSB'li bireylerin ailelerine ve alanda çalışan uzmanlara umut vadeden alternatif müdahale ve araştırma uygulamalarının sunulmasının amaçlandığı görülmektedir.

Poster Bildiri #14

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Taklit Becerileri

Eğitimi: Alan Yazın İncelenmesi

Sinan KALKAN, Esmehan ÖZER, Selda ÖZDEMİR, Salih RAKAP

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Taklit Becerileri Eğitimi: Alanyazın İncelemesi Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) sosyal-iletişimsel alanda belirgin yetersizlikler, yineleyici davranışlar ve sınırlı ilgi alanları ile karakterize edilmektedir (APA, 2013). OSB'li çocukların normal gelişim gösteren akranlarından farklı olarak göz kontağı kurma, ortak dikkat ve taklit becerilerinde de sınırlılıklarının olduğu bilinmektedir (Charman ve ark., 1997; Dawson ve ark., 1999; Lord 1993; Rogers ve ark., 2003; Stone ve ark., 1997). Normal gelişim gösteren küçük çocuklar annelerinin, akranlarının ve çevrelerindeki diğer kişilerin hem hareketlerini hem de sözlerini taklit ederek bilgi ve deneyim kazanmaktadırlar. Diğer bir deyişle gözleyerek öğrenmenin temeli olan taklit becerisi bireyin olgunlaşması ile birlikte gelişimine devam etmektedir (Topbaş, 2003). Ancak sosyal ve zihinsel gelişimin önemli bir göstergesi ve önkoşulu olan taklit becerilerinde (Ledford ve Wolery, 2011) OSB'li çocuklar güçlük yaşamaktadır. Erken dönemden itibaren bireyin yeni davranışlar edinerek kavram öğrenme sürecinde önemli bir rolü olan taklit becerisinin (Schuler, 2003; Kaiser ve Roberts, 2011; Ledford ve Wolery, 2011; Warreyn ve Roeyers, 2013) OSB'li bireylerde sınırlı olması nedeniyle tüm gelişim alanlarının bu sınırlılıktan olumsuz bir biçimde etkilendiği düşünülmektedir. Bu çalışmada ise 1975-2013 yılları arasında yayınlanmış olan deneysel çalışmalarda 0-6 yaş aralığında yer alan OSB'li çocukların taklit becerilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda ERIC, EBSCO Host Psikoloji ve Davranış Bilimleri Koleksiyonu ve Pro Quest Eğitim Dergileri veri tabanları kullanılarak

elektronik ortamda Imitation training, early childhood ve autism, anahtar sözcükleri kullanılarak 1975-2013 yılları arasında yayınlanan araştırmalara ulaşılmıştır. OSB, Yaygın Gelişimsel Bozukluk ve Asperger Sendromu tanısı olan çocukların yer aldığı erken çocukluk dönemini kapsayan, hakemli bir dergide yayımlanan ve deneysel bir çalışma olarak planlanan araştırmalar çalışmaya dahil edilmiştir. Ayrıca taklit eğitiminin tek başına veya bir paketin parçası iken oluşturduğu etkileri karşılaştıran çalışmalara da bu kapsamda yer verilmiştir. Böylece seçim ölçütlerini karşılayan 16 araştırma olduğu tespit edilmiştir. İncelenen makaleler, OSB tanısı almış çocukların özellikleri, araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri, araştırmada kullanılan yöntem ve araştırmanın sonuçları açısından tartışılmıştır. İncelemeden elde edilen sonuçların OSB'nin doğasının daha iyi anlaşılması ve bu bireylerin sağaltımında etkili müdahalelerin geliştirilmesinde önemli gelişmelerin sağlanması açısından yol gösterici olması beklenmektedir.

Poster Bildiri #15

Erken Çocukluk Döneminde İki Dilliliğin Dil Gelişimine Etkisi
**Mehmet SAĞLAM, Deniz Uğur CENGİZ, Mediha Gamze ÖZGÜN,
Gözde ELİHOŞ, Dilan ÖZDEMİR**

İnsana özgü en etkili iletişim aracı olan dilin en önemli işlevi bilgi, düşünce ve duygu paylaşımına olanak sağlamasıdır. Dil gelişimi ise sözcüklerin, sayıların, sembollerin kazanılması, saklanması ve dilin kurallarına uygun bir biçimde kullanılmasını kapsamaktadır. Çocukların dil gelişiminin temelinde ise iletişim kurma, diğerlerinin dikkatini çekme, isteklerini duygu ve düşüncelerini iletme gereksinimi bulunur. Dil gelişimi genetik faktörlerden, fizyolojik, algısal, bilişsel ve nörolojik gelişimden, fiziksel ve ruhsal durumdan, cinsiyet, zeka, aile ilişkileri, kültür, çevresel etkenler, kardeş faktörü, sosyo-ekonomik koşullar başta olmak üzere çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Dil gelişimini etkileyen faktörlerden bir tanesi de iki dilliliktir. Çocuklarda dil gelişimi sosyal bilişsel ve duygusal gelişim ile motor becerilerin gelişimine paralel olarak gelişen bir süreçtir. Çocukların sahip oldukları öğrenme istekleri ve sezgisel yetenekleri aracılığıyla ilk dillerini adım adım ve büyük bir çaba ile kazandıkları belirtilmektedir. Bu durum erken çocukluk döneminde gerçekleşen ikinci dil edinimi içinde geçerlidir. Fakat ilk dil ile ikinci dil edinim süreçlerinin birbirinden ayrılan yönleri olduğu da bildirilmektedir. Bebekler iki farklı dil konuşulan ortamda büyüyerek doğal bir şekilde iki dili de edinebildikleri gibi bazı durumlarda üç ya da daha çok farklı dil konuşulan aile ortamında büyüyen çocuklarda söz konusu olabilmektedir. Erken çocukluk dönemindeki dil kazanımında çocuk iki dili eş zamanlı ya da sırayla kazanabilir. Farklı dilleri aynı anda edinmenin çocuğun dil gelişimini yavaşlattığını ve iletişim becerilerini olumsuz etkilediğine yönelik görüşlerin yanında özellikle ilk üç yılda beyin gelişiminin çok

önemli olduğunu ve bu dönemde çocuğun dil ediniminin daha kolay olduğunu savunan görüşlerde bulunmaktadır. İki dillilik çocuğun başta dil gelişimi olmak üzere bütün gelişim alanlarını etkileyebilmektedir. Erken çocukluk döneminde dil gelişimi ve ikinci dilin kazanımının önemi dikkate alınarak bu çalışmada erken çocukluk döneminde iki dillik konusu ele alınmıştır.

Poster Bildiri #16

**0-4 Yaş Arası Çocuklarda İşitme Kaybının
Dil Gelişimi Üzerindeki Etkisi**

**Mehmet SAĞLAM, Deniz Uğur CENGİZ, Emriye Hilal YAYAN,
Ahmet ATİLA, Kübra ÖREN, Sümeyye ÖZER**

Dil, bireylerin duygu, düşünce ve gereksinimlerini ifade etmek için kullandıkları ve belirli kurallara dayanan semboller sistemidir. Dil gelişimi ise seslerin, kelimelerin, sayıların sembollerin kazanılması, saklanması ve dilin kurallarına uygun olarak kullanılmasını kapsayan bir süreçtir. Doğumla başlayan ve yaşam boyunca devam eden dil gelişimi ile öğrenme arasında sıkı bir ilişki vardır. Çocuklarda dil gelişimi dönemler halinde gerçekleşir ve bu süreç genelde erken çocukluk döneminde büyük ölçüde tamamlanır. Çocukta öğrenmenin gerçekleşebilmesi ile dil gelişimi arasında doğrudan bir ilişki bulunur. Erken çocukluk döneminde nöroplastitenin en hızlı olduğu yaşamın ilk 3.5 yılında dinleme deneyimleri oldukça önemlidir. Dinleme deneyimleri çocuğun konuşma ve dil gelişimi için en önemli faktörlerden biridir. İşitme duyusu; konuşma, dil gelişimi, iletişim ve öğrenme için oldukça önemlidir. İşitme kayıplarındaki temel problem ses sinyallerinin beyine ulaşmasının engellenmiş olmasıdır. İşitsel deneyimlerinin yokluğu veya yetersizliği dil yoksunluğuna neden olur. İşitme kaybı nedeniyle dinleme güçlüğü yaşayan çocuklar gelişimsel gecikmeler bakımından risk altındadır. Çocukluk dönemi işitme kayıpları; dil, sosyal ve emosyonel gelişim ile akademik başarı üzerinde anlamlı bir olumsuz etkiye sahiptir. İşitme becerilerini ve dil gelişimini destekleyen işitme kaybının erken tanısı ve uygun müdahale programları ile bu riskler en az düzeye indirgenebilmektedir. Erken dönemde meydana orta, ileri ve çok ileri işitme kayıpları başta çocuğun konuşma- dil becerileri olmak üzere bilişsel

ve psikolojik gelişimi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Çok hafif ve hafif derecedeki bilateral ve unilateral işitme kayıplar anlamlı gelişimsel gecikmeye neden olmaktadır. İşitme kayıplarının olumsuz etkilerini en aza indirmek için erken tanı ve müdahale stratejileri (tıbbi, odyolojik ve eğitimsel) oldukça önemlidir. İşitme kaybı, ne kadar erken tanınır ve ne kadar erken müdahale edilirse etkisi o derece azalacaktır. Tanılamaya bağlı olarak konjenital ileri ve çok ileri derecede işitme kayıplı çocuklar erken dönemde cihazlandırılmadıkları ve işitsel eğitim almadıkları takdirde, konuşma ve iletişim problemlerine ek olarak algısal, bilişsel ve sosyal duygusal zorluklar yaşamaktadır. İşitme kayıplarının çocuğun gelişimi üzerindeki etkileri dikkate alınarak çalışmada 0-4 yaş arası çocuklarda işitme kaybının dil gelişimi üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Poster Bildiri #17

Erken Çocukluk Döneminde Dil Gelişiminde Kardeş Faktörü
Mehmet, SAĞLAM, Deniz Uğur CENGİZ,
Neslihan ALKANLI, Merve ÇAKIR

Dil gelişiminin en önemli ve en hızlı gelişim gösterdiği dönem erken çocukluk dönemidir. Doğum sonrası bebeğin uyaranları alması, bellek gelişimiyle beraber seslerin beyinde algılanıp uygun sosyal ortam içerisinde zamanla algıladıklarını sembollere dönüştürmesi dil gelişim sürecini oluşturur. Uyaranların algılanıp beyinde işlenmesi ve sembollerin oluşması alıcı dili gösterirken sembollerin iletişimde kullanılması ise ifade edici dili gösterir. Bu dönemde çocuğun dil gelişimi birçok faktörden etkilenmektedir. Bireysel farklılıklar gözlense de kalıtım, sağlık, zeka, cinsiyet, çevre, sosyoekonomik koşullar, iki dillilik, doğum sırası, ikiz olma, kardeş faktörü gibi durumlar dil gelişimini etkileyen unsurlardandır. Çevresel uyaranlar dil gelişimi üzerinde etkili olan en önemli unsurlardandır. Çevresel uyaranların yeterliliği, eksikliği ya da yoksunluğu dil gelişimini doğrudan etkilemektedir. Erken çocuklukta dil gelişimini etkileyen en önemli unsurlardan biri aile faktörüdür. Aile içerisinde özellikle kardeş faktörü gelişimsel açıdan çocuklara rol-model fırsatı tanıyacağı gibi yoğun ve etkili iletişim olanağı sunarak dilin kazanımı ve etkili kullanımını olumlu yönde etkilemektedir. Erken çocukluk döneminde dilin kazanımında pekiştirmeler ve taklit önemli bir yer tutmaktadır. Bu durumda en önemli unsur; etkilendiği yakın çevrenin (anne, baba, kardeş, bakıcı vs.) bebeğe model oluşturmasıdır. Bu noktada kardeşler arasındaki yaş farkı onların birlikte geçireceği zamanı etkileyerek erken çocukluk döneminde dil gelişimi üzerinde doğrudan belirleyici olabilmektedir. Kardeş faktörünün dil gelişimi üzerindeki etkisi doğum sırası, kardeşlerin cinsiyeti, herhangi bir engel durumunun olup

olmaması ve çocukların bakımını kimin yaptığıyla da ilişkili olabilmektedir. Bunları yanında kardeşlerin ikiz olması da erken çocukluk döneminde dil gelişimi üzerinde belirleyici bir etken olabilmektedir. Aynı zamanda kardeş faktörü erken çocuklukta doğal oyun ortamı sağlayarak çocukların kendilerini ifade etmesine ve dili etkili bir şekilde kullanmasına imkan tanımaktadır. Erken çocukluk döneminde dil gelişiminin önemi ve etkilendiği unsurlar dikkate alınarak çalışmada erken çocukluk döneminde dil gelişimi üzerinde etkili olan kardeş faktörü ele alınmıştır.

Poster Bildiri #18

İşitme Kaybının Erken Tanılamasının Önemi

Mehmet SAĞLAM, Deniz Uğur CENGİZ,

Emriye Hilal YAYAN, Merve ÇEVİK, Hasret ÇALA

İşitme insanoğlunun çevresiyle iletişim kurmasını sağlayan en önemli duyularından biridir. İşitme duyusu sayesinde insanlar ana dilini ve konuşmayı öğrenebilmekte ve etrafıyla iletişim kurabilmektedir. İşitme de, kulak kepçesinin topladığı ses enerjisinin dış kulak yolundan geçerek, kokleada elektriksel enerjiye dönüştükten sonra aksiyon potansiyelleri halinde beyne gönderilip algılanması söz konusudur. İşitme yollarının herhangi bir basamağında meydana gelen patolojiler nedeniyle çevredeki seslerin algılanamaması işitme kaybına neden olur. İşitme kayıpları konjenital işitme kayıpları ve sonradan meydana gelen işitme kayıpları şeklinde tanımlanabilmektedir. Konjenital işitme kayıpları toplumda yaygın görülen bir durum olarak ifade edilmektedir. Yaygınlığının yanında yaşamın ilk birkaç ayı içinde tanınıp tedavi edilmediğinde birbirini takip eden birçok olumsuz duruma neden olabilmektedir. İnsidans açısından konjenital anomaliler içerisinde önemli yer tutan işitme kaybına erken dönemde tanı konması önemlidir. İşitme kaybının tanısı ne kadar erken dönemde konulursa uygun amplifikasyon ve rehabilitasyon uygulaması da o kadar erken dönemde başlar ve dil gelişimi için gerekli işitme algısı sağlanmış olur. Erken çocukluk döneminde normal işitmeye sahip olunması, konuşma ve dil gelişiminin yanı sıra sosyal, duygusal ve zihinsel gelişim açısından da son derece önem taşır. İşitme kaybı ile doğup erken dönemde tanınarak, uygun ve doğru şekilde müdahale edilen bebekler daha iyi dil, konuşma, bilişsel ve sosyal becerilere sahip olmaktadır. Bu nedenle işitme kaybının erken dönemde fark edilememesi, işitme engelli çocuğun konuşma ve dil becerisinde gerilik, bilişsel, sosyal

ve duygusal gelişimde problemlere neden olarak insanı yaşam boyu etkileyen engellilik durumuna yol açabilmektedir. Erken tanınip, müdahale edilen çocuklar gelişimsel açıdan daha az problemlerle karşılaşır ve normal gelişim gösteren akranlarının performansını ortaya koyabilir. Ancak tanılamanın yapılmamış olması ya da gecikmiş tanılama çocuk açısından geçici ve kalıcı bir çok problemin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Bu bilgiler ışığında çalışmada işitme kayıplarının erken tanılanmasının önemi üzerinde durulmuştur.

Poster Bildiri #19

Erken Çocukluk Döneminde Koklear İmplantın Dil Gelişimine Etkisi
**Mehmet SAĞLAM, Deniz Uğur CENGİZ, Emriye Hilal YAYAN,
Beyza KEKLİKOĞLU, Onur ARSLAN, Furkan AKGÜL,
Tuba ACAR, Buket KARACA**

İnsanlar arası iletişimin önemli bir parçası olan sözel iletişim, dil ve konuşmayı kapsamaktadır. Dil, iletişim kurabilmek, diğer insanların dikkatini çekebilmek, ihtiyaç ve dileklerini ifade edebilmek için bir araçtır. Dil ve konuşma becerilerinin kazanılmamasının en önemli nedenlerinden bir tanesi işitme kayıplarıdır. İşitme kayıpları, yaşamın ilk birkaç ayı içerisinde tanılanıp tedavi edilmediğinde birbirini izleyen birçok olumsuzluğu beraberinde getirmektedir. İşitme kayıplarında en büyük problem, seslerin beyine ulaşmamasıdır. Koklear implantların amacı, işitme cihazından yararlanamayan işitme kayıplı bireylere konuşma, lisan, okuma ve akademik becerilerin kazanılması sürecinde işitsel nöral bağlantıların beyine ulaşmasını, uyarılmasını ve büyümesinin sağlanmasıdır. İşitme kaybı ile doğup erken dönemde tanılanarak, uygun ve doğru şekilde müdahale edilen çocukların daha iyi dil, konuşma ve sosyal becerilere sahip olduğu görülmektedir. Yaşamın ilk dönemlerinde yapılan implantasyon ile daha fazla alınan işitsel girdiler yoluyla uyarılan beyin normal şekilde organize olur ve işitsel kapasite artar. Araştırmalar koklear implantı erken dönemde takan çocukların daha geç takan çocuklara göre işitsel yolların plastisitesi bakımından daha fazla yarar gördüklerini göstermektedir. İşitme kaybı sonucu yetersiz durumda bulunan sözel iletişim kurma yeteneklerinin yeniden kazandırılması için koklear implant kullanıcılarına implantasyon sonrası; tonları ve sesleri dinleme, çevre ve insan seslerini dinleme, suprasegmental özellikler tanıma ayırt etme, işitsel algılama gibi eğitimler uygulanır. İşitsel-sözel yaklaşım dili öğrenmek

amacıyla, işitmenin en üst seviyede kullanımını teşvik etmekte ve izlemek-seyretmek yerine dinlemeyi vurgulamaktadır. Dinleme etkinliklerinin nasıl kullanılacağı konusunda ailelere işitsel sözel terapi uygulamaları yol göstermektedir. Çocuklar, dinlemeyi ve konuşmayı öğrenebilecekleri ortamlarda eğitim aldıkları zaman, işitme potansiyellerini en üst seviyeye çıkarabilmektedirler. İşitsel-sözel terapi çocukların işitmelerini en iyi şekilde kullanmalarını sağlayabilmektedir. Koklear implantın erken çocukluk döneminde kullanımının önemi dikkate alınarak çalışmada erken çocukluk döneminde koklear imlantın konuşma ve dil gelişimi üzerindeki etkileri incelenmiştir.

Poster Bildiri #20

Erken Çocuklukta İşitme Cihazlarının Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisi
**Deniz Uğur CENGİZ, Emriye Hilal YAYAN, Ayşe Nur İNAN,
Abdullah DEMİR, Mehmet ÇİFTÇİ, Ali BERRAK**

Yaşam kalitesi, çocuğun kendiyle barışık olmanın en temel göstergesi olan iyilik halinin bilincinde olmayı ve kendini değerli hissetmeyi sağlayan unsurların en önemlilerindendir. İnsanlar tamamen duyularına bağımlı olarak yaşarlar. Çocuklar duyuları aracılığı ile elde ettiği bilgilerle kendi dünyasını oluştururlar. İşitme bozukluğu bu duyulardan en önemlisi olan işitme duyusunun etkinliğini azaltmaktadır. İşitme, kişi ile dünya arasında ilişki kurulmasını sağlayan temel duyulardan biridir. İşitme engeli ise işitme duyarlılığının kişinin gelişim, uyum, özellikle iletişimdeki görevlerini yerine getirmesinde önemli bir engel olarak ortaya çıkmaktadır. İşitme kayıplarında erken tanı konulamaması, gerekli tedavinin verilememesi ve kişinin işitme cihazı ile desteklenmemesi konuşma ve anlama becerilerinde önemli oranda bozulmalara neden olmaktadır. Bu durum özellikle erken çocukluk döneminde çocukları doğrudan etkileyen önemli bir problem olabilmektedir. Başlangıçta hiçbir şey duymayan bireyler açısından, işitme cihazının kullanımı ile anlamsız olan sesler yavaşça anlam kazanmaya başlamıştır. İşitme cihazı ile birlikte çevre ile iletişimin güçlenmesi özellikle hayatın yeni tanındığı ve sürekli keşifler içinde olunan erken çocukluk dönemin de daha fazla anlam kazanmaktadır. Erken dönemde ortaya çıkan işitme kaybı çocukların, iletişim becerilerini etkileyerek onları gelişimsel açıdan olumsuz etkilenmesine neden olacaktır. Bu durum çocuğun kendisini yetersiz hissetmesine, içe kapanmasına, gelişiminin sosyal ve bilişsel açıdan geride kalmasına neden olabilmektedir. Bu durum aynı zamanda çocuğun ailesine bağımlı hale gelmesine de sebep

olmaktadır. Erken çocukluk döneminde ortaya çıkan işitme kayıplarının tedavi ve rehabilitasyon sürecinde özellikle işitme cihazı kullanılarak işitsel açıdan en üst düzey performansın sağlanması çocuk açısından bu olumsuzlukları asgari düzeye indirecektir. Çocuğa bağımsız hareket edebilme imkanı da oluşturan işitme cihazları, erken çocukluk döneminde çocuğun fizyolojik durumunu etkileyebileceği gibi onu sosyal ve duygusal açıdan da destekleyen bir unsur olabilmektedir. İşitme cihazının erken çocukluk dönemindeki bu etkileri dikkate alınarak çalışmada işitme cihazının erken çocukluk döneminde yaşam kalitesi üzerine etkisi ele alınmıştır.

Poster Bildiri #21

**Milli Eğitim Bakanlığı Bünyesinde Bir Sağlık Hizmet Alanı: Erken
Çocukluk Döneminde Dil ve Konuşma Terapisi**

Arzu AKYÜZ TOĞRAM

Milli Eğitim Bakanlığı Bünyesinde Bir Sağlık Hizmet Alanı: Erken Çocukluk Döneminde Dil ve Konuşma Terapisi Uzm. DKT. Arzu AKYÜZ TOĞRAM Özel Doğal Dil Konuşma Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Eskişehir Problem Durumu: Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak, özel eğitim değerlendirme kurulları tarafından yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda destek eğitimine ihtiyacı olduğu belirlenen özürlü bireylere destek eğitimi hizmeti veren özel öğretim kurumlarıdır. Farklı engel gruplarına yönelik “Destek Eğitim Programları” kapsamında engelli bireylere eğitim ve öğretim hizmetleri sunulmaktadır. Engel türüne göre bireylerin tıbbi tanılama ve eğitsel tanılama süreçlerinden sonra bireyler devletin finansal desteğinden faydalanabilmektedirler. Mevcut destek eğitim programlarından biri “Dil ve Konuşma Güçlüğü Destek Eğitim Programı’dır. Söz konusu program Sesletim (Artikülasyon) ve Ses Bilgisi (Fonoloji) Bozuklukları, Akıcı Konuşma Bozuklukları, Ses Bozuklukları, Gelişimsel Dil Bozuklukları ve Edinilmiş Dil Bozuklukları olmak üzere beş modülden oluşmaktadır. Bu program kapsamında modüllerin uygulanma süreleri ve destek verecek eğitim personelleri tanımlanmaktadır. Hizmet sunan ve başlıca tanımlanan meslek elemanı Dil ve Konuşma Terapistidir. 6 Nisan 2011 tarih ve 6225 sayılı resmi gazete yayınlanan yasa ile “Dil ve konuşma terapisti; dil ve konuşma terapisi alanında lisans eğitimi veren fakülte veya yüksekokullardan mezun veya diğer lisans eğitimleri üzerine dil ve konuşma terapisi alanında yüksek lisans veya doktora yapan, bireylerin ses, konuşma ve dil bozukluklarının önlenmesi için çalışmalar

yapan ve ilgili uzman tabip tarafından teşhisi konulmuş yutkunma, dil ve konuşma bozukluklarının rehabilitasyonunu sağlayan sağlık meslek mensubudur.” şeklinde tanımlanmaktadır. Daha önce verilen bilgiler ışığında Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı olan ve sadece Dil ve Konuşma Güçlüğü Destek Eğitim Programına sahip olarak, dil ve konuşma bozuklukları alanında Eskişehir’de hizmet veren Özel Doğal Dil Konuşma Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde sağlık hizmeti sunan bir model merkezdir. Merkez özellikle 0-6 yaş döneminde erken dil ve iletişim müdahalesi konusuna odaklanmaktadır. Bu çalışma ile Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde bir sağlık hizmeti sunulması nedeniyle yasal, yönetsel ve uygulamadaki durumların, sorunların ve çözüm önerilerinin erken müdahale çerçevesinde ortaya koyulması amaçlanmıştır. Araştırma Soruları: Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde bir sağlık hizmeti alanı olarak; Mevcut durum nedir? Uygulamada karşılaşılan sorunlar nelerdir? Çözüm önerileri nelerdir?

Poster Bildiri #22

Erken Çocukluk Döneminde Yetersizliği Olan Çocuğa Sahip Anne Babaların Çocuklarıyla Etkileşim Durumlarına İlişkin Görüşlerin İncelenmesi Elif SAZAK PINAR, Semra OMAK

Özellikle erken çocukluk döneminde anne babaların çocuklarıyla etkileşim durumları çocukların gelişimini desteklemektedir. Bu dönemde çocuklarıyla etkileşimde daha duyarlı ve yanıtlayıcı olan yetersizliği olan çocuğa sahip anne babalar, çocuklarının bilişsel, iletişim ve sosyoduygusal gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle yetersizliği olan çocuklara sahip anne babaların çocuklarıyla etkileşim durumlarının incelenmesi önemlidir. Bu çalışmanın amacı Ankara'nın Çubuk ilçesinde bir özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde devam eden yetersizliği olan çocuğa sahip anne babaların erken çocukluk döneminde çocuklarıyla olan etkileşim durumlarına ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Araştırmaya 25-45 yaşları arasında yetersizliği olan çocuğa sahip 6 anne ve 5 baba katılmıştır. Araştırmanın verileri nitel veri toplama yöntemlerinden yarıyapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Çalışmada anne babaların görüşlerini belirlemek amacıyla Anne Babaların Çocuklarıyla Etkileşim Durumlarına İlişkin Görüşlerini Belirleme Formu geliştirilmiş, formun geliştirilmesinde uzman görüşleri alınmış, formun deneme uygulaması yapıldıktan sonra esas uygulama gerçekleştirilmiştir. Çalışmada veriler analiz edilmektedir. Elde edilen veriler alanyazında anne-baba çocuk etkileşimlerinin incelendiği araştırma sonuçları ve Türkiye'de erken eğitim uygulamaları çerçevesinde tartışılacaktır. Anahtar Sözcükler: Anne baba çocuk etkileşimi, erken çocukluk özel eğitimi, yetersizliği olan çocuklar. Görüşme Soruları 1. Çocuğunuzla evde bir gününüzü genelde neler yaparak geçiriyorsunuz? Açıklar mısınız? 2. Çocuğunuzla etkileşim

halindeyken örneğin bakım, beslenme, oyunda kendinizi nasıl hissediyorsunuz? Açıklar mısınız? 3. Çocuğunuzla etkileşim halindeyken örneğin bakım, beslenme, oyunda çocuğunuz sizce kendisini nasıl hissediyor? Neler düşünüyorsunuz? Açıklar mısınız? 4. Çocuğunuzun ihtiyaç ve taleplerini karşılama şekliniz nasıldır? Hemen mi yapmaya özen gösterirsiniz, erteler misiniz? Sakin mi kalırsınız, sinirlenir misiniz? Açıklar mısınız? 5. Çocuğunuzun duygusal durumlarını örneğin ağlamasına, sinirlenmesine, saldırgan davranmasına veya tam tersi içine kapanmasına nasıl tepki veriyorsunuz? Açıklar mısınız? 6. Çocuğunuzdan isteklerini veya beklentilerinizi, onun yapması gerekenleri nasıl sunuyorsunuz, hangi yöntemlerden yararlanıyorsunuz? Açıklar mısınız? 7. Çocuğunuz sizin isteklerini ve beklentilerinizi yerine getirdiğinde veya bir görevde başarılı olduğunda nasıl tepki veriyorsunuz? Açıklar mısınız? 8. Çocuğunuz sizin isteklerini ve beklentilerinizi yerine getiremediğinde veya getirmediğinde, bir görevi yapmada başarısız olduğunda nasıl tepki veriyorsunuz? Açıklar mısınız? 9. Çocuğunuzla etkileşiminizi değerlendirebilir misiniz? Kendinizi nasıl görüyorsunuz? Açıklar mısınız? 10. Çocuğunuzla etkileşiminizi geliştirmek için bir şeyler yapıyor musunuz? Neler? Açıklar mısınız?

Poster Bildiri #23

Erken Çocuklukta Müdahalede Tanılama ve Değerlendirme:
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Örneği
Hacer TAŞKIRAN TEPE, Saniye Tülin FİDAN

Sağlıklı nesiller ve güçlü toplumlar yetiştirmenin en önemli koşullarından biri çocukların yaşama haklarını ve sağlıklı gelişimlerini güvence altına almaktır. Bu güvencenin en önemli ayağını ise erken çocuklukta müdahale yöntemleri oluşturmaktadır. Erken çocuklukta müdahale, çocukların sağlıklı gelişimlerini etkileyen etmenlerin belirlenmesi, önlenmesi ve tanınması amacıyla genellikle 0-6 yaş dönemlerinde gerçekleştirilen erken müdahale, bakım, eğitim ve destek hizmetlerini içermektedir. Hastanelerin Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Bölümleri de bu bağlamda değerlendirme, tanı ve tedavi konularında başat bir rol üstlenmektedir. Bu çalışmada Eskişehir Osmangazi Üniversitesi (ESOGÜ) Sağlık, Uygulama ve Araştırma Hastanesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Polikliniğine başvurusu bulunan ve erken çocuklukta müdahale kapsamında değerlendirilmek üzere kendilerine gelişim testi (AGTE) uygulanan olguların birtakım verilerinin incelenmesi hedeflenmiştir. Bu amaçla, 2015 yılının ilk altı ayında gelişim testi uygulanan tüm olgular çalışmaya dahil edilmiş olup; olguların başvuru kayıtları, test sonuçları ve süreç raporları hasta dosyalarından ve hastane sisteminden retrospektif olarak incelenmiştir. Veriler SPSS 13.0 Programı kullanılarak işlenmiş ve sıklık analizleri yapılmıştır. Olguların sosyo-demografik özellikleri, doğum ve sağlık bilgileri, başvuru yakınmaları, gelişim testi sonuçları, tanıları ve faydalandıkları hizmetlere dair bilgiler tanımlayıcı veriler olarak kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara bakıldığında, ilgili tarih aralığında toplam 103 çocuğa gelişim testi uygulandığı; çocukların

%41,7'sinin kız, %58,3'ünün erkek olduğu ve yaş ortalamasının 40,56 ay olduğu görülmüştür. İkamet edilen yer açısından incelendiğinde çocukların %71,8'inin şehir merkezlerinde yaşadığı; %61,2'sinin Eskişehir sınırları içerisinde, %38,8'inin şehir dışından geldiği; %66,0'sının en az bir kardeşi bulunmakta iken, %34,0'ünün ailenin tek çocuğu olduğu belirlenmiştir. Çocukların doğum ve sağlık bilgilerine bakıldığında %83,5'inin doğumunun zamanında gerçekleştiği, %75,7'sinin doğum ağırlığının normal olduğu, %80,6'sında doğumdan sonra herhangi bir komplikasyon gelişmediği, %97,1'inin öyküsünde geçirilmiş önemli bir kaza bulunmadığı görülmüştür. Çocukların %73,8'inde fiziksel bir özür bulunmazken, %26,2'sinde en az bir fiziksel özür mevcuttur. Anne-babanın akraba evliliği durumu açısından değerlendirildiğinde ise %90,3'ünde akraba evliliği bulunmazken, %9,7'sinde ikinci dereceden akraba evliliği bulunduğu öğrenilmiştir. Polikliniğe başvuru yakınması dağılımlarına bakıldığında %40,8'inin konuşma ile ilgili problemler, %20,4'ünün rapor talebi, %18,4'ünün davranış problemleri, %12,6'sının diğer bölümlerden test/konsültasyon istemleriyle, %7,8'inin ise genel kontrol amacıyla başvuruda bulunduğu görülmüştür. Test sonuçları değerlendirildiğinde %62, 10'unun gelişim geriliği, %25,20'sinin yaşına uygun gelişim ve %12,70'inin ise gelişim gecikmesi gösterdiği görülmüştür. Yapılan değerlendirmeler sonucunda %34,0'ünün herhangi bir tanı kriterini karşılamadığı; %19,4'ünde zeka geriliği, %17,5'inde hiperkinetik bozukluklar, %15,5'inde konuşma ve dil özel gelişim bozuklukları, %13,6'sında ise yaygın gelişimsel bozukluklara ilişkin tanıları aldıkları görülmüş; çocukların %45,6'sına çeşitli hizmetlerden faydalanabilmeleri için sağlık kurulu raporu düzenlenmiş ve özel eğitim, konuşma terapisi, rehabilitasyon gibi kurumsal hizmetler alabilmeleri için yönlendirilmiştir. Çocuklardan %37,9'u sadece diğer kurumsal hizmetlere yönlendirilirken, %29,1'inin poliklinikte takipleri devam etmekte, bazıları

aynı zamanda diğ er kurumsal hizmetlerden yararlanmaya da devam etmektedir. Başvurulardan %16,5'inin değerlendirme ve tedavi sürecine devam etmediği görülmüş, yine aynı oranda kişiye ise bilgilendirme ve önerilerde bulunulmuştur. Sonuç olarak; ESOGÜ Hastanesi  ocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Polikliniği'ne başvuruda bulunan olguların profesyonel meslek elemanlarınca gerekli görüldüğü durumlarda erken çocuklukta müdahale kapsamında ele alındığı; bu bağlamda değerlendirme, tanılama, raporlama, bilgilendirme, yönlendirme ve tedavi hizmetlerinin sunulduğ  g r lm ştir.

Poster Bildiri #24

Özgöl Öğrenme Güçlüğünün Erken Dönem Belirtileri ve Erken Müdahale Stratejilerine Dair Derleme Hülya TERCAN, Müdriye YILDIZ BIÇAKÇI

Özgöl öğrenme güçlüğü tanısı genellikle ikinci ve üçüncü sınıflarda konmakta olup zaman zaman tanılama sürecinde birkaç yıl gecikmeler de olabilmektedir. Erken tanı, erken müdahaleyi getirir anlayışını desteklemeyen bu durum çocuk, aile ve toplum açısından çok yönlü olumsuz etkiler yaratmaktadır. Bu sonuçlar, özel eğitimin süresini uzatmakla birlikte, özel eğitim giderlerini arttırmakta, çocuğun müdahaleden en yüksek verimi almasına engel olmaktadır. Ayrıca erken fark edilemeyen çocuklarda okula devamlılıkta, akademik başarıda, uyum sağlamada ve arkadaşlık ilişkilerinde ve bunlara bağılı olarak da sosyal-duygusal alanda birçok sorun görülebilmektedir. Bu nedenle çocukların yaşadıkları akademik başarısızlık, öğrenilmiş çaresizliğe dönüşmekte ve olumsuz okul algısına sahip olmalarına neden olmaktadır. Bu çalışmada özgöl öğrenme güçlüğünün erken dönem belirtileri, erken tanının önemi ve erken müdahale stratejilerinin neler olduğı belirlenmeye çalışılacaktır. Bu kapsamda, özgöl öğrenme güçlüğünün erken tespitine yönelik ne tür belirtileri olduğı, uygulanan erken müdahale programının kapsamının nasıl olması gerektiğı ve müdahale stratejilerinin uygulanmasının erken belirtilere etkilerinin neler olabileceğı tartışılmaktadır. Çalışma; özgöl öğrenme güçlüğünün erken dönem belirtileri ile ilgili bilimsel dergilerde yayınlanmış bilimsel yazıların, çalışmaların veya güncel gelişmelerin belirtilen konuda yoğun çalışmaları bulunan deneyimli yazarlarca yapılan bir sentezi, yorumu ve durum değerlendirmesini içeren derleme niteliğindedir. Sonuçta, özgöl öğrenme güçlüğünün erken belirtilerinin tanımlanması ve bireyin erken müdahale programları ve gerekli sağılık ve

eğitim hizmetlerine y6nlendirilmesinin 6nemi 6zerinde durulmaktadır. 6đrenme g66l6đđ6n6n tanılması 6ok kapsamlı değerlendirmeleri gerektirmektedir. Erken tanılama olanakları geliştiğinde ve beyin taramalarının bu konudaki etkinliği kanıtlandığında en temel hedef; 6đrenme g66l6đđ6n6n k66t6 etkilerini 6nleyerek 6ocuklara yardımcı olabilmek ve travmatik deneyimleri ortadan kaldırabilmektir. Araştırmalar, m6dahalenin en 6ok anaokulunda ya da birinci sınıfta etkili olduğunu g66stermektedir. Ayrıca araştırma sonu6ları, risk grubunda yer alan 6ocukların daha okul 6ncesi d66nemde belirlenebildiğini ve uygun m6dahale programları ile desteklendiğinde 6đrenme g66l6đđ6 ile tanılama olasılıklarının b66y6k oranda azaltıldığını g66stermiştir. Erken tanılama ve m6dahale stratejilerinin uygulanmasına vakit kaybetmeden başlanması halinde, 6ocukların yaşıtlarına yetişebilmekte olduğu ve ger6ek potansiyellerini g66sterebildiği bildirilmiştir.

Poster Bildiri #25

Erken Çocukluk Eğitiminde Etik

Arif BABACAN, Hülya Ceren TUTUK, Tezcan ÇAVUŞOĞLU

Türkiye'de, meslek etiğinin belirlenmesi anlamında diğer alanlarda olduğu gibi erken eğitim alanında da sorunlar yaşandığı görülmektedir. Özellikle erken çocukluk eğitimi alanında çalışan meslek elemanlarının meslek alanlarıyla ilgili mutlaka etik ilkelerin belirlenmesi gerektiğini bildirdikleri ve etik uygulamalardan ziyade geleneksel ön yargıların daha yaygın olduğu görülmektedir (Kurtulan, 2007; Öztürk, 2010). Erken çocukluk eğitiminin bir meslek alanı olduğu düşünüldüğünde, gelişen mesleklerin bazı etik sorunların çoğalmasına da neden olduğu, bu durumda meslek etiği de bir meslekte hüküm süren uygun ve uygun olmayan davranış ve uygulama biçimlerini ele alarak ilke ve değerler üretmeyi içermektedir. Meslek etiğinin temelinde aynı meslek elemanlarının dünyanın her yerinde meslek etiğinin gerektirdiği kurallara uyma gerekliliği vardır (Aydın, 2015). Erken çocukluk eğitimi alanında da ulusal ve uluslararası alanda mevcut olan etik ilkeleri ve uygulama boyutlarını ortaya koymak, meslek elemanlarının uygulamada çıkan ikilemlere çözüm bulacak bir rehber edinmeleri açısından önemlidir.

Poster Bildiri #26

Otizmli Çocuklarda Taklit Becerilerinin
Müzikli Oyunlarla Öğretimi ve Etkilerinin İncelenmesi
Safiye ATEŞ, Feyyaz ASLAN,
Alev AYDOĞMUŞ DERDİYOK, Havvagül HORUZ

OSB Çocuklarda taklit becerilerindeki gerilik iletişim sorunları ile birlikte beraberinde dil gelişiminde gecikmeye neden olmaktadır. Taklit becerilerinin otizmli çocuklarda müzikli oyunlarla geliştirilebildiği ve dil konuşma becerilerinde anlamlı bir öğrenmeye zemin hazırladığı görülmektedir. Müzikli oyunlarla öğretim yapıldığında de otizmli çocukların izledikleri şarkıların hareketlerini taklit ettikleri gözlemlenmiştir. Müzikli oyunlar ile hedeflenen becerilerin öğretimi daha zevkli hale gelmiştir.

Bu çalışmada OSB 'li çocuklarda taklit becerilerinin müzikli oyunlarla öğretimi hedeflenmektedir. Bu hedef doğrultusunda taklit becerilerinin öğretiminin kalıcılığı sağlanmıştır. Aynı zamanda Alıcı dil Becerileri ve İfade edici dil becerilerinin müzikli oyunlarla öğretimi hedeflenmektedir.

Otizmli Çocuklarda Müzikli Oyunlarla Taklit becerisi Artıyor mu?

Otizmli Çocuklarda Müzikli Oyunlarla Alıcı Dil becerisi Artıyor mu?

Otizmli Çocuklarda Müzikli Oyunlarla İfade Edici becerisi Artıyor mu?

Otizm spektrum bozukluğu olan 3 ve 5 yaş arası olan çocuklar ile haftada 15 saat erken yoğun davranışsal eğitim programı alan 10 otizmli çocukla her gün 3 oturum bir oturum 15 dakika olacak şekilde öğretim yapılmıştır . Oyun zamanlarında 16 hafta boyunca haftanın 5 günü müzikli oyunlardan Patates Adam ,Hamsiyi Koydum Tavaya ve Daddy

Finger Şarkıları küçük kas ve büyük kas motor taklit becerilerini de içeren Müzikli oyunlarla çalışılmıştır. Bu çalışmalarda hedef ölçütler dikkate alınarak öğretim yapılmıştır.

Yapılan çalışmada 10 çocuktan 6'sı hem şarkı söyleyip hem de müzikli oyunların taklitlerini yaparken 4'ü sadece taklit becerilerini gerçekleştirmiştir. Bununla birlikte şarkılarda mırıldanma ve ders dışı etkinliklerde de öğrendiği şarkı sözlerini ve taklit becerilerini genellediği gözlemlenmiştir.

Poster Bildiri #27

Otizimli Çocuklarda Toplumsal Uyum Becerilerinin Video Model
Yöntemi İle Öğretimi ve Etkilerinin İncelenmesi

Feyyaz ASLAN , Safiye ATEŞ,

Alev AYDOĞMUŞ DERDİYOK, Havvagül HORUZ

Otizimli çocuklarda sosyal etkileşim için gerekli sözel dil ve sözel olmayan davranışlarda yetersizlik, sosyal-duygusal davranışlarda sınırlılık ve karşılıklı konuşmada toplumsal uyum becerilerinin öğretiminde zorluklara neden olmaktadır. Bu çalışmada otizimli çocuklarda toplumsal uyum becerilerinin video model yöntemi ile öğretilmesi hedeflenmektedir. Bu doğrultuda normal gelişim gösteren çocuklar ile toplumsal uyum becerilerine ait videolar çekilmiştir. Video model yöntemi kullanılarak öğretim süreci otizimli bireyler için zevkli hale dönüştürülmüştür. Toplumsal uyum becerilerinden teşekkür ederim ve özür dilerim öğretimine yer verilmiştir. Öğretim sürecin de hedef ölçütler belirlenmektedir. Amaç otizimli bireyin toplumsal uyum becerilerini öğrenmesi ve kalıcılığını sağlamaktır. Bu ölçütlere göre;

Toplumsal Uyum becerilerinden teşekkür ederim ve özür dilerim becerilerinin öğretimi video model yöntemi kullanarak daha kalıcı hale gelmiş midir?

Kazandırılan söz kalıpları günlük hayatta ihtiyaç halinde kullanılabilir mi?

Akran Videoları ile toplumsal uyum becerilerinin öğretimi daha kolay mı olmuştur?

Öğretim sürecinin olumlu ve olumsuz yönleri olmuş mudur ?
Sorularına yanıt aranmıştır.

Bu araştırmada otizimli çocuklarda toplumsal uyum becerilerinin

video model yöntemi ile öğretiminin incelenmesi için nicel ve nitel veri toplama yöntemleri kullanılmıştır. Çalışma tek denekli olup 3,5 yaşında otizm spektrum bozukluğu olan erkek bir çocukla uygulanmıştır.

Bu uygulama haftanın 5 günü günde 3 oturum ve her bir oturum 10 dk. olacak şekilde gerçekleştirilmiştir. 30 oturum edinim aşaması ve 12 oturum genelleme aşamasından oluşmaktadır. Çalışma da video model yöntemiyle normal gelişim gösteren çocukların videoları izletilerek toplumsal uyum becerilerinden teşekkür ederim ve özür dilerim becerilerin de anlamlı bulgulara rastlanmıştır. Çalışmanın Nitel ve nicel verileri poster bildirisinde ayrıntılı olarak sergilenecektir.

Poster Bildiri #28

Özel Gereksinimli Çocuklar ve Aileleri İçin Geliştirilmiş Erken Eğitim Programları

Berrin AKMAN, Dila YAZICI, Elif MERCAN UZUN

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yoğunlukla kullanılmaya başlanmış olan ve günümüzde farklı araştırmacıların farklı alanlardaki çalışmalarıyla devam eden erken müdahale programları/erken eğitim programları uygun görülmeyen durum ya da davranış edinme ve geliştirme riski olan, böyle bir riskin olduğu tespit edilen, normal gelişim sürecini sekteye uğratan özel bir gereksinimi olan, okul dönemindeki ya da çok daha küçük yaş grubu çocukların tespit edilerek bu engel ya da risk durumlarını önleyici çalışmalar şeklinde tanımlanmaktadır (Karoly, Kilburn ve Cannon, 2005). Erken müdahale programları gelişimsel olarak risk altında olan çocuklar, özel gereksinimli çocuklar, davranış problemleri olan çocuklar için olabileceği gibi ailelerin ebeveynlik becerilerini geliştirerek çocuklarının gelişimlerini desteklemek, hamilelik ve sonrasında nasıl davranmaları gerektiği, ebeveynlerin madde kullanımıyla ilgili de olabilir. Erken çocukluk özel eğitiminin amaçları Wolery (1993) tarafından çocuk açısından, aile açısından ve eğitim hizmeti sağlayan açısından olmak üzere 3 alt başlıkta incelenmiştir (Birkan, 2002). Çocuk açısından faydaları; gelişimsel becerilerin en iyi şekilde kazanılmasını sağlamak, belirli durum ve ortamlarda içinde yaşayacakları topluma uyumlarını en üst düzeye çıkarmak, kişisel bakımlarını yapabilme düzeylerini ve sosyal yaşamlarının kalitesini artırmak olarak sayılabilir. Aile açısından faydaları, çocuklarıyla ilgili uygun kararları alabilmelerini sağlamak, çocuklarıyla, hem çocuk hem de aile için doyurucu ve yararlı bir şekilde etkileşimde bulunabilmek, çocuklarının gelişimine katkıda bulunabilmek, toplumla bütünleşmektir. Ülkemizde 80'li yıllardan

itibaren gelişmeye başlamış olan erken müdahale/erken eğitim programları hala çok yeni bir alandır.

Bu çalışmanın amacını dünya genelinde uygulanmakta olan erken müdahale programlarından Portage, Small Steps, Lovaas, Keyhole, Stepping Stones Triple P, Responsive Teaching, Etkileşim Temelli Erken Müdahale Programı ve OÇİDEP programlarını tanıtmaktır. Araştırma Soruları: 1. Yukarıda ismi geçen EMP hangi engel grubuna yöneliktir? 2. Yukarıda ismi geçen EMP hangi yaklaşımı temel almaktadır? 3. Yukarıda ismi geçen EMP ne merkezlidir (aile, kurum...) ? 4. Yukarıda ismi geçen EMP hangi araçları kullanmaktadır? 5. Yukarıda ismi geçen EMP sonuçları nelerdir? Yöntem: Bu çalışmada bilimsel sorulara cevap aramada ayırt edici bir yaklaşım olarak görülen durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Bulgular ve Tartışma: Analizler devam etmekte olup, sonuçlar ilgili literatür ışığında tartışılacaktır.

Poster Bildiri #29

Koruyucu Aile ve Kurumda Kalan 36-72 Aylık Korunmaya Muhtaç Çocukların Gelişim Alanlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi Gülşah ÖĞÜT

Koruyucu Aile ve Kurumda Kalan 36-72 Aylık Korunmaya Muhtaç Çocukların Gelişim Alanlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Özet GİRİŞ Toplumların varlıklarını sürdürebilmeleri ve yaşam düzeylerini yükseltebilmeleri açısından en güvenceli yatırım çocuğa yapılan yatırımdır. Çağdaş, demokratik ve sağlıklı bir toplum yaratılmak isteniyorsa, çocuğun fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişim yönünden bir bütün olarak ele alan ve evrensel değerleri yetiştiren eğitim hizmetlerine önem verilmelidir. Bu nedenle bir toplumun uygarlık düzeyi o toplumun çocuklarına verdiği değer ve hizmetlerle ölçülmesidir (Tahir, 1974: Akt. Bıyıklı). Araştırmanın Amacı ve Önemi Araştırma kurumda ve koruyucu aile yanında kalan 36-72 aylık korunmaya muhtaç çocukların gelişim alanlarını çeşitli değişkenler açısından incelemek amacıyla yapılmıştır. Gelişmeyi etkileyen faktörlerden biri de sosyal çevre ya da eğitim ortamıdır. Çocuğun gelişmesi, fiziksel, sosyal, zihinsel ve duygusal yönleri ile bir bütündür. Bunlardan birinin biraz ihmali bile çocuğun gelişmesini olumsuz etkiler. Ayrıca gelişim alanları aralarında karşılıklı bir etkileşim ve karmaşık bir ilişki vardır. Bu nedenle ailenin ve ev ortamının çocuğun ihtiyaçlarına cevap verebilmesi onun fiziksel gelişimini olduğu kadar sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimini de etkiler. **YÖNTEM** Araştırma Modeli Kurumda ve koruyucu aile yanında kalan 36-72 aylık korunmaya muhtaç çocukların, 2006 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda öngörülen bilişsel, sosyal-duygusal, psikomotor, özbakım becerileri, dil gelişim alanların özelliklerinin incelendiği bu araştırma tarama modelinde

desenlenmiştir. Araştırma Grubu Veriler, 2014-2015 Eğitim-öğretim yılında Afyonkarahisar, Konya, Eskişehir'de kurumda ve koruyucu aile yanında kalan 36-72 aylık 60 korunmaya muhtaç çocuğun gelişimi hakkında sosyal hizmet uzmanı ve çocuk gelişimcileri görüşleri de alınarak elde edilmiştir. Çalışmada "Korunmaya Muhtaç Çocukların Gelişimini Değerlendirme Anketi (KMÇGDA)" kullanılmıştır. Korunmaya muhtaç çocukların gelişimi anketi kurumda kalan çocukların bilgilerine çocuk gelişimci aracılığıyla, koruyucu aile yanında kalan çocukların sosyal hizmet uzmanı aracılığıyla uygulanmıştır. Verilerin Analizi Korunmaya Muhtaç Çocukların Gelişimini Değerlendirme Anketi 3'lü likert tipine uygun olarak hazırlanmıştır. Anketteki cevap seçenekleri "Bağımsız yapar", "Yardımla yapar" ve "Yapamaz" şeklindedir. Anketin puanlamasında "Bağımsız yapar" 3 puan, "Yardımla yapar" 2 puan ve "Yapamaz" 1 puan almıştır. Anketin istatistiksel değerlendirmeleri SPSS istatistik paket programıyla yapılmıştır. İstatistiksel sınamalarda anlam seviyesi (α) 0,05 alınmıştır. İstatistiksel analizlerde anketin güvenilirliğini güvenilirlik analiziyle, bağımsız iki grubun karşılaştırılmasında t testi ve Mann Whitney -U testi, ikiden çok grubun karşılaştırmalarında ise tek yönlü varyans (Anova) analizi kullanılmıştır. BULGULAR Araştırmada elde edilen sonuçlara bakıldığında ; 36-48 aylık,48-60 aylık, 60-72 aylık tüm çocukların kaldığı koruyucu ailenin medeni durumu incelendiğinde 48-60 aylık grubu çocukların gelişim puanları diğer yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir (Pval=0.035). Gelişim alanlarına göre medeni durumlar ayrı ayrı incelendiğinde 48-60 yaş grubunun dil gelişimi diğerlerinden farklıdır (Pval=0.010). Çocuklu evlilerin yanında kalan çocukların gelişim puanları diğer medeni durumlara göre daha yüksektir. Bowlby'e göre korunmaya muhtaç çocukların, çocuklu koruyucu aile ortamlarına daha kolay uyum sağladıkları kanıtlanmıştır.Özellikle korunmaya muhtaç çocuk ile

koruyucu ailenin arasında dört veya daha fazla yaş farkı varsa daha olumlu sonuçlar alınmaktadır. Ayrıca çocukların aynı yaşta ama karşı cinsten olmaları halinde de koruyucu ailenin çocuk açısından iyi işlediği belirlenmiştir(Akt.Kahraman,2007).

Poster Bildiri #30

Otizm Spektrum Bozukluğundan Etkilenmiş Çocuklarda Zihin Kuramı Becerileri Işık AKIN BÜLBÜL, Yasemin DOĞAN, Selda ÖZDEMİR

Otizm Spektrum Bozukluğu ve Zihin Kuramı Becerileri Bu çalışmada, erken çocukluk döneminde bulunan OSB olan çocuklar ile gerçekleştirilen Zihin Kuramı (ZK) çalışmaları incelenerek; ZK becerilerinin kazanımı için önkoşul olarak atfedilen becerileri belirlemek ve OSB olan çocukların ZK becerilerinde sergiledikleri performans güncel kaynaklar ışığında tartışarak ortaya koymak amaçlanmaktadır. Premack ve Woodruff (1978) tarafından ilk kez kavramlaştırılan Zihin Kuramı (ZK) terimi ilk kez şempanzelerde, zihinsel durumların temsili için doğuştan gelen bir bilişsel mekanizmayı açıklamak amacıyla kullanılmıştır. Premack ve Woodruff (1978), kavramsallaştırmasının üzerinden uzun yıllar geçmesine rağmen Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocukların, diğer insanların belli bir sosyal bağlamda ne düşündüklerini anlamada yetersizlikler sergileyip sergilemediğine yönelik alan yazınındaki tartışmalar devam etmektedir. Bu çalışmada, erken çocukluk döneminde bulunan OSB olan çocuklar ile gerçekleştirilen Zihin Kuramı (ZK) çalışmaları incelenerek; ZK becerilerinin kazanımı için önkoşul olarak atfedilen becerileri belirlemek ve OSB olan çocukların ZK becerilerinde sergiledikleri performansı güncel kaynaklar ışığında tartışarak ortaya koymak amaçlanmaktadır. Alan yazında bir grup araştırma OSB olan çocukların temel zihin kuramı becerilerinde başarılı olabileceğini (Hadwin, Baron-Cohen, Howlin ve Hill, 1996, 1997; McGregor, Whiten ve Blackburn, 1998a, b; Ozonoff ve Miller, 1995; Swettenham, 1996; Swettenham, Baron-Cohen, Gomez, ve Walsh, 1996) bulgulamıştır. Bir grup araştırma ise OSB olan çocukların ZK gelişiminde ciddi gecikmeler sergilediklerini ortaya

koymaktadır (Baron-Cohen, 2000; Happe, 1995; Yirmiye, Erel, Shaked ve Solomonica Levi, 1998). OSB olan çocukların temsili zihinsel durumları algılama yeteneği olarak tanımlanan ZK becerilerinde yetersizlikler sergilediğini gösteren kanıtlar bulunmaktadır (Baron- Cohen, 1989; Baron-Cohen 1999; Baron Cohen-, 2000; Klin ve diğ.. 2002; Leslie ve Frith, 1988; Ziatas ve Durkin, 1998). Araştırmacılar çocuklarda ZK gelişiminde öncül beceriler olarak adlandırılan ve ZK gelişimi sırasında izlenen becerileri şu şekilde sıralanmaktadır; ilk aylardan itibaren yüze bakmayı nesnelere bakmaktan daha çok yeğlemek ve ebeveynin yüz hareketlerini ve seslendirmelerini taklit etme (Carpenter ve diğ., 1998; Farroni, Menon, ve Johnson, 2006; Morton ve Johnson, 1991), 9-18 ayda yetişkinin dikkat odağını takip edebilme, yetişkini kendi dikkat odağına çekebilme ve dikkat odakları arasındaki ilişkiyi anlayabilme (Bruinsma, 2004; Charman, 1998; Jones ve Carr, 2004; Mundy ve Gomes, 1998), 13-24 ay civarında diğerlerinin farklı istekleri olabileceğinin ayırımına varma (Repacholi ve Gopnik, 1997) ve sembolik oyun becerilerinin kazanımı (Miller, 2006), 30-36 ayda istemek, sevmek gibi zihinsel ifadelerin kullanımı (Miller, 2006), görmek-bilmek (O'Neill, Astington, ve Flavell, 1992) ve zihinsel-fiziksel ayırımı yapabilme becerisi kazanılmaktadır (Watson, Gelman, ve Wellman, 1998). Çocuklarda ZK becerilerinin durumu genellikle aktörlerin, kuklaların ya da yanlış inançları olan hikaye karakterinin davranışları hakkında çıkarımlar yapmayı gerektiren standart yanlış kanı testleri kullanılarak değerlendirilir (Fisher, ve Happé, 2005). Geleneksel olarak, insanlarda, birinci düzey ZK becerileri yanlış kanı atfı becerilerinin değerlendirilmesi aracılığı ile ölçümlenmektedir. Örneğin, Sally-Anne testi (Baron-Cohen ve diğ., 1985; Wimmer and Perner 1983), test bir karakter odayı terk ederken başka bir karakterin nesneyi gizlediği bir senaryo içerir. Daha sonra, katılımcılar dışarı çıkan karakterin geri döndüğünde saklanmış olan nesnenin nerede olduğunu düşüneceği

sorulur. Katılımcılardan beklenen dışarı çıkan karakterin nesnenin yerinin değiştiğini bilmediğini ve bu sebeple geri döndüğünde nesneyi ilk yerinde arayacağını fark etmeleridir (Bru'ne ve Bru'ne-Cohrs 2005). Yanlış kanı atfı değerlendirmelerine ek olarak, ZK becerileri duyguları tanıma değerlendirmeleri (Baron-Cohen ve diğ., 2001),

Poster Bildiri #31

2- 6 Yaş Arası Otizmlı Ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Alıcı Ve Edici Dil Becerilerinin İncelenmesi Ceren ÇİFTÇİ TOKMAKOĞLU, Eda CAN

Dil, kendi içinde alıcı dil ve ifade edici dil olarak ikiye ayrılır. Alıcı dil söylenenlerin ve yazılanların anlamlandırılması ile ilgilidir. İfade edici dil ise duygu ve düşüncelerin sözel ve yazılı aktarımı için hedef sözcüklerin seçilmesini, dilbilgisi kurallarına uyulmasını içerir. Ayrıca, uygun edimsel öğelerin kullanımı da (göz kontağı, sohbet sırasına uyulması vs.) dilin bir parçasıdır (Kayıran, 2011: 1). Dil edinimi dilin doğal olarak öğrenilmesi durumudur. Dil edinimi, öğrenme olmaksızın doğal yolla dilin kazanılmasını anlatır. Edinim için gerekli olan, doğal iletişim ortamı ve katılımdır (Kocaman ve Osam, 2000: 40). Ancak zihinsel, fiziksel, duysal ve duygusal engel, uyarıcı yoksunluğu, uyarım eksikliği ve sık hastalanma dil edinimini ve gelişimini etkileyen temel etmenlerdir (Dönmez ve diğerleri, 2000: 49). Otizm, dil edinimi ve gelişimini zorlaştıran ve engelleyen, kişinin sosyal etkileşim ve iletişim kurma yeteneğini sınırlandıran gelişimsel bir beyin hastalığıdır. Otizm spektrum tanılı çocukların motor gelişim özellikleri, sosyal gelişim özellikleri ve bilişsel özellikleri, normal gelişim gösteren çocuklardan farklıdır. Erken çocukluk döneminde var olan otizm spektrum bozukluğunun, dil edinimi ve gelişimi üzerinde olumsuz etkileri bulunmaktadır. Çalışmanın amacı, normal gelişim gösteren çocukların dil edinim süreçlerini temel alarak, 2-6 yaş arası otizmlı çocuklar ile normal gelişim gösteren çocukların dil gelişim basamaklarını karşılaştırmak ve hastalık oranının, özel eğitime devam edilen sürenin ve anne- baba eğitim düzeyinin dil becerisi üzerindeki etkisini ortaya koymaktır. Çalışmadaki örneklem grubu, Özel Dokuz Eylül Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi ile Buca Mutlu

Çocuklar Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezindeki çocuklar arasından seçilmiştir. 2- 6 yaş arası otizmli 20 erkek çocuk, 2- 6 yaş arası normal gelişim gösteren 20 erkek çocuk ile karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Örneklem grubunu oluşturan çocukların alıcı ve ifade edici dil becerilerini ölçmek için Okul Öncesi Dil Ölçeği-4 (DÖ-4) testi uygulanmıştır. Elde edilen veriler istatistiksel analizler ile değerlendirilerek yorumlanmıştır. Sonuç olarak, otizmli çocukların alıcı ve ifade edici dil yaşlarının, kronolojik dil yaşlarından geri olduğu saptanmıştır. Bunun dışında, çocukların özel eğitime başladıkları yaş ile özel eğitim sürelerinin alıcı ve ifade edici dil becerilerinin gelişiminde etkili olduğu belirlenmiştir. Anne-baba eğitim düzeyi ve hastalık oranı ile alıcı ve ifade edici dil becerilerinin gelişimi arasındaki ilişkinin ise istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı ortaya çıkmıştır.

Poster Bildiri #32

Özel Eğitim Anaokullarındaki Özel Eğitim Gerektiren Öğrencilerin
Gelişimsel Alanlarına Yönelik

Özel Eğitim Anaokullarının Etkisi Üzerine Araştırma

Ekrem ÇALGIN, Zeliha DOĞANAKÇA, Aysel KOÇ, Emine YILMAZ

Çalışmanın amacı Türkiye genelindeki beş Özel Eğitim Anaokullarındaki öğretmen ve yöneticilerin görüşlerine dayalı olarak; Özel Eğitim Anaokullarındaki özel eğitim gerektiren öğrencilerin gelişimsel alanlarına yönelik eğitimsel olarak programın olumlu ve olumsuz nitelikleri, bu okulların Türkiye geneline yayılması konusundaki eğitici ve yönetici görüşlerinin belirlenmesi yönünde değerlendirilmesidir. Alt Amaçlar; 1) Özel Eğitim Anaokullarındaki Öğretmen ve Yöneticilerin öğrencilerin gelişimsel alanlarına yönelik a) Amaçlar b) içerik c) öğrenme öğretme süreçleri d) ölçme değerlendirme boyutlarına ilişkin görüşleri nelerdir 2) Özel Eğitim Anaokullarındaki Öğretmen ve Yöneticilerin öğrencilerin gelişimsel alanlarına yönelik a) işlevselliği b) karşılaştıkları sorunlar ile c) sorunlara yönelik çözüm önerileri d) Türkiye geneli bu okulların yaygınlaştırılmasına yönelik düşünceleri nelerdir.

1) 0-6 yaş arasındaki özel eğitim gerektiren çocukların eğitiminde gelişim alanlarına yönelik müfredata bağlı olarak ders içi amaçların işlevsel olduğunu düşünüyor musunuz? Açıklar mısınız? 2) 0-6 yaş arasındaki özel eğitim gerektiren çocukların eğitiminde gelişim alanlarına yönelik hangi eğitimsel programları kullanıyorsunuz? Bu programların özel eğitim gerektiren çocukların eğitiminde gelişim alanlarına yönelik işlevsel olduklarını düşünüyor musunuz? 3) 0-6 yaş arasındaki özel eğitim gerektiren çocukların eğitiminde gelişim alanlarına yönelik ilerleme kaydedilebilmesi için sınıf sayısı en fazla ve en az kaç olmalıdır neden? 4) 0-6 yaş arasındaki özel eğitim gerektiren çocukların eğitiminde gelişim

alanlarına yönelik ölçme değerlendirme süreçlerinin sağlıklı işlediğini düşünüyor musunuz? Daha iyi nasıl olabilirdi? 5) Okulunuzun Türkiye genelindeki sayısını biliyor musunuz? Sizce bu sayı artırılmalı mıdır? Neden ? 6) 0-6 yaş arasındaki özel eğitim gerektiren çocukların eğitiminde gelişim alanlarına yönelik okulunuzun kaynaştırma öğrenimi bağlamında nasıl değerlendiriyorsunuz?

Araştırma betimsel nitel bir araştırmadır. Veriler açık uçlu 6 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış anket (değerlendirme formu) ile elde edilmiştir. Çalışma katılımcılarını 2015-2016 ders yılı 1. Döneminde 6 tane özel eğitim anaokulunda çalışan öğretmen ve yöneticileri oluşturmaktadır. Hedef kitleden amaçlı olarak 50 öğretmen ve yönetici alınmıştır. Araştırmada kullanılan değerlendirme formu araştırmacılar tarafından alan yazın taramasına dayalı hazırlanmıştır. Hazırlanan değerlendirme formu özel eğitim alan uzmanlarının görüşlerine göre geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasına tabi tutularak uygulamaya konulmuştur.

Derslerin amaçlarına ilişkin olarak olumsuz görüşler bazı amaçların amaçların ölçülebilir ve gözlenebilir tek bir hedef amacı ölçer nitelikte olmaması. Özensiz ve genel bir nitelik taşıması biçimindedir. Dersin amaçlarına ilişkin olarak olumlu görüşler amaçların genel çoğunluğunun ölçülebilir ve gözlenebilir niteliklere sahip öğretimsel amaçlara çevirmede sorun yaşanmadığı belirtilmiştir. Amaçların odaklaştığı temalar öğrenciyi güdüleme yol ve yöntemleri, problem davranışlarla mücadele ve disiplin sağlama çocuğa bağımsız yaşama hazırlama odaklı olduğu görülmektedir. Derslerin içerikleri bazı öğretmen ve yöneticilere göre yeterli bulunmasına karşın bazı öğretmen ve yöneticilere göre yeterli bulunmamakta uygulanan programların içeriklerinin zenginleştirilmesi veya revize edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Derslerin içerikleri daha zenginleştirilmiş programlar haline getirilmesi önerilmiştir. Derslerin öğretme öğrenme süreçlerine

ilişkin olumsuz görüşler normal akran öğreniminden yoksun olması, grup eğitimlerinin problem davranışla başa çıkmada ve öğretimi sekteye uğratmada büyük etkiye sahip olduğu ve bu davranışlara yönelik yönlendirmeli aile eğitimi programlarının yetersiz kaldığı yönündedir. Derslerin sosyal hayata hazırlamada yapılandırılmış ortamlarda verimli olmadığı düşünülmektedir. Derslerin veli okul iş birliği ile daha kısa sürede ve daha işlevsel yürütüldüğü düşünülmektedir. Derslerin ölçme ve değerlendirme süreçlerine ilişkin olumsuz görüşler zaman kaybı olduğu ve bu süreçte kaynak yetersizliği ve kaynağa erişim güçlüğü, düzenli değerlendirmeye zaman kalmaması yönündedir. Derslerin gelişim alanlarını ölçmede ölçüt bağımlı ölçü araçlarının düzenli ve aktif kullanımı çocuğu fark etmede ve eğitimi ilerletmede etkili olduğu düşünülmektedir. Özel eğitim anaokullarının özel eğitim gerektiren öğrencilere erken müdahale ve yoğunlaştırılmış bir eğitim sayesinde gelişimlerine çok katkısı olduğu ve Türkiye de özel eğitim anaokullarının yaygınlaştırılması gerektiği sonucuna ortaya çıkmıştır.

Poster Bildiri #33

Erken Çocuklukta Müdahale Uygulamalarına Türkiye 'den Bir
Alternatif: ÇOMÜ, ÇABA, ÇAM

"Çok Amaçlı Erken Çocukluk Eğitimi Merkezi"

Ebru AKTAN ACAR & Özlem ÇELEBİOĞLU MORKOÇ

Erken çocukluk eğitimi insan gelişiminin başlangıç noktası ve çocuğun en hızlı geliştiği dönemdir. Bu yıllarda çocuğun daha sonraki gelişimini etkileyen öğrenme ve davranış örüntülerinin temelleri atılmaktadır. Erken çocukluk eğitimi, ebeveynlerin sosyo-ekonomik dezavantajlarının çocuk üzerindeki etkilerinin azaltılmasında ve çocukların gelişimlerinin desteklenmesinde de önemli bir rol oynamaktadır. Ancak dezavantajlı _ çocukların, erken çocukluk hizmetlerine ulaşmalarını sağlayabilmek için yenilikçi hizmetlere ve farklı modellere gereksinim duyulmaktadır. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi ÇABA ÇAM (Çok Amaçlı Erken Çocukluk Eğitimi Merkezi) Projesi, Üniversite, Yerel Yönetim ve Sivil Toplum Örgütleri'nin paydaşlarının koordinasyonu ve işbirliğine güzel bir örnek model teşkil edecek şekilde ÇABA Derneği sponsorluğunda ve Çanakkale Kepez Belediyesi desteğiyle 2008 yılı Mart ayında hayata geçirilmiştir.

Projenin temel amacı, toplum katılımlı işbirliklerinin oluşturulması yoluyla özellikle dezavantajlı çocuklar ve aileleri için erken çocukluk hizmetlerinin sağlanmasıdır. Bir diğer önemli amacı ise, hizmet öncesi öğretmen adaylarının teori ile pratiği bir araya getirmeleri ve yaparak-yasayarak öğrenmeleri için onlara uygun fırsatlar sağlamaktır.

Araştırmanın amacı doğrultusunda şu sorulara yanıt aranacaktır?

1. Alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin 4-5 yaş grubu çocuklarına yönelik olarak hazırlanan ve ÇABA ÇAM'da kullanılan Çok Amaçlı Sınıf Erken Müdahale Programı'nın (ÇASEMP), çocukların gelişimleri

üzerindeki etkisi ne düzeydedir? 2. ÇASEMP ve Geleneksel Yöntemle eğitim almış olan, sosyo-demografik özellikleri dolayısıyla risk altındaki çocukların ebeveyn görüşlerine göre 6 yaştaki bulguları nelerdir? 3. ÇOMÜ Eğitim Fakültesi'nin farklı bölümlerinde öğrenimi sürdürürken aynı zamanda ÇABA Çok Amaçlı Erken Çocukluk Eğitimi Sınıfı'nda gönüllü olarak eğitmenlik yapmış olan öğretmen adaylarının teori ve uygulamadaki tecrübe ve yaşantıları nelerdir?

Bu çalışmada ÇABA ÇAM'ın hedef kitesini oluşturan çocuklar, aileleri ve öğretmen adaylarının kazanımlarını ortaya koyabilmek amacıyla gerçekleştirilen araştırmalar derlenmiştir. Çok Amaçlı Sınıf Erken Müdahale Programı'nın (ÇASEMP) çocukların gelişimleri üzerindeki etkilerini belirleyebilmek amacıyla gerçekleştirilen araştırmada öntest-sontest kontrol gruplu desen yöntemi kullanılmıştır. 2010-2011 Eğitim Yılı'nda ÇABA ÇAM'da eğitim alan deney grubundaki 14 çocuk ÇASEMP, Kepez Belediyesi Okul Öncesi Eğitim Merkezi'nde eğitim alan kontrol grubundaki 14 çocuk ise Geleneksel Yöntemle eğitim almış ve araştırma toplam 28 çocuk ile gerçekleştirilmiştir. ÇABA ÇAM'ın ebeveynler açısından kazanımlarını ve gerçekleştirilmiş olan deneysel araştırmanın 6 yaştaki bulgularını takip etmek amacıyla gerçekleştirilen diğer araştırma ise olgu bilim deseninde planlanmıştır. Araştırma kapsamında ÇASEMP ve Geleneksel Yöntemle eğitim almış olan deney ve kontrol grubundaki çocukların ebeveynleri arasından maksimum çeşitleme örnekleme ile belirlenen 14 anne ile 2011-2012 Eğitim Yılı'nda bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. ÇABA ÇAM'ın öğretmen adayları açısından katkısını ortaya koymak amacıyla da bir araştırma gerçekleştirilmiştir. 2012-2015 yılları arasında ÇOMÜ Eğitim Fakültesi'nin farklı bölümlerinde öğrenimi sürdürürken aynı zamanda ÇABA Çok Amaçlı Erken Çocukluk Eğitimi Sınıfı'nda gönüllü olarak eğitmenlik

yapan 30 öğretmen adayı arasından maksimum çeşitlilik örnekleme ile belirlenen 15 katılımcı ile odak grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir.

ÇABA ÇAM 'da bugüne kadar 4-6 yas arasında toplam 120 çocuk ve ailesi ile 200'e yakın hizmet öncesi öğretmen adayına öğrenme ortamı sağlanmıştır. Projeden yararlanan her bir hedef kitleye ait bulgulara tek tek yer verilmiştir. ÇABA ÇAM 'da uygulanan ÇASEMP 'in etkililiğinin ortaya konması amacıyla gerçekleştirilen araştırmanın sonuçlarına göre ÇASEMP ile eğitim alan deney grubundaki çocukların Denver II Gelişimsel Tarama Testi İnce Motor ($p<,05$) ve Kaba Motor ($p<,05$); Gelişimsel Değerlendirme Gözlem Formu Sosyal Gelişim ($p<,05$), Dil Gelişimi ($p<,05$), Özbakım Becerileri ($p<,001$) ve Bilişsel Gelişim ($p<,001$) alt boyutlarında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar elde edilmiştir (Çelebioğlu-Morkoç ve Aktan-Acar, 2014). Ebeveynler ile gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda programın hem anneler, hem de çocuklar üzerinde olumlu etkinlerinin olduğu ortaya konmuştur. Çocuklarının tüm alanlarda gelişimlerinin ilerlediğini, aynı zamanda ebeveyn olarak kendilerinin de bu süreçte kişisel gelişim ve ebeveynlik becerileri açısından gelişim yaşadıklarını ifade etmişlerdir (Çelebioğlu-Morkoç ve Aktan-Acar, 2014). Öğretmen adayları ile gerçekleştirilen odak grup görüşmeleri sonucunda ise ÇABA ÇAM 'da eğitimlik yapmanın öğretmen adaylarının kişisel, mesleki, akademik gelişimlerine ve öğrenim gördükleri lisans programı kapsamında almış oldukları derslere katkı sağladığı saptanmıştır (Aktan-Acar ve Çelebioğlu-Morkoç, 2015).

Poster Bildiri #34

Erken Müdahalede Birbirini Bütünlemek: İşbirliği ve Meslek Grupları
Pınar BAYHAN

Erken müdahalede işbirliği ne kadar önemlidir? Bu çalışmada erken müdahalede işbirliği ve transdisipliner çalışmanın önemi üzerinde durulacak ve bu işbirliğinde farklı meslek gruplarının ve eğitimlerinin etkili müdahale çalışmalarındaki sonuçlarına yer verilecektir. Bu konu bağlamında : erken müdahalede transdisipliner çalışmanın önemi nedir? İşbirliği nasıl olmalıdır? Bu işbirliğindeki meslekler nelerdir? Çocuk Gelişimcinin görevi nedir? sorularına cevap aranacaktır. Sistematik ve bütüncül yaklaşımla işbirliği ele alınacaktır. İşbirliğindeki meslek gruplarının etkisi ve etkili müdahale çalışmalarındaki sistem transdisipliner yaklaşımlar ele alınacaktır.

Poster Bildiri #35

Arizona Early Intervention Program (AzEIP)
İncelenmesi ve Tanıtılması

**Uğur Onur GÜNDEN, Tezcan ÇAVUŞOĞLU,
Cem KALAYCI, Şükran ALAN, Hülya Ceren TUTUK,
İbrahim H. DİKEN**

Akranlarından bilişsel, sosyal-davranışsal, dil ve iletişimsel, duygusal ya da fiziksel bağlamda farklı özelliklere sahip olmak; gelişimsel gerilik olarak ifade edilmektedir(Eripek, 2005). Risk taşıma ise mevcut durumda bir yetersizliği belirlenemeyen ancak ileride yetersizlik gösterme şansı ya da ihtimali normalde beklenenden daha fazla olan çocukları ifade etmektedir(Eripek, 2005). Bu noktada erken müdahale programları önem teşkil etmektedir. Fiziksel, bilişsel, duygusal sınırlılıklar ve kaynak sınırlılıklarının etkilerini en düşük düzeye indirmeyi amaçlayarak, 0-8 yaş arasında gelişimsel yetersizliği bulunan ya da gelişimleri farklı nedenlerle risk altında olan çocukların gelişimlerini destekleyen programlar, erken müdahale programları olarak adlandırılır(Widerstrom, Mowder ve Sandal, 1997; Blackman, 2002).

Erken eğitim ailelere ve çocuklarına üst düzeyde performans göstermeleri amacıyla yardımcı ve hizmet sunmaktır. Arizona Erken Müdahale Programı(Arizona Early Intervention Program) eyalet çapında 0-3 yaş arası yetersizliği ya da gelişimsel geriliği olan çocuklara hizmet ve destek veren bir sistemdir. Bu bağlamda Arizona Erken Müdahale Programı yetersizliği ya da özel gereksinimleri olan çocukların ailelerini; çocukların güçlü yanlarının, büyümelerinin, gelişimlerinin ve öğrenmelerinin ilerlemesini desteklemek ve yardım sunmak amacı gütmektedir. Programın yasal dayanağı IDEA'dır (The Individuals with Disabilities Education Act-Part C). Arizona Ekonomi ve Güvenlik

Bakanlığı(The Arizona Department of Economic Security-DES) AzEIP için liderlik eden kurumdur. Arizona Ekonomi ve Güvenlik Bakanlığı bünyesinde AzEIP'in; sistem yöneticiliği işlevlerini ve aktivitelerini, eyaletten ve yerel kaynaklardan AzEIP aileleri ve çocukları için ulaşılabilir kaynak belirlemeyi ve koordinasyonlarını sağlamayı, program için uygun fonların yönetimini, erken müdahale servisinde hizmet almaya ihtiyacı olan ailelerin finansal olarak uygunluğunun sürdürülmesini sağlaması planlanmıştır.

Program; Arizona Ekonomik Güvenlik Bakanlığı, Arizona Sağır ve Görme Engelliler Okulları (ASDB), Arizona Sağlık ve Bakım Hizmetleri Okulları (ADHS), Arizona Sağlık ve Bakım Hizmetleri Karşılama Sistemi (AHCCCS), Arizona Eğitim Departmanı (ADE) ve kaynak sağlayan toplumsal çevreyle birlikte çalışmaktadır.

Bu çalışmada Arizona Erken Müdahale Programı'nın amaçları, hizmet alanları ve işleyiş yapısı incelenip, tanıtılmak amacıyla poster bildirisi olarak sunulmuştur.

Poster Bildiri #36

Oyun Temelli Ev desteği ve Çocuk Merkezli Eğitim Programının:
Etkililiği Üzerine Çalışma

Oktay TAYMAZ SARI, Dilek KASIM, Elif BİÇER

Bu çalışmanın amacı “oyun temelli ev destek ve çocuk merkezli eğitim programı”nın etkililiğini değerlendirmektir. Araştırmada ortalama ayda bir kez kurum destekli eğitim yapılmış, daha sonra hazırlanan bireysel gelişim programı çocuğın evinde diğer araştırmacılar tarafından haftada 3 kez 2 saat olacak şekilde ailenin katılımı ile uygulanmıştır. Uygulama sonuçlarının değerlendirilebilmesi için eğitim öncesinde ve sonrasında Ankara Gelişim Envanteri (AGTE) ve Otizm Davranış Kontrol Listesi (ABC) ile değerlendirme yapılmış, dil gelişimlerini belirlemek için katılımcıların kullandığı kelime sayıları ve oyun süreleri ve oyun tarzları kayıt edilmiştir. Araştırmacının çalışma grubunu 21-39 ayları arasında eğitime başlanan 4 çocuk oluşturmaktadır. Katılımcılarla yapılan eğitimlerde önce 1. araştırmacı ile kurum destekli eğitim sağlanmış ve bireysel gelişim programı oluşturulmuş, daha sonra 2. ve 3. araştırmacılar tarafından bu program ev ortamında aile katılımı sağlanarak yapılmıştır. Her ay program değerlendirilmesi 1. araştırmacı tarafından kurumda yapılmış, katılımcı-1 ile eğitimin ilk dört aylık süreci, katılımcı-2 ile ilk altı aylık süreci, katılımcı-3 ile 2 yıl 5 aylık süreci, katılımcı-4 ile 1 yıl 5 aylık eğitim süreci araştırmada yer almıştır. Katılımcılarla bu eğitim programı dışında herhangi bir destek eğitim ve medikal destek almamıştır. Bu çalışma sonuçları değerlendirildiğinde, uygulama öncesi ve sonrası hesaplanan AGTE puanları arasında anlamlı fark olup olmadığına dair yapılan t-testi sonrası dil-bilişsel ve sosyal öz bakım alanlarında ve genel gelişim bakımından fark olduğu bulunmuştur ($p<.05$). Buna göre

çocukların, dil-bilişsel ($\bar{X}_{\text{Ön-test}}=15,25$; $\bar{X}_{\text{Son-test}}=52,00$), sosyal-öz bakım ($\bar{X}_{\text{Ön-test}}=15,00$; $\bar{X}_{\text{Son-test}}=33,00$) ve genel gelişim ($\bar{X}_{\text{Ön-test}}=60,75$; $\bar{X}_{\text{Son-test}}=127,50$) puanlarında uygulama sonrası anlamlı fark meydana gelmiştir. Ayrıca uygulama öncesi ve sonrası hesaplanan ABC genel ve tüm alt boyut puanları arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur ($p<.05$). Çocukların duyuşsal ($\bar{X}_{\text{Ön-test}}=9,75$; $\bar{X}_{\text{Son-test}}=0,00$), ilişki kurma ($\bar{X}_{\text{Ön-test}}=28,00$; $\bar{X}_{\text{Son-test}}=1,75$), beden ve nesne kullanımı ($\bar{X}_{\text{Ön-test}}=12,50$; $\bar{X}_{\text{Son-test}}=2,25$), dil becerileri ($\bar{X}_{\text{Ön-test}}=17,75$; $\bar{X}_{\text{Son-test}}=4,50$), sosyal ve öz bakım ($\bar{X}_{\text{Ön-test}}=16,50$; $\bar{X}_{\text{Son-test}}=5,75$) ve toplam puanlarında ($\bar{X}_{\text{Ön-test}}=84,50$; $\bar{X}_{\text{Son-test}}=14,25$) uygulama sonrası son test puanları lehine anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Katılımcıların genel gelişim düzeyleri (AGTE) ve ABC genel ve alt boyutlarındaki ilişki değerlendirildiğinde program uygulanmadan önce AGTE ve ABC arasında pozitif bir ilişki varken (biri artarken diğersinin de artması veya tersi) son test durumunda, iki ölçek arasında negatif bir ilişki olduğu görülmüştür. Katılımcıların gelişim düzeyleri artarken, otizm davranışlarını gösterme düzeylerinde bir düşüş görülmüştür. Katılımcıların sözcük sayısı değerlendirildiğinde, başta ilk 3 katılımcıda hiç sözcük yokken, katılımcı-4'ün ortalama 10 sözcük ile tek kelime kullandığı görülmüş, eğitim sonrasında ise çocukların yaşları seviyesinde sözcük kullandıkları gözlemlenmiştir. Katılımcıların oyunda kalma süreleri incelendiğinde eğitim öncesinde 4-5 sn bir nesne ile ilgilenip oyunda kalabildikleri görülürken, eğitim sonunda 5-15 dakika oyunda aktif katılımda bulunabildikleri görülmüştür.

Poster Bildiri #37

Gelişimi Risk Altında Olan Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeylerinin Değerlendirilmesi **Duygu ÇETİNGÖZ, S. Sunay YILDIRIM DOĞRU**

Bu araştırma gelişimi risk altında olan okul öncesi çocuklarının sosyal beceri düzeylerini belirlemeyi ve bu düzeylerin aile demografik özellikleri ile ilişkisini değerlendirmeyi amaçlanmaktadır. Bu amaçla aşağıda yer alan araştırma soruları incelenmiştir. 1- Gelişimi risk altında olan okul öncesi çocuklarının sosyal becerileri hangi düzeydedir? 2- Gelişimi risk altında olan okul öncesi çocuklarının sosyal beceri düzeylerinde, a. Çoğunun engel durumuna, b. Ailenin sosyo-kültürel özelliklerine, c. Çocuğun yaşadığı ortama göre farklılaşma olup olmadığına bakılmıştır. Araştırmanın evrenini, İzmir ili merkez ilçelerinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilkokullarının anasınıflarına devam eden 5-6 yaş çocukları oluşturmuştur. Araştırma grubu oluşturulurken, sosyoekonomik düzey değişkeninin kontrol altında tutulması amaçlandığı için alt sosyoekonomik düzeyi temsil eden İzmir ili Buca ve Çiğli ilçesinde bulunan ilköğretim okullarındaki çocuklara ulaşılmıştır. Örneklemenin oluşturulmasında, ilk olarak, ilkokullar belirlenmiştir. Bunun için İzmir il ve ilçe Milli Eğitim Müdürlüklerinden mevcut İzmir il merkezi ilçelerine bağlı okulların listesi elde edilmiştir. Bu listeden, alt sosyo-ekonomik düzeyi temsil eden ilköğretim okulları arasından tesadüfi küme örnekleme yöntemi ile okullar belirlenmiştir. Ancak bu okullar dağınık bir şekilde oldukları için bu bölgelerden Buca ve Çiğli seçilmiştir. Belirlenen okullara devam eden, anasınıfı çocukları arasından tesadüfi olarak seçilen 60 kız, 75 erkek olmak üzere toplam 135, 5-6 yaş çocukları araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırma betimsel bir çalışma olup ilişkisel tarama modeline göre yapılmıştır. Araştırmada Avcıoğlu (2007) tarafından

geliştirilmiş olan “4-6 Yaş Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği” ve “Aile Demografik Bilgi Formu” kullanılmıştır. Uygulamalar için gidilecek okullardaki gönüllü öğretmenler ve araştırmacılar bir araya gelmiştir. Aile demografik bilgi formunu öğretmenler ve araştırmacılar beraber doldurmuşlardır. Daha sonra araştırmacılar gözleme dayalı Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği hakkında öğretmenlere bilgi verilmişlerdir. Ölçeğin uygulanmasında çocukların sosyal becerileri ile ilgili bilgi elde edilmesi öğretmen görüşlerine dayalı olduğu için çocuklarla ilgili bu bilgiler öğretmenlerden elde edilmiştir. Verilerin toplanması yaklaşık iki ay sürmüştür. Araştırmanın sonucunda çocukların sosyal beceri düzeyleri belirlenmiştir. Çocukların engel durumu, aile demografik özellikleri ve çocuğun yaşadığı ortam ile çocukların sosyal beceri düzeyi arasında anlamlı yönde bir ilişki bulunmuştur.

Poster Bildiri #38

Kaynaştırma Öğrencilerinin Okul Öncesi Eğitimine Başlamadan Önceki Hazırlık Döneminde Yaşam Koçu Desteğinin Önemi **Sevban DÖNMEZ , Sezen ÖZKAYA**

Yaşam koçu desteğinin günümüz koşullarında kaynaştırma öğrencilerine katkısı ne durumda etki edebilir? Bu araştırmada kaynaştırma öğrencisinin okul öncesi eğitimine başlamadan önceki hazırlık döneminde yaşam koçu desteğinin öneminin incelenmesidir. Yaşam koçu desteği alan ve almayan öğrencilerin aynı yaş grupları doğrultusundaki farklılıkların göz önünde bulundurulması. Çocuğun okul öncesi eğitime başlamadan önce normal öğrencilerle uyumluluğunun sağlanması . Çalışmanın amacı doğrultusunda kapsamlı bir alan yazın taraması yapılmış 4 tema belirlenmiş ve veri toplama aracı olarak her bir tema için 1 soru olmak üzere toplam 3 soru sorulmuştur. Öğrenci velilerine yönelik bir görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşmeye katılan katılımcılar *V harfi ile kodlanmıştır. Araştırma soruları örnek; SORU 1 : Ekonomik koşulların eğitim almanızda sizi ne derece etkilemektedir SORU 2 : Yaşam koçu hakkında bildikleriniz SORU 3 : Çocuğunuz için bir yaşam koçu edinmek ister misiniz? bilinçli bilinçsiz istek ? Hazırlanan görüşme formu çerçevesinde katılımcılar ile görüşmeler yüz yüze mülakat yöntemi olarak yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre ; Ekonomik ; nedenlerden dolayı yaşam koçluğu desteğinin alınmasında zorluk çekildiğini . Bu konuda bazı ülkelerde devletin bu hizmetlerin sağlanmasında önemli roller üstlendiği gözükmemektedir. İSVEÇ NORVEÇ ülkelerde özellikle önemli destek verilmektedir. Fiziksel aktivitenin tüm bireylerde olduğu gibi yaygın gelişimsel bozukluğun şemsiyesinde yer alan (Hollender ve Nowinski, 2013) ve beynin yapısını veya işleyişini etkileyen ve nörolojik bir bozukluk olarak tanımlanan otizmlili bireyler içinde oldukça önemli bir yere sahip

olduğu bilinmektedir (Sarol,2013). Örneğin otizmli bireyler sosyal ilişki ve davranışlarda düzenleme ve akranlarıyla ilişki kurmada zorluk çekmekte, stereotip davranışları ve dil becerilerinde kusurları bulunmaktadır. (Orsmont v.diğ,2004). Fiziksel aktiviteye katılım, otizmli bireylerin sosyal gelişimlerine ve kalıplaşmış hareketlerin azalmasına olumlu katkı sağlamaktadır.(Orsmont ve diğ. , 2004., Öztürk 2011). Ayrıca saldırganlık, kendine zarar verme, öfke nöbetleri, stres gibi olumsuz davranışlar bulunmakta, bu davranışlar strese karşı olan bireyleri savunmasız bırakabilmektedir(Villamisar ve Dattilo,2010) Fiziksel aktiviteye düzenli olarak katılmak depresyonu azaltmakta, psikolojik sağlığı geliştirerek yaşam kalitesine katkıda bulunmaktadır. (Stumbo ve Peterson , 2004). Yine aşırı kilolu olma bazı otizmli bireyler için temel sorunlardan bir tanesidir. Var olan programlara dahil olmada güçlük çeken kaynaştırma öğrencilerinin ailenin kendi günlük yaşamlarının devam ettirmek zorunda olduklarından dolayı geriye kalan zamanın kısıtlı olması fiziksel aktivite programlarına katılmalarında zaman problemi ortaya çıkmaktadır. Fiziksel aktivite , tüm insanlar için sağlıklı yaşam stilinin önemli bir parçası olmasına karşın otizmli bireylerde sığa göz ardı edilmiş bir durumdur (penny,2005) Bu davranış ve dil becerilerinin genelleme yaparak kaynaştırma öğrencilerinin yaşadığı güçlükler ortaya çıkmaktadır. Yaşam koçu desteği alan öğrencilerde ise; yukarıda belirttiğimiz sıkıntılar yaptığımız anket ve bulgulara minimum seviyede olduğu görülmektedir. Yaşam koçu desteği alan öğrencilerde fiziksel aktiviteye katılım en üst seviyede tutulduğunu öncelik sağlıklı yaşam olduğu gözlemlenmektedir. Beraberinde gelen durum ise strese karşı olan duyarlılıkları artmakta ve pratik çözümlere ulaşabilmekte. Fiziksel aktivitenin yararları dikkate alındığında ,daha sağlıklı bireyler ve daha sağlıklı toplum için ,bireylerin en uygun düzeyde fiziksel teşvik edilmeleri gerekmektedir(Akyol ve diğ.). Kaynaştırma öğrencilerinin davranış bozukluklarının ana sebeplerinden

bir tanesi de disipline edilememesinden kaynaklanıyor . Yaşam koçu desteği almayan kaynaştırma öğrencisinin davranış problemi hakkında olumsuz değerlendirme alırken, yaşam koçu desteği alan öğrencinin davranış durumu standart öğrenciyle yakınlık seviyesi yüksek almayan öğrenciye göre minimum seviyede olduğu görölmektedir.

Poster Bildiri #39

Otizm Spektrum Bozukluğundan Etkilenmiş Bireylerde Seçim Yapma Işık AKIN BÜLBÜL, Pınar ŞAFAK

Yaşam sorumluluğunu almanın ögelerinden biri olan seçim yapma, yetersizlikten etkilenmiş bireylerin en temel haklarından biri olmakla birlikte, bireylerin yaşam kalitesini önemli ölçüde artırmaktadır. Son yıllarda alan yazında gerçekleştirilen araştırmalarda seçim yapmanın önemine yönelik vurgu artarak devam etmektedir (Shogren, Faggella-Luby, Bae ve Wehmeyer 2004). Bu nedenle bu çalışmada OSB olan çocuklara seçim yapma becerisinin kazandırılmasının önemine ve seçim fırsatlarının artırılmasının diğer alanlar üzerindeki etkilerinin güncel kaynaklar ışığında incelenmesi amaçlanmaktadır. Olumlu davranış desteği uygulamaları bireylerin yaşam sorumluluğunun desteklenmesinin önemini vurgulamaktadır (Wehmeyer, Baker, Blumberg, ve Harrison, 2004). Yaşam sorumluluğunu almanın önemi yönelik vurgu 1990 dan günümüze kadar artarak devam etmektedir. Ward ve Kohler (1996), karar verme süreçlerinin desteklemesinin ve artırmasının önemli sonuçlar doğurduğunu belirtmektedirler. Karar verme süreçlerine yönelik yapılan vurgunun uzantısı olarak yetersizlikten etkilenmiş bireylerin günlük yaşamlarında seçim yapma fırsatlarının eksikliği fark edilmiştir (Brotherson, Cook, Cunconan-Lahr, ve Wehmeyer, 1995; Carr ve diğ. 2002; Dunlap, Kern-Dunlap, Clarke ve Robbins, 1994; Stancliffe ve Wehmeyer, 1995; Wehmeyer, 2002; Wehmeyer ve Bolding, 2001). Seçim yapma, yaşam sorumluluğunun desteklenmesini savunan araştırmaların odağında yer almaktadır (Algozzine, Browder, Karvonen, Test, ve Wood, 2001; Wehmeyer, Agran, Palmer, Mithaug, Martin ve Hughes 2007). Yaşam sorumluluğunu alan bireyler seçimler yapabilmekte, bu seçimlere göre davranabilmekte, deneyimlerinden elde ettikleri sonuçlara dayalı olarak

yeni seçimler yapabilmektedirler (Martin, Woods, Sylvester ve Gardner 2006). Oysaki OSB olan çocuklarında içerisinde yer aldığı yetersizlikten etkilenmiş bireyler, normal gelişen akranlarının yapabildiği kadar kolay seçim yapma becerisini geliştirememektedirler. OSB, kronik ve yaygın nörogelişimsel bir bozukluk olarak tanımlamakta ve karşılıklı sosyal etkileşim iletişimde yetersizlikler ve sınırlı ve yineleyici davranışlar ile karakterize edilmektedir (ABA 2013). OSB olan çocuklarında içinde yer aldığı yetersizlikten etkilenmiş çocuklarda problem davranışlar temel ilgi alanlarından biridir (Horner, Carr, Strain, Todd ve Reed, 2002). Epidemiyolojik çalışmalar çocukların %13-%30 aralığında müdahaleyi gerekli kılacak şekilde problem davranışlar sergilediğini (McDougal ve Hiralall 1998) ve yetersizlikten etkilenmiş çocuklardaki sınırlı iletişim ve sosyal etkileşim becerilerinin davranış problemleri sergilenme riskini artırdığını öne sürmektedir (Borthwick-Duffy, Palmer ve Lane 1996; Koegel, Koegel ve Surratt 1992). Bazı araştırmalar problem davranışların çocukların kendi seçimlerini ifade etme yolu (Dattilo ve Mirenda, 1987; Dunlap ve diğ., 1995; Wehmeyer ve diğ., 1998) ya da yaşamlarını kontrol etme çabası olabileceğini ifade ederlerken (Dattilo ve Mirenda, 1987; Dunlap ve diğ., 1995; Wehmeyer ve diğ., 1998) seçim yapma fırsatları sunulduğunda yetersizlikten etkilenmiş bireylerin istek ve arzularını uygun yollarla ifade edebileceklerini belirtmektedirler. Tüm bu olumlu etkilerine rağmen erken çocukluk dönemi, OSB alan yazınında çok az çalışma seçim yapma becerilerinin kazandırılmasını amaçlamıştır. Seçim fırsatlarının artırılmasının çeşitli beceriler üzerinde pozitif sonuçları olduğu belirtilmektedir. Seçim yapma fırsatlarının yetersizlikten etkilenmiş çocukların uyumsal davranışlarını (Dunlap ve diğ., 1994; Heller, Miller, Hsieh ve Sterns, 2000; Moes 1998; Smeltzer, Graff, Ahearn ve Libby 2009; Romaniuk ve Miltenberger, 2001), motivasyonlarını (Tiger, Toussaint ve Roath, 2010), çalışma performanslarını ve göreve katılma

davranışlarını (Moes 1998; Ulke-Kurkcuoglu ve Kircaali-Iftar, 2010; Watanabe ve Sturmey, 2003; Smeltzer, Graff, Ahearn ve Libby 2009), göz kontağı, sosyal ve iletişim davranışlarını (Kern ve diğ., 1998; Lancioni,O'Reilly ve Emerson, 1996) arttırmaktadır. Bu bulgulardan hareketle erken çocukluk döneminde bulunan ve OSB olan çocuklarda seçim fırsatları sunma uygulamalarının ve araştırmalarının yaygınlaştırılmasının ayrı bir önemi bulunmaktadır.

Poster Bildiri #40

Azerbaycan'daki Otizm Spektrum Bozukluğu Tanılı Çocukların Erken Ve Yoğun Eğitimde Ailelerin Katılımının Çocukların Gelişimine Etkisi Narmin RAHİMLİ, Aytan EYLANOVA

Problem Durumu 1943 yılında ilk Kanner tarafından ortaya atılan otizm kavramı; yinelenen davranış örüntüleri gösteren, toplumsallaşmada, sözlü ve sözel olmayan iletişimde bozukluk gibi belirtileri gösteren bir bozukluk olarak açıklanmıştır. Otizm spektrum bozukluğu tanımlanmasından bugüne pek çok değişikliğe uğramıştır. Önceleri otizm spektrum bozukluğu, ailenin tutumu, sevgi yoksunluğu ya da sosyal ilişki kurma konusunda duyulan korku sonucunda ortaya çıktığı düşünülüyordu. Artık otizm spektrum bozukluğunun yetiştirme biçimi ya da geçmiş yaşantılarla ilintili olmayıp, nörobiyolojik bir etiyolojiye sonucu ortaya çıktığı fikri kabul edilmektedir. Otizm spektrum bozukluğu erken çocukluk çağında görülen bir problem durumudur. Otizm erken yaşta başlayan ve ömür boyu süren nöral bağlantı bozukluğudur. Bunun için otizm spektrum bozukluğu tanısı almış erken çocukluk dönemindeki bir çocuğa erken ve yoğun eğitim şarttır. Erken ve yoğun eğitim alan otizm spektrum bozukluğu tanılı çocukların sosyopsikolojik, eğitsel, öz bakım gibi becerileri kendi başlarına birilerine bağımlı kalmadan gerçekleştirdikleri görülmektedir. Bunun için OSB`de erken tanı, erken ve yoğun eğitim çok önemlidir. Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların bağımsız yaşayabilmeleri, davranış problemlerinin azaltılarak gereksinimleri olan becerileri kazanabilmeleri doğru yöntemlere dayanan eğitimle sağlanabilmektedir. OSB olan çocukların erken ve yoğun eğitiminde ilk ve en önemli kişiler ebeveynlerdir. Aileler genellikle çocukların gelişiminde büyük rol oynarlar. Bütün çocuklar özellikle ilk yıllarında ebeveynleri tarafında bakılır ve büyütülürler. Bu nedenle aile

çocuğun gelişimi yönünden oldukça önemlidir. Konu özel gereksinimli çocuklar ise bu önem iki kat daha artmaktadır. İster OSB'li olsun ister ise normal gelişim gösterecek her çocuk yaşamın ilk yıllarında hayata uyum sağlamaya çalışmaktadır. Bu uyum sürecine ilişkin gelişme çocuklarda, 3-5 yaş aralığında daha hızlı olmaktadır. Ancak bazı çocuklar yaşamlarının ilk yıllarında uyum sürecine ilişkin uygulamada güçlükler yaşamakta ve bu süreç boyunca daha yoğun ve doğrudan müdahalelere gereksinim duymaktadırlar. Bu durumda ailelerinin desteği büyük önem arz etmektedir. Çocukların gelişim dönemlerindeki sorumluluklarını gayet normal karşılayan aile, herhangi bir problemle karşılaşma durumunda bu sorumluluktan korkmakta ve yapabilme, becerebilme gücünü kendinde bulamamaktadır. Genellikle aileler ilk tanı aldıkları zaman durumu kabullenme aşamasında oldukları için erken ve yoğun eğitimle ilgili bir karar veremez halde olurlar. Çünkü bu sorumluluğun altından kalkamayacak ve ezileceklerinden korkuyorlar. Bu aileler durumu kabullenme, bozukluğa yönelik olumlu bakış açısı geliştirme ve tükenmişlikten kurtulma gibi aşamaları geçtikten sonra uyum sürecine geçmiş olurlar. Kabullenme ve uyumla birlikte ebeveynlerde karar verme ve verilen kararları hayata geçirme aşaması teker-teker kendini gösterir. Durumu kabul eden ve olumlu bakış açısıyla çözüm bulmaya çalışan ebeveynler çocuğun gelişimi için tüm gerekli yolları dener ve en uygun, işlevsel yöntemi bulur. Otizm spektrum bozukluğunda ailenin desteği ve eğitimi çocuğun gelişimini sağlayan en önemli faktörlerden biridir. Çünkü ebeveynler çocuklarının özel eğitimleri ile sıkı sıkıya ilgilenen ve aynı zamanda ev ortamında uygulamaya devam eden çocuğu en iyi tanıyan kişilerdir. Bunun için çocuğun tanı sonrası erken ve yoğun eğitim almasına karar veren ve bu eğitimi sürekli hale getiren kişilerin uzmanlarca iyi yetiştirilmesi, doğru yönlendirilmesi gerekmektedir. Amaç OSB'de erken yıllarda müdahale ve yoğun eğitim, çocukların davranış problemlerini

önleme, gelişim düzeylerinin artması konusunda çok etkili olmaktadır. Erken ve yoğun eğitimin gerekliliğini ilk fark eden ve çalışmalara başlayan kişiler ise ebeveynlerdir. Dolayısıyla ailelerin eğitimi bu konuda oldukça önem taşımaktadır. Bu araştırma, OSB tanılı çocukların erken ve yoğun eğitiminde ailelerin katılımı ve bunun onların gelişimine etkisini incelemek için amaçlanmıştır. Azerbaycan`da alanyazında bu konuyla ilgili çalışmalara rastlanmaması nedeniyle böylesi genel anlamda bilgi verici bir araştırmanın yapılmasına gereksinim duyulmuştur. Bunun için, Azerbaycan`ın başkenti Bakü`de 5 ayrı özel eğitim ve rehabilitasyon kurumları gezilerek, toplamda 100 OSB tanılı çocukların gönüllü ebeveynlerinin görüşleri elde edilmiştir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır. Yöntem Bu araştırma, Azerbaycan'daki otizm spektrum bozukluğu tanılı çocukların erken ve yoğun eğitimde ailenin katılımının çocukların gelişimine etkisini belirlemeyi amaçlayan betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın hem nicel hem de nitel verilerle desteklenmesinin onun güvenilirliğini sağlayacağı düşünülmektedir. Bulgu ve sayıtlılar Bu araştırma kapsamında yapılan çalışmalar halen analiz aşamasındadır.

Poster Bildiri #41

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Etkileşimlerine Yönelik Görüşleri

Behre BALÇIK, İlknur ÇİFCİ TEKİNARSLAN

Özel gereksinimi olan bireylerin sosyalleşmeleri ve toplum tarafından kabul görmeleri kaynaştırma programları ile mümkündür. Kaynaştırma, özel gereksinimli öğrencinin uygun öğretim desteği ile normal eğitim sınıflarına yerleştirilmesi uygulamasıdır (Osborne ve Dimattia, 1994). Bu araştırmanın amacı kaynaştırma öğrencilerinin sosyal etkileşim becerilerine ilişkin okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerini belirlemektir. Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlere 14 açık uçlu soru yöneltilmiştir. 1. Günlük programda yer verdiğiniz rutinler nelerdir? 2. Gün içerisinde yer verdiğiniz oyun etkinlikleri nelerdir? 3. Kaynaştırma öğrencilerine oyun etkinliklerini nasıl öğretmektесiniz? 4. Oyun etkinlikleri kaynaştırma öğrencilerine nelere kazandırmaktadır? 5. Kaynaştırma öğrencilerine oyun etkinliklerini öğretirken hangi yöntem\teknikleri kullanmaktasınız? 6. Kaynaştırma öğrencilerine oyun etkinliklerini öğretirken sosyal becerileri nasıl destekliyorsunuz? 7. Sosyal becerileri kaynaştırma öğrencilerine nasıl öğretiyorsunuz? 8. Kaynaştırma öğrencilerine sosyal becerileri öğretirken hangi yöntem\teknikleri kullanmaktasınız? 9. Oyun becerilerini\sosyal becerileri öğretirken kaynaştırma öğrencilerinin akran ilişkileri nasıl? 10. Akran ilişkilerini arttırmak için neler yapıyorsunuz? 11. Gün içerisinde yer verdiğiniz etkinlikler sırasında kaynaştırma öğrencileri akranları ile nasıl etkileşime giriyorlar? 12. Kaynaştırma öğrencilerinin akranları ile etkileşime girmeleri kaynaştırma öğrencilerine neler kazandırmaktadır? 13. Gün içerisinde yer verdiğiniz etkinlikler sırasında kaynaştırma öğrencileri ne tür problem davranışları göstermektedirler? 14. Kaynaştırma

öğrencilerinin problem davranışlarını azaltmak için ne tür davranış değiştirme teknikleri uygulamaktasınız? Araştırma betimsel yöntemle desenlenmiş olup, nitel araştırma yöntemlerinden yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı- yapılandırılmış görüşmeler, araştırmacı tarafından hazırlanan soruların görüşülen kişilere bire-bir görüşme yapılarak sorulması şeklinde gerçekleştirilir. Katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemi tekniklerinden tipik durum örnekleme tekniğine göre belirlenmiştir. Araştırma Bursa ilinde bulunana altısı ilkokula ve dördü ortaokula bağlı on anasınıfında, okul öncesi bölümünden mezun olan 10 kadın katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler araştırmacının ve araştırmaya katılan öğretmenlerin uygun olduğu saatlerde gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı araştırmada yer alan 14 soruyu alan yazın taraması sonucunda oluşturduğu 22 soru arasından, üç uzmanın görüşünü alarak seçmiştir. Araştırmanın verileri betimsel araştırma yönteminde kullanılan içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırmacı ses kayıtlarını, görüşmelerde herhangi bir değişiklik yapmadan yazılı doküman haline getirmiştir. Bir özel eğitim öğretmeni tarafından yazılı kayıtlar okunarak, ses kayıt cihazındaki görüşme kayıtlarıyla karşılaştırılıp doğruluğu teyit edilmiştir. Araştırma bulguları yarı-yapılandırılmış görüşmelerinden elde edilen veriler analiz edilerek ulaşılmıştır. Araştırmanın analizi sırasında ortaya çeşitli temalar çıkmıştır. Araştırmanın analizi sırasında ortaya çıkan temalar; “günlük rutinde verilen etkinlikler”, “oyun etkinlikleri”, “oyun etkinliklerinin öğretimi”, “oyun etkinliklerinin kazandırdıkları”, “oyun öğretiminde kullanılan yöntem\teknikler”, “sosyal becerilerin desteklenmesi”, “sosyal becerilerin öğretimi”, “sosyal becerilerin öğretiminde kullanılan yöntem\teknikler”, “akran ilişkileri”, “akran ilişkilerini arttırma”, “etkinlikler sırasında akranlarıyla etkileşime girme”, “akran ilişkilerinin kazandırdıkları”, “gösterilen problem davranışlar”, “davranış değiştirme teknikleri”dir.

Çalışma sonucunda her okul öncesi öğretmeninin kaynaştırma öğrencisine oyun becerileri, sosyal beceriler, akran ilişkileri öğretme ve problem davranışların azaltılması aşamasında elde edilen bilgilerin birbirlerinden farklılık gösterdiği görülmüştür. Elde edilen bilgiler ışığında göze çarpan bulgulardan biri öğretmenlerin oyun becerilerinin öğretiminde akran yöntemini ve model olma tekniğini kullandıklarıdır. Ayrıca sosyal becerilerin gelişiminde oyun becerilerinin etkisinin olduğu, buna bağlı olarak iletişim becerilerinin de geliştiği görülmektedir. Akran ilişkilerinin de sosyalleşmeyi ve iletişimi arttırdığı görülmektedir. Akran ilişkileri ve sosyal beceriler arttıkça davranış problemlerinin de azaldığı görülmektedir.

Poster Bildiri #42

Dil Bozukluğu ve Değerlendirilmesi **Banu KARAAHMETOĞLU, Sevda KARAHİSAR**

Birçok çocuk dili herhangi bir müdahale olmadan doğal süreçte öğrenip, yaşından beklenen şekilde dilin beş alt boyutunda ilerleme sağlayarak kazanır ve nihayetinde yetişkinlerin sahip oldukları dil niteliklerine ulaşır. Lakin bu gelişim her çocukta aynı şekilde ilerlemeyebilir. Normal gelişim gösteren akranlarıyla kıyaslandığında dil bozukluğu olan çocukların, sözel ifadelerinin daha sınırlı olduğu, daha kısa cümleler kurdukları, gramatik ekleri ve fonksiyonel sözcükleri cümlede kullanmadıkları ve daha fazla yapısal yanlış yaptıkları gözlenmektedir. Dil bozukluğu olan çocuklarda, dili üretmede ve/veya dili anlamada normal gelişim gösteren akranlarına göre daha geriden gelebilmekte ve ifade edici dil becerileri, alıcı dil becerilerine göre daha yetersiz olabilmektedir. Bu çocuklar, işitsel dikkat, hafızada zorluk ve ayırtlaştırmayı içine alan merkezi işitsel süreçte sıkıntı yaşamaktadırlar. Bununla birlikte okul çağına geldiklerinde okuma problemleri de ortaya çıkmaktadır. Bu çocukların bazılarının dilin morfolojik (biçimbilgisi) bileşeninde daha fazla problemi varken, bazılarının ise daha sınırlı düzeyde sözvarlığı ve sözcük bulma problemleri vardır. dil bozukluğu olan çocuklardan bazıları yalnızca dilin üretiminde gecikme yaşarken, bazı çocuklar ise hem alıcı dilde hem de ifade edici dilde gecikme yaşamaktadırlar. Yetişkin yaşlarına geldiklerinde dahi dil bozukluğu olan çocuklar, yaşıtlarının kullandıkları dilin seviyesine ulaşamayabilmektedirler.

Çocuklardan bazıları akranlarıyla kıyaslandığında dilin bir ya da birkaç bileşeninde bozukluk ve/veya gecikme sergileyebilirler. Dilin herhangi bir bileşenindeki bozukluk, başka herhangi bir ya da birkaç

bileşeni etkileyebilir. Bu sebeple dil bozukluğunu teşhis etmek oldukça zor olmaktadır. Olası bir dil bozukluğunun erken dönemde fark edilmesi ve uygun erken müdahalede bulunulması, dil bozukluğuna sahip çocukların ileriki yaşamlarında karşılarına çıkacak zorlukların asgari düzeyde kalmasını sağlar. Bireyden bireye değişen belirtileri ve seviyeleriyle, kişinin hayat şartlarını ömür boyu etkileyen dil bozukluğu uzun sürelidir. Dil bozukluğu herhangi bir sebebe bağlı olmaksızın, tek başına da görülebilmektedir. Bunun yanında işitme engeli, zihinsel yetersizlik, otizm spektrum bozukluğu, nörolojik bozukluklar ya da yaygın gelişimsel bozukluklar gibi durumlarla birlikte ortaya çıkabilmektedir ve sayılan bu durumlara eşlik eden bir profil sergileyebilir. Dil bozukluğu, türlü yetersizlik gruplarıyla birlikte görülebildiği gibi, bazen de sayılanlardan farklı herhangi bir bozukluğun da habercisi olabilmektedir.

Poster Bildiri #43

Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Anneleriyle Kalan Çocukların
Gelişimsel Düzeylerinin İncelenmesi

**Aysel KÖKSAL AKYOL, Müdriye YILDIZ BIÇAKCI,
Nesil SAĞIN KÜÇÜK, Didem Emre BOLATBAŞ**

Erken çocukluk döneminde özellikle de sıfır-altı yaş aralığında çocukların gelişimi oldukça hızlı gelişmektedir. Bu dönemi çocukların olumlu şekilde geçirebilmesi için çocuğun çevresinin önemi oldukça büyük yer tutmaktadır. Ancak bazı çocukların çevresel şartlar nedeniyle gelişimlerinde aksamalar yaşanabilmektedir. Bu düşünce ile bu çalışmada Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurum’unda anneleriyle kalan çocukların gelişimlerinin değerlendirilmesi ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda öneriler sunulması amaçlanmıştır. Çalışmaya Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurum’unda anneleriyle kalan sıfır-yetmiş iki aylık olan çocuklar dâhil edilmiştir. Araştırma betimsel tarama modelinde bir araştırmadır. Araştırmada çocuk ve aileleri hakkında bilgi toplamak amacı ile araştırmacılar tarafından hazırlanan “Genel Bilgi Formu” ve çocukların gelişimlerini değerlendirmek amacı ile ABD’de Bricker, Squires, Kaminski ve Mounts (1988) tarafından geliştirilen, Kapçı, Küçüker ve Uslu (2014) tarafından Türk çocuklarına uyarlanan “Erken Gelişim Evreleri (EGE)” kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde kadın kapalı ceza infaz kurumunda anneleriyle kalan çocukların gelişimlerinin ortalamanın altında ya da çocukların gelişimsel açıdan riskli olabileceği belirlenmiştir.

Poster Bildiri #44

**Sınıflarında Özel Gereksinimli Çocuklar Bulunan Okul Öncesi
Öğretmenlerin Sınıf İçi Uygulamalarının İncelenmesi:**

Gaziantep İli Örneği

Şermin METİN, Latife ÖZAYDIN

Bu çalışma Gaziantep ilinde sınıflarında özel gereksinimli çocuklar bulunan okul öncesi öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Nitel araştırma modelinde olan çalışma Gaziantep il merkezindeki sınıflarında dört-altı yaş özel gereksinimli çocuklar bulunan okul öncesi öğretmenleri ile gerçekleştirilmiştir. Basit tesadüfî örneklem ile seçilen beş anaokulu, beş anasınıfı öğretmeni olmak üzere toplam 10 okul öncesi öğretmeni çalışma grubunu oluşturmuştur. Nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı bu çalışmada veriler; öğretmenlerin özel gereksinimli çocuklar ve sınıf içi uygulamalarına yönelik görüşlerini belirlemek için yarı yapılandırılmış görüşme formu, öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarını belirlemek için yapılandırılmış gözlem formu ve öğretmenlerin günlük planların incelendiği doküman analizi yöntemleri ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen sonuçlar yorumlanarak tartışılmıştır.

Poster Bildiri #45

Üstün Yetenekli Çocuklarda Yabancı Dil Edinimi
Aynur GICI VATANSEVER, Zekiye Hande ÜNAL

Üstün Yetenekli Çocuklarda Yabancı Dil Edinimi Problem: Üstün yetenekli, zekâ, yaratıcılık, sanat, spor, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda akranlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren çocuktur (MEB, 2012). Gelişimin en hızlı olduğu erken çocukluk yıllarında üstün yetenekli çocukların belirlenmesi oldukça önemlidir. Erken ve ileri dil gelişimi, dikkat, güçlü hafıza ve uyaranlara karşı uyanık olma üstün yetenekli çocukların en belirgin özellikleri arasındadır. Üstün yetenekli çocuklar zamanından önce dil gelişimi gösterir ve erken dönemde okumaya karşı ilgi duyarlar (Sak, 2014). Üstün yetenekli çocukların bu özelliği onların yabancı dil edinimlerini kolaylaştırmaktadır. Türkiye’de zorunlu yabancı dil eğitimi erken çocukluk döneminde başlamadığından, tanısı konulmuş ve ikinci dil öğrenmeye hazır olan üstün yetenekli çocuklar ikinci dil edinimi sürecine başlamakta geç kalabilmektedirler. Milli eğitim sisteminin getirdiği bu sonuç, yabancı dile edinimi sürecinde üstün yetenekli çocuklar için nasıl bir süreç takip edileceği ve hangi yöntemlerin kullanılacağı konusunda yabancı dil öğretmenleri için belirsizlikler doğurmaktadır. Amaç: Bu çalışmanın amacı, üstün yetenekli çocukların yabancı dil öğrenmeleri sürecini ortaya koymak ve bu süreçte kullanılan ulusal ve uluslararası alanyazında etkililiği kanıtlanmış yöntemleri ortaya koymaktır. Araştırma soruları: Bu araştırmada “Yabancı dil öğrenen üstün yetenekli çocukların dil öğrenme süreçleri nasıldır ve bu süreçte hangi yöntemler kullanılmalıdır?” sorularına cevap aranacaktır. Yöntem: Bu çalışma derleme çalışması olup, üstün yetenekli çocukların erken dönemde yabancı dil edinimi ile ilgili bilgilere yer verilecektir. Bulgular: Üstün yetenekli çocuklara yönelik böyle

bir eğitim programının oluşturulmasında hızlandırma, zenginleştirme, farklılaştırma gibi yöntemlere sıklıkla başvurulur (Bulut, 2010). Zenginleştirme sürecinin önemli alt dalları olan konu odaklılık, eylem odaklılık, görev odaklılık ve çoklu zeka kuramları göz önünde bulundurularak, dil öğrenmenin dört temel alanı okuma, yazma, dinleme ve konuşma çeşitli uyaranlarla çocuğa farklı yollarla kazandırılmalıdır. Bu çalışmada, erken dönemde yabancı dil öğrenmeye hazır olan üstün yetenekli çocukların, dil öğrenmeye hazır oldukları kritik dönemin avantajları da tartışılacaktır.

Poster Bildiri #46

**Çok Engelli Görmeyen Çocukların Söz Öncesi İletişim Davranışlarının
Anne Görüşlerine Dayalı Olarak Belirlenmesi
Emine AYYILDIZ, F. Nur AKÇİN, Yıldız GÜVEN**

Birden fazla yetersizlik durumu ve sağlık sorunu bulunan çok engelli çocuklar, gerek sağlıklı gelişim gösteren, gerekse tek bir yetersizlik durumu yaşayan çocuklara göre birçok gelişim alanında ileri derecede zorluk yaşamaktadırlar. Özellikle çevreyle anlamlı ve işlevsel etkileşim kurma ve konuşmayı edinme ve kullanma konusundaki becerileri oldukça sınırlı olan bu çocukların birçoğunun, iletişimde kendine özgü (idiyosankretik) söz öncesi iletişim davranışlarını gösterdikleri ve çoğunlukla konuşma becerisini edinemedikleri bilinmektedir (Olsson, 2006; Rowland, 2009; Rowland ve Schweigert, 2005; Rowland ve Stremel-Campbell, 1987). Oysa ki, çok engelli görmeyen çocukların iletişimde kullandıkları yaşlarına ve gelişimlerine uygun olmayan veya kendine özgü davranışları belirleyip, bunları işlevsel ve anlamlı hale getirerek ve alternatif ve destekleyici iletişim yollarından yararlanarak eğitim yapıldığında, çocuğun davranışlarının içinde bulunduğu duruma, yaşına ve gelişimine uygun hale getirilmesi ve hem söz öncesi, hem de sözel iletişimin artması sağlanabilmektedir (Janssen, Riksen-Walraven ve Van Dijk, 2006). Bu araştırma, çok engelli çocuklar arasında sayıları oldukça fazla olan çok engelli görmeyen çocukların (Best ve Bigge, 2001, Pawletco, 2002; Vlaskamp ve Cuppen-Fontain, 2007) çevreleriyle nasıl iletişim kurdukları ve iletişim için hangi davranışları gösterdiklerini belirlemek için yapılmıştır. Bu araştırmanın amacı, çok engelli görmeyen çocukların söz öncesi iletişim becerileri davranışlarının, anneleriyle yapılan görüşmeler yoluyla belirlenmesidir. Araştırmanın temel soruları şunlardır:

1. Çok engelli görmeyen çocukların davranışlarını düzenlemede (fizyolojik

gereksinim, memnuniyet / memnuniyetsizlik, ilgi bildirmedi) kullandıkları söz öncesi iletişim davranışları nelerdir? 2. Çok engelli görmeyen çocukların çevreleriyle etkileşimleri sırasında kullandıkları söz öncesi iletişim davranışları nelerdir? 3. Çok engelli görmeyen çocukların ortak dikkatte kullandıkları söz öncesi iletişim davranışları nelerdir? Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden vaka çalışması yöntemi kullanılmıştır. Katılımcılar amaçlı (kasıtlı) örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ve yoğunluk örnekleme yöntemleriyle belirlenmiştir. Çok engelli görmeyen çocukların söz öncesi iletişim davranışlarını belirlemek için, bu çocukların anneleriyle yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonuçları, çok engelli görmeyen çocukların ilerleyen yaşlarına rağmen çoğunlukla ağlama, gülme, yüz ifadeleri ve çeşitli vücut hareketleri kullanma, sesler çıkarma, zarar verici davranışlarda bulunma, stereotipik hareketler yapma gibi söz öncesi iletişim davranışlarını gösterdiklerini ortaya koymuştur. Sonuçlar, bu çocukların özellikle sosyal etkileşim ve ortak dikkat becerilerinde önemli sınırlılıklar bulunduğunu vurgulamaktadır. Araştırmada gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen bulgular, çok engelli görmeyen çocukların söz öncesi iletişim davranışlarının incelendiği diğer çalışmalardan elde edilen bulgularca desteklenmektedir (Iacono, Carter ve Hook, 1998; Rainey Perry, 2003; Rowland, 1984; Maddox, 1997; Rainey Perry, 2003; Wilder, Axelson ve Granlund, 2004).

Poster Bildiri #47

Etkileşim Temelli Erken Çocuklukta Müdahale Programı (ETEÇOM)'un Transaksiyonel Analiz Perspektifinden İncelenmesiŞuheda BOZKURT TÜKÇÜ, Zülfiye Güzin TOPÇU, Haktan DEMİRCİOĞLU

Gelişimsel transaksiyonel analiz prensibine göre çıktılar, bireyin kendisinin ve deneyimlerinin birleşimi olarak kabul edilir. Bu durumda, sergilenen davranışlar çocuğun benliğinin ve deneyimlerinin ürünüdür. Deneyimlerin edinilmesinde çevrenin katkısı düşünüldüğünde, çocuğun sadece kendisini temel alan yaklaşımların eksik kaldığı ileri sürülmektedir. Sonuç olarak, çocuk ile çocuğun da katkıda bulunduğu ve çocukta bağımsız düşünilemeyen çevre arasında çift taraflı bir etkiden söz edilmektedir. Bu bağlamda, çocuğun birincil çevresi olan ailenin/bakım verenlerin çocuk üzerindeki etkisi akla gelmektedir. Bakım verenin çocuğun davranışları üzerinde değişim meydana getirebildiği gibi, çocuk da bakım vericisinin davranış ve tutumları üzerinde değişim meydana getirdiği varsayılmaktadır. Örneğin, zor bebekler ve bakım vericileri arasında yapılan araştırmalara göre, zor mizaçlı bebeklere yönelik olumsuz tutuma bürünen bakım vericiler bebekten olumsuz yanıt almaktadır. Diğer yandan, zor mizaçlı bebeklere yönelik olumlu tutum sergilemeye çalışan bakım vericilerin bu çabaları arttıkça ilgilendikleri bebeklerden olumsuz yanıt alma düzeyleri azalmaktadır. Bu bulgu, karşılıklı etkileşim sürecinin varlığını ortaya koymaktadır. Türkçe uyarlaması Diken (2013) tarafından gerçekleştirilen Etkileşim Temelli Erken Çocuklukta Eğitim Programı (ETEÇOM), gelişimsel transaksiyonel analiz perspektifine paralel işlemekte olan ilişki temelli modellerden biridir. ETEÇOM 'da çocuk-ebeveyn/bakım veren ilişkisini güçlendirmek ve çocukta bir değişim meydana getirmenin ön koşulu, ebeveynin/bakım vericinin yanıtlayıcı iletişim becerilerinde değişim meydana getirmektir.

ETEÇOM ağırlıklı olarak, otizmli ve gelişimsel gecikmesi olan çocukları kapsamaktadır. Bu çocuklar ele alındığında, bu durumu yaşayan çocuklarda görülen iletişim problemlerinin bakım veren kişilerde olumsuz tutuma neden olduğu görülmektedir. ETEÇOM, bilişsel, iletişim ve sosyal-duygusal alanlarda, bakım veren kişilere çocuğun gelişimini nasıl destekleyecekleri konusunda eğitim vermektedir. Bunun sonucunda, çocuğa deneyim sağlayan çevrenin tutum ve davranışlarını olumlu yönde değiştirerek, çocukta istendik yönde değişim meydana getirmeyi hedeflemektedir. Gelişimsel transaksyonel analizde çocuğun davranışlarında değişim yaratmak için yetişkin davranışlarında değişim yaratmanın gerekliliği savunulmaktadır. Bakım verme sürecinde, çocuğun davranış ve özellikleri ile ebeveynin davranış ve özelliklerinin karşılıklı etkileşimi söz konusudur. ETEÇOM da aynı şekilde çocuğu çevresiyle bir bütün olarak ele almakta, çocuğun davranışında değişim meydana getirmek için, birincil çevresini oluşturan bakım verenlerinde değişim meydana getirmeyi planlamaktadır. Bu çerçevede ETEÇOM gelişimsel transaksyonel bakış açısı ile ele alındığında temel felsefelerinin uyduğu görülmektedir.

Poster Bildiri #48

Erken Müdahalede Tanılama Basamağının Önemi Pınar BAYHAN, Şuheda BOZKURT YÜKÇÜ

Bu çalışmada erken müdahale basamaklarından tarama-değerlendirmeyi içeren tanılama basamağının erken müdahale programının hazırlanmasındaki yeri ve önemini; eğitsel/gelişimsel tanılama basamağındaki uygulamalar ve uygulamacıların çerçevesini ortaya koymak amaçlanmıştır. Erken müdahale, doğumdan başlayarak gelişimsel gecikmesi, risk durumu olan (biyolojik, çevresel gibi) bebek ve çocuğun gelişimsel durumu ölçüsünde hem bireysel hem çevresel hem de bireysel ile çevre arasındaki ilişkileri de kapsayan durumları olumlu yönde değiştirme, geliştirme, düzeltme amacıyla kaynakların bilinçli kullanıldığı yönlendirilmiş amaçlı bir süreçtir. Erken müdahale süreci belirli bir basamak sırasını ve sistemi içermektedir. Bu sürecin doğru ve amacına uygun şekilde ilerleyebilmesi için en önemli ön koşul doğru zamanda ve doğru şekilde uygulanan tarama-değerlendirme ve müdahaleyi içeren tanılama basamağıdır. Tanılama, gelişimsel gecikmesi ya da gelişimsel yetersizliği olan çocukların tüm gelişim alanlarında; güçlü ve zayıf yönlerini, bireysel özelliklerini ve ilgilerini belirlemeye yönelik olarak tıbbi ve gelişimsel/eğitim alanlarında yapılan belirli ilkelere dayalı bir değerlendirme süreci olarak tanımlanmaktadır. Tanılama süreci, gelişimsel gecikmesi ya da risk grubunda olduğu belirlenen çocuklara ve ailelerine uygun bir müdahale programının geliştirilmesi için anahtar rol oynaması bakımından erken müdahale süreci içinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Nitelikli bir erken müdahale programının geliştirilmesi, tanılama sürecinde nitelikli şekilde gerçekleştirilen tıbbi ve gelişimsel/eğitsel tanılama ile mümkün olmaktadır. Gelişimsel gecikme ya da yetersizliğin belirlenmesi için gerçekleştirilen gerekli tıbbi tanılama

uygulamalarının ardından erken müdahale programının ana hatlarını belirlemesi bakımından oldukça önem kazanan eğitimsel/gelişimsel tanılama süreci başlamaktadır. Eğitimsel/gelişimsel tanılama, çocukların ilgilerinin, gelişimsel olarak güçlü ve zayıf yanlarının ortaya konularak en uygun gelişimsel destek ortamının ve gelişimsel destek programının belirlenmesi olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle sürece yön veren aileyi de içine alan bu basamakta yer alan uygulamalar ve uygulamacıların niteliği de önem kazanmaktadır. Gelişimsel gecikmelerin erken tanınmasında birincil sağlık çalışanları önemli bir rol oynamaktadır. Erken yaşlarda sunulan eğitimsel ve kolaylaştırıcı müdahale, gelişimsel yetersizliği ya da gelişimsel yetersizlik riski olan çocuklar için beklenen sonuçları olumlu yönde etkileyebilmektedir.

Poster Bildiri #49

Okulöncesi Dönem Çocuklarının Eğitsel Değerlendirmeleri ile Özel Eğitim Tedbirlerinin Alınması ve Uygulanması
Halime ÜNVER, Banu KARAAHMETOĞLU

Ülkemizde her geçen gün eğitim sistemine yenilikler dahil edilmekte ve verilen eğitim daha nitelikli hale getirilmeye çalışılmaktadır. Bu gelişmelerle ilişkili olarak da engelli öğrencilere sağlanan eğitimin niteliğinde ve niceliğinde yıldan yıla bir takım değişimler ve gelişmeler olmaktadır. Engelli öğrencilere yönelik eğitim imkanları her geçen gün artmakta ve giderek daha fazla öğrenci bu imkanlardan yararlanabilmektedir. Özel eğitim hizmetleri geçmişle kıyaslandığında, yeni gelişmelerle birlikte yapılandırılmakta ve çeşitlendirilmektedir. Bu da özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin gelişim düzeyleri ve eğitim ihtiyaçlarına bağlı olarak daha uygun tercihler yapılabileceği anlamını taşımaktadır. Ülkemizde özel eğitim hizmetlerinin işleyişi Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği tarafından düzenlenmektedir. Bu yönetmelik, özel eğitime gereksinim duyan her yaştan bireyin farkına varılmasından, bir eğitim kurumuna yerleştirilmesine kadar tüm süreci ayrıntılı ve sistematik olarak düzenlemektedir. Bu süreç, çocuğun ebeveynleri, öğretmeni ve diğer uzmanlarca gelişim özellikleri ve yeterlilikleri bakımından, beklenen gelişim düzeyinden anlamlı farklılıklar gösterdiğinin tespit edildiği *farkına varma*, çocuğun ebeveynleri ve öğretmenlerinden, çocuğun gelişimine ve sınıf içi etkinliklerine dair bilgilerin edinildiği *bilgi toplama*, öğrencinin eğitsel değerlendirme yapılması amacıyla gönderilmesinden önce, öğrenciye yönelik akademik ve sosyal önlemlerin alındığı ve düzenlemelerin yapıldığı *değerlendirme ve müdahale*, yapılan düzenlemelere rağmen öğrencinin performansında olumlu ilerleme olmaması

durumunda öğrencinin RAM'a yönlendirildiği *gönderme*, RAM'da öğrencinin eğitim performansının ayrıntılı olarak değerlendirildiği *eğitsel değerlendirme ve tanı*, RAM özel eğitim hizmetleri kurulunda öğrenci için uygun olabilecek eğitim şeklinin, öğrencinin özelliklerine ve ihtiyaçlarına bağlı olarak, ailenin de kurula dahil edilmesiyle belirlendiği *yönlendirme* ve öğrencinin yönlendirilen okulda eğitime başlamasını kapsayan *yerleştirme* basamaklarından oluşmaktadır. Eğitim kademesinin tümünde, bu süreç standart bir şekilde yürütülmekte ancak yönlendirilen eğitim kurumu, öğrencinin engel düzeyi, gelişim durumu ve eğitim kademesi gibi öğrenciye has özelliklere bağlı olarak çeşitlilik göstermektedir. Okul öncesi dönemde (36-72 ay), eğitsel değerlendirme sürecinden geçmiş ve özel eğitim kararı alınmış öğrenciler için tek alternatif okul öncesi eğitim hizmeti kaynaştırma uygulaması olmaktadır. Kaynaştırma yoluyla eğitime dahil edilen her öğrenci için, öğrencinin gelişim özelliklerine ve ihtiyaçlarına bağlı olarak Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı Hazırlama Birimi tarafından bir eğitim planı hazırlanır. Öğrencinin ebeveynleri, öğretmeni, okul müdürü veya görevlendireceği bir müdür yardımcısı ve okul psikolojik danışmanı bu birimin doğal üyeleridir. Birim üyelerinin öğrenci ile ilgili görüşleri ve öğrencinin performansı doğrultusunda, öğrencinin yapabileceği amaçları içeren ayrıntılı bir plan hazırlanır. Plandaki amaçlar, plan süresince, ailenin, rehberlik servisinin, öğretmenin ve okul idaresinin işbirliği ve katkısı ile yürütülmektedir. Öğrencinin performans gelişimi değerlendirilirken, gelişim özellikleri, yeterlilikleri/yetersizlikleri, içinde bulunduğu özel durum ve eğitim planı göz önünde bulundurularak, norm olarak yalnızca öğrenci ve var olan performansı kullanılmaktadır.

Poster Bildiri #50

OSB olan Çocuklara Yönelik Gelişimsel ve İlişki Temelli Modellerden ESDM ile Responsive Teaching'in Uygulama ve Araştırma Açısından Karşılaştırılması **Dinçer SARAL, Burcu ÜLKE-KÜRKÇÜOĞLU**

Otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanısı alan birey sayısının hızla artışı, bu bireylerin eğitimlerinde kullanılan uygulama yelpazesinin genişlemesine neden olmuştur. OSB olan çocukların eğitiminde kullanılan uygulamaların farklı niteliklere sahip olması, bilimsel açıdan etkililiklerinin sorgulanmasına yol açmıştır.

Odom ve meslektaşları (2008) ailelerin ve uygulamacıların OSB'li bireylerin eğitiminde kullanılacak uygulamaların seçimini kolaylaştırmak amacıyla, var olan uygulama modellerinin belirlenen ölçütlere göre değerlendirildiği bir derleme çalışması yapmışlardır. Bu çalışmada OSB'li bireylerin eğitime yönelik uygulamalar iki gruba ayrılmıştır: (a) odaklanmış uygulamalar ve (b) kapsamlı uygulamalar. Odaklanmış uygulamalar, belirli davranışları belirli bir zaman diliminde geliştirmeyi amaçlayan uygulamalarken; kapsamlı uygulamalar, OSB'li bireylerin temel sorunlarına odaklanan, geniş ölçüde değişimler oluşturmayı hedefleyen yoğun ve uzun süreli uygulamalardır. Bu çalışmaya göre kapsamlı uygulamalar olarak ESDM (Early Start Denver Model- Otizmde Denver Erken Müdahale Modeli) ve Responsive Teaching, gelişimsel ve ilişki temelli program örnekleri arasında yer almaktadır. ESDM, 1981 yılında OSB'li çocukların temel sorunlarına odaklanarak, tüm gelişim alanlarını desteklemek amacıyla geliştirilen oyun temelli bir erken yoğun eğitim modelidir. Responsive Teaching, ülkemizde bilinen adıyla ETEÇOM, ise 2006 yılında bir program haline gelmiş; birincil bakımının

çocukla günlük rutinler süresince daha nitelikli etkileşim kurmasını sağlayarak çocuğun gelişimini desteklemeyi amaçlayan bir programdır.

Bu poster çalışmasının amacı (a) ESDM ve Responsive Teaching modellerinin uygulama süreçlerini tanıtmak, (b) her iki modele ilişkin 2004-2016 yılları arasında yayımlanmış araştırmaların bulgularını değerlendirmek ve (c) her iki programın uygulanma süreci ve araştırma boyutundaki benzerliklerini ve farklılıklarını ortaya koymaktır.

Poster Bildiri #51

Ailelere Yönelik Olumlu Davranışsal Destek Sezgin VURAN, Candan Hasret ŞAHİN

21. yüzyılda gerek normal gelişim gösteren gerekse risk altında ya da gelişimsel geriliği olan çocuklardaki problem davranışların giderek arttığı görülmektedir. Bu çalışmanın amacı problem davranışı olan çocukları ailelerine olumlu davranışsal destek modellerinden olan ailelere yönelik olumlu davranışsal destek hakkında bilgi sağlamaktır. Problem davranışların azaltılamaması ya da ortan kaldırılamaması çocukların ailelerinin de yaşam kalitesini olumsuz olarak etkilemekte, ailelerin kendilerini ebeveynlik becerilerinde yetersiz hissetmelerine neden olabilmektedir. Problem davranışların çocuğun kendisine ve çevresindeki diğer kişilere vereceği tüm bu olumsuz etkiler göz önüne alındığında, bu davranışların mümkün olabilecek en erken dönemde kontrol altına alınması gerektiği, aksi takdirde bu davranışların tıpkı bir kartopu gibi çocuğun tüm yaşamını giderek olumsuz yönde etkileyen çözülmesi güç bir probleme dönüşebileceği tartışılmaz bir gerçektir (Vuran,2015). Birçok çalışmada olumlu davranış değiştirme desteği 'nin belirlenen hedeflere ulaşmasında aile desteğine ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Aile merkezli ODD, olumlu davranışsal desteğin uzmanlar ile birlikte oluşturulması ve problem davranışı olan çocuk için davranışsal desteğin uygulanmasını aile çevresinde olması gerektiğini söylemektedir (Vaughn, White, Johnston ve Dunlap, 2005). Uygulanan ODD içeriği hakkında aileler yıllardır uygulamada etkili olan kişiler olarak görüldüğü için ODD uygunluğu ile ilgili ailenin nihai kararı bu süreçte büyük önem taşımaktadır. Uzmanlar ODD ve kanıta dayalı uygulamalar ile ilgili uygulama konusunda rehberlik sağlayabilmektedir. Bu süreç ODD nin en önemli modellerine benzerdir fakat erken müdahalenin içeriği ve aile merkezliliğinin

vurgulamak için uyarlama yapılmaktadır. Bu süreç bir uzman ya da uzmanlardan (değerlendirme ve ODD müdahale stratejilerinin, erken çocukluk gelişim ve erken müdahale ve aile işlevi, aile sistemi ve kültürel farklılıklar konusunda deneyimli ve uzman) oluşan bir ekip tarafından kolaylaştırılmaktadır (Sailor, Dunlap, Sugai ve Horner, 2009). Ailelere yönelik olumlu davranışsal destek uygulamalarına ilişkin bilgi kongre sırasında detaylı olarak verilecektir.

Poster Bildiri #52

Ağır Otizimli Çocuklarda Özbakım Becerileri Öğretimi: Müzik eşliğinde doğrudan öğretim yöntemi ile bir pilot çalışma
Suad Sakallı GÜMÜŞ, Sezgin SUNA, Utku SAYIN

Çalışmamız, ağır derecede Otizmi olan çocuklara belirlenen öz bakım becerilerinin müziklerle eş zamanlı olarak doğrudan öğretim metodu kullanılarak deneklere hedef becerilerin öğretilmesi amaçlanmıştır ve bu yaklaşımın etkileri araştırılmıştır. Ağır derecede gelişimsel yetersizliklere sahip olma durumlarında, yetersizliklerinin getirdiği özelliklerin yanı sıra, başta ebeveynler olmak üzere çevrelerindeki bireylerin olumsuz ve yetersiz tutumları, bu bireylerin özbakım becerilerini öğrenmelerini ve devam ettirebilmelerini engellemektedir (Farlow ve Snell, 2000). Özbakım becerilerinin öğrenilmemesi ise bu bireylerin başka insanlara olan bağımlılıklarını arttırmaktadır. Bu becerilerin yaşamsal öneme sahip olması, günlük rutin içinde sıklıkla kullanılması, sosyal kabul ve olumlu tutum geliştirmeye yardımcı olması, yaşam kalitesini arttırarak kendi yaşam sorumluluğunu almaya katkıda bulunması gibi nedenlerle, özellikle orta ve ileri derecede gelişimsel yetersizliğe sahip bireylere kazandırılması öncelikli amaç olmalıdır (Farlow ve Snell, 2000; Tekin-İftar, 2002). Korkmaz (2005) otistik çocukların müziğe gösterdikleri olağanüstü ilgi ve becerinin yanı sıra, müziğin bu çocuklar üzerinde yatıştırıcı etkisi olduğuna vurgu yaparken, müzik yoluyla iletişimin otistik çocuklar için tını ve ritim özellikleriyle daha kolay hâle geldiğini ve sıkıcılıktan uzaklaştığını belirtmektedir. Buna ilaveten, 2008 de yayınlanan NAC raporu da müzikle eğitimi bilimsel dayanaklı uygulamalar içerisine girebilecek umut vadeden çalışmalar arsında gösterilmektedir. Bu nedenle, çalışmamızın gerçekleştirildiği deneklerin geliştirmede belirlenen özbakım becerileri, beceri analizi

gerçekleştirilerek bunlara uygun müzikler üretilmek suretiyle, bu müziklerle eş zamanlı olarak doğrudan öğretim metodu kullanılarak deneklere hedef becerilerin öğretilmesi amaçlanmıştır. Araştırmamız tek denekli model kullanılarak 4 öğrenci ile 7 haftalık bir uygulamalı öğretim ve 2 ay sonra da bir kontrol/yoklama oturumu şeklinde gerçekleştirilmiştir. Uygulama oturumları haftada 1 gün, öğrencilerin devam ettikleri devlet okulunda, özel hazırlanmış bir odada gerçekleştirilmiştir. 7 oturum itibarıyla bütün deneklerin farklı hız ve destek miktarı ile öğretilen beceri aşamalarını gerçekleştirdikleri gözlemlenmiştir. Uygulamada haftalar ilerledikçe uygulama süresinin azaldığı, öğrencilerin daha kısa bir sürede hedef davranışları gösterdiği kaydedilmiştir. Müziğin öğrenciler üzerinde olumlu etkiler sağladığı ve 7 haftalık bir uygulama sonucunda çocukların hedef becerilerin önemli bir kısmını gerçekleştirdiği, 2 ay sonra yapılan kontrol oturumunda deneklerin becerilerin bir kısmını sürdürdüğü görülmüştür. Uygulamaların sıklığının artırılarak daha uzun süreli bir programa dönüştürülmesi, uygulamaların evde de devamlılığının sağlanması öğrenmenin kalıcılığı ve transferi konusunda etkiyi arttırabilir.

Poster Bildiri #53

Üç ve Dördüncü Sınıf Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Erken
Müdahaleye Yönelik Farkındalıkları

Mine Canan DURMUŞOĞLU, Dila Nur YAZICI

Erken çocukluk eğitimi, doğumdan sekiz yaşa kadar olan yılları kapsayan, çocuğun tüm gelişim alanlarını geliştirmeyi amaçlayan, çocukların gelişim düzeylerine ve bireysel özelliklerine uygun uyarıcı ve çevre imkânları sağlayan, çocukların kendi evleri, devlet okulları, özel okullar ya da çocuk bakımevlerinde gerçekleştirebileceği eğitim sürecidir (Bowman, 1993; Ural ve Ramazan, 2007). Erken müdahale programları, gelişimsel geriliği olan ya da gelişimsel olarak risk altında olan çocukların sağlık, beslenme, eğitim gibi ihtiyaçlarını sağlamayı ve bu çocuklar ile aileleri için kaliteyi artırmayı amaçlayan programlardır. Dünya genelinde özellikle 1970’li yıllardan sonra hızla ilerlemiş olan erken müdahale, ülkemizde yeni ve gelişmeye açık bir alandır. Ülkemizde en çok uygulanan erken müdahale programları arasında Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı, Portage, Etkileşime Dayalı Erken Müdahale Programı ve Otistik Çocuklar İçin Davranışsal Eğitim Programı (OÇİDEP) yer almaktadır. Bununla birlikte bu programlar ve diğer erken müdahale programları hakkında okul öncesi eğitimi lisans programlarında dersler yer almamaktadır. Çocukların yaşamlarında önemli bir yere sahip olan öğretmenlerin, gelişimsel geriliği olan ya da risk taşıyan çocukları belirleyip, sonraki aşamalarda neler yapması gerektiğini bilmesi önemli bir konudur. Amaç: Çalışmanın amacı, üç ve dördüncü sınıf 30 okul öncesi öğretmen adayının erken müdahaleye yönelik farkındalıklarını belirlemektir. Bu amaçla öğretmen adaylarına aşağıdaki sorular yöneltilmiştir: • Eğitiminiz sırasında erken müdahale ile ilgili bir ders/seminer/sertifika aldınız mı • erken müdahale ne demektir? • erken

müdahale programları kimlere yönelik olarak uygulanmaktadır/kimler içindir? • erken müdahale programları kimler tarafından hazırlanmaktadır? erken müdahale programlarının uygulanmasında kimlerle işbirliği yapılmalıdır? • Erken müdahale kimler tarafından yapılmalıdır? • bir çocuğun erken müdahale programlarına katılması gerektiğinde hangi aşamalar izlenmelidir? • Erken müdahale için çocukları tanılamada standart ve standart olmayan hangi ölçme araçları kullanılmalıdır? • Stajlarınızda erken müdahale programı uygulanan öğrenciniz oldu mu? • Kendinizi erken müdahale konusunda yeterli bilgiye sahip hissediyor musunuz? Önerileriniz nedir? Yöntem: bu çalışmada bilimsel sorulara cevap aramada ayırt edici bir yaklaşım olarak görülen durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Durum çalışmalarında toplanan veriler içerik analizi yoluyla analiz edilmektedir. Bulgular ve Tartışma: Analizler devam etmekte olup, sonuçlar ilgili literatür ışığında tartışılacaktır.

Poster Bildiri #54

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Erken Tanı ve Müdahale
Ayşegül ATAMAN, Anjelika ŞİMŞEK, Esmâ İNECİ, Hüsna İNECİ

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde erken tanı ve müdahalenin tarihçesi 1974 öncesine dayanmaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde bu süreç 1974 olayları öncesi ve sonrası dönemlere ayırmak mümkün. İlk özel eğitim okulu 1929 yılında kurulmuştu ve iki toplumun da faydalanabileceği hizmet sunmaktaydı. Yaptığımız çalışmada, 1929 yılından günümüze, Kıbrıs'ta erken tanı ve müdahale süreci ele alınmıştır. Türkiye, İngiltere ve Güney Kıbrıs Rum Kesimi ile karşılaştırmalar yapılmış, öneriler içermektedir. Erken müdahale servisleri ve işleyişleri. Merkezlerde bulunan program ve eğitsel etkinliklerin nitelikleri, verilen eğitim hizmetleri. Devlete bağlı özel eğitim kurumları, özel özel eğitim kurumları, rehabilitasyon merkezleri ve işleyişleri. KKTC'de erken tanı ve müdahalede izlenen yol, nitel ve nicel olarak araştırılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığının özel eğitim alanında yapmış olduğu çalışmalar, eğitim yasası, yasada özel eğitimin yeri ve işleyişi. Günümüzde yapılan uygulamalar, var olan sorunlar tespit edilmiştir. Türkiye, Güney Kıbrıs ve İngiltere ile mevcut eğitim, değerlendirme ve yönlendirme süreçleri incelenip karşılaştırılmıştır. Yasal açıdan Türkiye ile kıyaslama yapılmış, yasal olarak eksik olan uygulamalara öneriler sunulmuştur. Devlete bağlı ve özel olarak çalışan kurumların nicel ve nitel karşılaştırılması yapılmış, mevcut olan sorunlar ve eksikler tespit edilmiştir. 2013-2014 yılları arasında, devlete bağlı okul ve öğrenci mevcudiyeti aşağıdaki gibidir: Lefkoşa Bölgesi'nde 3 okul, öğrenci sayısı 96, Gazimağusa 'da 1 okul, öğrenci sayısı 72, Girne'de 1 okul, öğrenci sayısı 20, Güzelyurt 'da 1 okul öğrenci sayısı 21 olmak üzere toplam 6 adet okul 209 öğrenci bulunmaktadır. Erken rehabilitasyon sürecinde

multidisipliner çalışmanın önemi vurgulanmış, olası çalışma planı sunulmuştur. Gebelikte başlayan uygulamalardan, özel eğitim kurumunda verilen hizmetlere kadar olan süreç ele alınmış, sorunlar ve olası çözümler bu çalışmada yer almış. Ulusal eylem planı için öneriler sunulmuştur. Aile Odaklı Yaklaşımın önemi anlatılmış, Kıbrıs'ta bu konuda var olan boşluklara değinilmiş, ve olası uygulama planı sunulmuştur. 0-3 yaş Erken Müdahale sürecinin önemini vurgulanmıştır. Bu çalışmanın önemi, günümüzde, KKTC'de erken tanı ve müdahale konusunda, var olan durumu kapsamlı bir biçimde alan çalışmanın bulunmamasıdır.

Poster Bildiri #55

Hormonlar ve Çocuk

Tezcan ÇAVUŞOĞLU, Arif BABACAN,

Hülya Ceren TUTUK, İbrahim H. DİKEN

Vücudumuzda kanallı ve kanalsız olmak üzere iki tür salgı bezinden bahsedilmektedir. Bu bezler ve bazı hücreler tarafından kana geçen kimyasal maddelerin hormon adı verilen süreçleri ortaya çıkardığı ifade edilmektedir. Hormonların ise; aminler, polipeptidler, glikoproteinler, steroidler olarak sınıflandırıldığı, vücuttaki bütün hücrelere transfer edildiği fakat bazı hücrelerin bu hormonlara cevap verdiği bazılarının ise vermediği vurgulanmaktadır (Ocakçioğlu, 2005, s.187). Hormonlar, ön hipofiz, arka hipofiz, adrenal korteks, tiroid bezi, pankreas, overler, testisler, paratiroid bez ve plasentada salgılanmaktadır (Hall ve Guyton 1996, s. 926). Bahsi geçen kanallı bezlerin insan davranışlarını doğrudan etkilemediği fakat kanalsız bezlerin hormon adı verilen salgılarla insan davranışlarını önemli ölçüde etkilediği belirtilmektedir. Bu bezlerden; hipofiz bezinin çok sayıda hormon üreterek iç salgı bezlerinin yönetimini yaptığı belirtilmektedir (Baran 2011: s. 32-33). Hipofiz bezinin ürettiği sekiz hormondan en önemlisinin Anti Diüretik Hormon olduğu, arka hipofizde depolanıp saklandığı ve bedendeki su oranının dengeleyerek böbreleri etkilediği ve kanın işlevini yerine getirmesini sağladığı belirtilmektedir. Bu bezin ürettiği bir diğer hormonun ise, Oksitosin hormonu olduğu ve anneleri süt bezlerinden süt akmasından ve doğum yapmasında etkili bir hormon olduğu vurgulanmaktadır. Hipofiz bezinden salgılanan bir diğer hormonda büyüme hormonu olarak bilinmekte ve büyüme ile ilgili olduğu vurgulanmaktadır. Hipofiz bezinin fazla çalışmasının, normalden fazla bir büyümeye, az çalışması ise büyümede yavaşlamaya neden olduğu olgunlaşmanın da gecikmesine ve bu süreçte anormal bir salgılanmanın gelişime etki ettiği vurgulanmaktadır Tiroid bezi ise; triiodothyronine,

tetraiodothyronine, kalsitonin ve tiroksin adı verilen hormonları salgılamaktadır. Bu hormonlardan triiodothyronine ve tetraiodothyroninenin vücut tarafından enerji kullanımını arttırdığı belirtilmektedir. Kalp atışı, solunumun artışı da etkilediği gibi iskelet sistemi ve sinir sisteminin gelişimi için büyük önem göstermektedir (Ocakçioğlu, 2005, s.190) Fazla salgılanması durumunda, heyecanlanma, gerginlik, uyku bozukluğu gibi anormalliklerin oluşabileceği aynı zamanda zayıflama, terleme ve susuzluğun söz konusu olacağı belirtilmektedir. Böbrek üstü bezler ise, kortizol hormonu, androjen ve östrojen homonu ile epinefrin hormonu üretimini sağladığı ifade edilmektedir (Hall & Guyton, s. 1996: 926). Erken çocukluk eğitimi alanında da insan biyolojisindeki faktörlerin alanda çalışan meslek elemanları tarafından bilinmesi, alınacak tedbirler ve hekime yönlendirme noktasında, duruma ilişkin bilgi düzeyinin artması gerektiği düşünülmektedir. Bu bağlamda, erken çocukluk eğitimi meslek elemanlarının, çocukların davranışlarına etki edebilecek faktörleri bilmesi önemlidir. Bu çalışmada, erken çocukluk eğitiminde çocukların davranışlarına etki ettiği araştırma sonuçlarıyla belirlenen biyolojik faktörleri ortaya koymak ve erken çocukluk eğitimi alanında çalışan meslek elemanlarını bilgilendirmektir. Sağlık bilimleri alanında yayınlanan kaynaklardaki hormonlar ve etkileri incelenecek, akademik veri tabanları üzerinde hormonlar ve etkileri üzerinde yapılan araştırma bulguları incelenecek, Tarama sonucunda belirlenen kaynaklar tasnif edilerek, çocukların davranışlarına etki eden hormonlar alan yazından elde edilen bilgilerle tasnif edilerek, meslek elemanlarını bilgilendirici bir yazın oluşturulacaktır. Bu çalışma sonunda, çocukların davranışlarına etki eden hormonlara ilişkin mevcut durum ortaya konmuş olacak ve erken çocukluk eğitimi alanında bu etkilere ilişkin durum; alınacak tedbirler ve hekime yönlendirme üzerinden tartışılacaktır.

Poster Bildiri #56

**Okul Öncesi Öğrencilerine Geometrik Şekillerin Öğretiminde
Webquest Uygulaması**

Aytaç KURTULUŞ, Sümeyra ŞAHİN

Diğer matematik kavramları gibi geometrik şekillerle ilgili pek çok bilgi, deneyimi çocuklar okulöncesi dönemdeyken kazanmaya başlamaktadırlar. Okulöncesi dönemde geometrik şekillerin doğru biçimde öğrenilmesi, gelecekteki geometri çalışmalarının temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle, öğretmenlerin çocukların şekillerle ilgili fikirlerini nasıl doğru biçimde geliştirebilecekleri konusunda düşünmeleri gerekmektedir. Öğretmenlerin bunu doğru biçimde başarabilmeleri için, çocukların olgunlaşma ve sistematik eğitim içinde geometrik kavramları nasıl algıladıklarını, algılarını nasıl geliştirdiklerini bilmeleri gerekmektedir. Hollandalı eğitimciler Dina- Geldof -Pierre Van Hiele 'in geliştirdikleri geometrik düşünmenin gelişimi teorisi beş düzeyden meydana gelmektedir. İlk düzey Görsel Seviye olarak adlandırılıp bu seviyede çocuk şekilleri bir bütün olarak algılamakta, şekilleri bir prototiple(tipik örnek)kıyaslayarak sınıflandırma yapmaktadırlar. Bu düzeye yönelik etkinliklere okulöncesi eğitimde yer verilmesi durumunda erken çocuklukta ilk düzeyde belirtilen kazanımlar elde edilebilir. Bu durum göz önüne alındığında çocukların geometrik düşünme becerilerini geliştirebilmek, diğer düzeylere başarılı şekilde ulaşmasını sağlamak için öğretimde görsel etkinliklere fazlaca yer vermek ,çocukların öğretim etkinliklerine katılımlarını sağlayarak yaparak-yaşayarak öğrenmelerine katkıda bulunmak gerektiği görülmüştür. AMAÇ: Okul öncesi dönemde geometri öğretiminin asıl amacı; çocukların çevrelerindeki nesnelerin benzerliklerinin ve farklılıklarının farkına varmalarına, geometrik şekilleri tanımlarına, bu şekilleri uygun kriterler kullanarak ayırt edebilmelerine

yardımcı olmaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada gelişen teknolojinin de yardımıyla web destekli öğretim ortamı olarak tanımlanan Webquestler kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından okulöncesi dönem çocuklara geometrik şekillerin öğretimine yönelik geliştirilen webquest okulöncesi eğitim alan çocuklara uygulanmıştır. Çalışma betimsel bir nitel araştırma özelliği taşımakta olup, eylem araştırması yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmada araştırma ve uygulama süreci iç içe olması bakımından konusu, doğası gereği nitel araştırma desenlerinden eylem araştırması kullanılmıştır. Araştırmada çocuklara geometri öğretimi amacıyla araştırmacıların hazırladığı Webquest uygulanmıştır. BULGULAR/TARTIŞMA: Yapılan uygulamanın çocukların görmedikleri bir uygulama olması, sınıfta bulunan projeksiyonla uygulamanın gösterilmesi çocukların ilgisini çekti. Uygulamanın girişinde verilen problem durumu çocukların ilgisini çekmese de işlem sürecinde verilen videonun çocuklar için ilgi çekici ve öğretici olduğu gözlenmiştir. Çocuklar videoyu izlerken dikkatleri dağılmamış, video sonrasında sorulan sorularla izlediklerini anladıkları, sorulara cevap verdikleri görülmüştür. Video sonrasında problem durumuyla ilgili verilen çalışma sayfası araştırmacının yönergeleriyle çocuklar tarafından doğru bir şekilde tamamlanmıştır. Öğrencilerin çalışma sayfalarını tamamlarken öğretmenlerinden yardım almamalarına dikkat edilmiştir. Bazı öğrencilerin yaşları gereği küçük kas gelişimlerinin henüz tamamlanmadığı, uygulamada biraz geri kaldıkları gözlemlenmiştir. Uygulamanın üçüncü aşamasında çocuklarla Pepe'nin Şekilleri şarkısı dinlenerek araştırmacının söylemiyle çocuklara tekrarlatılmıştır. Çocukların şarkıyı tekrarlamadan öğrenmeleri bilişsel açıdan zor olduğundan öğretmenden şarkıyı tekrar etmeleri istenmiştir. Uygulamanın son aşaması olan online(internet tabanlı) şekilleri bulma oyunu çocukların heyecanla sıralarını bekledikleri gözlemlenmiştir.

Çocuklara oyun önce araştırmacı tarafından anlatılarak gösterilmiş sonra çocukların bireysel uygulama yapmasına izin verilmiştir. Bütün çocukların katılım sağlamasına özen gösterilmiştir. Oyun oynarken bazı çocukların bilinçli şekilleri birleştirdiği bazılarının ise rastgele şekilleri taşıdığı, tesadüfen doğru şekilleri eşleştirdiği görülmüştür. Oyun sonrasında her bir çocuğa şekiller gösterilerek şekilleri adlandırmaları, çocuklardan istenilen şekilleri araştırmacıya getirmeleri istenmiştir. Bu şekilde uygulamanın amacına ulaşma derecesi ölçülmeye çalışılmıştır. Yapılan değerlendirme sonucunda uygulamanın şekilleri tanıma amacına ulaştığı görülmüştür. Verilen şekilleri(daire- üçgen- kare- dikdörtgen) tanıdıkları, kare-dikdörtgeni ayırt etmede zorlandıkları görülmüştür. Okulöncesi dönem çocuklarda tekrar etmenin öğrenmenin kalıcılığı üzerinde etkisi olduğu görüldüğünden, verilen kavramların çocuklara tekrar ettirilmesi gerektiği öğretilmiştir. Uygulamadan bir hafta sonra uygulama yapılan öğrenciler bireysel alınarak sırasıyla üçgen, daire, kare, dikdörtgen çizimleri istenmiştir. Öğrencilerin üçgen-daire şeklini çizdikleri, kare-dikdörtgen şekillerindeyse zorlanmalarına rağmen şekilleri çizdikleri yada orijinal şekillere benzer şekiller çizildiği görülmüştür. Sonuç olarak çocuklara şekiller kavramını ezber şeklinde değil kalıcı, onlarında öğretim sürecine dahil edildiği bir uygulama olmuştur. Uygulamanın çocukları birebir sürece dahil etmesi, verilen olaydaki problemin onların dikkatini çekmesi eğitimin kalıcılığını oldukça etkilemiştir. Çocukların aktif, istekli bir şekilde uygulamaya katıldıkları, tüm sınıfın dikkatinin çekildiği görülmüştür. Uygulamanın süreç-değerlendirme kısmı çocuklar için oldukça eğlenceli olmuştur. Eğlenirken öğrenen çocuklar etkinliklerde istekli ve meraklı olmuşlardır.

Poster Bildiri #57

**Erken Okuryazarlık Becerilerinin Desteklenmesine
Yönelik Bir Müdahale Yaklaşımı: Yazıyı Refere Etme
Figen TURAN, Ezgi TAŞTEKİN, A. Elif IŞIK USLU**

Erken Okuryazarlık Becerilerinin Müdahalesinde Yazıyı Refere Etme Erken okuryazarlık; formal okuma yazmaya geçmeden önce okuma, yazma ve sözel dil becerileriyle ilgili bilgi, tutum ve ön becerilerin edinilmesi; bu becerilerle ilgili genel bir anlayışın gelişmesi anlamına gelmektedir. Erken okuryazarlık becerileri ise temel olarak fonolojik farkındalık, yazı farkındalığı, alfabe bilgisi, harf-ses bilgisi ve sözel dil olarak sınıflandırılabilir. Erken okuryazarlık doğumdan okul öncesi dönemin sonuna kadar devam eden bir süreci ifade etmektedir. Bu nedenle erken okuryazarlık, formal okuma yazmaya geçmeden önce önemli bir gelişimsel aşama olarak değerlendirilmektedir. Erken okuryazarlıkla ilgili deneyimi olan çocuklar, deneyimi olmayan çocuklara göre okuryazarlık sürecinde daha başarılı olabildikleri için erken okuryazarlık becerilerinin desteklenmesine yönelik müdahale yaklaşımları önem arz etmektedir. Yazıyı refere etme/yazıyı gösterme (print referencing) ise bu müdahale tekniklerinden biri olarak kullanılmaktadır. Yazıyı refere etme; çocuklarda sözel dil ve yazı farkındalığı becerilerini destekleyen paylaşımlı kitap okuma etkinliğinde kullanılan tekniklerden biridir. Bu teknik kapsamında çocuğun ilgisi doğrudan yazı dilinin biçimine, özelliğine ve fonksiyonuna çekilerek, sözlü ve yazılı dil arasındaki ilişkinin farkına varması sağlanmaktadır. Yazıyı refere etme tekniği sözel ve sözel olmayan davranış biçimlerinin bir arada kullanılmasını içermektedir. Sözel dil davranış biçimleri 1) yazılar hakkında sorular sorma, 2) yazılar hakkında yorum yapma, 3) yazıya ilişkin talepte bulunma şeklinde sıralanmaktayken; sözel olmayan

davranış biçimleri ise okurken yazıyı işaret etme ve el ile takip etme şeklinde sıralanmaktadır. Yazıyı refere etme tekniğinin 1) yazı dili farkındalığı, 2) yazı kavramları, 3) kelime kavramı, 4) alfabe bilgisi alanlarında erken okuryazarlık becerilerinin gelişimini destekleme gibi amaçları bulunmaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda kullanılan yazıyı refere etme tekniğiyle çocukların yazıya ilişkin kavramları, bu kavramların birbiriyle ilişkisini, anlamı sağlamada yazının rolünü, kelimelerin yazılı ve sözlü dilde ayrı ayrı anlam ifaden eden birimler olduğunu bilme ve alfabedeki harfleri tanıma gibi becerileri desteklenmektedir. Bu çalışmada yazıyı refere etme/yazıyı gösterme müdahalesinin amaçları ve bu müdahalede kullanılan tekniklerin betimlenmesi amaçlanmıştır.

Poster Bildiri #58

Erken Okuryazarlık Becerilerinin Müdahalesinde Okuryazarlık Açısından Zenginleştirilmiş Oyun

A. Elif IŞIK USLU, Ezgi TAŞTEKİN, Figen TURAN

Erken Okuryazarlık Becerilerinin Müdahalesinde Okuryazarlık Açısından Zenginleştirilmiş Oyun Oyun, çocuğun gelişiminde önemli bir yere sahiptir ve çocuk için doğal bir öğrenme ortamı sunmaktadır. Oyun ortamının sunduğu fırsatlar çocukların; dil, bilişsel, motor ve sosyal-duygusal gelişim alanlarında desteklenmesine yardımcı olmaktadır. Özellikle erken okuryazarlık becerilerinin gelişimine yönelik oyun içerisinde kullanılacak belirli yaklaşımlar, çocukların erken okuryazarlığa ilişkin farkındalıklarını arttırmaktadır. Erken okuryazarlık; formal okuma yazmaya geçmeden önce okuma, yazma ve sözel dil becerileriyle ilgili bilgi, tutum ve ön becerilerin edinilmesi; bu becerilerle ilgili genel bir anlayışın gelişmesi anlamına gelmektedir. Bu anlayışın gelişebilmesinde ise oyun, çocuklara keyif veren doğal bir öğrenme ortamı sağlaması açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Gerek akran-akran, gerekse çocuk-yetişkin etkileşimleri, çocukların erken okuryazarlık becerilerini (fonolojik farkındalık, yazı farkındalığı, alfabe bilgisi, harf-ses bilgisi ve sözel dil) geliştirebilmelerine yardımcı olmaktadır. Bununla beraber oyunlarda erken okuryazarlık unsurlarını içeren materyal (oyuncak kağıt paralar, bilgisayar klavyesi, menüler, yapışkan notlar, kalem, gazete, dergi, bilet, harita vb.) kullanımının da, erken okuryazarlık becerilerinin gelişimi üzerinde önemli bir etkisi vardır. Çocuklar bu okuryazarlık unsurlarını, günlük yaşamın bir provası niteliğinde oyunlarına yansıtabilmektedir. Özellikle yetişkinin model olduğu ve çocuklarla diyaloga geçtiği durumlarda, çocuklar bu materyallerle daha fazla etkileşime girebilmekte ve materyallerin erken okuryazarlık becerilerinin gelişimine etkisi daha

fazla olmaktadır. Okuryazarlık açısından zenginleştirilmiş oyun kapsamına dramatik oyunların yanı sıra, masa başında oynanabilecek oyunlar da dahil edilebilir. Bunlardan bazıları fonolojik farkındalığı desteklemeye yönelik nesne kartlarıyla oyunlar olabilmektedir. Genel anlamda oyun temelli erken okuryazarlık müdahalesinde temel noktalar; oyunun çocuğa doğal bir öğrenme ortamı sunması, çocuğun erken okuryazarlık unsurlarını içeren materyallere doğal bağlamda maruz kalması, akran-akran ve çocuk-yetişkin etkileşimin sağlanması ve çocuğun tüm bu süreçten keyif almasıdır. Bu perspektiften bakıldığında okuryazarlık açısından zenginleştirilmiş oyunun, yapılandırılmış bir yaklaşımdan ziyade daha doğal ve çocuk merkezli bir yaklaşımla erken okuryazarlık becerilerini desteklediği söylenebilir. Bu çalışmada, erken okuryazarlık açısından zenginleştirilmiş oyun yaklaşımının ve temel noktalarının betimlenmesi amaçlanmıştır.

Poster Bildiri #59

Risk Altındaki ve Gelişimsel Geriliği Olan Okul Öncesi Dönemi Çocuklarında Anlatı Müdahalesi ve Sonuçları Zülfıye Güzın TOPÇU, Fıgen TURAN

Risk Altında ve Gelişimsel Geriliği Olan Çocuklarda Anlatı Müdahalesi ve Etkileri Erken çocukluk döneminde gelişimsel geriliği olan ya da gelişimsel anlamda risk altında bulunan çocuklar için edebi temelli erken müdahale yöntemleri oldukça yararlı ve bir o kadar da uygulanabilir. Erken okuryazarlık alanında anlatım becerilerini içerisinde bulunduran anlatı müdahalesi, öykü anlatımı yoluyla çocukların sosyal ve akademik anlamda geliştirilmesini hedeflemektedir. Anlatı müdahalesi, eğitimci tarafından oluşturulmuş öykünün çocuk tarafından yeniden anlatılması sayesinde çocuğu aktif hale getirecek şekilde ilerlemektedir. Bu anlamda, anlatı müdahalesinin temelinde, anlatmaya dayalı ifade edici dilde gecikme yaşayan çocukların bu yönlerinin desteklenmesini sağlayarak ileriki dönem akademik ve sosyal alanda akranlarına eşit düzeyde gelişim göstermelerini sağlamak yer almaktadır. Çocukların öykü oluşturma düzenini, günlük hayatta kitap paylaşımı sırasında doğal yollarla edinebildiği düşünülmektedir. Diğer yandan, gelişimsel geriliği olan ve risk altında bulunan çocuklarda bu süreç biraz daha ilgi ve müdahale gerektirmektedir. Gelişimleri akranlarına nazaran geç başlayan ve akranlarının gerisinde kalan çocuklarda, yaşa bağlı olarak dilbilgisi kullanımında olağan bir ilerleme söz konusu olsa bile, yapılan çalışmalar sonucunda anlatı müdahalesinin gerekliliği savunulmaktadır. Bu anlamda anlatı müdahalesi, alıcı dilin yanında anlatı ve pragmatik dilbilgisi becerilerini içinde barındıran ifade edici dili geliştirmeye yönelik tasarlanmıştır. Süreç, resimli öykü yansıtması gibi dikkat çekici unsurların kullanılmasıyla, müdahaleyi

uygulayanlar tarafından oluşturulmuş çocuklara yönelik öyküler kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Öncelikle öykü bir anlatıcı tarafından anlatılmış ve ilerleyen aşamalarda çocuklardan bu öyküyü yeniden anlatması beklenmiştir. Bu sayede çocuklar, bir öykünün anlatıcı tarafından modellenmesini deneyimlemiş ve sonrasında kendi sözcüklerini kullanarak öyküyü yeniden anlatabilme şansına ulaşmışlardır. Müdahalenin diğer aşamasında, çocukların kendi kişisel öykülerini de anlatmaları sağlanarak anlatma becerisinin desteklenmesi sağlanmıştır. Anlatı müdahalesinin sosyal beceri kazandırma yönü üzerinde durulduğunda, araştırmalar sonucunda çocukların özgüvenlerinde ciddi bir artışın olduğu da göze çarpan noktalar arasındadır. Müdahale girişimleri sonrasında çocukların kendilerini ifade ederlerken daha yüksek bir ses tonunu tercih ettikleri ve öykü anlatımı etkinliklerine katılmakta daha istekli oldukları kaydedilmiştir. Erken çocuklukta dil gelişiminin önemli bir parçası olan anlatı becerisinin akademik ve sosyal gelişim adına geçerli bir yordayıcı olduğu araştırmalar tarafından desteklenmiştir. Gelişim geriliği olan ve risk altındaki çocukların akranlarının gelişimine yetişebilmeleri ve bu dezavantajı ileriki yaşamlarına yansıtmamak amacıyla tasarlanan anlatı temelli müdahale çalışmaları, çocukların hem akademik açıdan hem de sosyal açıdan desteklenmesinde etkin bir rol oynamaktadır.

Poster Bildiri #60

Erken Çocuklukta Bir Aile Eğitimi Programı: " İnanılmaz Yıllar " **Sevda KARAHİSAR, Banu KARAAHMETOĞLU**

Okul öncesi erken müdahale için önemli bir dönemdir. Çocuğun eğitime başladığı ailesinin dışında bir ortamda var olduğu ilk basamaklardır. Aile çocuğun gelişiminin bir parçası olmaya bu dönemde de devam etmelidir. Çocuğun eğitim dönemine ailenin de katılması gerekmektedir. Okul öncesi dönem için ülkemizde aile eğitim programları mevcuttur, fakat aile eğitim programlarında gelişmiş ülkelerin uygulamalarından örnekler alınması ve geliştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bundan yola çıkarak, Washington Üniversitesi'nde, Carolyn Webster-Stratton tarafından geliştirilen en iyi kanıta dayalı iki programdan biri olan "İnanılma Yıllar Anne Baba Eğitim Programı" bu çalışmada incelenmiştir. Bu program anne baba çocuk ve öğretmen eğitiminden oluşmaktadır. Kapsamlı, çok yönlü gelişim temelli, birbirine bağlı program türleri olan, risk faktörlerini azaltabilen, biçimlendirebilen bir programdır. Programda 2-9 yaş grubu davranım bozukluğu, karşıt olma ya da karşı gelme bozukluğu, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu, ihmal edilen ya da istismara uğrayan çocuklarda duygusal, davranışsal problemlerin önlenmesi, azaltılması, agresyonun tedavi edilmesi ve sosyal becerilerin desteklenmesi amaçlanmaktadır. Programın teorik temeli, programın içeri ve programın sonuçlarından bahsedilmektedir.

Poster Bildiri #61

Otizmli Çocuklarda Sembolik Oyun ve Dil Gelişimi
Selanur GÜNGÖR, Nahide KİRİŞ, Merve KARAHAN

Otizm ,sosyal etkileşim ve iletişimdeki bozukluklar (sosyal-duygusal karşılık verme güçlüğü, sözel olmayan iletişim davranışlarını kullanma ve anlamadaki yetersizlikler, gelişim düzeyine uygun iletişim başlatma ve sürdürmedeki yetersizlikler) sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlarla karakterize , erken dönemde ortaya çıkan semptomlarıyla bireyin günlük yaşam ve işlevlerini yerine getirmede sınırlılıklara neden olan yaygın gelişimsel bozukluktur. (DSM V 2013) Otizmli çocukların tanılama ölçütleri arasında sosyal ve hayali oyundaki yetersizlikler, bu çocukların diğer gelişimsel gecikmesi olan çocuklardan ayıran önemli bir belirti olarak karşımıza çıkmaktadır . Alanyazında yapılan araştırmalar da otizmli çocukların okul öncesi dönemde oyun etkinliklerinin niteliği (uygunluk, çeşitlilik, yaratıcılık, karmaşıklık) ve niceliğinin (süre, sıklık) aynı yaş grubundaki normal gelişim gösteren ve gelişimsel gecikmesi olan akranlarından farklı olduğunu desteklemektedir. (Rutherford,Young, Hepburn Rogers 2007) Bu çalışmada otizmli çocukların sembolik oyun ve dil gelişimlerinin kazanılmasına ilişkin 2-6 yaş otizm tanısı almış 4 çocuk ile 2-6 yaş normal gelişim gösteren 4 çocuğun sembolik oyun ve dil gelişimini arttırmaya yönelik çalışmalar yapılarak bu çalışmaların süreçleri incelenip olumlu tarafları ele alınmıştır

Poster Bildiri #62
Bebekler Beklemez
Latife ÖZAYDIN, Şermin METİN

Günümüzde, Erken Müdahale Hizmetlerinin (EMH) doğumdan 3 yaşa kadar gelişimsel yetersizliği, geriliği olan ya da gelişimleri risk altında olan çocuklara ve ailelerine sunulan sağlık, eğitim ve terapi hizmetleri olarak tanımlanması konusunda uluslar arası alanda ortak bir görüşün olduğu görülmektedir. EMH 'nin odaklandığı grup 0-3 yaş çocuklarının ebeveynleri yani aileleridir. Çünkü ebeveynler, bu dönemde çocukların en yakınında olan ve onlarla ilgili tüm kararları veren kişilerdir. Aynı zamanda ailelerin çocuklarına ilişkin algılarının güçlü ve daha duyarlı olduğu da bilinmektedir. Hatta bir grup araştırmanın sonuçları annelerin kaygılarının çocuklarının gelişimsel sorunlarının erken keşfedilmesinde önemli bir veri kaynağı olduğunu da göstermektedir. Bu bağlamda ebeveynlerin; çocukları ile etkileşimlerinin desteklenmesi, çocuklarının yaşantılarını düzenlemeleri, sağlıklarını ve güvenliklerini kontrol altına almaları konularında güçlendirilmesi gerektiği savunulmaktadır. EMH 'i geleneksel eğitim hizmetlerinden farklı kılan temel iki özelliği; gelişimsel yetersizlik ya da gerilik yaşayan 0-3 yaş çocuklarına aileleri aracılığı ile hizmet verilmesi ve dolayısı ile eğitim ortamlarının ailenin evi ya da doğal yaşam ortamları olarak belirlenmesidir. Dünya ülkeleri arasında kültürel, politik ve ekonomik öncelikleri nedeniyle erken müdahale çalışmalarını sistemine yerleştirmiş ülkeler olmakla birlikte henüz uygulama çalışmalarına yer vermeyen ülkelerde mevcuttur. Ülkemizde erken müdahale alanında sağlık ve eğitim sektöründe bilimsel araştırmalara dayalı örnek uygulamaların 1980 yıllardan itibaren yapıldığı bilinmektedir. Ancak geçen süre içinde Türkiye'de 0-3 yaş özel gereksinimi olan çocuklara ve ailelerine yönelik erken müdahale alanında ulusal

anlamda bir düzenlemenin yapılamadığı görülmektedir. Yaşam devam etmektedir ve bebekler kendilerine sunulan ya da sunulmayan desteklere rağmen kendi gelişim çizgileri üzerinde büyümektedirler

Bu çalışma ile Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde ikamet eden, 0-3 yaşlar arasındaki bebekleri *gelişimsel yetersizlik ya da gelişimsel gerilik tanısı almış olan* anne ve babalara bebekleri ile olumlu etkileşim kurabilmeleri, gelişimlerini desteklemeleri, sağlıklarını ve güvenliklerini doğal ev ve yaşam ortamlarında nasıl kontrol altına alabilecekleri öğretilerek, gelişimsel yetersizliklerin erken dönemde fark edilmesi, ilerlemesinin önlenmesi ve okul öncesi döneme hazırlanmalarına destek verilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmanın hedefleri aşağıda belirtilmiştir;

- Erken Müdahale Programından yararlanabilme ölçütlerini belirlemek (gelişimsel yetersizlik ve/veya gerilik tanısı tespit etmek) ve gelişim değerlendirme ölçekleri oluşturmak,
- EMH’de yer alan ilgili tüm aktörleri bilgilendirmek amacıyla eğitim programları hazırlamak (Çocuk doktorları, aile hekimleri, erken müdahale uzmanları-çocuk gelişimi ve okul öncesi öğretmenleri- ve aileler için).
- 0-3 yaş çocukları için Gelişimsel Temelli Erken Müdahale Programı hazırlamak
- Gelişimsel Temelli Erken Müdahale Programının etkililiğini değerlendirmek,

Çalışmada nicel ve nitel araştırma yöntemleri birarada kullanılacaktır. 0-3 yaş çocuklarının anne-babaları, sağlık personeli vb kişilerin gereksinimleri, bilgileri ve görüşleri ve uygulamalara ilişkin memnuniyetleri belirlenecektir. Deneysel bölüm ise nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı karma yöntem yaklaşımı

benimsenerek EMP'nın çocukların gelişim alanlarına olan etkisi, aile ve personel eğitimlerinin etkililiği değerlendirilecektir.

Çalışmanın önemli bulguları arasında gelişimsel yetersizlik tanısı alan 0-3 yaş çocuklarının yetersizlik alanlarının yanı sıra diğer gelişim alanlarında olumlu gelişmeler izlenmektedir. Ailelerin memnuniyetinin yüksek olduğu görülmektedir.

Poster Bildiri #63

Erken Çocuklukta Etkili Müdahale İçin Kum Terapisi Canan URAT, Filiz SAYLAM, Doğan DOĞAN

Çocukların daha iyi bir geleceğe sahip olması için erkek çocukluk dönemi eğitiminde erken ve etkili müdahale, çocukları akranlarıyla benzer ama farklılaştırılmış eğitimler alarak hayata geriden değil aynı çizgiden başlamalarına katkı sağlanmaktadır. Erken ve etkili müdahale programlarına katılan risk altında olan çocukların sosyal ve psikolojik yönden güçlendirilmesi için yapılacak erken müdahale çalışmaları gelecekte toplumsal düzenin sağlanması ve sosyal refahın sürdürülmesi açısından oldukça önemlidir. Uygulama projesi ile çocukları tanımak ve eğitim ortamında doğru bir şekilde yönlendirilmelerini sağlayıp aileler ve öğretmenlerde farkındalık yaratarak çocuklardaki olumsuz davranışların nedenlerini olumlu davranışlara dönüştürmek amaçlanmıştır.

Uygulamada Jungian çocuk psikoterapisti Dora Kalff tarafından 1950'li yıllarda İsviçre'de geliştirilen kum terapisi yöntemi kullanılmıştır. Projede ilk olarak, çocuklarda görülen olumsuz davranışların farkındalık düzeyini ölçülmüştür. Proje ekibin yapmış olduğu bu araştırmada; çocukların kendi kişisel özelliklerini, öğretmenlerin ve ailelerin de çocukların kişisel özelliklerini yeterince tanıyamadıklarını, bu nedenle de olumsuz davranış gösteren çocuklara doğru yönlendirme yapamadıklarını tespit edilmiştir. Sonra çocukların olumsuz davranış gösterme nedenlerinin anlaşılma (farkındalık) düzeyini ölçmek amacıyla yüz yüze anket çalışması yapılmıştır. Anket, 9 öğretmen ile 161 veliden 155 veliye uygulanmıştır. Anket sonucunda, çocukların olumsuz davranış gösterme nedenlerinin anlaşılma düzeylerini ölçmeyle ilgili sorulara verilen cevaplarda öğretmenlerimizin farkındalık düzeylerinin % 38 ve velilerimizin farkındalık düzeylerinin yaklaşık % 39 olduğunu ve bunların

da düşük değerler olduğu tespit edilmiştir. Çocukların göstermiş olduğu olumsuz davranış nedenlerini ve alt nedenlerini araştırmak için beyin fırtınası yöntemini de bünyesinde barındıran balık kılçığı tekniğini uygulanmıştır. Bu teknikle elde edilen alt nedenler nominal oylama tekniğine tabi tutarak iyileştirilmesi gereken en önemli alt neden olarak “çocuklarda olumsuz davranış gösterme nedenlerini anlayamama” belirlenmiştir. Belirlenen alt nedenlerin çözümü için nasıl-nasıl ağaç diyagramı kullanılarak ortaya atılan birden çok çözüm önerisinden uygun olanlar ekip üyeleri tarafından oylamayla seçilip bunların çözümlerine ilişkin faaliyetler belirlenmiştir. Belirlenen bu faaliyetler nominal puanlama tekniği ile öncelik sırasına konularak yapılan ayrıntılı plana göre faaliyetlere başlanmıştır. Plan yapılırken faaliyetlerin sorumluları ekip üyelerinin yetkinlikleri dikkate alınarak gerçekteştirilmiştir. Toplamda kaç çocuğun olumsuz davranış sergilediğini belirlemek için okuldaki sınıf öğretmenlerinin sistematik gözlem formlarından ve anekdotlarından faydalanarak 161 çocuktan 42 tanesinin olumsuz davranış sergilediği tespit edilmiştir. Tespit edilen bu çocuklar, olumsuz davranış sergileme nedenlerini anlamak için uygulama konusunda sertifikaya sahip öğretmenlerce kum oyunu terapisine alınmıştır. Öğretmenlere süreçle ilgili paylaşım ve işbirliğinde bulunarak konu ile ilgili kaynak temin edilmiş, 42 veliden gönüllü olarak çalışmaya katılmayı kabul edenler 8 hafta boyunca grupla aile danışmanlığı eğitimi vererek ileride olması muhtemel sıkıntılarını önlemek amacıyla okulun rehberlik servisinde konuyla ilgili bütün velilere seminerler düzenlenerek onların da çocuklarının olumsuz davranış sergileme nedenlerini anlayabilme düzeyinin artırılması hedeflenmiştir. Araştırma ile öğretmenlerin çocuklarda görülen olumsuz davranış değişikliklerinin farkındalık düzeyinin eğitim öncesi %38 iken eğitim sonrası %78, velilerin ise eğitim öncesi %39 iken eğitim sonrası %72 olduğu; kum oyunu terapisi tekniğiyle birlikte çocuklardaki olumsuz

davranış değişikliklerinin nedenleri daha hızlı bir şekilde tespit edildiği, kum oyunu terapisi odasıyla birlikte çocukların olumsuz davranış değişikliği gösterme nedenleri keşfedildiği, velilerin çocuklarıyla ilgili karşılaştıkları sorunları çözme becerileri geliştiği tespit edilmiştir.

Poster Bildiri #64

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Erken Çocukluk Döneminde Müdahale Hakkında Görüşleri (Ortaköy Örnekleme)

Kevser KIZILIRMAK, Leyla KIZILIRMAK

Erken çocukluk dönemi, çocukların öğrenmeye daha açık olma durumları, göstermiş oldukları beceriler ve öğrenme kapasiteleri göz önüne alındığında diğer gelişim dönemlerine göre daha fazla dikkat ve özen gerektiren bir dönemdir. Erken çocukluk döneminde çeşitli gelişim alanlarında kazanılması gereken belirli davranışlar bulunmaktadır. Kritik dönem olarak da adlandırılan bu süreçte çocuğun bu kazanımları gerçekleştirmesi büyük önem taşımaktadır. Bu kritik dönemde çocukların bütün gelişimsel (sosyal, duygusal, fiziksel, zihinsel, bedensel, dil) alanlarına yönelik, doğru ve zamanında müdahalelerle onların bu dönemi daha nitelikli ve verimli geçirmeleri sağlanmalıdır. Bu süreçte çocukların yaşamlarının merkezinde yer alan ve onların bütün gelişimsel adımlarına şahit olan doğal gözlemcilerden biri de okul öncesi öğretmenleridir. Bu nedenle araştırma, okul öncesi öğretmenlerinin erken çocukluk döneminde müdahaleye ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Nitel araştırma yöntemi kullanılan çalışmada, veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen “Erken Çocuklukta Müdahale Anketi” ile toplanmıştır. Aksaray ili Ortaköy ilçesinde görev yapan ve araştırmaya katılmak isteyen 15 okul öncesi öğretmenine uygulanan anket sonucunda toplanan veriler, içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda, okul öncesi öğretmenlerinin erken çocuklukta müdahale tanımlarının “gelişimsel geriliğe yapılan müdahale” de yoğunlaştığı görülmüş; erken çocuklukta müdahale ile ilgili ders/kurs/seminer/eğitim almayan katılımcı oranının (%86,7) oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların %93,3’ü erken çocuklukta

müdahalenin gerekli olduğunu belirtmiş, erken çocuklukta müdahalenin neden gerekli olduğuna ilişkin katılımcı görüşlerinin “çocuğun gelişimine destek olmak” ve “çocuğu yaşıtlarının seviyesine ulaştırmak” konularında yoğunlaştığı saptanmıştır. Katılımcıların %80 ’inin okullarında/sınıflarında erken müdahale gerektiren bireylerin olmadığı belirlenmiştir. Erken müdahale kapsamında yer alması gerekenlerin öncelikli olarak “uzman kişi/kuruma yönlendirme”, “çocukları tanılama”, “bireysel eğitim programı uygulanması” ve “aile eğitimi” başlıkları altında sıralandığı görülmüştür. Erken müdahalenin, çocuğun gelişiminde fayda sağladığı ve çocuğu yaşıtlarıyla aynı seviyeye getirmede önemli bir etki yarattığı vurgulanmış; erken çocuklukta müdahalede rol alması gereken kişi, kurum ve kuruluşların ise “aile”, “okul” ve “öğretmen” olarak sıralandığı tespit edilmiştir. Ailenin erken çocuklukta müdahale ile ilgili yapması gerekenlerin “kurumlarla işbirliği yapma ve uzman yardımına başvurma” ve “farkındalık/kabullenme” başlıklarında yoğunlaştığı belirlenmiştir. Erken çocuklukta müdahale ile ilgili öğretmenlerin yapması gerekenlerin ise öncelikli olarak “gözlem, tespit”, “aile ile işbirliği (katılım, tanıma)” ve “aileyi gerekli yerlere yönlendirme” şeklinde sıralandığı görülmüştür. Bu konuda okul tarafından yapılması gerekenlerin “ailelere rehberlik, bilgilendirme ve takip” şeklinde ifade edildiği; devletin yapması gerekenlerin ise “aileleri destekleme, bilgilendirme” ve “öğretmenleri bilgilendirici çalışmalar düzenleme” başlıklarında yoğunlaştığı görülmüştür.

Poster Bildiri #65

Erken Çocuklukta Okul Çaplı Olumlu Davranış Desteği Eğitim
Modeli'nin (Eçoçodem) Uygulama Basamakları
(Implementation Steps Of School-Wide Positive Behavior Support
Education Model (Swpbsem))

**Meral MELEKOGLU, İbrahim H. DİKEN, Hülya YETİM, Fatma YURT,
Deniz SAĞDİLEK, Fatma YILDIRAR, Gülcan ÇATALKAYA,
Görken SÜREN, Hatice ÜZÜMCÜ, Havva ÇEVİK, Manolya DİKEN,
Merve AKIN, Özlem VAN and Rahsan GEDİKLİ**

Nowadays, early childhood teachers are struggling with young children's problem behaviors in their classrooms. Problem behaviors are defined as having difficulties in following teacher's instruction and positively communicating with her/his friends, teachers and family members, self injury or harming friends, being unhappy, angry in the class or school settings, etc. It is critically import to implement appropriate intervention programs to prevent problem behaviors as early as possible. There are different kinds of early childhood prevention programs on problem behavior in the literature. One of the prevention programs is School-Wide Positive Behavior Support which has been implemented widely in USA. The purpose of this poster presentation is picturing implementation steps of School-Wide Positive Behavior Support Education Model (SWPBSEM) in early childhood context in Turkey. Implementation steps include; collecting data, teacher and parent education, preparing education model etc.

Günümüzde, anaokulu ve anasınıfı öğretmenleri sınıflarında çoğunlukla çocukların problem davranışları ile uğraşmaktadırlar. Problem davranışlar, öğretmen yönergelerini takip etmede zorlanma, öğretmeni, arkadaşları, aile üyeleri ile olumlu iletişimde bulunamama, kendisine ya

da çevresindekilere zarar verme, mutsuz olma olarak tanımlanmaktadır. Problem davranışlara mümkün olduğunca erken yaşta müdahale etme son derece önemlidir. Bu anlamda, problem davranışları önleme söndürmeye yönelik birçok bilimsel dayanaklı uygulamalar vardır. Bu uygulamalardan bir tanesi USA’de yaygın bir şekilde uygulanmakta olan okul çaplı olumlu davranış desteği programıdır. Bu poster bildirinin amacı, Türkiye’de bir anaokulunda uygulanmakta olan Erken Çocuklukta Okul Çaplı Olumlu Davranış Desteği Eğitim Modeli ’nin (EÇOCODEM) uygulama basamaklarını yansıtmaktır. Eğitim modelinin uygulama basamakları, veri toplama, öğretmen ve veli eğitimi uygulama, modeli hazırlama vb. çalışmalardan oluşmaktadır. Poster bildiride EÇOCODEM hazırlama ve uygulama basamaklarına bir bütün olarak yer verilmesi planlanmaktadır.

Poster Bildiri #66

Erken Çocukluk Döneminde, Gelişimsel Değerlendirme ve Çocuk Gelişiminin Önemi

Seher DÜNDAR, Hatice ÖZKAN

Gelişimsel değerlendirme; konuşma ve dil gelişim, sosyal gelişim ve bilişsel gelişim alanlarında çocuğun içinde bulunduğu yaşta bağımsız olarak yapması beklenen becerilerin ölçülmesidir. Son 20 yılda beyin gelişimi üzerinde yapılmakta olan çalışmalar, ilk üç yaştaki beyin gelişiminin diğer dönemlerden daha hızlı olduğunu vurgulamaktadır. Bu nedenle gelişimsel tarama küçük yaşlardan itibaren uygulanmalıdır. Erken çocuklukta değerlendirmenin ilk basamağı taramadır (saptama). Değerlendirmede çocuğun kronolojik takvim yaşı (varsa tanısı) dikkate alınarak gereksinimlerine dayalı standart ve informal değerlendirme aracı kullanılarak çocuğun gelişim profili çıkartılmakta, aileye bilgi verilmekte, gelişimine yönelik bilgi sunulmaktadır. UNİCEF verilerine göre Türkiye de 5 yaş altı çocukların %16 'sında gelişimsel sorun vardır. Bu gelişimsel sorunların erken dönemde fark edilmesinde Çocuk Gelişimcilerin Gelişim Destek/Çocuk Gelişimi Ünitelerinde yaptığı gelişimsel tarama çalışmaları ile yetersizliği olan çocukları ilgili birimlere yönlendirilip tanı almalarını sağlayarak erken müdahaleye büyük katkı sağlamaktadır. Çocuk gelişimciler 0-18 yaş çocuklara bütün gelişim alanlarını değerlendirme, destekleme, gelişimsel sapmayı önleme ve gelişimsel sapma gösteren gelişimi destekleyici program hazırlama hizmeti sunmaktadır. Çocuklarda gelişimin izlenmesi normalden sapmaların erken tanınabilmesi için gelişimsel tarama testlerinin düzenli olarak kullanılması gerekmektedir. Çocuk doktorları tarafından kullanılan klinik muayene ve gözlem yoluyla gelişimsel gecikmelerin sadece %30 'u yakalanabilirken bu sürece doğru bir gelişim tarama testi eklendiğinde bu oran % 70-80 ' a ulaşmaktadır.

Gelişimsel değerlendirme her zaman sağaltımın da en önemli süreçlerinden bir tanesi olarak görülmektedir. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı'nın yaptığı bir çalışma da "Sağlam çocuğun biyopsikososyal gelişim özelliklerini bilme, çocuğu sürekli izleyebilme ve aileye danışmanlık verebilme" gibi konularda eğitimcilerin %60'ı, uzmanlık öğrencilerinin %79'u eğitim programlarını yetersiz olarak değerlendirmişlerdir. Yapılan çalışmalarda görülen bu yetersizlik ülkemizde bebeklik ve erken çocukluk döneminde bilimsel olarak geçerli gelişimsel değerlendirme yöntemlerinin yaygınlaşması tanı ve tedaviye yönlendirme aşamasında çocuk gelişimciler büyük role sahiptir. Erken çocukluk döneminde görülen çevresel, sosyal, biyolojik, fiziksel risk faktörlerini gözetip, gelişimsel değerlendirmelerle Çocuk Gelişimciler erken müdahaleye katkı sağlamaktadır. Bu çalışmada erken çocukluk döneminde gelişimsel değerlendirmenin önemi ve erken müdahale de çocuk gelişiminin rolü vurgulanmıştır.

Poster Bildiri #67

Ağır ve Çoklu Yetersizliği Olan Çocuklarda
Değerlendirme Aracı Olarak Portfolyo Kullanımı

Hatice Cansu YILMAZ, Pınar ÜLGER DEMİRYÜREK, Pınar ŞAFAK

Günümüzde özel eğitime gereksinim duyan bireylerin sayısı farklı nedenlere bağlı olarak artmaktadır (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005). Ağır düzeyde veya çoklu yetersizliğe sahip bireyler de var olan özel eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyan grubun başında yer almaktadır. Tekin- İftar (2005) çoklu yetersizliği, zihinsel, fiziksel, duygusal problemlerinin bir ya da bir kaçının bir arada görülmesi ile birlikte bağımsız olarak yaşamını sürdürebilmesi ve var olan potansiyelini daha iyi kullanabilmesi için normal sınıf ya da özel eğitim programlarında sunulan hizmetlerin dışında eğitsel, sosyal, psikolojik ya da tıbbi hizmet gereksinimlerinin olması olarak tanımlanmaktadır. IDEA’ da ağır düzeyde ve çoklu yetersizliği olan çocukları “ zihinsel, fiziksel veya duygusal problemlerin yoğunluğu sebebi ile toplum yaşamına katılım sağlamak adına var olan potansiyelini arttırmak için yoğun özel eğitime, sosyal, psikolojik ve tıbbi hizmetlere gereksinimi olan çocuklar” olarak tanımlamaktadır (Şafak,2012). Yetersizlikten etkilenmiş çocukların alacağı özel eğitimin niteliğini belirleyen en önemli unsurlardan biri eğitsel değerlendirmedir (Arıcıoğlu, 2014). Eğitsel değerlendirme; yetersizliği olan çocukları tarama sürecinden başlayarak, tanılama (teşhis etme), gereksinimlerine uygun ortamı belirleme, müdahale yöntem/yöntemlerini planlama, izleme ve ölçme eylemlerinin sorunsuz bir şekilde yerine getirebilmesi için yapılmaktadır (Kargın, 2007). Ülkemizde, ağır ve çoklu yetersizliği olan bireylerin değerlendirmeleri zekâ testleri, başarı testleri gibi standart testlere bağlı olarak formal yol ile yapılmaktadır. Normu temel alan bu değerlendirme sürecinde kullanılan modüller, ağır ve çoklu yetersizliği olan bireylerin

kısa bir zaman dilimi içinde, uzman olmayan kişiler tarafından değerlendirilmesine sebep olmaktadır. Bir bütün olarak varsayılan gelişim alanlarını ayrıştırarak ölçmesi, ölçüm yapılırken bağlamsal/kültürel farklılıkları göz ardı etmesi, sosyal duygusal gelişim ve iletişim gibi önemli beceriler hakkında sınırlı bilgiler vermesi alternatif değerlendirme yaklaşımlarının kullanılmasına yol açmaktadır. Alternatif değerlendirme; genel değerlendirme oturumlarında değerlendirilemeyen, ağır düzeyde veya çoklu yetersizliğe sahip bireylerin kapsamlı değerlendirilmesinde kullanılan, esnek bir değerlendirme yöntemidir (Merritt, 2008). Alternatif değerlendirme yöntemi, içerisinde birçok değerlendirme yöntemini barındıran çatı bir kavramdır. Bu kavram içinde yer alan portfolyo değerlendirilmesi, öğrencilerin gelişimlerine ve öğrenmelerine ilişkin veri toplama sürecidir. Öğrencilerin gerçek yaşamda sürdürdükleri aktivitelere dayalı olarak gerçekleştirilen portfolyo değerlendirilmesi öğrenci ürünleri, günlük çalışmaların fotoğrafları, video kayıtları, öğretmen notları gibi verileri bir araya getirerek, çok yönlü bir değerlendirme ortamı sunmaktadır (Westling, Fox, 2000). Portfolyo değerlendirmesi orta ve ağır derecede yetersizliği olan bireylerin değerlendirilmelerinde önemli bir yere sahiptir. Yetersizliği olan bireyler için hedeflenen etkinlikler ve program amaçları hakkında bilgi toplama yolu olarak kullanılan portfolyo değerlendirmesinin birçok avantajı bulunmaktadır (Hamill, Everington, 2001). Öğrencilerin okulda, sınıfta ve evde yaptığı çalışmalarını içeren gelişim dosyaları olan portfolyolarda yer alan amaçlı işlerin ve çalışmaların incelenmesiyle, öğrencilerin ilerlemelerini ve başarıların değerlendirmek ve belgelemek mümkün olabilmektedir. Bireye özgü portfolyolar öğrencinin yaşına, yeteneğine ve çalışma alanlarına göre çeşitlilik göstermektedir. Bu çalışma kapsamında da ağır ve çoklu yetersizliği olan çocukların değerlendirilmesinde kullanılan portfolyo dosyasının içeriği ve hazırlanmasında dikkat edilecek noktalar örneklerle

açıklanarak, ağır ve çoklu yetersizliği olan çocukların değerlendirilmesinde portfolyo kullanımının avantajlarına ve portfolyo örneklerine yer verilecektir.

Poster Bildiri #68

Ağır ve Çoklu Yetersizliği Olan Çocuklarda Dokunulabilir Sembollerin Kullanımı

Pınar ÜLGER DEMİRYÜREK, Hatice Cansu YILMAZ, Pınar ŞAFAK

Ağır ve çoklu yetersizliği olan çocuklar, genel öğrenme yeteneğinde, kişisel ve sosyal becerilerde ya da duyuşsal ve fiziksel gelişimde belirgin gerilikle baş etmek zorunda kalan çocuklar olarak tanımlanmaktadır (Şafak, 2012). Bu çocuklar iletişimin tüm boyutlarında ciddi güçlükler yaşamaktadırlar (Trief, 2007). Ağır ve çoklu yetersizlikten etkilenmiş çocukların birçoğu sözel iletişim kurmakta zorlanmakta ve bu yüzden kendilerini ifade etmek için doğal bir biçimde geliştirdikleri çeşitli jestler, vücut dili ve sesler kullanmaktadırlar (Trief, Cascella ve Bruce, 2013). Doğal bir biçimde jestler ile iletişim kurmayı öğrenen ağır düzeyde yetersizliğe sahip çocuklar, sözel dil ve işaret dili gibi soyut semboller içeren iletişim kanalları kullanmakta güçlük yaşamaktadırlar (Hamill, Everington, 2001). Birden fazla gelişimsel yetersizliği olan bireylerin birçoğu iletişimin artırıcı ve alternatif biçimini geliştirmeleri amacıyla öğretime ihtiyaç duymaktadırlar. Artırıcı ve alternatif iletişim sıklıkla sözel konuşmanın yerini alır veya sözel konuşmaya ek olarak sunulmaktadır (Schlosser ve Sigafos, 2006; Küçüközyiğit ve Şafak 2015). Artırıcı ve alternatif iletişim; jestler, işaretler, yüz ifadeleri, çizimler ve dokunulabilir semboller gibi düşük teknoloji araçlardan konuşma sentezleyicisi olan araçlar ve dizüstü bilgisayarlar gibi yüksek teknoloji araçlara kadar çeşitlilik göstermektedirler (Şafak, 2012). Dokunulabilir semboller de artırıcı ve alternatif iletişimin bir türü olarak ele alınmaktadır (Trief, 2007). Dokunulabilir semboller, temsil ettikleri şey ile güçlü bir algısal bağ kuran nesne (bire bir aynı nesne) veya nesne parçaları olarak tanımlanmaktadır (bir nesne bölümü veya ilişkili bir nesne) (Rowland ve Schweigert, 2000;

Trief, Bruce ve Cascella, 2010). Dokunulabilir semboller hem üç boyutlu semboller (nesneleri) hem de iki boyutlu semboller (fotoğraflar ve çizimleri) kapsamaktadır (Rowland ve Schweigert, 2000). Dokunulabilir sembol, minyatür nesne veya nesne parçaları belli ölçülerdeki kartlara yapıştırılmaktadır. Semboller, nesneleri ve kavramları temsil etmek amacıyla kullanılabildiği gibi kişileri, eylemleri ve yerleri belirtmek amaçlı da kullanılabılır (Trief, Cascella, Bruce ve Ivy, 2009; Trief, Bruce ve Cascella, 2013). Temsil edilen sembol; kendine özgü birçok yaşantısının olması nedeniyle en iyi biçimde bireyin kendisinin oluşturduğu bireysel dokunulabilir semboller ile temsil edilebilir. Standartlaştırılmış dokunulabilir semboller ise bireylerin temsil edilen şey ile aynı yollarla yaşantı sahibi olduklarında ve sembollerin temsil edilen şeyin baskın bir özelliğini temsil ettiklerinde kullanılabılır (Downing, 2005; akt: Trief, Cascella ve Bruce, 2013). Semboller, temsil ettikleri şeye ilişkin görsel özelliklerindeki benzerliklerden ziyade dokunsal özelliklerindeki benzerliklerine göre de özenle seçilmelidir (Şafak,2012). Örneğin; oyuncak meyveler gerçeği gibi kokmaz ve dokunulduğunda aynı hissi vermeyecektir. Bu tür semboller de, görme ve ek yetersizliği olan bir çocuğa verildiğinde kafa karışıklığına sebep olacaktır. Alıcı ve ifade edici dilin bir türü olan dokunulabilir semboller; daha çok görme yetersizliği olan, görme yetersizliği ile birlikte çoklu yetersizliği olan, çift duyu kaybı (kör sağır) olan ve bilişsel geriliğe sahip bireyler ile kullanılmaktadırlar (Trief, Bruce ve Cascella, 2010; Trief, Bruce, Cascella ve Ivy, 2009). Bu çalışmada da alan yazın kapsamında ağır ve çoklu yetersizliği olan bireylerin var olan iletişim becerilerini kullanabilmeleri ve geliştirebilmeleri amacıyla dokunsal sembollerin kullanımı, nasıl hazırladığını ve avantajları sunulacaktır.

Poster Bildiri #69

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) Olan Bireylere Sosyal Etkileşim Becerilerinin Öğretiminde İpucunun Giderek Artırılmasıyla Öğretimin Kullanılması: Betimsel Bir Çalışma **Dinçer SARAL, Burcu ÜLKE-KÜRKÇÜOĞLU**

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan bireylerin en temel yetersizlik alanlarından biri sosyal etkileşim sorunlarıdır. OSB olan bireylerin bağımsızlık kazanabilmesi, çevresindeki bireylerle sağlıklı ve nitelikli ilişkiler kurarak toplumun bir parçası haline gelebilmesi, yaşadığı çevrede karşılaştığı sorunlarla en iyi şekilde başa çıkabilmesi gibi nedenlerle sosyal etkileşim becerilerinin sistematik olarak öğretilmesi gerekmektedir. Günümüzde OSB olan bireylere sosyal etkileşim becerilerinin de dahil olduğu çeşitli becerilerin öğretiminde, yanlışsız öğretim yöntemleri gibi bilimsel dayanaklı uygulamalara yer verilmesinin önemi vurgulanmaktadır (Wong ve ark., 2014). Yanlışsız öğretim yöntemlerinden biri olan ipucunun giderek arttırılmasıyla öğretim yöntemi de bilimsel dayanaklı uygulamalar arasında yer almaktadır. İpucunun giderek arttırılmasıyla öğretimde, bireye en ılımlı ipucunun sunulmasıyla başlanmakta, gerekikçe ipucunun türü ve yoğunluğu değiştirilmekte ve giderek en az ılımlı ipucuna doğru geçilmektedir. İpucu düzeyleri arasındaki bu geçiş yalnızca birey belirlenen yanıt aralığı süresince tepkide bulunmadığında gerçekleşmektedir. (Tekin-İftar ve Kırcaali-İftar, 2013). Bir öğretim oturumunda, önce bir hedef uyaran sunulur ve yanıt aralığı süresince bireyin doğru tepkide bulunması beklenir. Birey doğru tepki gösterirse pekiştirilir. Birey yanlış tepki gösterirse ya da tepkide bulunmazsa, öğretmen ipucu hiyerarşisinde yer alan ilk ipucu düzeyini sunar ve bireyin tepkisini bekler. Birey doğru tepki gösterirse pekiştirilir. Birey yine yanlış tepki gösterirse ya da tepkide

bulunmazsa, öğretmen daha az ılımlı olan ipucu düzeyini sunar ve bireyin tepkisini bekler. İpucu sunumu bu biçimde birey doğru tepki gösterinceye ya da öğretmen hiyerarşideki tüm ipuçlarını sununcaya kadar devam eder (Ault ve Griffen, 2013). Alanyazında uzun bir geçmişi olan ipucunun giderek arttırılmasıyla öğretime ilişkin farklı yaş düzeylerinde ve gelişimsel yetersizlikleri olan bireylere çeşitli becerilerin öğretiminde etkili olduğunu gösteren güçlü araştırmalar bulunmaktadır. Son yıllarda OSB olan bireylerle yürütülen araştırmalar incelendiğinde, ipucunun giderek arttırılmasıyla öğretimin hayali oyun, etkinlikler arası geçişi kolaylaştırmak için ipod kullanma, tenis oynama gibi becerilerinin öğretiminde sunulduğu ve etkili olduğu görülmektedir. Ülkemizde ise OSB olan bireylerin eğitiminde bu yöntemin kullanılarak yapıldığı sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmaktadır. Bu bilgilerden hareketle, ülkemizde de OSB olan bireylerin eğitiminde hem araştırmacıların hem de uygulamacıların ipucunun giderek artırılmasıyla öğretim yöntemini kullanmalarını teşvik etmek amacıyla böyle bir çalışma gereksinimi ortaya çıkmıştır. Bu çalışmanın amacı, OSB olan bireylere sosyal etkileşim becerilerinin öğretiminde ipucunun giderek artırılmasıyla öğretim yöntemi kullanılarak yürütülen araştırmaları incelemek ve betimsel olarak analiz etmektir.

Poster Bildiri #70

Görme Yetersizliği Olan Çocuklarda Zihin Kuramı Becerileri Hacer Damlanur İŞİTAN, Selda ÖZDEMİR

Görme Yetersizliği Olan Çocuklarda Zihin Kuramı Becerileri Zihin Kuramı (ZK) kavramını ortaya çıkaran Premack ve Woodruff (1918), Zihin Kuramını kişinin kendisinin ve diğerlerinin zihinsel durumlarını ayırt etme becerisi olarak tanımlamıştır. Günlük yaşamda sosyal iletişim becerilerinde sergilenen birçok davranış ZK becerileri olarak kabul edilmektedir. Bireyler kendi davranışlarını başkalarına açıklarken, ne düşündüğünü ve istediğini diğer kişilere anlatırken ve diğer insanların konuşmalarını, davranışlarını onların düşünce ve isteklerine dikkat ederek yorumlarken Zihin Kuramını kullanırlar (Astington ve Edward, 2010). Araştırmalar doğuştan görme yetersizliği olan ve aynı zamanda yaş düzeyinde zeka gelişimi sergileyen çocukların ZK gelişimlerinde gecikmeler olduğunu göstermektedir (Begeer vd., 2014). Görme yetersizliği olan çocuklarda ZK gelişimindeki gecikmelerin, iletişim sırasında ortak dikkat, karşılıklı bakış, yüz ifadeleri ve jestler gibi görsel bilginin aktarılması yoksunluğundan kaynaklanabileceği düşünülmektedir (Peterson, Peterson, ve Webb, 2000; Green, Pring ve Swettenham, 2004). Görme yetersizliği olan çocuklarda ve normal gelişim gösteren çocuklarda ZK 'nın araştırılması, alan yazında görsel bilginin önemini vurgulayan ZK gelişiminin etkileri nedeniyle önemlidir (Green vd., 2004). Bu çalışmanın amacı, görme yetersizliği olan çocukların ZK becerilerini inceleyen araştırmaları gözden geçirmek, bu araştırmaların bulgularını sentezleyerek ilerleyen dönemlerde yapılacak çalışmaların yönünün belirlenmesine yardımcı olmak ve görme yetersizliği olan çocukların ZK becerilerinin gelişimine yönelik bilgiyi gözden geçirerek, müdahale programlarının hazırlanmasına katkı sağlamaktır. Bu kapsamda

çalışmanın araştırma soruları; ZK becerilerinin değerlendirilmesi amacıyla yapılan araştırmalara katılan görme yetersizliği olan çocukların özellikleri nelerdir? ZK gelişimine yönelik araştırmalarda katılımcılara hangi testler uygulanmıştır? Araştırmalarda katılımcılara uygulanan ZK testlerinin bulguları ne yöndedir? şeklindedir. Bu çalışmada görme yetersizliği olan çocuklarda ZK araştırmaları betimsel olarak incelenmiş ve incelenen araştırma bulguları sentezlenerek tartışılmıştır. Araştırmacılar görme yetersizliği olan çocukların ZK becerilerini değerlendirmek amacıyla farklı testler kullanmışlardır. Kullanılan testler kapsamında araştırmaların büyük çoğunluğu görme yetersizliği olan çocuklarda ZK gelişiminin gecikmesine neden olan etkinin görme yetersizliği olduğunu ileri sürerken (Brambring ve Asbrock, 2010; Catherine ve Levecq, 2006; Minter vd., 1988; Begeer vd., 2014; Green vd., 2004), farklı araştırmalarda ise görmenin ZK becerilerinin sergilenmesinde çocukların performansını etkileyen güçlü bir etken olmadığı saptanmıştır (Peterson vd., 2000; Anghel, 2012; Pijnacker vd., 2012). Bu inceleme araştırması, sosyal etkileşimin kritik bileşenlerinden biri olan ZK becerilerinin normal gelişim sergileyen akranlarına göre görme yetersizliği olan çocuklardaki gecikmenin nedenini araştıran çalışmaların sonuçlarının farklılaştığını ve bu alanda daha fazla araştırmanın yapılması gerektiğini göstermiştir. Araştırma bulguları genel anlamda özellikle ağır düzeyde görme yetersizliği sergileyen çocukların Zihin Kuramı becerileri riskleri sergilediklerini göstermektedir.

Poster Bildiri #71

Okul Öncesi Dönemde Gelişimsel Yetersizliği Olan Bireylere İlişkin Akran Aracılı Uygulama Araştırmalarının İncelenmesi Dilay AKGÜN GİRAY, İbrahim Halil DİKEN

Gelişimsel yetersizlik bilişsel, fiziksel, sosyal-davranışsal, dil ve iletişimsel ya da duygusal bağlamda akranlarından farklı özelliklere sahip olma durumu olarak betimlenmektedir (Eripek, 2005). Gelişimsel yetersizliği olan bireyler toplumlarca belirlenen ve kabul edilegelen “normların” altında performans gösteren bireyler olarak da ifade edilebilir (Heward, 2009). Gelişimsel yetersizliği olan bu bireyler farklı farklı gelişim alanlarında sorunlar yaşayabilmekte ve bir ya da daha çok gelişim alanında tipik gelişim gösteren akranlarından düşük performans sergileyebilmektedir (Thomas, 1996). Gelişimsel yetersizlik geniş bir kavramdır ve gelişimsel yetersizliği olan bireyler için farklı yetersizlik tanımları kullanılmaktadır. Bunlardan bazıları, otizm spektrum bozukluğu (OSB), down sendromu, öğrenme güçlüğü, zihinsel yetersizlik, serebral palsy (SP), epilepsi olarak örneklenebilir. Tipik gelişim gösteren bireyler var olan eğitim fırsatlarını kullanarak farklı gelişim alanları ile ilgili bilgi, beceri, davranış ve tutumları doğal biçimde edinebilmektedirler. Buna karşılık gelişimsel yetersizliği olan bireylerin, onlara sağlanan eğitim fırsatlarından yararlanabilmeleri için ek düzenlemelere, özel eğitim ve destek hizmetlere gereksinimleri olabilmektedir (Gürkan, 2000; Odluyurt, 2007; Diken, 2009).

Okul öncesi dönemde eğitim, 0-72 ay arasındaki çocuklara hem gelişimlerine hem de bireysel özelliklerine uygun olarak sunulan ve zengin uyarıcılar sunan çevre olanakları barındıran bir eğitimidir. Gelişimsel yetersizliği olan bireylere okulöncesi dönemde sunulan hizmetler, bireylerin gelişimlerinde olumlu yönde anlamlı farklılıklar

yaratması bağlamında oldukça önem taşımaktadır (Diken, 2009). Bu bağlamda akranlar, bazı durumlarda hem gelişimsel yetersizliği olan hem de olmayan bireylerin davranışları üzerinde öğretmenlerinden çok daha fazla etkiye sahip olabildikleri bilinmektedir. Buna rağmen akranların gücü okul ortamında, öğretmenler tarafından göz ardı edilebilen ve/veya etkin kullanılmayan bir kaynaktır. Akran aracılı uygulamalar, genel anlamda öğretmen tarafından planlanan ve düzenlenen, iki ya da daha çok öğrencinin etkileşimlerinin yapılandırılması olarak tanımlanabilir. Geleneksel olarak öğretmenlerce sunulan öğretimlerle kıyaslandığında, akran aracılı uygulamaların, öğretim sürecini kolaylaştırma ve bireyin başarısının artırılması bağlamında daha etkili olduğu belirtilmektedir (Strain ve Odom, 1986). Alanyazına akran aracılı uygulamalar farklı terimler ile isimlendirilmektedir. Bu terimler kimi zaman birbirleri yerine kullanılabilmekte ve bazen karışabilmektedir. Bu uygulamalar kimi kaynaklarda akran merkezli müdahale kimi kaynaklarda ise akran aracılı uygulamalar olarak geçmektedir. Bu çalışmada “akran aracılı uygulamalar” terimi benimsenmiştir.

Akran modelliği (peer modeling)

Akran öğretimi (peer tutoring)

Akran izlemeli öğretim (peer monitoring)

Akran ağı oluşturma (peer networking)

Gruba yönelik izlerlik (group orienting contingencies)

Akran başlatmalı öğretim uygulamaları (peer initiation training)

Akran arkadaşlığı

Akran desteği (peer support)

İlgili çalışmada tüm bu modeller ile gerçekleştirilmiş okulöncesi döneme ilişkin araştırmalar derlenmiştir. Bu bağlamda deneysel, tek denekli, meta-analiz ve derleme araştırmalarına ulaşılmıştır.

Poster Bildiri #72

Değerler Eğitimi Programı

Eser ÜNALAN ŞENLER, Hümeýra BEKTAŞ, Meral CANTÜRK

Değerler, bireylerin davranışlarını dolaylı ya da dolaysız olarak etkileyen yaşam prensipleridir. Kültürler ya da nesiller farklılık gösterse de, toplumsal yaşamın yapı taşı olan değerler değişmez. Bireyin değerleri anlayıp yorumlaması, bilişsel ve duygusal gelişimi ile doğrudan ilişkilidir. Okul öncesi dönem, kişilik temellerinin olduğu, davranış edinimlerinin yoğun olarak gerçekleştiği, bireyin çok yönlü geliştiği bir zaman dilimidir. Bu yıllarda edinilen bilgiler, tüm hayat boyunca etkisini sürdürmeye devam eder. Okul öncesi eğitiminin amaçlarından biri, değerleri benimseyen ve bu değerleri davranışa dönüştürebilen bireyler yetiştirmektir. Değerler, çocuğun kavrayabildiği ve içselleştirebildiği ölçüde anlamlıdır. Bu amaçla, araştırmacılar tarafından, on üç değerden oluşan, on altı haftalık Değerler Eğitimi Programı geliştirilmiştir. Bu araştırmada, araştırmacılar tarafından oluşturulan Değerler Eğitimi Programı'nın 54-66 aylık öğrencilerin değer düzeylerine etkisi incelenmiştir. Araştırma deneme modelinde olup, gerçek deney modellerinden ön test - son test deney ve kontrol gruplu model kullanılmıştır. Araştırma, 2014-2015 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Küçükçekmece ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bulunan resmi anaokullarında uygulanmıştır. Çalışmaya, on iki deney, on iki kontrol grubunda olmak üzere yirmi dört öğrenci dahil edilmiştir. Deney grubundaki öğrencilere, Değerler Eğitimi Programı uygulanmıştır. Programda yer verilen değerler belirlenirken okul öncesi dönem çocuğunun gelişimsel özellikleri, M.E.B. okul öncesi eğitim programı ile evrensel ve kültürel olgular dikkate alınmıştır. Programda yer verilen değerler; sevgi, saygı, sorumluluk, dürüstlük, başarı, sabır, hoşgörü, adil

olma, vatanseverlik, farklı kültürler, yardımlaşma, empati ve güvendir. Programda yer alan etkinlikler; Türkçe (hikaye, şiir, tartişma, hikaye oluşturma-tamamlama vb.), sanat, aile katılımları, drama, okuma yazmaya hazırlık, fen, matematik ve oyundur. Yine araştırmacılar tarafından, programda yer verilen etkinlikleri ve ele alınan her değeri destekler nitelikte, on altı hikaye yazılmış ve almış sekiz çalışma sayfası geliştirilmiştir. Her iki gruba da, çalışmaya başlamadan önce ve sonra (n test - son test olarak), Okul ncesi Değerler leğinin ğrenci formu ve ğretmen formu uygulanmıştır. Deney grubuna, ön test sonrasında Değerler Eğitimi Programı uygulanırken, kontrol grubunda okul öncesi eğitim programı yürütülmüştür. Araştırmada kullanılan ölçeğin sonuçları, SPSS istatistik programında analiz edilmiştir. Yapılan analizlerde, Değerler Eğitimi Programı ile eğitim alan deney grubundaki öğrencilerin değer düzeylerinde anlamlı farklılık görülmüştür. Sonuç olarak, Değerler Eğitimi Programı'nın 54-66 aylık öğrencilerin değer düzeylerini olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Poster Bildiri #73

Duygu Davranış Bozukluklarına Yönelik Bir Müdahale Modeli:

Filial Oyun Terapisi

Ulviye ŞENER AKIN, Gülcan BOYRAZ, Selda ÖZDEMİR

Yaşına uygun olmayan, sosyal ve kültürel normlardan farklı duygusal tepki ve davranışlar göstermesi nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine gereksinim duyan birey tanımlanan duygu ve davranış bozukluğu olan çocuklar ve gençler, sosyal çevrelerinde uyumlu olmayan davranış problemleri ile tanımlanırlar (Kaufmann, 2001). Yapılan araştırmalarla küçük yaşlarda sergilenen duygu davranış problemlerinin yetişkinlik döneminde ortaya çıkabilecek antisosyal kişilik bozukluklarının öncülü olması, okul döneminde yapılacak erken müdahalenin önemini ortaya koymakta ve araştırmacıları erken dönemde yapılacak müdahale çalışmalarına yönlendirmektedir (Özdemir, 2011). Kız çocuk yada erkek çocuk anlamına gelen “Filial” terimini içeren Filial Oyun Terapisi, yapısal, kuramsal olarak ve yeterli iletişim ve öğrenme süreci üzerine inşa edilen terapi yaklaşımına dayalı bir model olarak kabul edilir (Carmichael, 2006; Landreth, 2002; O'Connor ve Schaefer, 1983). Schaefer (2005) ebeveynleri de içeren, aile ilişkilerini pekiştirmek için birincil koruyucu yöntem olarak risk gruplarının sergilediği olası sorunları azaltma müdahalelerinde ve sorun yaşayan ailelerde Filial Terapinin etkili uygulamalarına dikkat çekmektedir. Bu çalışmanın amacı, Filial Oyun Terapisinin kuramsal temellerini ve duygu davranış bozuklukları olan çocuklarda Filial Oyun Terapisinin etkililiğini inceleyen çalışmaların bulgularını sentezleyerek ortaya koymaktadır. Çalışmada, duygu davranış problemlerine yönelik bir müdahale olan Filial Oyun Terapisinin diğer oyun terapisi modellerinden farklılıklarının ortaya konulması ve etkililik araştırmaları bulguları incelenecektir. Bu kapsamda bu çalışmada , Filial

Oyun Terapisi araştırmaları incelenmiş ve var olan araştırma bulguları betimsel olarak ortaya konularak, bulguların alanyazına yansımaları tartışılmıştır. Duygu davranış bozukluklarının (DDB) duygusal ve davranışsal tepkiler aracılığı ile özelliklerinin belirlendiğine ilişkin çok sayıda araştırma bulunmaktadır (Kaufman ve Landrum, 2009). Araştırmacılar duygu davranış bozukluğu sergileyen çocukların okulun ilk yıllarında sitemkar olma, aile ya da öğretmenin sözünü dinlememe gibi davranış problemlerinin, artarak ve ağırlaşarak ilerlediğini vurgulamaktadırlar (Beard ve Sugai, 2004). Bu görüşlerle tutarlı olarak Ingoldsby ve Shaw'a (2002) göre gelişimsel süreç içerisinde erken çocukluk döneminde problem davranışları önlemeye yönelik müdahalelerin uygulanması belirleyici rol oynamaktadır. Alan yazında duygu davranış bozukluğu gösteren çocuklar için bir önleme ve müdahale modeli olarak Filial Oyun Terapisinin çocukların ie yönelim ve dışa yönelim bozukluklarını azaltmada etkili bir model olduğunu destekleyen çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, yapılan alışmalar Filial Terapinin çocukların uzlaşma, davranış problemlerini azaltma ve benlik algılarını geliştirme yönünde önemli ilerlemeler gösterdiklerini bildirmektedir (Bratton ve Landreth, 1995; Chau ve Landreth 1997; Glass 1986). Kanıt temelli bir uygulama olan Filial Oyun Terapisi çeşitli ortamlarda bireye yada gruba yönelik iyileştirici veya önleyici müdahale yöntemi olarak kullanılmaktadır (VanFleet, 2011). Araştırmaların sonuçları (Guerney, 2001; Landreth ve Bratton, 2006), Filial Oyun Terapisinin hem ebeveynlerin çocuklarının gelişiminde oyunun kritik rolünü anlamaları, onların sosyal becerilerini daha açık olarak desteklemeyi öğrenmeleri ve çocuklarına yönelik olumlu duygularını daha fazla ifade etmeyi öğrenmelerine yardımcı olduğunu hem de çocukların kendilerini bu sayede ifade edebilmeyi öğrenmeleri, kendi kendilerine yetebilmelerini ve kendilerini

gerçekleştirme düzeylerini arttırmalarına önemli ölçüde destek sağladığını göstermektedir.

Poster Bildiri #74

Erken Çocukluk Döneminde Çoklu Yetersizliğe Sahip Öğrencilerin Problem Davranışlarının Azaltılmasında Olumlu Davranışsal Destek Planı Araştırmaları

Ulviye ŞENER AKIN, Pınar ŞAFAK

Olumlu davranışsal destek, okullarda hızla değişen ve çeşitlenen problem davranışları önleme ve azaltmada yaygın olarak kullanılmaktadır. Olumlu davranışsal desteğin belirgin dört temel unsuru (a) araştırma temelli davranışsal bilimin uygulamalarına dayanması, (b) uygulamalı destek sağlamak için çeşitli müdahalelerin çevresel geçerlik içinde desenlemesi, (c) uzun süreli ve kalıcı yaşam biçimi davranışları kazandırması ve (d) işlevsel desteklerin yer alması (Carr ve diğ., 1994, 2002; Durand, 1990; Horner ve diğ., 1990; Sugai ve diğ., 2000) olarak alanyazında birçok çalışmada yer almaktadır. Bireylerin değer yargılarına ve kültürel özelliklerine uygun ve öğrencinin yaşam biçimine katkıda bulunacak şekilde düzenlenmesi, hazırlanan planda öğrenciyle ilgili tüm değişkenlerin göz önüne alınması, kararlı ve disiplinli bir şekilde uygulanması, planın etkililiğinin değerlendirilmesi ve ihtiyaç duyulduğunda güncelleme yapılması hazırlanacak planda önemli unsurlardır. Bireyin destek ve gelişimine katkıda bulunmayı bir çevre deseni düzenleyerek oluşturmak üzerine odaklandığından (Baer, Wolf, & Risley, 1968), olumlu davranış destek planı hazırlarken öğrencinin çoklu yetersizliğe sahip olması ve/veya erken çocukluk döneminde olması olumlu davranışsal destek planının hazırlanmasında önem arz etmektedir. Bu çalışmanın amacı, ilk olarak olumlu davranışsal destek planının çoklu yetersizliğe sahip öğrencilere yönelik katkıda bulunacağına işaret etmek, ikinci olarak hazırlama sürecinde dikkate alınan çoklu yetersizlik ve/veya erken çocukluk gibi faktörlerin planın etkililiğini arttıracaklarını olumlu

davranışsal destek planını inceleyen çalışmaların bulgularını sentezleyerek ortaya koymaktır. Bu araştırmada, alanyazın incelemesinde yer alan çalışmaların belirlenmesi için öncelikle EBSCOHost ve ERIC internet arama motorlarından faydalanılmıştır. Elektronik tarama esnasında çoklu yetersizlik, çok engelliler, olumlu davranışsal destek, davranışsal destek ve erken çocukluk anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Tarama 1996-2016 yılları aralığında yapılmıştır. Son derece sınırlı sayıda çalışmaya ulaşılmıştır. Yerli alanyazında ise herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmada, var olan araştırma bulguları betimsel olarak ortaya konularak, bulguların alanyazına yansımaları tartışılmıştır. Araştırmanın bulguları pratik ve çok boyutlu müdahale modeli olan Olumlu Davranışsal Destek planlarının ebeveyn, öğretmen ve standart tüm destek personeli tarafından bireyin kendi doğal ortamında destek vermeye odaklandığına işaret etmektedir. Hazırlanacak plan etkinlik, yer, zaman ve bireyin sık sık karşılaştığı sosyal ortamların hepsine davranışsal destek sağlamayı amaçlamaktadır (Dunlap ve Carr, 2007). Çoklu yetersizliğe sahip bireylerde olumlu davranışsal destek planlarına alanyazında yeterince yer verilmediğinden, bu çalışmada çoklu yetersizliği olan öğrencilerin problem davranışlarını erken dönemde önleme ve azaltma konusunu araştıran daha fazla araştırmanın yapılması gerektiğini göstermiştir.

Poster Bildiri #75

OSB Olan Çocuklarda Erken Dönem Sözel Olmayan Sosyal İletişim Becerilerinin Sohbet Becerileri İle İlişkisi **Meral Çilem ÖKCÜN-AKÇAMUŞ, Gamze ALAK, Şeyda DEMİR, Ahmet Turan ACUNGİL**

Normal gelişim gösteren çocuklarda amaçlı iletişimin başlaması ile (8-9. ay) iletişim amaçlı bazı sözel olmayan sosyal iletişim davranışları ortaya çıkar. Sözel dil gelişmeden önce ortaya çıkan bu sözel olmayan sosyal iletişim becerileri, dil gelişiminin bir parçası ve sözel dil gelişimin önemli bir yordayıcısı olarak ele alınmaktadır. OSB olan çocuklarda sözel olmayan sosyal iletişim davranışlarının tümünde sınırlılıklar görülmektedir. Özellikle ortak dikkat ve taklit becerilerinde görülen sınırlılıklar OSB olan çocuklarda bozukluğun ayırt edici özellikleri arasında ele alınmaktadır. OSB olan çocuklarda görülen diğer iletişimsel bozukluklardan biri ise sohbet becerilerinde yaşanan bozukluklar ve sınırlılıklardır. Alanyazında normal gelişim gösteren çocuklarda erken dönem sohbet becerilerinin ortak dikkat bağlamlarında kazanıldığı öne sürülmektedir. OSB olan çocuklarda da sohbet becerilerinde yaşanan sınırlılıkların ve bozuklukların, ortak dikkat becerileri ve ortak dikkatle ilişkili bir beceri olan taklit becerileri ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. OSB olan çocuklarda sohbet becerilerinde yaşanan bozuklukların ve sınırlılıkların erken dönem sosyal iletişim ve sosyoduygusal etkileşim ile ilişkilerini belirlemek, erken dönem müdahale programı geliştirmek ve sohbet becerilerinin olası yordayıcılarını belirlemek açısından önem taşımaktadır. Bu araştırmanın amacı OSB olan çocukların gelişimin erken dönemlerinden itibaren güçlük yaşadıkları alanlar olan ortak dikkat becerilerinin, taklit becerilerinin ve sosyoduygusal etkileşimi, sohbet becerileri ile olağan ilişkilerini ve sohbet becerilerini yordama durumunu incelemektir. Bu amaçla kendini cümleler

ile ifade eden, 4-11 yaş arası 40 OSB tanısı olan çocuğun ebeveyninden ilgili değişkenlere ilişkin veri toplanmıştır. Ebeveynlere çocuklarının geriye dönük taklit, ortak dikkat başlatma ve sosyo-duygusal gelişimlerine yönelik ve halihazırdaki sohbet becerilerine yönelik soruları içeren bir  l eği doldurmaları istenmiştir. Verilerin analizi Hiyerarşik Regresyon analizi ile gerçekleştirilecektir. Araştırmanın bulguları alanyazın çerçevesinde tartışılacaktır.

Poster Bildiri #76

**Okul Öncesi Programların Üstün/Özel Yetenek Açısından Sosyal Ağ
Analizi Yöntemiyle Değerlendirilmesi**

Eda GÜRLER, Özlenen ÖZDİYAR,, Zeynep ŞEN, Tülin ACAR

Türkiye’de üstün ve özel olan çocuklar eğitim ortamlarında her zaman fark edilememektedir. Bu nedenle okul öncesinde bu öğrencilerin performanslarını gösterebilmesine yönelik araştırmalar yapılması, Üstün ve Özel yeteneklilik ile ilgili var olan araştırmaların bir bütünlük içerisinde tartışılması gerekmektedir. Okul öncesi programların incelendiği bu araştırmada; Türkiye’nin atıf dizinleri kapsamındaki okul öncesi programları ile ilgili yayınların bibliyometrik özellikleri açısından incelenmesi, sosyal ağ analizi aracılığıyla üstün/özel yetenek arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmayı gerçekleştirmek amacıyla ilk olarak Web of Science içerisinde yer alan veri tabanları Bibexcel yazılımı ile analiz edilecektir. Okul öncesi Programlar ve Üstün/Özel yeteneklilik ile ilgili yayınlara ulaşılmasından sonra değerlendirme öncesinde veri temizleme işlemi yapılacaktır. Olası hataları önlemek için araştırmacılar tarafından da kontrol sağlanacaktır. Araştırma sonucunda elde edilecek bulgular ile yeni yapılacak araştırmalara yönelik sağlıklı kararlar alınabilmesi için gerekli olan veriye ulaşmak amaçlanmıştır.

Poster Bildiri #77

Üstün Yetenekliler Eğitimi ve Yaratıcılık
Meltem YURTÇU, Ahmet KESKİN,
Cem Oktay GÜZELLER,, Eda GÜRLEN

Üstün Yetenekliler Eğitimi ve Yaratıcılık Üstün ve özel yetenekli çocuklar akranlarına göre duyuşsal, bilişsel ve fiziksel olarak farklılıklar göstermektedir. Duyuşsal ve fiziksel olarak belirlenen farklılıkların dışında en çok göze çarpan zihinsel farklılıkların başında ise yaratıcılık özellikleri gelmektedir. Yaratıcılık, var olan bir durumu herkesten farklı algılayarak bu duruma özgü sonuçları farklı yollarla oluşturabilme ve yeni fikirlerle bu duruma katkıda bulunup geliştirebilme yeteneğidir. Dolayısı ile herkesin karşısında çıkabilecek bir durumda herkesten farklı bir düşünüş şekline sahip olan, karşılaşılan bir ekranda yer alan ayrıntıyı fark eden veya uyumsuzluğa karşı duyarlı olan ve kendi iç dünyasında tasarladığı varsayımlarla bu süreci devam ettirip çözüme götüren bireyler yaratıcı olarak nitelendirilmektedir. Alanyazın çalışmalarının yanında birçok araştırma sonucunda üstün yetenekli bireyler hakkında elde edilen bilgilere göre bu bireylerin yetilerinin diğer bireylerden yaratıcılık konusunda farklılık gösterdiği görülmektedir. Üstün ve özel yetenekli çocuklarda bu özelliğin geliştirilmesi ve eğitim yaşantılarında bu özelliğin ön plana çıkarılarak verimli şekilde kullanılması da bu bireylerin eğitime yapacakları katkıdan ve ülkedeki birçok alanda üretken bir şekilde yer almasından kaynaklı olarak önem arz etmektedir. Bu doğrultuda yaratıcılığın Üstün ve Özel yeteneklilik ile ilgili var olan araştırmaların bir bütünlük içerisinde ele alınıp incelenmesi gerekmektedir. Yaratıcılığın incelendiği bu araştırmada sosyal ağ analizi aracılığıyla üstün/özel yetenekli öğrenciler arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmayı gerçekleştirme aşamasında ilk olarak Web of Knowledge

içerisinde yer alan veri tabanları incelenecektir. Yaratıcılık ve Üstün/Özel yeteneklilik ile ilgili yayınlara ulaşılmasından sonra değerlendirmeye veri temizleme işlemi ile başlanılacaktır. Olası hataların saptanıp veri setinin tam ve doğru şekilde oluşturulmasında bilgisayar yardımının yanı sıra araştırmacılar tarafından yapılan kontroller ile sağlanacaktır. Elimizdeki veri seti CiteSpace sosyal ağ analizi yazılımı ile test edilecektir. Citespace yazılımı araştırılmak istenen konuya ait olarak örüntüleri çıkarıp görsel olarak sunmaktadır. Yazılım incelenen alandaki yükselen ve yeni ortaya çıkan yönelimleri analiz eder. Bir alandaki kritik noktaları ve bağlantıları bularak alanın gelişmesine imkan verecektir. CiteSpace yazılımı ile yapılan analizler sonucunda elde edilecek bulgular ile yeni yapılacak araştırmalara yönelik sağlıklı kararlar alınabilmesi için gerekli olan veriye ulaşılması planlanmaktadır.

Poster Bildiri #78

Erken Müdahalede Ebeveyn Sağlık Okuryazarlığının Önemi Aslı İZOĞLU

Sağlık okuryazarlığı, bireylerin refah düzeylerini arttırılabilmesi, hastalıkların önlenmesi ya da erken müdahale edilebilmesi ile birlikte günlük yaşam içerisinde bireyin sağlıklı kararlar alabilmesi ve buna uygun hareket edebilmesi gibi konularda sağlık ile ilgili bilgileri anlayabilme, değerlendirebilme, uygulayabilme ve uygulamayı devam ettirebilme becerilerini kapsayan bilgilerle ilişkili bir kavramdır. Sağlık personeli ile iletişim kurabilme, verilen önerileri anlayabilme ve uygulayabilme, ilaç reçetesini okuyabilme ve anlayabilme, ilaç dozajlarını doğru hesaplayabilme, egzersiz yapmak ve dengeli beslenme gibi sağlıklı yaşam becerilerine sahip olabilme ve uygun bakım ortamını hazırlayabilme gibi birçok önemli unsur sağlık okuryazarlığının sınırları içerisinde yer almaktadır. Yetişkinlerin sağlıklı yaşam teşvik, hastalıklardan korunma ya da erken müdahale edilebilmesi için hastalıklara ilişkin farkındalık yaratmak büyük bir önem taşımaktadır. Bu farkındalık yetişkinlerin gerek kendileri gerekse çocukları ile ilgili kararlar alabilmesinde sosyal ve ekonomik açıdan katkılar sağlayacaktır. Ancak yetişkinler kadar çocukların da konu ile ilgili bilgilendirilmesi gelecekte ortaya çıkabilecek sorunların önüne geçilebilmesi ile birlikte çocuklarda sağlıklı yaşam becerilerinin gelişmesini de sağlayacaktır. Gerek yetişkinlerde gerek çocuklarda risk faktörlerinin oluşmadan önlenmesinde ya da risk faktörünün olduğu durumlarda hastalığın önlenmesini ya da şiddetinin azaltılmasında bireyin sağlık okuryazarlık düzeyinin önemli katkılar sağlayabilir. Bununla birlikte sağlık okuryazarlık düzeyi yüksek olan ebeveynler koruyucu sağlık hizmetlerinden faydalanabilir ve böylelikle erken tanı, tedavi ve rehabilitasyon sürecinde de bireyin sağlık

personeli ile daha rahat iletişim kurmasını ve süreci daha rahat takip edebilip motivasyonunu arttırabilir. Sağlık okuryazarlığı yüksek olan ebeveynlerde karar verme sürecinde daha az korku ve utanma duygusu yaşamasını etkileyebilir. Ebeveynlerin sağlık okuryazarlık düzeylerinin arttırılması ile çocuklarda koruyucu bakım ile ilgili önemli bilgiler daha açık bir hale gelebilir ve uygulama sürecinde ebeveynin motivasyonunu yitirmesini engelleyebilir. Bu durum aynı zamanda erken müdahale sürecinde yer alan sağlık ve eğitim personeli ile ebeveyn arasındaki iletişim için de geçerli olabileceği düşünülmektedir. Erken müdahale alanında çalışan konuşma terapistleri, fizyoterapistler, ergoterapistler, çocuk gelişimciler ve diğer sağlık ile birlikte eğitim personelleri de ebeveyn ile kuracakları iletişimde çocuk gelişimini optimal düzeyde destekleyebilir. Bu personellerin gerek ev ortamında gerekse kurum içerisinde yürütecekleri müdahale programı içerisinde ebeveyn katılımını arttırabilir ve bu süreci çok daha hızlı ve aktif bir biçimde kontrol edebilirler. Sağlık okuryazarlığının yetersiz olması durumunda ebeveynin yaşayacağı kaygı düzeyindeki artış ile verilen bilgileri analiz etmede ve uygun kararı verebilmede sorun yaşanabilir. Gerekli bilgiyi sağlık ya da eğitim personelinden alamayan ebeveyn bilgi arayışı içerisinde girerek yakın çevresine, medyaya ve internet kanallarına başvurabilir. Bu durum ise ebeveynin kaynağı belli olmayan bilgi kirliliğine maruz kalmasına ve erken müdahale sürecinde ortaya çıkabilecek ciddi sorunlara neden olabilir. Primordial, birincil ve ikincil koruma sürecinde sağlık okuryazarlığının önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir. Sağlık okuryazarlık düzeyinin toplumsal ve ekonomik açıdan ciddi yansımaları olmakla birlikte ebeveynlere ve çocuklara sunulacak gerçek yaşantılar ile ilerlemelerin kat edileceği muhtemeldir. Alınacak önlemler ile birlikte süreç içerisinde yaşanabilecek iyileşmelerin gerek birey bazında gerekse toplum bazında getirileri olacaktır.

Poster Bildiri #79

Erken Müdahalede Yurtdışında Uygulanan Aile Odaklı Eğitime Dayalı Program Modelleri

Nimet GÜNEŞ

Erken Müdahalede Yurtdışında Uygulanan Aile Odaklı Eğitime Dayalı Program Modelleri Çocuğun doğumuyla birlikte karşılaştığı ve etkileşimde bulunduğu ilk çevre ailesidir. Ailenin çocuğun gelişimi ve eğitimi ile ilgili süreçleri bilmesi, çocuğa uygun çevre sağlayarak bu süreçleri desteklemesi, çocuğun ileriki yıllara sağlam temeller atmasında çok önemlidir. Bu kapsamda bu makalede, yurtdışında uygulanan aile eğitim programlarından üç model incelenmiş ve incelenen programların sonuçları sunulmuştur. Okul Öncesi Dönem Çocukları Olan Ailelere Yönelik Evde Eğitim Programı (Home Instruction For Parents Of Preschool Youngsters-HIPPY) HIPPY Programı, dezavantajlı okulöncesi çocukları ve annelerini içeren ev temelli eğitimin uygulanabilirliğini ve etkililiğini incelemek amacıyla oluşturulmuştur. Aileler, genellikle çocukları okula başlamadan bir yıl önce (yaklaşık 4 yaşında) bu programa dahil etmekte ve çocuk okula başladığı yıl boyunca programa devam etmektedirler. HIPPY aileleri, haftanın 5 günü her gün 10-15 dakika eğitim aktiviteleri ile birlikte zaman geçirmektedirler. Öğretmenler, ailelerin evinde program aktivitelerini çalışmak için iki haftada bir ailelerin evlerini ziyaret etmek için planlar yapmaktadırlar. Programın ilk yılı, okuma-yazma ve aritmetik becerileri desteklemek amacıyla 30 hafta sürmektedir. İkinci yıl, ailelere çocukların öğrenme ve gelişimleri hakkında daha fazla ayrıntılı bilgi sağlamak amacıyla bu aktiviteler genişletilmektedir. Öğretmenler Olarak Ebeveynler Programı (Parents As Teachers-PAT) Öğretmenler Olarak Ebeveynler, 1981 yılında pilot bir proje olarak ilk önce aileler ve yeni doğanlar için uygulanmaya başlanmıştır. Program, çocukların okula hazır olma durumları, sağlık problemleri ve çocukların gelişimsel gecikmelerini

tespit edebilmeyi ve ailenin çocuğun gelişiminde önemli bir yere sahip olduğunu vurgulamaktadır. Öğretmenler Olarak Ebeveynler programının kısa, orta ve uzun 4 amacı bulunmaktadır: • Ebeveynlerin erken çocukluk gelişimi bilgilerini arttırmak ve ailelerin ebeveynlik uygulamalarını geliştirmek, • Gelişimsel gecikme ve sağlık sorunlarını erkenden keşfetmeyi sağlamak, • Çocuk ihmal ve istismarını önlemek, • Çocukların okula hazır olmalarını ve okul başarılarını arttırmak. Program, çocukların sosyal, duygusal, dil ve fiziksel gelişimlerini destekleyen bir programdır. Programda ev ziyaretleri, çocuk gelişim taramaları, oyun grupları, eğitim toplantıları ve oyuncaklarla dolu kaynak bir merkezi, çocuk kitapları ve ebeveynlikle ilgili kitaplar bulunmaktadır. AVANCE Aile-Çocuk Eğitim Programı 1972 yılında Dallas 'da oluşturulmuş, 1973 yılında San Antonio 'da ilk sınıf kurulmuştur. Yoksulluk döngüsünü kırmak ve aileleri güçlendirmek için erken çocukluk gelişimini ve aile eğitimi birleştiren iki kuşaklı bir yaklaşım sergilemektedir. Ulaşılması zor ailelerin çocuklarının yaşamlarının döngüsünü değiştirebileceği erken çocukluk gelişimi hizmetleri inşa ederek kültürel olarak uygun bir şekilde anne baba eğitimleri sağlamayı hedeflemektedir. Çocukların ilk sınıfı olarak evlerinde ve çocukların ilk öğretmenleri olarak aileler veya bakım verenlerin rollerini benimseyerek çocukların beslenme bakımı, sağlıklı yaşamı ve dil gelişimi için bilgiler vermektedir. Aynı zamanda ailelerin eğitim düzeylerini arttırarak kendi sosyal destek ağlarını oluşturmaları için de fırsatlar vermektedir. Program, hamileler ve doğumdan 3 yaşına kadar çocuğu olan ailelere hamilelik döneminde veya doğumdan sonra oluşabilecek problemleri önlemek için hizmet etmektedir. Sonuç olarak yurtdışında uygulanan aile eğitim program modelleri incelendiğinde çocuğun ailesinin veya bakım verenin çocuk gelişimi ve eğitimi hakkında bilgilendirilmesinin çocuğa karşı oluşabilecek olumsuz koşulları ortadan kaldırabildiğini ve bu sayede gelişim ve eğitimin desteklendiğini ortaya

koymaktadır. Ayrıca çocukların kendileri, aileleri ve çevreleriyle daha uyumlu bir yaşam sürmelerini sağladığı ve aileye veya bakım veren kişiye de olumlu katkıları olduğunu göstermektedir.

Poster Bildiri #80

Gelişimsel Değerlendirme ve İzlem Modeli ile Bilimsel Bilginin Uygulamaya Yansıtılması

Tuğba KARAASLAN, Neriman ARAL

Gelişimsel Değerlendirme ve İzlem Ünitesi öncelikli olarak bebeklik ve ilk çocukluk yıllarında aile merkezli değerlendirme ilkeleri doğrultusunda, çocukların gelişimlerini değerlendirmek ve gereksinimlerini belirlemek, çocukları belirlenen gereksinimlere uygun hizmetlere yönlendirmek ve anne-babalara gelişimi destekleme konusunda katkı vermek, destek eğitim programları hazırlamak ve uygulamak amacıyla kurulmuştur. Gelişimsel Değerlendirme ve İzlem Ünitesi'nin diğer bir amacı ise, çocuk gelişimi lisans ve lisansüstü öğrencilerinin gelişimsel değerlendirme alanında gözlem ve uygulama yaparak klinik ve iletişim becerilerine yönelik deneyim kazanmalarına olanak sağlayan bilimsel bilginin uygulamaya yansıtılmasına yönelik bir eğitim modeli geliştirmektir. Model, sağlık bilimleri alanında klinik becerilerin öğretiminde kullanılan "ne olduğunu bilme", "nasıl yapıldığını bilme", "nasıl yapılacağını gösterme" ve "yapma" aşamalarının, gelişimsel değerlendirme sürecine uyarlanması ile şekillenmiştir. Gelişimsel değerlendirmeye ilişkin temel teorik bilgilerin edinilmesinin ardından, gösterim (demonstrasyon), canlandırma (simülasyon), role-play, tartışma, vaka çalışması, soru-cevap, oyun, grup çalışması vb. eğitim yöntemleri bir arada kullanılır. Öğrencilerin küçük gruplar oluşturularak, gelişimsel değerlendirme becerileri açısından yeterlik kazanana kadar farklı yaş ve tanı grubundan çocukların değerlendirmesini gözlemlemesi ve gerçekleştirmesi planlanmaktadır. Bu eğitim modelinin alanda çalışan uzmanlara örnek oluşturacağı, lisans ve lisansüstü öğrencilerinin gelişimsel değerlendirme alanında gözlem ve uygulama yaparak klinik ve

iletişim becerilerini geliştirmelerine katkı sağlayacağı dūřūnūlmektedir. Bu dūřūnceden hareketle, bildiride, Geliřimsel Deęerlendirme ve İzlem Modeline neden gereksinim duyulduğu, bu eğitim modelinin kapsamı ve aşamaları, eğitici ve őęrenen rolleri, kullanılan eğitim yőntemleri, bu model ile sunulan ve sunulması planlanan hizmetlerin neler olduğu konusunda bilgi paylaşımında bulunmak ve bilimsel bilgiyi uygulamaya yansıtma amaçlanmıştır. Geliřimsel değerlendirme ve izlem modeli ile őęrencilerin bu alana ilişkin ilkeler ve beceriler ağısından yeterlik kazanmış olarak eğitimlerini tamamlamaları sağlanabilir. Bu modelin etkililiğinin araştırılması, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi ile ilgili farklı çalışmaların yapılması, bilimsel bilginin uygulamaya yansıtılması ile ilgili őrneklerin oluşturulması ve farkındalık çalışmalarının yapılması őnerilebilir.

Poster Bildiri #81

Erken Çocukluk Döneminde Otizmlı Çocuklar ve Aileleri İçin Sosyal Hizmet Mesleğinin Önemi

Murat AKBULUT

Dünyada son yıllarda otizm spektrum bozukluğuna sahip çocuk sayısı hızla artmaktadır. Otizmin tanınırlığı Rain Man filmiyle önemli oranda artmıştır. 1980'lerde otizm spektrum bozuklukları yaygınlık oranı 10.000'de 2-5 iken, 2009 yılında her 150 çocuktan birinde görülmeye başlanmıştır. Amerika'da 2014 yılında yapılan araştırmaya göre her 88 çocuktan birinde otizm spektrum bozukluğu bulunmaktadır. Bu durum konunun önemini belirtmektedir. Sosyal etkileşim, hayal gücü ve iletişim alanlarının gelişiminde yoksunluk veya bozukluk bulunma durumu, etkinlik ve ilgi alanları dar, katı ve tekrarlayıcı olan ve yaşamın ilk 3 yılı içerisinde ortaya çıkan gelişimsel bozukluğa otizm denilmektedir. Otizmin net bir tedavisi bulunmamaktadır. 1960'lı yıllardan bu yana otizmin tedavi ile ilgili yapılan çalışmalarda en iyi tedavinin eğitim olduğu saptanmıştır. Otizmde erken tanı ve eğitim çalışmalarıyla birlikte gelişim kaydedilebilmektedir. Ancak erken çocukluktaki müdahale sürecinde çeşitli zorluklar yaşanmaktadır. Ailelerin otizm hakkında bilgi yetersizliği, kabullenme sürecinin zorlukları ve ne yapacağını bilememe gibi hususlar otizmlı bireylerin gelişimlerine engel olabilmektedir. Otizmlı bireyler dünyaya farklı bir açıdan bakmaktadır. Bu özel bir durumdur. Eğitimleri çok boyutlu ve özel bir şekilde ele alınmalıdır. Otizmlı bireylerde eğitim ile birlikte davranış problemlerin de azalma gözlenmektedir. Bununla birlikte sağlanan sosyal destek ile pratik yaşamda öğrenilenlerin konumlandırılması gerekmektedir. Aile içerisinde bulunan otizmlı birey bütün bir aileyi etkilemektedir. Özellikle otizmlı bireylerin anneleri (bilhassa ileri boyutlarda ise) psikolojik ve sosyal olarak etkilemektedir.

Aile alt sistemlerinde ve ailenin sosyal ilişkilerde sıkıntılar yaşanmasına yol açmaktadır. Ayrıca ailelerde (özellikle annelerde) sık sık tükenmişlik görülmektedir. Çok boyutlu bakış açısıyla hareket eden sosyal hizmet mesleği otizmli bireyler ve ailelerinin psiko-sosyal destek ve kaynaklarla buluşturma (özellikle eğitim, spor vb. alanlarda) katkılarda bulunmaları gerekmektedir. Erken çocuklukta müdahalelerin etkin ve verimli olma noktasında çalışmalar yapabilmektedir. Otizmli çocukların toplumsal kaynaklarla buluşmasına sosyal hizmet uzmanları öncülük edebilmektedir. Süreç içerisinde ailenin takibini yapabilmektedir. Otizm yaşam boyu süren bir gelişimsel bozukluktur. Uygun destek çalışmaları otizmli bireyler ve özellikle ailelerinin yaşamına önemli katkı sağlamaktadır. Bu noktada çalışmamız sosyal hizmet mesleğinin erken çocukluk döneminde otizmli çocuklar ve aileleri açısından önemi ortaya konulmaktadır.

Poster Bildiri #82

Duygu Davranış Bozukluğu Olan Çocuklarda Yönlendirici Olmayan
Çocuk Merkezli Oyun Terapisi Uygulamaları
Gülcan BOYRAZ, Ulviye ŞENER AKIN, Selda ÖZDEMİR

Oyun, çocukların çevrelerinde olup bitenleri anlamlandırma ve dünyayı tanımalarında en başta gelen keşif araçlarıdır. Landreth'in (2002) yorumuyla, oyuncaklar çocuğun dünyası, oyun ise çocuğun dilidir. Oyun çocukların büyümelerine, özellikle sosyal ve bilişsel gelişimlerine katkıda bulunan önemli bir süreçtir (International Play Therapy Association [IPA], 2016). Oyun terapisinin oyundan farklılığı, oyun terapistinin çocuğun kendi problemlerine yönelmesini, çözmesini desteklemesi ve terapistin doğal olarak inşa ettiği oyunla, çocukların kendileri ve çevrelerindeki dünya ile olan ilişkilerini öğrenmeleridir (Axline, 1969; Carmichael, 1993; Landreth, 2002). Oyun terapisi sürecinde çocuk, kendi duygularını ve içsel çatışmalarını açık bir şekilde sergileyebilmeyi ya da oynayabilmeyi sağlayan bir ortam içindedir. Bu anlamda oyun terapisi, çocukların kendisini ifade etmesine olanak sağlar ve çocuğu merkeze alır (Sweeney ve Landreth, 2009). Oyun terapisinde temel iki yöntem vardır. Bunlardan birincisi; Yönlendirici Oyun Terapisi diğeri ise Yönlendirici Olmayan Oyun Terapisidir. Yönlendirici Olmayan Oyun Terapisi yöntemi oyun sürecinin neredeyse tamamını çocuğun yönlendirdiği bir yöntemdir (Axline, 1969). Problemlerin üzerine odaklanmak ve problemleri düzeltme yollarını aramaya çalışmak yerine, çocukla birlikte olma sürecini önemser ve çocuğun kendi hayatını nasıl algıladığını anlamayı, öncelikli hedef haline getirir (Landreth ve Bratton 2009). Bu çalışmada Çocuk Merkezli Oyun Terapisinin tanımı ve kapsamı, kuramsal temelleri ve duygu davranış bozukluğu olan çocuklarda Çocuk Merkezli Terapi yaklaşımlarından biri olan Yönlendirici Olmayan (non-directive) oyun

terapisi uygulamalarının sentezlenmesi amaçlanmıştır. Çocuğu ve çocuğun gereksinimlerini merkeze alan ve oyunda çocuğun liderliğini izleyerek çocuğa mümkün olduğuunca özgür ama sınırsız olmayan bir oyun alanı yaratmayı amaçlayan, Yönlendirici Olmayan Çocuk Merkezli Oyun Terapisi, çocuğun içselleştirdiği ve travmaların neden olduğu duygu davranış bozukluklarının yarattığı problemlerle mücadele eden çocuklarda etkili bir terapi yöntemi olarak alan yazında rapor edilmektedir. Oyun terapisinde, çocukların belirsiz durumlara yönelik tepkileri incelendiğinde, normal gelişim gösteren çocukların kişiler arası olumlu ilişkiler kurarak çözümler üretme eğilimde olurken, duygu davranış bozukluğu olan çocukların saldırganlık eğilimli çözümlere, kaygılı çocukların ise daha çok kaçınma eğilimli çözümlere yöneldikleri gözlenmiştir (Barret ve diğ. 1980). Fakat Yönlendirici Olmayan Çocuk Merkezli Oyun Terapisi, çocuklara düşünme yollarını değiştirme, hislerini düzenleme ve kaygılarını azaltmada yardımcı olur (Kaugars ve Russ, 2001). Bu inceleme araştırması, duygu davranış bozukluğu olan çocuklarda Yönlendirici Olmayan Çocuk Merkezli Oyun Terapisi uygulamalarını konu edinen çalışmaların sınırlı sayıda olduğu, araştırma sonuçların farklılaştığını ve bu alanda daha fazla araştırmanın yapılması gerektiğini göstermiştir.

Poster Bildiri #83

Erken Çocuklukta Yazma Güçlüğü 'ne (Disgrafi 'ye) İlişkin Öğretmen Görüşleri

Sümeysra AKKAYA, Didem GÜVEN

Temel akademik becerilerden biri olan yazma becerisi, çocuğun okula başlaması ile sınıf öğretmeni tarafından kazandırılması gereken en önemli beceriler arasında yer almaktadır. Özcan, yazmayı, düşünceyi, “duyguyu, olayı yazı ile anlatma olarak” tanımlamıştır(2000: 71). Göçer’e (2014: 27) göre yazma, kişinin duygularını, düşüncelerini, hayal ettiklerini, tasarladıklarını, yaşadıklarını, kaleme alması, kâğıda aktarmasıdır. Yangın’a (2012: 116) göre yazma, duygu, düşünce ve isteklerin yazılı işaretlerle iletilmesidir. El ve göz koordinasyonunun birlikte gerçekleşmesi gereken ve uzun bir alıştırma süreci sonucunda oluşan yazma becerisi insan zekâsının üretip geliştirdiği kazanımların en önemlilerinden birisi olarak kabul edilebilir(Gündüz ve Şimşek, 2012: 19). Özcan’a (2000: 82) göre ilk okuma ve yazma öğretiminin genel amacı hayatı boyunca kullanacağı okuma-yazma temel becerilerini çocuğa kazandırmaktır. Yazma becerisi çocuğun hayatında oldukça önemli bir yere sahiptir. En çok kullanılan iletişim araçlarından biri olan yazı ayı zamanda bilgi ve deneyimlerimiz sonucu oluşan her türlü etkinliği gelecek kuşaklara aktarmamızı sağlayan bir araçtır(Gündüz ve Şimşek, 2012: 39).Bu çalışmanın amacı sınıf öğretmenlerinin erken çocukluk döneminde yazma güçlüğüne ilişkin görüşlerini saptamaktır. Çalışmada, amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir nitel durum örnekleme kullanılacak ve olgu bilim deseni çerçevesinde yürütülecektir. Olgu bilim deseni, farkında olunan ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olunmayan olgulara odaklanılmaktadır. Çalışma, Malatya ili merkez ilçelerindeki (Battalgazi, Yeşilyurt) kamu eğitim kurumlarında görev yapmakta olan, farklı sosyo-

ekonomik düzeylerde bulunan semtlerde 2015-2016 Eğitim- Öğretim yılı bahar döneminde görev yapmakta olan 1. Sınıf öğretmenleri arasından belirlenecektir. Bu araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu yoluyla elde edilecektir. Verilerin analizinde ise içerik analiz tekniği kullanılması hedeflenmektedir.

Poster Bildiri #84

Uluslararası Yeti Yitimi Sınıflandırması-Çocuk ve Genç Versiyonu
(ICF-Children & Youth)

Erken Çocukluk Hizmetlerinin Belgelendirilmesi

D. Melek ER-SABUNCUOĞLU

Uluslararası Yeti Yitimi Sınıflandırması-Çocuk ve Genç Versiyonu (ICF-Children & Youth) ve Erken Çocukluk Hizmetlerinin Belgelendirilmesi Giriş Hastalıkların tanınması gereksinimi ilk olarak 1853 yılında düzenlenen İlk Uluslararası İstatistik Kongresinde gündeme gelmiştir. Kongrede «ölümün sınıflandırılması» üzerinde durulmuş ve çalışmalar bu yönde başlamıştır. Daha sonraki süreçte sırasıyla; anatomi temelinde sınıflandırma ile hastalığın bulunduğu bölgeye, hastalığın doğasına, tekrar ölüm nedenlerine, organ ya da anatomik bölgeye özgü hastalıkların birbirinden ayrılmasına yönelik bir sınıflandırmalar düzenlenmiş kullanılmıştır. Dünya Sağlık Örgütü(DSÖ)'nün kurulmasına kadar 1900 ile 1948 yılları arasında on yıllık çalışmalarla sınıflandırmalarda düzenlemeler yapılmıştır. DSÖ kuruluşundan itibaren sınıflandırılması görevini örgüt üstlenmiştir ve “Uluslararası Hastalıkların Sınıflandırılması Sistemi” nin yürütücülüğünü sürdürmektedir. 1973 yılında ilk uluslararası sınıflandırma sistemini oluşturmuştur. Oluşturulan bu sınıflandırma; bozukluk(impairment); yetiyitimi (disability); engel (handicap) - International Classification Of Impairments, Disabilities, and Handicaps (ICIDH)-olarak 1980 yılında yayımlanmıştır. DSÖ 1993 yılında bu dokümanı «Bozukluk, Yetiyitimi ve Engelliliğin Uluslararası Sınıflandırılması adı altında kabul etmiştir. DSÖ sınıflandırmalarının klinik ortamda kullanılabilmesi için on yıl süren çalışmaya sivil toplum örgütleri ve resmi kurumlar katılmışlardır. Çalışma sonucunda ICIDH-2 oluşturulmuştur. ICIDH-2 alan uygulaması on beş ülkede yapılmasının ardından 2001 yılında İşlevsellik Yetiyitimi ve Sağlığın Sınıflandırılması (International Classification of Functioning-ICF) adı altında yayımlanmıştır. Sınıflandırmanın en önemli ve bu süreye dek

sınıflandırmalara ilk kez giren özelliği, bireyin içinde bulunduğu çevresel faktörlerin değerlendirildiği biopsikososyal bir çerçeve oluşturulmuş olmasıdır. Uluslararası YetiYitimi Sınıflandırması - Çocuk ve Genç Versiyonu ICF-CY'nın Gelişimi Çocukluk dönemi 0-18 yaş grubunu kapsamaktadır. Bu dönemde edinilen veya geçirilen sağlık sorunlarının tedavisi sürecinde çocuğun sadece fiziksel iyiliğinin sağlanması tam olarak gelişme hakkının(Çocuk Hakları Sözleşmesi) sağlanması temel alındığında yeterli olamamaktadır. Çocuğun bu dönemde bedensel sağlığının yanı sıra büyüme ve gelişimlerinin tüm alanlarıyla desteklenmesi sağlanmalıdır. Özellikle, yenidoğan, bebeklik ve okul öncesi dönemde edinilen veya geçirilen sağlık sorunları çocuğun tipik gelişim aşamaları sürecini olumsuz etkileyebildiği gibi her bir çocukta genetik veya çevresel faktörlere bağlı olarak değişen etki ve sonuçlar yaratmaktadır. Çocukların sağlık sorunlarının sadece hastalık bağlamında değerlendirilmesi çocukların gelişimlerine yönelik önemli bir tehdit unsuru olabilmektedir. Bu sebeplerle, ICF'in 0-18 yaş grubunda kullanımının yeterli olamayacağı gözlemine dayanarak çocuk ve genç versiyonu düzenlenmiştir. ICF-CY-MEDUSE Projesi Erasmus+ Stratejik Ortaklık çerçevesinde bir Avrupa Birliği projesidir. Proje 1 Eylül 2015 - 30 Ağustos 2018 tarihleri arasında yürütülmektedir. Sosyal Pediatri ve Erken Çocukluk Müdahale (Early Intervention) Hizmetlerinde ICF-CY hakkında bilgi düzeyi ve kullanımın artırılması, projenin odak noktasıdır. ¥ ICF-CY-Med-Use, özel gereksinimi olan küçük çocuklara disiplinler ötesi hizmetlerde, tanılama, değerlendirme ve yeteneklerin dokümente edilmesinde(belgelendirilmesi) profesyonellere uluslararası ortak bir dilin kullanımı eğitimini sağlayarak, anahtar yeterlikleri artırır. ¥ ICF-CY-Med-Use, engeli olan bireylere yönelik hizmetlerde niteliğin yükseltilmesi ve onların yaşam kaliteleri/işe yerleşebilme için "uygulamadaki" mevcut girişimlerin politik stratejileri ile aynı çizgidedir. ¥ ICF-CY Uygulama çevirmeni, ICF-CY nin klinik alanda uygulanmasını artırıcı elektronik bir araçtır. Özellik olarak, "içerik duyarlı arama fonksiyonu" ve katılımcıdan katılımcıya öğrenme(diğer kullanıcılardan öğrenme) fonksiyonlarını içerecektir. ¥ ICF-CY harmanlanmış eğitim platformu Sosyal Pediatri ve Erken Çocukluk

Müdahale alanlarında “karşılaştırılabilir” standardize edilmiş eğitim etkinlikleri sağlayan ve karma veri girişini sağlayan çok fonksiyonlu çevrimiçi bir araçtır. ICF-CY Planlama ve Belgeleme Sistemi Nedir?   ICF-CY planlama ve belgeleme sistemi, farklı uzmanlardan oluşan ekiplerdeki çocuk ve ailelerin desteklenme sürecini değerlendiren, planlayan ve belgelenmesine olanak tanıyan bilgisayar temelli bir sistemdir.

Poster Bildiri #85

Prematüre / Düşük Doğum Ağırlığı Olan Çocuğa Sahip Anneler ile Normal Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Annelerin Çocuklarıyla Olan Etkileşimlerinin Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi

Meral ÖZTÜRK, Özlem DİKEN

Bu araştırmanın amacı gelişimsel gerilik riski altındaki prematüre / düşük doğum ağırlığı (DDA) olan çocuklar ve annelerinin normal gelişim gösteren çocuklar ve anneleri arasındaki (1) etkileşim davranışlarını betimlemek, (2) anne etkileşim davranışlarının kendi içindeki ilişkilerini ve çocukların etkileşim davranışlarını anlamlı bir şekilde etkileyen anne davranışlarının neler olduğunu, (3) prematüre / düşük doğum ağırlığı ile doğan çocuk-anne çiftlerinin etkileşimsel davranışlarının normal gelişim gösteren çocuk-anne çiftlerinininkinden farklılık gösterip göstermediğini ortaya çıkartmaktır. Araştırma Tekirdağ ili sınırları içindeki yaşları 10-29 ay arasındaki 10 prematüre / DDA ile doğan anne-çocuk çifti ve 10 normal gelişim gösteren anne-çocuk çifti ile gerçekleştirilmiştir. Ailelerden randevu alındıktan sonra evlerine gidilmiş ve veri toplama amacıyla demografik bilgi formu kullanılarak annelerden çocuk ve anne hakkında bilgi toplanmış ve anne-çocuk çiftlerinin serbest oyun etkileşimi video kaydına alınmıştır. Ziyaret edilen her evde çocukların gelişim ve ilgilerine uygun olabilecek oyuncak ve materyaller standart olarak kayıt öncesinde hazırlanmıştır. Araştırmacı 20 dakika boyunca müdahale etmeksizin yapmış olduğu kaydın ilk 5 ve son 5 dakikasını değerlendirmeye almamış, arada kalan 10 dakika Ebeveyn Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği-Türkçe Versiyonu (EDDÖ-TV) ve Çocuk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği-Türkçe Versiyonu (ÇDDÖ-TV) ölçekleri kullanılarak araştırmacı ve ikinci bir kodlayıcı tarafından çözümlenmiştir. Kodlayıcılar arasındaki güvenirlik oranı % 90 olarak bulunmuştur. Elde edilen veriler SPSS paket

programı 21. versiyonundan yararlanılarak analiz edilmiştir. Anne etkileşim davranışlarının kendi içindeki ilişkilerini ve çocukların etkileşim davranışlarını etkileyen anne davranışlarının neler olduğunu ortaya koymak için parametrik olmayan korelasyon analizi seçeneklerinden Kendall"s tauTesti kullanılmıştır. Her iki gruptaki çocuk-anne çiftlerinin etkileşimsel davranışlarının farklılık gösterip göstermediğini bulmak için Bağımsız Örneklemir Mann Whitney U Testi'nden yararlanılmıştır. Bunun yanı sıra, anne- çocuk etkileşim davranışlarını betimlemek için de frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma hesapları yapılmıştır. Bu araştırmadan elde edilen istatistiksel analizler sonucunda anne-çocuk çiftlerinin etkileşimsel davranışları betimlenmiş; annelerin kendi içindeki etkileşim davranışları ve çocuk davranışları üzerinde anlamlı ilişkileri olan anne etkileşim davranışları açıklanmış; prematüre/düşük doğum ağırlığı ile doğmuş olan çocuk ve anne çiftleri ile normal gelişim gösteren çocuk-anne çiftlerinin etkileşim davranışlarında farklılık olmadığı sonucuna varılmıştır.

Poster Bildiri #86

İpucunun Giderek Artırılmasıyla Öğretim Uygulamaları Alanyazın Taraması

Şerife ŞAHİN, Onur SERT

Yanlıssız öğretim (YÖ) yöntemleri, Uygulamalı Davranış Analizi (UDA) öğrenme ilkelerini temel alarak geliştirilmiş ve öğrenen kişilerin beceri ve kavramları en iyi biçimde öğrenmelerinin öğretim sırasında yaptıkları hatalardan değil, öğretim sırasında gerçekleştirdikleri olumlu yanıt ve alıştırmalardan kaynaklandığı varsayımından hareketle geliştirilmiştir (Tekin, 2000). Alanyazını incelendiğinde, UDA 'ya dayalı YÖ yöntemlerinin gelişimsel geriliği ve OSB olan çocukların eğitiminde yaşamsal önem taşıyan (öğrenmeye hazırlık, taklit, öz bakım, dil edinimi, sosyal, akademik ve vb.) pek çok becerinin ve uygun davranışların ediniminde etkili olduğunu gösteren çok sayıda araştırma bulgusunun bulunduğu görülmektedir (Simpson, Langone ve Ayres, 2004). Özel gereksinimli bireylerin eğitiminde kullanılan ve YÖ yöntemleri arasında yer alan ipucunun giderek artırılmasıyla öğretim uygulamaları, bireylerin doğru tepkide bulanmasını sağlayacak en hafif (ılımlı, doğal uyaran) düzeyde ipucunun sunumundan başlanarak, gerek duyulması durumunda ipucunun türü ve yoğunluğu değiştirilerek birey üzerinde daha fazla etkisi olan ipucu düzeyine geçilmesidir. Alanyazın incelendiğinde ipucunun giderek artırılmasıyla öğretim uygulamaları özel gereksinimli bireylere gerek tek basamaklı gerekse zincirleme becerilerin öğretiminde etkili olduğu görülmektedir. Bu çalışmada Ebscohost, Eric, Sage, Psyc Info, Google Scholar veri tabanları 1970-2016 yılları arasında 'least to most prompting, least to most prompting with ASD, least to most prompting with development disabilities, least to most prompting in special education,' anahtar kelimeleri ile taranmış ulaşılan makaleler, yayınlanma

yılı, çalışılan grup, yaş, ortam, çalışılan beceri, edinim, genelleme, kalıcılık, kullanılan ipucu türleri ve sayısı gibi değişkenler açısından analiz edilmiştir. Araştırmanın güvenilirlik çalışması ilgili veri tabanları tarandıktan sonra ulaşılan makalelerin %30'u yansız atama yoluyla seçilerek, özel eğitim alanında çalışan ve bu araştırmada yer almayan bir bilim uzmanı tarafından gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın güvenilirlik verilerini toplayan uzmanla çalışmayı yürüten araştırmacılar tarafından, çalışma ile ilgili değerlendirme yapmadan önce bilgilendirme toplantısı düzenlenmiş, güvenilirlik verisi için kullanacağı veri toplama formunun tanıtımı yapılmış ve iki örnek makale üzerinde birlikte çalışarak toplantı sonlandırılmıştır (bahsi geçen iki makale yansız atama kapsamına dâhil edilmemiştir). Araştırma hazırlık aşamasında olup, detaylı veriler poster sunum esnasında okuyucuyla paylaşılacaktır.

Poster Bildiri #87

DSM-V ve DSM-IV-TR Penceresinden Otizm Şerife ŞAHİN, Onur SERT

Amerikan Psikiyatri Birliği (American Psychiatric Association) tarafından hazırlanan DSM (The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders /Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı) alanda çalışan uzmanların çeşitli psikiyatrik bozuklukları tanılamada kullandığı temel kitaptır. İlgili kuruluşun 2000 yılında yayımlamış olduğu DSM-IV-TR yerini 2013 yılında yayımlanan DSM-V'e bırakmıştır. DSM-IV-TR'de yaygın gelişimsel bozukluklar çatısı altında yer alan otistik bozukluk, Asperger Sendromu, başka türlü adlandırılmayan yaygın gelişimsel bozukluk ve çocukluğun dezintegratif bozukluğu tanı kategorileri yerine tek bir otizm spektrum bozukluğu tanısı kullanılmış ve genetik altyapısı nedeniyle Rett Sendromu bu tanıya dâhil edilmemiştir. Ayrıca otizm spektrum bozukluğu tanısı alan bireyler arasında, bozukluğun yol açtığı zorluklar nedeniyle ihtiyaç duyulan desteğin düzeyine bağlı olarak derecelendirme yapılmıştır. Bu poster çalışmasında DSM-V ve DSM-IV-TR tanı kitaplarında yer alan otizm tanımlarına ilişkin değişiklikler tartışılacak, bu durumun OSB olan bireyler için avantaj ve dezavantajına değinilecek, son olarak ülkemiz açısından bu tanı değişiminin ne tür gereksinimler getireceğine değinilecektir. Yapılan analizler poster sunum esnasında detaylı olarak okuyucuyla paylaşılacaktır.

Poster Bildiri #88

'The ABLLS-R' Programında Taklit Becerilerinin Öğretimi Şerife ŞAHİN, Onur SERT

The Assesment of Basic Language and Learning Skills-Revised (The ABLSS-R) programı çeşitli alanlarda gelişimsel geriliği olan bireylere yönelik olarak geliştirilmiş bir müfredat temelli değerlendirme ve uygulama aracıdır. ABLLS-R müfredatı, Skinner'in 'verbal behavior' programı temel alınarak Partington ve Sudenberg tarafından 1998 yılında oluşturulmuş ve program yeniden gözden geçirilerek son hali verilmiştir. The ABLLS-R programında bireyler öğretilmesi hedeflenen becerilerin beceri analizi yapılmış ve beceri analizindeki her basamak için değerlendirme puanı verilmiştir. Program 'temel öğrenme becerileri, akademik beceriler, öz bakım becerileri ve motor becerilerin öğretimi' olmak üzere dört ana ve bu ana alanlara bağlı olarak da 25 alt gelişim alanına ayrılmıştır. Ayrıca bu programın her beceriye ve becerinin bulunduğu aşamaya yönelik olarak bir değerlendirme ve puanlama sistemiği mevcuttur. Taklit becerileri ise bu program kapsamında temel öğrenme becerileri alanında yer alan ve iki farklı boyutta öğretimi yapılması planlanan bir beceridir. Taklit etme becerisi hem normal gelişim gösteren hem de gelişimsel yetersizliği olan tüm çocukların gelişiminde önemli bir role sahiptir. Taklit becerileri ayrıca çocukların daha üst ve işlevsel becerileri edinmelerine temel oluşturan, öğrenmeye hazırlık becerileri arasında yer almaktadır. Taklit becerileri sayesinde çocuklar, sistematik öğretime maruz kalmadan da başkalarını gözleyerek birçok beceriyi öğrenebilmektedirler. Taklit becerilerinin nihai amacı bireylerin genellenmiş taklit becerilerinin edinimidir. Genellenmiş taklit becerileri sayesinde çocuklar yeni karşılaştığı bir davranışı model, ipucu ve pekiştirme gibi öğretimsel öğeler olmaksızın taklit edebilmesi anlamına

gelmektedir (Kırcaali-İftar, Kurt ve Ülke-Kürkçüoğlu). Bu araştırmada The ABLLS-R programında yer alan taklit becerilerinin ayrıntılı olarak tanıtımına yer verilmiştir. The ABLLS-R programında taklit becerileri motor ve sözel taklit olarak iki farklı şekilde incelenmektedir. Bu çalışmada yalnızca programda yer alan motor taklit becerilerinin ayrıntılı açıklamasına yer verilmiştir. Programda diğer tüm beceri alanlarında olduğu gibi motor taklit becerileri de kendi içerisinde alt alanlara ayrılmış ve bu alanlara ilişkin çalışılacak çeşitli taklit örnekleri verilmiştir. Ayrıca her taklit becerisinin bulunduğu basamağa ilişkin yapılacak değerlendirme ve puanlama sistemi de ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Programın tanıtımına ilişkin detaylı bilgiler poster bildiri esnasında okuyucuyla detaylı olarak paylaşılacaktır.

Poster Bildiri #89

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) Olan Bireylere Resim Değiş Tokuşuna Dayalı Olarak İletişim Becerilerinin Öğretimi Şerife ŞAHİN, Onur SERT

OSB, sosyal etkileşim ve iletişimde bozukluklar ile tekrar edici ve stereotipik hareketlerin varlığıyla kendini belli eden genellikle üç yaşından önce gözlemlenen nöro-gelişimsel bozukluklar olarak tanımlanır (APA, 2013; DSM-V). OSB olan bireylerin iletişim becerilerinde gözlenen iletişim sınırlılıklarından yola çıkılarak, bu bireylere çeşitli yollarla iletişim becerilerinin öğretimi gerçekleştirilmektedir. Resim değiş tokuşuna dayalı iletişim sistemi (Picture Exchange Communication System-PECS), OSB olan bireylere iletişim becerilerinin kazandırılması amacıyla kullanılan ve düşük teknoloji gerektiren özel bir görsel iletişim sistemlerinden biridir (Bondy ve Frost, 2001). Düşük düzeyde teknoloji kullanılan uygulamalar, görsel destek sistemlerinin yoğun olarak kullanıldığı, pil ya da elektronik güç kullanımını gerektirmeyen sistemlerdir. Görsel destek sistemlerinde fotoğraf, resim ve sembol gibi görseller; iletişim klasörü, iletişim panosu ve yazı tahtası gibi araçlarla sunulmaktadır (Tekin-İftar; 2012). PECS uygulamalı davranış analizi ilkelerini ve normal gelişim gösteren bireylerin iletişim becerileri gelişim aşamalarını temel alarak oluşturulmuştur. PECS uygulaması altı evreden oluşmaktadır ve öğretime OSB olan bireyin iletişim düzeyine bakışmaksızın birinci evreden başlanır. PECS uygulamasında en önemli aşamalardan birisi ise uygulamaya katılan bireyin etkili pekiştirecini belirlemek üzere yapılan formal pekiştireç değerlendirmesidir. Bu araştırmada OSB olan ve oldukça sınırlı dil becerileri olan 6 yaşındaki bir erkek çocuğun, iletişim becerilerini ediniminde PECS'in etkililiği değerlendirilmiştir. Araştırmada çocuğun etkili pekiştirecini belirlemek için öncelikle formal pekiştireç

değerlendirmesi yapılmış, çocuk için en etkili pekiştiriciler belirlenmiştir. PECS uygulamasına birinci evreden -iletişim girişiminde bulunmak, iletişim ortağına masada duran kartı vererek pekiştirecine ulaşmak-başlanmış ve birey bu evrede hedeflenen düzeye gelince ise ikinci düzeye -iletişim girişimini farklı ortam, kişi ve farklı pekiştiricilerle sürdürmek-geçilmiştir. Çocuk ikinci evrede iletişim girişimi becerisini hedeflenen düzeyde gerçekleştirdikten sonra ise PECS uygulamasının üçüncü evresi olan birden fazla resimli kart arasından, elde etmek istediğini seçip iletişim ortağına verme evresine geçilmiştir. Bulgular OSB olan bireyin PECS uygulamasının ilk iki evresini başarıyla tamamladığını dolayısıyla bireyin iletişim becerilerinin arttığını ve OSB olan bireyin iletişim becerilerinde PECS'in üçüncü evresine kadar gelebildiğini göstermiştir. Yürütülen uygulamanın detaylarına ilişkin veriler poster sunum esnasında okuyucuyla detaylı olarak paylaşılacaktır.

Poster Bildiri #90

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) Olan Bireylere Video Model Aracılığıyla Yardım İsteme Becerilerinin Öğretimi Şerife ŞAHİN, Onur SERT

Albert Bandura'nın gözleyerek öğrenme teorisi temel alınarak geliştirilmiş video modellerle öğretim tekniği OSB olan bireylerin eğitimlerinde çeşitli becerilerin öğretiminde yaygın olarak kullanılmaktadır. Video modellerle öğretim, bireyin kendisinden beklenen hedef davranış ya da becerinin model tarafından sergilendiği videoyu izlemesini ve ardından bu davranış ya da beceriyi yerine getirmesi sürecinden oluşmaktadır (Akmanoğlu ve Tekin-İftar, 2011; Bellini ve Akullian, 2007, Tekin_İftar, 2012). Video modellerle öğretim sürecinde öğretilmesi hedeflenen becerinin; yetişkin model, akran model, bireyin kendi görüş açısından, bireyin kendisi veya karışık model kullanılarak öğretimi gerçekleştirilebilir. Alan yazını incelendiğinde video modellerle öğretim tekniğinin oyun, akademik beceriler, öz bakım becerileri ve sosyal becerilerin öğretiminde etkili olan bir öğretim yöntemi olduğu görülmektedir (Charlop, ve ark., 2010; Mason ve ark., 2013; Rosenberg, Schwartz ve Davis, 2010; Shukla-Mehta ve ark., 2010). Bu çalışmada OSB olan 5 yaşında bir erkek çocuğa yardım isteme becerisinin öğretiminde video modellerle öğretimin etkililiği araştırılmıştır. OSB olan çocuğa hazırlanan videoda çocuğun öğretmenleri rol almış diğer bir deyişle öğretilmesi hedeflenen beceride yetişkin model kullanılmıştır. Çalışmada çocuğun eğitim ortamında karşılaştığı durumlara yönelik olarak yardım istemesi için üç farklı senaryo videosu kullanılmıştır. Senaryolardan ilki kilitli sıvı sabunu öğrencinin açarken yardım istemesi, ikincisi içinde araba olan kutuyu açabilmek için yardım istemesi, üçüncüsü ise kavanoz içinde bulunan pekiştiricine ulaşmak için yardım istemesine yönelik

hazırlanmıştır. Çalışmanın modeli tek denekli araştırma modellerinden A-B modelidir. Çalışmada başlama düzeyi, öğretim, genelleme oturumları ve sosyal geçerlik verileri toplanmıştır. Çalışmanın başlama düzeyi, öğretim ve genelleme oturumları verileri grafiğe işlenerek veriler görsel analiz yoluyla analiz edilmiştir. Sosyal geçerlik verileri ise uygulamacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile çocuğun ebeveynlerinden toplanmış ve görüşmeler betimsel analiz yoluyla analiz edilmiştir. Bulgular video modelle öğretim yönteminin OSB olan bireylerin yardım isteme becerisinin öğretiminde etkili olduğunu, bireylerin öğrendiği bu beceriyi farklı kişilere genelleyebildiğini, bireyin ebeveynlerinin ise çocuklarına öğretilen beceriden hoşnut kaldıkları yönündedir. Araştırmanın bulgularına ilişkin detaylar, ilgili grafikler, video model örneği, sınırlılıklar ve ileri araştırmalara yönelik öneriler poster sunum esnasında detaylı olarak okuyucuyla paylaşılacaktır.

Poster Bildiri #91

**Uygulamalı Davranış Analizi İlkelerinin
Genel Eğitim Okullarında Kullanımı**

Şerife Şahin, Gökhan İNCE, Tahit Mete ARTAR

Davranış analizi yaklaşık 60 yıllık bir geçmişe sahip olan ve kökeni J.B. Watson'ın (1878-1958) ileri sürmüş olduğu bireylerde görülen davranış değişikliklerini bilimsel olarak incelemeyi hedeflemiş bir disiplindir. Uygulamalı davranış analizi (UDA) ise davranış analizi ilke ve süreçlerini kullanarak bireylere sosyal açıdan önemli olan davranışları kazandırmaya odaklı bir disiplindir (Tekin-İftar; 2014). UDA ilkeleri özel eğitim, genel eğitim, psikoloji, ekonomi gibi farklı disiplinlerde kullanılmaktadır. Bu çalışmanın amacı 1968 yılından beri yayın yapan ve UDA alanının ilk bilimsel yayını olan Journal of Applied Behavior Analysis (JABA) dergisinde yayımlanan, UDA'nın genel eğitimde kullanıldığı araştırmaları değerlendirmektir. Çalışmada 1968-2016 yılı arasında JABA dergisinin tüm sayıları incelenerek, genel eğitim okullarında yapılan çalışmalarla ilgili makaleler, yayımlanma yılı, kullanılan yöntem, öğretilen beceri, katılımcılar, edinim, genelleme ve kalıcılık değişkenleri açısından değerlendirilmiştir. Çalışmanın bulguları hazırlık aşamasında olup, detaylı veriler poster sunum esnasında okuyucuyla paylaşılacaktır.

Poster Bildiri #92

Kaynaştırma Eğitiminde Algılanan Okul Desteği leği :
Geçerlik ve Güvenirlik alışması
Yıldıray KILIÇ, Serhat ARSLAN

Bu araştırmanın amacı Kaynaştırma Eğitiminde Algılanan Okul Desteği leği (KEAOD) 'ni (Ahmmed, 2013) Türkçe 'ye uyarlamaktır. Araştırma kapsamında uyarlanan ölçek 221 öğretmene uygulanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde 8 maddeden oluşan 1 boyutlu modelin iyi uyum verdiği gözlemlenmiştir. Ölçeğin psikometrik özelliklerini inceleyebilmek amacıyla iç tutarlılık, madde ve faktör analizi çalışmaları yapılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık analizleri sonucu .85 bulunulmuş olup, yapılan analiz ile güvenirlik için gerekli olan orana ulaşıldığı görülmüştür. KEAOD'nin orijinal tek faktörlü yapısının, madde ayırt ediciliği ve doğrulayıcı faktör analizinden alınan sonuçlar doğrultusunda Türk rneklemine uygunluğu belirlenmiştir. ($\chi^2= 97.57$, $sd= 20$, $RMSEA= .133$, $NFI=.92$, $NNFI= .91$, $CFI = .93$, $IFI=.93$, $SRMR=066$, $GFI= .90$). Bu durumda ölçeğin Türk rneklem grubu için eğitim sürecinde ğretmenlerin "Kaynaştırma Eğitiminde Algılanan Okul Desteği" düzeylerinin belirlenmesi için uygulanabileceği düşünülmektedir.

Poster Bildiri #93

Özel Eğitimde Tam Deneysel Araştırmalar Alanyazın Taraması
Emrah GÜLBOY, Elçin YÜKSEL, Esin PEKTAŞ, Şerife ŞAHİN

Deneysel araştırmalar nicel araştırmalar altında yer alan ve ' zayıf deneysel, tam deneysel, yarı deneysel ve tek denekli araştırmalar' olmak üzere dört ana başlık altında gruplandırılan araştırmalardır. Tam deneysel araştırmalarda deney ve kontrol grubu rastgele (yansız atama) yoluyla belirlenerek, deney grubuna bağımsız değişkenle müdahale edilir. Bu araştırmada özel eğitim alanında 2005-2015 yılları arasında yapılmış olan, tam deneysel araştırmaların alanyazın taraması yapılacaktır. Bu amaçla Ebscohost, Eric, Sage, Psyc Info, Google Scholar veri tabanları taranacak, ilgili araştırmalar, çalışılan grup, çalışılan konu, bağımsız değişkenler açısından incelenecektir. Poster sunum hazırlık aşamasında olup, detaylı veriler sunum esnasında okuyucuyla paylaşılacaktır.

Poster Bildiri #94

Özel Eğitim ve Teknoloji Kullanımı: LET'S TRY IOT PROJESİ
**Zehra CEVHER, Ahmet İlkhân YETKİN, Erkan KURNAZ, Mehmet
YANARDAĞ, İbrahim H. DİKEN**

Bilgisayar teknolojileri insan hayatında çok önemli bir yere sahiptir. Psikoloji ve özel eğitim alanına teknolojinin dahil edilmesi günümüzde birçok çalışma ile önemli olduğu ortaya konulmuştur (Goldsmith ve LeBlanc, 2004). Özel gereksinimi olan çocukların günlük yaşamlarında belirli ihtiyaçlarını giderebilmeleri için teknolojiyi hayatlarına adapte etmek biz özel eğitimciler için önemli bir unsurdur. Bu şekilde teknoloji araçları ile çocukların etkileşim sürelerinin kısa olmasından dolayı ihtiyaçlarını bağımsız bir şekilde ve öğrenmelerine katkı sağlayarak gerçekleştirilmesi mümkündür (Ersöz ve Ceylan, 2013).

Bilgi ve İletişim Teknoloji (BİT) araçlarının Erken Çocukluk Eğitiminde (EÇE) uzmanlar tarafından kullanımında ve yüksek kalitedeki öğrenim desteklerine ulaşmada gözle görülebilir bir eksiklik bulunmaktadır (Brito, 2010). BİT'in uygun şekilde kullanımı çocuklarda sözcük öncesi iletişim, okulöncesinde okuma-yazma ve dil gelişimi gibi farklı alanların gelişmesine katkıda bulunabilir (Morrow, 2009). OECD (2013) raporu, internet ve bilgisayar ulaşılabilirliğinin yüksek olmasına rağmen alandaki EÇE uzmanlarının bunları aktif şekilde kullanmadığını belirtmektedir.

BİT'in kullanımına dair uzmanların eğitim eksikliği, BİT'in kullanımının etkililiği ile ilgili şüpheler, mobil uygulamalar hakkında bilgi eksikliği ve mobil uygulamaların EÇE'de kullanımında eksikliği gibi nedenlerden yola çıkarak LET's TRY IOT'nin amaçları şekilde belirlenmiştir:

Diğer alanlardaki toplumsal uygulama yaklaşımlarını, EÇE hizmetlerine adapte ederek öğretim destekli mobil uygulamaların/aplikasyonların (applications) özel gereksinimli çocuklarla kullanmada uzmanların bilgi, beceri ve farkındalıklarını arttırmayı amaçlamaktadır.

Çocukların en iyi öğreticileri olan ailelerin katılımı ve BİT tabanlı planlama ve dokümantasyon olanağı sağlayarak alan uzmanlarının gelişimini desteklemeyi amaçlamaktadır.

- Özel gereksinimli çocuklar için BİT platformunda bulunan araştırma/teknolojinin işlevsel kullanımını EÇE uzmanlarına nitelikli şekilde ulaştırmayı amaçlamaktadır.

Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT), bilgiye ulaşılmasını ve bilginin oluşturulmasını sağlayan her türlü görsel, işitsel basılı ve yazılı araçlardır. BİT türleri; görsel, işitsel ve yazılı/basılı araçlardır. BİT'in yararları:

Bilgiye kolay ve hızlı bir şekilde ulaşmayı sağlar.

İletişim ve hızlı haberleşmeyi sağlar.

Maliyeti azaltır ve verimliliği artırır.

Bilginin kolay ve güvenli bir şekilde saklanmasını sağlar.

Zamandan tasarruf sağlar.

Hayatı kolaylaştırır.

Türkiye'den Anadolu Üniversitesi'nin koordinatör olduğu Avusturya'dan 3, Fransa, Belçika, Hırvatistan, Almanya, Portekiz, Türkiye (Down Sendromu Derneği)'den birer partnerin yer aldığı bu 2 yıllık ERASMUS+ projesi ile ;

1-SEN-APP-ADVISOR (ÖZEL EĞİTİMDE MOBİL UYGULAMA ÖNERİSİ) farklı dillerde websitesi geliştirme: Bu site ile android, Windows ve ios temelli özel eğitim ile ilişkili mobil uygulamalar hakkında bilgi

veren, öneride bulunan ve uygulamalar ile ilgili yorumlara yer veren bir interaktif web sitesi geliştirilmesi planlanmaktadır.

2- APP&TOOL MULTIPLIER (MOBİL UYGULAMA & ARAÇLARIN ÇOĞALTIMI) ile mobil uygulamalara ilişkin farklı dillerde bir öğrenme ve hizmet-içi eğitim platformu oluşturulması planlanmaktadır.

3- APP TUTORING (MOBİL VE BİT TEMELLİ UYGULAMALARA İLİŞKİN ÖĞRETİMSEL DESTEK) ile EÇE uzmanlarına yönelik BİT ve MOBİL temelli uygulamalara ilişkin didaktik bir web içeriği sunmak planlanmaktadır.

Poster Bildiri #95

Erken Çocukluk Döneminde Fiziksel Aktivite Alışkanlığının Kazandırılması Murat Ali ÇINAR

Erken çocukluk döneminde yapılan fiziksel aktivitenin çocuğunun fiziksel, kognitif ve sosyal-emosyonel gelişimine etkilerini ortaya koymaktır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 2008 yılında dünyada her yıl yaklaşık 3.2 milyon insanın yetersiz fiziksel aktivite yüzünden öldüğünü rapor etmiştir. Ayrıca aynı raporda yetersiz fiziksel aktivitenin dünyada ölüm nedeni olarak belirlenen risk faktörleri sıralamasında 4. sırada yer almaktadır. Fiziksel aktivite “spor” kelimesinden farklı olarak iskelet kas sisteminin kullanılarak enerji harcaması ile gerçekleşen kalp ve solunum hızını arttıran ve farklı şiddetlerde yorgunlukla sonuçlanan aktiviteler olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışma doküman inceleme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Konu kapsamında tüm ampirik ve kuramsal araştırma ve çalışmalar incelenmiştir. Fiziksel aktivitenin ne kadar önemli olduğunun vurgulanması fiziksel aktivite alışkanlığının ne zaman kazanılması gerektiği sorusunu da akıllara getirmektedir. Erken çocukluk döneminde kazanılan fiziksel aktivite alışkanlığının adolesan döneme kadar olan süreçte özellikle erkek çocuklarda kemik gelişimini önemli ölçüde etkilediği görülmüştür. Ayrıca 5 yaşında fiziksel aktiviteye başlayan çocukların 8 ve 11 yaşlarında ölçülen kemik minerallerinin içeriğinin diğer yaşlılarına göre daha zengin olduğu görülmüştür. 4 yaşında fiziksel aktiviteye başlayan bir çocuğun 11 yaşına geldiğinde yetersiz fiziksel aktivitesi olan yaşlılarına göre subcutaneal yağ dokusunun daha az olduğu görülmüştür. Düşük, orta ve yüksek şiddetli fiziksel aktivite tiplerinin karşılaştırılmasında ise yüksek şiddette yapılan fiziksel aktivitenin diğerlerine göre daha etkili olduğu savunulmaktadır.

Çocuklarda obezite Amerika ve bir çok Avrupa ülkelerinde son yıllarda çok ciddi bir artış göstermiştir. WHO'' nun 2014 ve 2015 yılları arasında yayınladığı raporda çocuklarda obezite artışının tehlikeli boyutlara ulaştığını bildirerek altı maddeden oluşan tavsiyeler yayınlamıştır. Bu altı maddelik tavsiyelerin üçünde fiziksel aktivitenin önemi vurgulanmaktadır. Yetişkinlerin için fiziksel aktivite alışkanlığının ne kadar önemli olduğunu vurgulayan makalelere, çalışmalara, sosyal medya ya da diğer haberleşme araçlarında konuyla ilgili yazılara sıkça rastlarız. Fakat, erken çocukluk döneminde yapılan fiziksel aktiviteyle ilgili çalışmalar kısıtlıdır. Erken çocukluk döneminde fiziksel aktivitenin kemik mineralleri ve muskuloskelatel (kas iskelet) sistem üzerine olumlu etkileri ciddi bir biçimde vurgulandığından çocuklarımıza bu alışkanlığı en erken dönemde kazandırmamız gerekmektedir. Sonuç olarak, fiziksel aktivite düzeyinin düşük olduğu ülkemizde erken çocukluk döneminde kazandırılan fiziksel aktivite alışkanlığının çocuğun ileriki dönemlerinde hem fiziksel hem de kognitif ve emosyonel gelişimlerinin olumlu yönde teşvik edilmesine yönelik bir model önerisi ortaya çıkarılacaktır. Ayrıca yapılan çalışmalar incelendiğinde fiziksel aktivitenin çocuklar üzerinde herhangi bir olumsuz etkisine ya da risk oluşturabilecek bir duruma rastlanmamıştır.

Poster Bildiri #96

Erken Çocukluk Çağında Beyindeki Anatomik Değişiklikler ve Nöral Plastisite Begümhan TURHAN

“Erken çocukluk” kavramı çocuğun 0-8 yaş dönemini oluşturmaktadır. Bu dönemdeki çocuklar; vücutlarının ve sinir sistemlerinin olgunlaşması; hareketliliklerinin, becerilerinin ve iletişim kapasitelerinin artması, ilgi alanlarının ve yeteneklerinin hızla değişmesi açısından, insan yaşamının tümünün en hızlı gelişme ve değişme dönemini yaşarlar. Çeşitli alanlarda da kullanılan bir kavram olan plastisite; “uyum yeteneği”, “duruma göre değişebilirlik” olarak tanımlanır. Nöral plastisite ise hayat boyu süren yeni deneyimlere ve çevre koşullarına bağlı olarak nöral yolların yeniden organize olma yeteneğidir. Bu çalışmanın amacı; bu alanda çalışan kişilere öğrenmenin anahtarı olan nöral plastisite sürecinin farkındalığını sağlayarak, erken çocukluk çağındaki gelişim programlarının şekillendirilmesine katkıda bulunmaktır. Bu çalışma doküman inceleme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Konu kapsamında tüm ampirik ve kuramsal araştırma ve çalışmalar incelenmiştir. Özellikle hayatın ilk iki yılı beyin gelişiminin en dinamik olduğu yıllardır. Bu yıllarda toplam beyin hacmi, doğumdaki hacmin %130’u kadar, kortikal gri madde hacmi ise %185’i kadar artar. Bu hacim artışı miyelinizasyon, sinaps oluşumu, nöron olgunlaşması ve glia hücre gelişimi ile olur. Beyaz madde miktarının hızla çoğalmasıyla birlikte aksonların miyelinle kaplanma işlemi olan "miyelinizasyon" un büyük bir kısmı 2 yaş sonunda tamamlanmış olur. Sinirsel iletimin hızını belirleyen miyelinizasyon ile nöron hücreleri arasındaki iletişimi sağlayan, deneyim ve uyarıdan etkilenen sinaps oluşumu, öğrenmemizi sağlayan beyin biyokimyası üzerinde önemli rol oynamaktadırlar. Öğrenmeyi sağlayan

bir mekanizma olan nöral plastisite, nöral aktiviteye göre sinaptik etkinliğin değişmesidir. Beyinde öğrenme ile birlikte iki şekilde değişim meydana gelmektedir. Bunlar; nöronların iç yapısında özellikle sinapslarda görülen değişiklikler ve nöronların arasındaki sinapsların sayısındaki artıştır. Özellikle 1-2 yaş arasında hemisferler arası bağlantıların artışıyla birlikte görsel-uzaysal ve görsel-duyusal-motor becerilerin gelişmesi, 2-12 yaşlar arasında ise konuşma alanlarında belirgin dendritik dallanmaların oluşması söz konusudur. Yeni bir sinaptik bağlantının oluşturulabilmesi yani bir becerinin öğrenilebilmesi için aktivitenin günde en az 400 tekrarla yapılması gerektiği yapılan çalışmalarda belirtilmektedir. Beyindeki nöroplastik değişikliklerin görüldüğü başlıca bölgeler korteks, septum, amigdala ve özellikle hipokampüstür. Her türlü zihinsel egzersiz ile özellikle hipokampus hacminde artış görülmektedir. Sonuç olarak, erken çocuklukta beyin ve nöral gelişimi etkileyen temel etkenler ve çocukların gelişimlerinin olumlu yönde teşvik edilmesine yönelik bir model önerisi ortaya çıkarılacaktır.

Poster Bildiri #97

Otizmli Çocuklarda Konuşma Üreten Cihaz Olarak Kullanılan Taşınabilir Elektronik Cihazların Etkisinin İncelenmesi Derya GENÇ TOSUN, Onur KURT

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan bireylerin yaklaşık % 30'unun sözel iletişim becerilerini kazanamadığı varsayılmaktadır. Bu nedenle OSB olan bireyler alternatif ve destekleyici iletişim uygulamalarını kullanmaya aday bireyler arasında yer almaktadırlar. Alternatif ve destekleyici iletişim uygulamaları, ek araç kullanmayı gerektiren ve gerektirmeyen iletişim uygulamaları olarak iki sınıfa ayrılmaktadır. Resim değiş-tokuşu, resim değiş-tokuşuna dayalı iletişim sistemi ve konuşma üreten cihazlar ek araç gerektiren iletişim sistemleridir. Son yıllarda pek çok taşınabilir elektronik cihazın, konuşma üreten cihaz olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu çalışmada, otizmli okul öncesi çocuklara işlevsel iletişim becerilerinin öğretiminde yüksek teknoloji gerektiren cihazların etkisini araştıran çalışmaların incelenmesi planlanmıştır. Toplam on bir çalışma iletişim becerilerinin öğretilmesinde kullanılan uygulamaların etkililiğine karar vermek üzere incelenmiştir. Araştırma bulguları oturum sırasında paylaşılacaktır.

Poster Bildiri #98

**Zihinsel Engelli Çocuğu Olan Babalarda
Babalık Rollerine İlişkin Farkındalık Yaratma
Nazan ÇAKIRER ÇALBAYRAM, Nurgün PLATİN**

Toplumlardaki sosyal ve ekonomik gelişmelerle birlikte özellikle çekirdek aile içi rol ve sorumluluklar değişmiştir. Bu değişmeler ailenin temel taşlarından biri olan babanın üstlendiğı rol ve sorumluluklara da yansımıştır. Zihinsel engelli çocuğa sahip babaların babalık rollerine ilişkin farkındalıklarının artması baba çocuk ilişkisinin ilerlemesine yardımcı olabileceğı düşünülmektedir. Bu araştırma, bir zihinsel engelli çocuk okulu ve iş merkezine devam eden öğrencilerin babalarında babalık rolüne ilişkin farkındalık/bilinç oluşturmak amacı ile uygulanan eğitimin etkisini belirlemek üzere tek gruplu öntest-sontest, yarı deneysel araştırma deseni ile yapılmıştır. Araştırma öğretilebilir zihinsel engelli çocuğa sahip 18 baba ve anneleri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın veri toplama formları ve eğitim içeriğı Lamb'in baba tipolojisi (katılımcı baba) esas alınarak babanın üç katılım boyutuna (etkileşim, sorumluluk, ulaşılabilirlik) göre düzenlenmiştir. Eğitim öncesinde baba ve anneye göre, babanın babalık rolüne ilişkin verileri toplanmış ve sonrasında babalara babanın çocuğun dünyasındaki yerine ilişkin farkındalığı arttırma eğitimi düzenlenmiştir. Eğitimden on beş gün sonra baba ve anneye göre, babanın babalık rolüne ilişkin verileri tekrar toplanmıştır. Annelerin görüşleri babaların eğitim öncesi ve sonrası verdikleri yanıtlarını doğrulamak amacı ile kullanılmıştır. Etik kurul onayı (Erciyes Üniversitesi Etik Kurulu: 11.01.2010, 2010/46) ve baba ve annelerden yazılı bilgilendirilmiş onam formu alınmıştır. Değerlendirmede ortalama, standart sapma, yüzdelik istatistikleri ve Wilcoxon testinden yararlanılmıştır. Çalışmada eğitim sonrası babalar "etkileşim" boyutundaki etkinliklere daha fazla

katıldıklarını belirtmişler ve annelerin gözlemleri de babaların katılımlarının arttığını doğrular nitelikte olmuştur ($p<0.05$). “Fiziksel etkileşim” ve “psikososyal etkileşim” olarak iki alt boyuttan oluşan etkileşim boyutunun her iki alt boyutunda da, eğitim sonrası babalar kendi katılımlarının arttığını belirtmişler ve annelerin gözlemleri de babaların bu katılımlarının arttığını doğrular nitelikte olmuştur. Ayrıca babalarda belirlenen bu artışın istatistiksel olarak önemli olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Çalışmada eğitim sonrası babalar “sorumluluk” boyutundaki etkinliklere daha fazla katıldıklarını belirtmişler ve annelerin gözlemleri de babaların katılımlarının arttığını doğrular nitelikte olmuştur ($p<0.05$). “Psikososyal sorumluluk”, “ev içi sorumluluk” ve “ev dışı sorumluluk” olarak üç alt boyuttan oluşan sorumluluk boyutunun “psikososyal sorumluluk” ve “ev içi sorumluluk” alt boyutunda eğitim sonrası babalar kendi katılımlarının arttığını belirtmişler ve annelerin gözlemleri de babaların katılımlarının arttığını doğrular nitelikte olmuştur. Ayrıca babalarda belirlenen bu artışın istatistiksel olarak önemli olduğu ($p<0.05$) saptanmıştır. Ancak “ev dışı” sorumluluklarda istatistiksel değil ($p>0.05$) sayısal bir artış belirlenmiştir. Baba katılım boyutlarından “ulaşılabilirlikte” babaların eğitim öncesi ve sonrası puanları arasında az bir sayısal artış belirlenmiş ancak bu artışın istatistiksel olarak önemli olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$). Annelerin gözlemleri de babaların bu katılım artışlarını doğrular nitelikte olmuştur. Araştırma sonucunda; zihinsel engelli çocuğu olan babalara verilen “babanın mirası” başlıklı eğitim ile babaların rollerine ilişkin farkındalıkları istendik yönde arttırılmıştır.

Poster Bildiri #99

Okul Öncesi Dönem Özel Çocuklarda Presenteizm Düzeylerinin İncelenmesi Yavuz Erhan KANPOLAT, Hakan SARIÇAM

Presenteizm (presenteeism) sınıf, iş, ya da benzer ortamlarda bedensel olarak bulunup, zihinsel olarak var ol(a)mamayı içeren çok güncel bir kavramdır. İş ortamında örgüt psikolojisi kapsamında sıklıkla kullanılan presenteizmin eğitim ortamında kullanımı çok yenidir. Özellikle fiziksel yada ruhsal sağlık problemlerinden dolayı okula gelmemesi gereken fakat zorunda olduğu için veya zorla okula gönderilen öğrencilerde derse etkin katılamama, akademik başarıda azalma, motivasyon düşüklüğü ve memnuniyetsizlik gibi durumlarla kendini gösteren bir kavramdır (Çetintaş & Sarıçam, 2016). Presenteizmin en belirgin çıktısı performans ve verimliliğin düşmesidir (Sarıçam & Akgül, 2015). Erken çocuklukta özel eğitimin temel amaçlarından biri performansa dayalı beceri kazandırmak (Kırcaali-İftar, 2000) olduğu için özel gereksinimli çocukların presenteizm düzeyini belirlemek önem arz etmektedir. Erken çocuklukta özel gereksinimli bireylerin presenteizm düzeyini değerlendiren yurt içi ve yurt dışı çalışmaların eksikliği bizi bu çalışmaya teşvik etmiştir. Bu çalışmanın temel amacı okul öncesi dönem özel gereksinimli çocuklarda presenteizm düzeylerini incelemektir. Çalışma grubunu Kütahya ilinde özel gereksinimli çocuklarda eğitim ve öğretim faaliyetlerini sürdüren 18 öğretmen 133 özel çocuğu değerlendirmiş (19'u kaynaştırma öğrencisi); ayrıca 5 okul öncesi öğretmeni 67 normal öğrenciyi değerlendirmiştir. Çocukların yaşları 3 ile 8 arasında değişmekte olup; veri toplama aracı olarak Çocuklar İçin Presenteizm Ölçeği-Öğretmen Formu ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Bu ölçek Sarıçam ve diğ. (2013) tarafından Türkçeye adapte edilen Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği'nden (Sarıçam, 2016) derlenmiştir. Verilerin analizinde parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U ve Kruskal-Wallis testlerinden yararlanılmıştır. Karşılaştırma analizlerinde özel gereksinimli çocukların normal akranlarına göre presenteizm düzeyleri yüksek çıkmış ve bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ayrıca özel çocuklar arasında otizimli olanlar, diğer özel akranlarına göre daha yüksek presenteizm düzeyine sahiptir. Bunun sebebinin otizimli bireylerin "Uzun süreli görsel dikkat eksikliği" ve "Ortamdaki bir nesneye sabitlenme" (Bodur & Soysal, 2004) gibi belli başlı özelliklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Öğretimin bireyselleştirilmesi, performans değerlendirme ve beceri analizlerinde özel çocukların presenteizm düzeylerini saptamak yapılacak bu faaliyetlere destek olabileceği gibi özel çocukların presenteizm düzeylerini farklı değişkenlerle birlikte derinlemesine incelemek sonraki çalışmalar için yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Poster Bildiri #100

Okul Öncesi Dönemdeki Fotoğraf Eğitiminin Ailelere, Öğretmenlere ve Fotoğraf Sanatçılarına Göre Değerlendirilmesi Hülya AYKUTLU, İbrahim COŞKUN

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi dönemdeki çocuklara verilen fotoğraf eğitimini ailelerin, öğretmenlerin ve fotoğraf sanatçılarının görüşleri doğrultusunda değerlendirmektir. Araştırmada Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı olan bir Kreş ve Gündüz Bakımevi 'nde en az bir yıl okul öncesi eğitimi almış 15 okul öncesi öğrencisine, ilk aşamada fotoğraf alanında teorik ve teknik eğitim verilmiştir. İkinci aşamada pratik uygulama eğitimi verilmiştir. Son aşamada ise çocuklar tarafından çekilen fotoğraflardan sergi aşamasına hazırlanma ve sergi açılışı çalışmaları gerçekleştirilerek toplam 30 saat eğitim sürecini tamamlamışlardır. Eğitim çocukların gelişim düzeylerine uygun olarak, iki fotoğraf sanatçısı tarafından hazırlanan kitaplar, eğitim materyalleri, fotoğraf makineleri ve kartelaları kullanılarak gerçekleşmiştir. Eğitim sonrasında, araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile ailelerin, öğretmenlerin ve fotoğraf sanatçılarının verilen eğitimi değerlendirmek üzere görüşleri alınmıştır. Görüşme formları ailelere, öğretmenlere ve fotoğraf sanatçılarına ayrı ayrı hazırlanmıştır. Bu formlarda ailelere 16, öğretmenlere 10 ve fotoğraf sanatçılarına 11 soru yöneltilmiştir. Araştırmanın katılımcılarını 10 veli, sürece dâhil olan 4 öğretmen ve 2 fotoğraf sanatçısı oluşturmaktadır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum (örnek olay) çalışması tekniğine göre desenlenmiştir. Toplanan veriler nitel veri analiz tekniklerinden içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırmanın sonunda aileler; verilen eğitim sonrasında çocukların kendilerinden beklemedikleri kadar başarılı oldukları, özgün fotoğraflar çekerek yaratıcı ürünler ortaya koydukları,

hayatlarının her alanında çocukların karşısına çıkacak çok faydalı bir etkinlik olduğu, çocuklarına bir hobi kazandırdığı, özgüvenlerinin gelişmesi, etrafına daha ayrıntılı ve başka açılardan baktıkları ve çok faydalı bir eğitim olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenler; özgüvenlerinin ve estetik duygularının geliştiğı, kazanılan farkındalığın çocukların yaşamlarına ve çizdikleri resimlere de yansıdığı, ailelerin çocuklarının fotoğraf alanındaki eğitimine devam etmek istediklerini belirtmişlerdir. Fotoğraf sanatçıları ise, çocukların gelişim dönemine uygun olarak profesyonel makineleri ustalıkla kullandıkları, erken çocukluk döneminde de olsa yetişkinlere özgü olduğu düşünülen fotoğraf eğitiminin olumlu sonuçlar verdiği, genelde eğitimin özelde ise fotoğrafçılık eğitiminin çocukların gelişim düzeyine uygun eğlenceli hale getirildiğinde ve yeterince pratik yapma imkânı verildiğinde yetişkinlerden daha hızlı öğrendikleri yönünde görüş bildirmişlerdir. Araştırma sonuçlarının okul öncesi öğretmenlerine, öğretmen adaylarına, ailelere ve okul öncesi eğitimi veren kurumlara, fotoğrafın eğitsel çalışmalarda kullanılacak yeni araştırmalara katkısı olacağı ve yön vereceğı düşünülmektedir.

Poster Bildiri #101

Okul Öncesi Kaynaştırma Ortamlarında Doğal Öğretim Sürecine İlişkin Yapılan Araştırmaların İncelenmesi*

Merve TUNA, Gözde TOMRİS, İbrahim H. DİKEN

Kaynaştırma uygulamalarının başarıya ulaşmasında öğretmenlerin kullandıkları öğretim yöntemleri önemli görülmektedir. Bu bağlamda, doğal ortamlarda kullanılan öğretim yöntemlerine kaynaştırma uygulamalarında yer verilmesinin önemli olduğu belirtilmektedir. Ulusal Profesyonel Gelişimi Merkezi (National Professional Development Center on Inclusion, [NPDCI], 2009)'nin erken çocukluk döneminde Kaynaştırma Uygulamalarının Kalitesini Araştırma Raporu (Research Synthesis Points Quality Inclusive Practices)'nda, kaynaştırma uygulamalarında Doğal Öğretim Süreci'nin (DÖS) kullanılmasını önermektedir. DÖS, NAEYC tarafından hazırlanan Gelişimsel Olarak Uygun Uygulamalar (Developmentally Appropriate Practices- [DAP], 2009) raporunda ve Yetersizliği Olan Çocuklar Konseyi (Council for Exceptional Children- [CEC])'nin erken çocuklukta özel eğitime ilişkin olarak Önerilen Uygulamalar (Recommended Practices, 2014) raporunda belirledikleri ilkelerle uyumluluk göstermektedir. Ulusal Otizm Merkezi (National Autism Council, [NAC], 2015) yayınladığı Ulusal Standartlar Raporu (National Standards Report)'nda doğal ortamlarda kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerini ve DÖS'ü önermektedir. Bu bakımdan, özellikle erken çocukluk döneminde kaynaştırma uygulamalarında öğretmenin eğitime bakış açısı ve kullandığı DÖS'ün başarılı bir kaynaştırma uygulaması için önemli olduğu vurgulanmaktadır.

DÖS, çocuk için hedeflenen amaçların; model olma, genişletme, uyarılma yoluyla çocuğun günlük yaşantısında yer alan rutinler, geçişler, etkinlikler gibi doğal yaşantılarının içerisine gömülerek çocuk için anlamlı

öğrenme fırsatlarına dönüştürülmesi olarak tanımlanmaktadır DÖS'ün dört temel özelliği bulunmaktadır. Bunlar; a) çocuğun liderliğinin ve ilgisinin izlenmesi, b) rutin, etkinlik ve geçişlerin öğretim ortamı olarak kullanılması, c) etkinliklerin, nesnelerin ya da oyuncakların doğal pekiştireç olarak kullanılması, d) genellemenin öğretilmesi olarak sıralanmaktadır. Bu çalışmanın amacı, kaynaştırma ortamlarında DÖS'e ilişkin yapılan araştırmaların yoğunlukla hangi konularda yapıldığının belirlenmesi ve hangi konularda çalışma yapılmaya ihtiyacın olduğunun saptanmasıdır. Bu bağlamda belirlenen ölçütleri karşılayan şuna kadar 16 çalışmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmalara Anadolu Üniversitesi Kütüphanesi üzerinden Veri Tabanları Toplu Arama, EbscoHost, ERIC, Sage, SocINDEX with Full Text, SpringerLink veri tabanlarından, Yüksek Öğretim Kurumu'nun resmi web sitesinden, Google Scholar arama motorundan ve üniversitelerin özel eğitim dergilerinden tarama yapılarak ulaşılmıştır. Ulaşılan çalışmalar konularına, yöntemlerine, katılımcıların özelliklerine, bulgularına, sonuçlarına ve önerilerine göre sınıflandırılarak tablo ve betimsel açıklamalarla poster içeriğinde yer alacaktır.

* Bu çalışma Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) 1001 Programı (114K164) ve Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonunca kabul edilen 1505E447nolu proje kapsamında desteklenmiştir.

Poster Bildiri #102

Okul Öncesi Kaynaştırma Sınıflarında Öğretmenler için Doğal
Öğretim Süreci: "Doğal Öğretim Projesi" Hazırlık Aşaması
**İbrahim H. DİKEN, Cem ÇUHADAR, Özlem DİKEN, Arzu ARIKAN,
Emre ÜNLÜ, Seçil ÇELİK, Gözde TOMRİS,
Merve TUNA, Sunagül SANİ BOZKURT**

Günümüzde kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi, gelişmiş ülkelerin yanı sıra Türkiye’de ve gelişmekte olan diğer ülkelerde oldukça önem verilen konular arasında yer almaktadır. Kaynaştırma ortamlarında okul öncesi kaynaştırma öğretmenlerinin yaşadıkları sorunların başında ise uygulamada yaşadıkları güçlükler gelmektedir. Bu bilgiler ışığında okul öncesi kaynaştırma sınıflarında öğretimi kesintiye uğratmayacak, öğretmenler tarafından kolaylıkla uygulanabilecek ve yetersizliği olan öğrencilerin doğal ortam içinde desteklenmelerini sağlayabilecek etkili ve nitelikli öğretim uygulamaları günümüzde giderek önem kazanmaktadır. Bu uygulamaların başında ise Doğal Öğretim Süreci (DÖS) gelmektedir. DÖS, çocuğun günlük rutin, geçiş ve etkinlikler sırasında hedeflenen amaçlarını genişletme, uyarlama, günlük rutinelere ve etkinliklere anlamlı bir şekilde gömme yoluyla bu amaçları edinimine yardım eden bir süreç olarak tanımlanmaktadır.

Bu projenin amacı; okul öncesi kaynaştırma öğretmenlerine yönelik genelde tüm sınıf, özelde ise kaynaştırma öğrencisine günlük rutin, geçiş ve etkinlikler sırasında doğal bir öğretim süreci ile nasıl öğretim sunabileceklerini içeren yazılı ve görsel materyaller geliştirmek ve materyallerin kullanımı ve etkililiğine ilişkin öğretmenlerin görüşlerini almaktadır. Bu projenin sonucunda üç temel ürünün elde edilmesi beklenmektedir: Bunlar; (1) Okul öncesi kaynaştırma öğretmenlerinin sınıflarında günlük rutin, geçiş ve etkinliklerde kullanabilecekleri öğretim stratejilerini/yöntemlerini içeren, stratejilerin renkli çizimlerle

desteklendiği *kılavuz kitap*, (2) Stratejilerin/yöntemlerin etkili bir şekilde kullanımına ilişkin örnek uygulama videolarının yer aldığı *DVD*, (3) Hazırlanan kitabın ve DVD'nin içeriğini kapsayan *Web 2.0. tabanlı etkileşimli bir web-sitesidir*.

Hazırlık aşamasında olan projemizin bu aşamasında literatür taraması, uzman görüşü/içerik geçerliği, odak grup görüşmesi, kılavuz kitabın içeriğinin geliştirilmesi, örnek videoların çekilmesi aşamaları gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada Doğal Öğretim Projesi hazırlık aşaması kapsamında gerçekleştirilmiş olan çalışmalara ilişkin bilgiler paylaşılacaktır.

*Proje TÜBİTAK 1001 programı kapsamında 114K164 proje nosu ile Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri kapsamında desteklenmektedir.

Poster Bildiri #103

Otizmli ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Alıcı ve İfade Edici
Dil Becerilerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi
Mehmet GÜNDÜZ, Sevda KARACA AL

Bu araştırmanın amacı, karşılaştırmalı yöntemle “Normal Gelişim Gösteren ve Otizmli” Çocukların “İfade Edici ve Alıcı Dil” Becerilerinin İncelenmesidir. Sistematiik gözlem tekniğı olarak TEDİL yani “Türkçe Erken Dil Gelişim Testi” uygulanmış, karşılaştırmalı betimsel yöntemle “Normal Gelişim Gösteren ve Otizmli” çocukların “İfade Edici ve Alıcı Dil” becerilerini incelenmek üzere planlanmıştır. Çalışmamızda deney grubu Yalova merkezinde yaşayan 2 - 7 yaş aralığında 30 “Otizm Spektrum Bozukluğu” atipik otizm tanılı denek ve kontrol grubu olarak 30 “Normal Gelişim Gösteren” 2 - 7 yaş aralığında birey olmak üzere araştırma evreninde 60 çocuk bulunmaktadır. Tüm çocuklar için demografik sorular, alıcı dil soruları ve ifade edici dil soruları sorulmuştur, alıcı dil puanı, ifade edici dil puanı ve toplam dil puanları hesaplanmıştır. Hesaplanan dil puanları TEDİL Alt Test ve Sözlü Dil Bileşik Puan Yorumlama tablosuna göre sınıflandırılıp alıcı dil bölümü, ifade edici dil bölümü ve toplam dil bölümü olmak üzere 3 kategorik değişken oluşturulmuştur. Veri girişleri ve istatistik testleri SPSS (v.22.0) paket programı kullanılarak yapılmıştır. Devamında gruplara göre tanımlayıcı istatistiklere ve grafiklere yer verilmiş olup gruplar arası anlamlı fark olup olmadığı hipotezleri sınamak için Independent Samples T-Test uygulanmıştır . Ayrıca yapılan testin güvenilirliğini artırmak için kontrol grubunda ve deney grubu için belirlenen 42 kişiye ses ses odyometri testi uygulanmış olup, katılımcıların tamamı normal sınırlar içerisinde, Eşik ortalaması 15 dB HL’nin altında bulunmuştur. Deney grubundaki çocukların(OSB grubu) alıcı dil puanları, ifade edici dil puanları ve toplam dil puanları açısından kontrol

grubundaki çocuklara oranla düşük olduğu ve bu düşüklüğün istatistiki açıdan anlamlı olduğu, deney grubundaki çocukların (OSB grubu) alıcı dil – dil bilgisi, alıcı dil – semantik(anlam bilgisi), ifade edici dil – dil bilgisi, ifade edici dil – semantik(anlam bilgisi) puanlarının kontrol grubundaki çocukların puanlarından daha düşük olduğu, bu farkların da istatistiksel olarak anlamlı oldukları gözlenmiştir. Sonuç olarak, Otizmli çocukların alıcı dil biçim bilgisi, alıcı dil anlam bilgisi (semantik) ve ifade edici dil biçim bilgisi, ifade edici dil anlam bilgisi bölümlerinde, toplam dil bölümünde normal gelişim gösteren çocuklarla karşılaştırıldıklarında, hem alıcı hemde ifade edici dil becerilerinin düşük olduğu ve özellikle “dilın cümle bilgisi” ve “dilın yapısal düzenlenişinde” sınırlılık yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın, bulguları, sonuçları ve uygulayıcının deneyimleri doğrultusunda, konuyla ilgili gelecekte yapılacak araştırmalar ve alanda gerçekleştirilecek çalışmalara ışık tutabilecek öneriler iki grupta belirtilmiştir.

Poster Bildiri #104

Yalova Erken Çocukluk Eğitim Birimi
C.Cem AKINCI, Gökhan ZAMAN, Sevda KARACA AL

Bu araştırmanın amacı, karşılaştırmalı yöntemle “Normal Gelişim Gösteren ve Otizmli” Çocukların “İfade Edici ve Alıcı Dil” Becerilerinin İncelenmesidir. Sistematik gözlem tekniği olarak TEDİL yani “Türkçe Erken Dil Gelişim Testi” uygulanmış, karşılaştırmalı betimsel yöntemle “Normal Gelişim Gösteren ve Otizmli” çocukların “İfade Edici ve Alıcı Dil” becerilerini incelenmek üzere planlanmıştır. Çalışmamızda deney grubu Yalova merkezinde yaşayan 2 - 7 yaş aralığında 30 “Otizm Spektrum Bozukluğu” atipik otizm tanılı denek ve kontrol grubu olarak 30 “Normal Gelişim Gösteren” 2 - 7 yaş aralığında birey olmak üzere araştırma evreninde 60 çocuk bulunmaktadır. Tüm çocuklar için demografik sorular, alıcı dil soruları ve ifade edici dil soruları sorulmuştur, alıcı dil puanı, ifade edici dil puanı ve toplam dil puanları hesaplanmıştır. Hesaplanan dil puanları TEDİL Alt Test ve Sözlü Dil Bileşik Puan Yorumlama tablosuna göre sınıflandırılıp alıcı dil bölümü, ifade edici dil bölümü ve toplam dil bölümü olmak üzere 3 kategorik değişken oluşturulmuştur. Veri girişleri ve istatistik testleri SPSS (v.22.0) paket programı kullanılarak yapılmıştır. Devamında gruplara göre tanımlayıcı istatistiklere ve grafiklere yer verilmiş olup gruplar arası anlamlı fark olup olmadığı hipotezleri sınamak için Independent Samples T-Test uygulanmıştır . Ayrıca yapılan testin güvenilirliğini artırmak için kontrol grubunda ve deney grubu için belirlenen 42 kişiye sef ses odyometri testi uygulanmış olup, katılımcıların tamamı normal sınırlar içerisinde, Eşik ortalaması 15 dB HL’nin altında bulunmuştur. Deney grubundaki çocukların(OSB grubu) alıcı dil puanları, ifade edici dil puanları ve toplam dil puanları açısından kontrol grubundaki çocuklara oranla düşük olduğu ve bu düşüklüğün istatistiki

açından anlamlı olduğu, deney grubundaki çocukların (OSB grubu) alıcı dil – dil bilgisi, alıcı dil – semantik(anlam bilgisi), ifade edici dil – dil bilgisi, ifade edici dil – semantik(anlam bilgisi) puanlarının kontrol grubundaki çocukların puanlarından daha düşük olduğu, bu farkların da istatistiksel olarak anlamlı oldukları gözlenmiştir. Sonuç olarak, Otizimli çocukların alıcı dil biçim bilgisi, alıcı dil anlam bilgisi (semantik) ve ifade edici dil biçim bilgisi, ifade edici dil anlam bilgisi bölümlerinde, toplam dil bölümünde normal gelişim gösteren çocuklarla karşılaştırıldıklarında, hem alıcı hem de ifade edici dil becerilerinin düşük olduğu ve özellikle “dilın cümle bilgisi” ve “dilın yapısal düzenlenişinde” sınırlılık yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın, bulguları, sonuçları ve uygulayıcının deneyimleri doğrultusunda, konuyla ilgili gelecekte yapılacak araştırmalar ve alanda gerçekleştirilecek çalışmalara ışık tutabilecek öneriler iki grupta belirtilmiştir.

Poster Bildiri #105

Türkiye'de Otizm Spektrum Bozukluğundan Etkilenmiş Kardeşi Olan
Bireylere Yönelik Yapılan Araştırmaların İncelenmesi

Ezgi ALAGÖZOĞLU, E. Sema BATU

Ailede engelli bir çocuğun olmasının, aile sisteminin yapısında ve işleyişinde, aile bireylerinin birbirleri ile ilişkilerinde ve her bir aile üyesinin ailedeki rolleri üzerinde olumlu ve olumsuz etkilere sahip olduğu bilinmektedir. Kardeşlerden biri gelişimsel geriliğe sahip olduğunda, aralarındaki kardeş ilişkileri de bu durumdan etkilenebilmekte ve kardeşler arasında tipik bir kardeş ilişkisi gelişmediği görülebilmektedir.

Otizm spektrum bozukluğu, sosyal iletişim, sosyal etkileşim ve sınırlı tekrarlayan davranış, ilgi ve etkinliklerle ifade edilen hayat boyu süren ve belirtileri erken çocukluk çağında başlayan gelişimsel bir gerilik olarak açıklanmaktadır. Olumlu kardeş ilişkilerinin, kişinin yaşam kalitesini desteklediği düşünüldüğünde otizm spektrum bozukluğunun kardeş ilişkilerini nasıl etkilediği ile ilgili bilgi edinmenin önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu alanyazın taramasının amacı OSB'li kardeşi olan bireyler ile ilgili Türkiye'de yapılan araştırmalara ilişkin görüş elde etmek ve bu bilgilere dayalı olarak uygulama ve ileri araştırmalara önerilerde bulunmaktır. Çalışmalara ulaşmak için, Anadolu Üniversitesi Kütüphanesi üzerinden Veri Tabanları Toplu Arama, EbscoHost, ERIC, Sage, SocINDEX with Full Text, SpringerLink veri tabanlarından, Yüksek Öğretim Kurumu'nun resmi web sitesinden, Google Scholar arama motorundan elektronik ortamda tarama yapılacaktır. Bu araştırmada "kardeş, otizm, otizm spektrum bozukluğu, sibling, autism spectrum disorder, autism" anahtar sözcüklerinin kullanılması planlanmıştır. Elde edilen verilerin betimsel olarak analiz edilmesi hedeflenmiştir. Çalışma

halen yürütölmekte olan bir çalışma olup, elde edilen bulgular ışığında uygulamacı ve araştırmacılara önerilerde bulunulacaktır.

Poster Bildiri #106

**Aile Eğitiminin Otizmlı Çocuğa Sahip Ailelerin
Milieu Öğretim Tekniklerinden
Tepki İsteme-Model Olmayı Kullanmalarındaki Etkililiği
Burcu AKTAŞ, İlknur ÇİFÇİ TEKİNARSLAN**

Otizm Spektrum Bozukluğu; iletişim ve sosyal etkileşimde yetersizlikler, sınırlılıklar ve tekrar eden stereotip davranışlar olarak tanımlanan nörodavranışsal bir sendromdur (Allen ve Cowdery, 2009; DSM-V, 2013; Heward, 2009). OSB ile ilgili belirlenen semptomların oldukça yaygın bir çerçevede yer almasına rağmen konuşma dilinin kazanımı ve iletişim becerilerinin geliştirilmesinde yaşanan yetersizlikler neredeyse tüm OSB'li çocukların ortak özelliğidir (Kaiser ve Hancock, 2002; Montgomery, 2003). OSB'li çocukların dil ve iletişim becerilerini kazanmaları için çeşitli düzenlemeler yapılmaktadır. Bu düzenlemelerin amacı OSB'li çocukların öğrenmelerini olumsuz yönde etkileyen konuşma kazanımını sağlamak ve iletişim güçlüklerini azaltmaktır (Lewis ve Norwich, 2005). OSB'li çocuklara iletişim becerilerinin kazandırılmasında yapılandırılmış öğretim yöntemleri (Ayrık denemelerle öğretim, LOVAAS, TEACCH vb.) ve doğal dil öğretim yöntemleri ile yapılan öğretimlerin etkili olduğu görülmektedir.

Doğal öğretim yöntemleri, Ulusal Otizm Merkezi'nin yayınladığı Ulusal Standartlar Raporu'nda yer alan OSB'li çocukların eğitimlerinde kullanılan bilimsel dayanaklı yöntemlerden biridir (NAC, 2015; NAC, 2009).

Doğal öğretim yöntemleri; milieu öğretim tekniği (Halle, Baer ve Spradlin, 1981), tesadüfi öğretim (Hart ve Risley, 1968), ve temel tepki öğretimi (Koegel ve Koegel, 2006) tekniklerini içermektedir (Ingersoll, 2011; Rogers, 2006). Doğal öğretim yöntemlerinden biri olan milieu

öğretim tekniklerinde öğretim çocukların ortamdaki nesne veya etkinlikleri göstermesi ile başlar. Yetişkinin çocukların isteklerine yanıt vermesi, ihtiyaç duyulduğunda çocuklara doğal ipucu vermesi ve yetişkinin çocuğun hedeflenen iletişimsel tepkilerini ödüllendirmesiyle tamamlanır (Cook, Tessier ve Klein, 1996). Milieu öğretim teknikleri; model olma, tepki isteme - model olma, bekleme süreli öğretim ve tesadüfi öğretim tekniklerini içerir.

Yapılan alanyazın taraması sonucunda yurtdışında; milieu öğretim tekniklerinin çeşitli yetersizliğe sahip öğrencilerin dil ve iletişim becerilerini geliştirmek amacı ile aileler, uygulamacılar ve kardeşler tarafından uygulanmasının etkililiğini inceleyen birçok araştırmaya rastlanmıştır. Türkiye’de milieu öğretim teknikleri ile ilgili yapılan sınırlı sayıda çalışmaya (Toğram, 2004; Yakın, 2009; Mısır-Horasan, 2011; Cebeci, 2015) ulaşılmıştır. Anneler tarafından uygulanan tepki isteme - model olma tekniğinin OSB’li çocukların dil gelişimleri üzerinde etkililiğini inceleyen bir çalışmaya Türkiye alanyazınında rastlanmamıştır.

OSB olan çocuğa sahip annelerin milieu öğretim tekniklerini öğrenmeleri ve kullanmaları OSB’li çocukların dil ve iletişim becerilerinin geliştirilmesi açısından önemlidir. Bu nedenle bu çalışmada; OSB’li çocuğa sahip annelere yönelik hazırlanan aile eğitim programının annelerin çocuklara hedeflenen iletişim becerilerini kazandırmalarındaki etkililiğinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmaya OSB tanısı almış 3 erkek çocuk ve anneleri katılmıştır. Araştırmada annelere, milieu öğretim tekniklerinden tepki isteme - model olma tekniği öğretilmiştir. Araştırmada yöntem olarak, tek denekli araştırma modellerinden denekler arası yoklama evreli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır.

Araştırma bulguları, milieu öğretim tekniklerinden tepki isteme - model olma tekniğinin öğretime yönelik hazırlanan aile eğitim programının etkili olduğunu, anneler tarafından uygulanan tepki isteme - model olma tekniğinin OSB'li çocuklara yeni kelimeler öğretmede ve bu kelimelerin zaman içerisinde sürdürülmesinde etkili olduğunu göstermiştir.

Poster Bildiri #107

Avrupa’da Zihinsel Yetersizlik Alanında Öğretmenlere Yönelik
Bütünleştirme Eğitimi: Bir ERASMUS+ Projesi
İbrahim H. DİKEN, Mehmet YANARDAĞ, Özlem DİKEN,
Erkan KURNAZ, Kürşat ÖĞÜLMÜŞ, Bora GÖRGÜN

Projenin Hedefleri

Avrupa Birliği ülkelerinin çoğunda özel gereksinimli olan/zihinsel yetersizliği olan öğrenciler günümüzde bile potansiyelleri ölçüsünde eğitimin hemen hemen her kademesinde yeterli düzeyde bütünleştirme sürecinde yer almamaktadırlar. Bu proje özel gereksinimli öğrencilerin (özellikle zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin) bütünleştirilmesinde, öğretmenlere yönelik ve uygulamaya dönük, ücretsiz erişimi olan, pratik ve eğitsel materyallerin mesleki eğitim çerçevesinde erişilebilir ve geçerli materyaller olmasına yöneliktir. Bu amaçla, proje Avrupa 2020 hedeflerinden biri olan “okuldan erken ayrılma/okulu erken bırakma”ya yönelik bir çabayı desteklemektedir.

Projenin Amaçları

- ECVET prensiplerine uygun olarak ve AB/Partner ülkedeki kaynaştırmayı ve özel eğitimdeki eğitimcilerin yeterliklerini destekleyici halihazırda var olan özel eğitimde eğitsel materyallerin (www.complexneeds.org.uk) yer alacağı bir web sitesi geliştirmek.
 - Özel eğitimde eğitsel materyallerin proje partnerleri tarafından 6 farklı dile çevrilerek paralel versiyonlarını üretmek. Çevrilecek diller: Almanca, Bulgarca, İngilizce, İrlandaca (İngilizce), İspanyolca ve Türkçe.
-

- Her dildeki/versiyondaki eğitsel materyalleri proje partneri olan yüksek öğretim kurumları tarafından geçerliğini sağlamak.
- Öğrenme kaynakları olarak bu eğitsel materyalleri kullanacak olan öğretmenlere rehberlik sağlamak.
- Proje sürecinde çevrilen ve uyarlanan eğitsel materyallerin projeye dahil olan proje partner ülkelerde ve diğer AB ülkelerinde yayılmasını sağlamak

Proje partnerleri aşağıdaki gibidir:

- Lveeds Beckett Üniversitesi (Proje lideri)
- Özel Eğitime Gereksinimi Olan Bireyler Ulusal Derneği (NASEN)- İngiltere’de bir Sivil Toplum Kuruluşu
- ICEP Europe-İrlanda
- Limerick Üniversitesi-İrlanda
- Madrid Complutense Üniversitesi
- Anadolu Üniversitesi-Eskişehir, Türkiye
- Marie Curie Derneği-Plovdiv, Bulgaristan’da Sivil Toplum Kuruluşu
- SINN-Graz, Avusturya

Poster Bildiri #108

Karşılıklı Öğrenme ile Erken Bütünleştirme
Early Inclusion Through Learning Each Other)

**İbrahim H. DİKEN, Özlem DİKEN,
Gözde TOMRİS, Merve TUNA**

Pek çok AB ülkesi, Birleşmiş Milletlerin ortaya koyduğu yetersizliği olan tüm bireyler için bütünleştirme eğitimini onaylamıştır. Bu bağlamda pek çok AB ülkesi bütünleştirmeye dayalı eğitsel uygulamaları ve politikaları uygulama yönünde yasal ve uygulamaya dönük isteklerde bulunmuşlardır (Bknz,Europe 2020: The European Union strategy for smart, sustainable and inclusive growth; EU Disability Strategy 2010-2020). Ancak bütünleştirme konusunda bilgi ve beceri düzeyinde bilgi paylaşımı konusunda ciddi sorunlar yaşanmaktadır. Bu konuda uzmanların; a) bilgi, b) öğretim, c) somut kaynaklar konularında yüksek düzeyde gereksinimleri ortaya konmuştur.

“Erken Bütünleştirme”, Erasmus+ Stratejik Ortaklıklar bağlamında desteklenen bir AB projesidir. Ekim 1, 2015 ile Mart 3, 2018 tarihleri arasında desteklenen bu proje ile amaç yetersizliği olan ya da risk altındaki küçük çocukların bütünleştirme süreçlerine ilişkin bilgi ve başarılı uygulamaların paylaşılmasıdır.

Proje aşağıdakileri transfer etmeyi amaçlamaktadır: a) BİLGİ VE ANLAMA: Yetersizliği olan öğrencilerin gereksinimleri ve bütünleştirme eğitiminden ayrıştırmaya geçmelerini önlemek için yapılacaklar, b) SOMUT YÖNTEMLER: Kişiden kişiye aktif aktarım şeklinde bütünleştirmedeki başarılı yöntem ve uygulamaları paylaşma, c) YETERLİKLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ: Bütünleştirme ile ilgili yeterliklerin değerlendirilmesi...

Poster Bildiri #109

Yetersizlikten Etkilenmiş Bireylerin Ailelerine Yönelik Rehabilitasyon Hizmeti Sanat Terapisi (Art Therapy)

Burak ÇEBİ

Yetersizlikten Etkilenmiş Bireylerin Ailelerine Yönelik Rehabilitasyon Hizmeti Sanat Terapisi (Art Therapy) Burak Çebi Lefke Avrupa Üniversitesi / Özel Eğitim Öğretmenliği Özet Özellikle hamilelik döneminde aileler doğacak çocukla ilgili çeşitli kaygılar taşıyabilirler da genellikle kendilerini farklı gelişen bir çocuğun anne babası rolüne hazırlamazlar. Bu nedenle de çocuğun doğumu ile beklenen mutluluk ve sevincin yerini yoğun bir üzüntü duygusunun alması beklenebilecek bir şeydir (Özsoy, Özyürek, Eripek; 1998). Alanyazında daha yoğun olarak desteklenen düşünce, engelli bir çocuğa sahip olmanın ailenin bir bütün olarak önemli sarsıntılar geçirmesine neden olduğu yönündedir (Canbul, 1995; Hintermair, 2006; Jackson ve Turnbull, 2004; Longo ve Bond, 1984; Küçükler, 2006; Pipp-Siegel, Sedey ve Yoshinaga-Itano, 2002; Quittner, Glueckauf ve Jackson, 1990; Şen, 1991). Literatürdeki bulgulara göre özürlü çocuğa sahip ailelerin psikolojik desteğe ihtiyaçları bulunmaktadır (Böcü 1992, Kuloğlu-Aksaz 1992, Akkök 1997). Özürlü bir çocuk, ailede büyük bir hayal kırıklığı olarak algılanabilmekte ve yoğun bir kaygı kaynağı oluşturabilmektedir (Ross D, Parents of mentally retarded childrenmisunderstood and misread. In: Turnbull N, Turnbull R (eds). Parents Speak Out: Views From Other Side of the Two-Way Mirror. New York: Merrill, 1978). Özürlü çocuğun ailedeki kaygı düzeyini yükselttiğini, bu durumun da eşlerin evlilik ilişkisine yansıdığını belirtmişlerdir (Kazak ve Marvin 1984). Ülkemizde yetersizlikten etkilenmiş bireylerin ailelerine yönelik rehabilitasyon hizmetleri okulların rehberlik servislerinde ya da özel özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde psikolog ile aile

danışmalığı hizmeti bireysel olarak verilmektedir. Yetersizlikten etkilenmiş bireylerin ailelerine yönelik rehabilitasyon hizmeti incelendiğinde grup terapisi çalışmalarının yeterli sayıda gerçekleşmediği için grup dinamikliğinin oluşturulamadığını söylebiliriz. Grup terapilerinde, grup dinamiği ve aktarım, kişilerarası etkileşim süreçlerini harekete geçirdiği için, ruhsal çatışmalar, bireysel terapilere oranla çok daha kolay biçimde su yüzüne çıkar ve bunlar üzerinde çalışma fırsatı doğar. Bu nedenle, duruma göre, grup terapilerinde daha hızlı ilerleme sağlanır. (Klinik Psikolog / Endüstriyel Psikolog / Grup Psikoterapisti Esin Nur Akyıldız) Sanat psikoterapileri görsel sanat, müzik, hareket/dans, drama gibi sanatın farklı alanlarının sunduğu kendini ifade olanaklarını bireylerin ve grupların duygusal, sosyal, bilişsel bütünlüğünün korunması, tedavisi ve geliştirilmesi amacı için kullanan bir psikoterapi yöntemidir. Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'nın pek çok ülkesinde her tür yaş grubuyla hastane, okul, toplum merkezleri, rehabilitasyon merkezleri, psikoterapi klinikleri gibi çok çeşitli kurumlarda uygulanmaktadır. Sanat Psikoterapileri tedavi amacına yönelik olduğu gibi koruyucu ruh sağlığı hizmetleri çerçevesi içinde çeşitli projeler ve programlarda da kullanılmaktadır (Sanat Psikoterapileri Derneği). Birey, sanat terapisinin dışavurumcu etkisiyle sanatsal çalışmalarla kendisini ifade etmesini ve sosyalleşmesine olanak sağlamaktadır. Türkiye de sanat terapisiyle ilgili çalışmalar gelişme aşamasındadır. Bu çalışmada yetersizlikten etkilenmiş bireylerin ailelerine yönelik rehabilitasyon hizmeti olarak grup çalışmalarında sanat terapisi (art therapy) çalışmalarının uygulanması neticesinde sosyal destek açısından ailelerin yalnız olmadıklarını ve kendileri gibi başka ailelerle etkileşim sağlanması sonucunda ailelere psikoterapötik etki yaratacağı hedeflenmektedir. Yetersizlikten Etkilenmiş Bireylerin Ailelerine Rehabilitasyon Hizmeti Sanat Terapisi (Art Therapy)

adlı çalışmada bilimsel araştırma yöntemlerinden nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Poster Bildiri #110

APA, WHO, AAIDD ve MEB Tarafından Yapılan Zihinsel Yetersizlik Sınıflandırmalarının Karşılaştırılması

Şerife GEZER DEMİRDAĞLI, Mehmet Seçkin GEZER

Bu çalışmanın amacı zihinsel yetersizliği tanımlayan ve destek hizmetler öneren farklı kurum ve kuruluşlar tarafından ortaya konan sınıflandırmaların karşılaştırılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda Amerikan Psikologlar Birliği (APA), Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Amerikan Zihin ve Gelişimsel Yetersizlikler Birliği (AAIDD) ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) önerdiği tanım ve terimler, sınıflandırma, gereksinim duyulan destek türleri ve bireylerden beklenen performans karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu karşılaştırmaların yapılabilmesi için APA tarafından yayınlanan Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM)-IV-TR (2000) ve DSM-V (2003), WHO tarafından yayınlanan International Classification Diseases (ICD)-10 (1995), AAIDD tarafından yayınlanan Zihinsel yetersizlik tanılama sınıflama ve destek sistemi kitabı ve MEB tarafından yayınlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2004) temel alınmıştır. APA ve WHO kurumlarının zihinsel yetersizlik tanımlarında zeka yaşını temel aldıkları ve tıbbi tanılamaya yönelik girişimleri olduğu görülmektedir. Buna karşın AAIDD ve MEB kurumlarının tanımlarında eğitsel yaklaşımların ağırlıklı olduğu görülmektedir. Söz konusu kurumlar arasındaki farklılığın tanım ve terimler, sınıflandırma, gereksinim duyulan destek türleri ve bireylerden beklenen performans düzeylerine yansıdığı görülmektedir. APA ve WHO tanımlarında zihinsel yetersizlikten etkilenmiş bireylerin var olan performansları zeka yaşı ile sınırlandırılmaktadır. AAIDD ve MEB tanımlarında ise bireyin gereksinim duyduğu destek yoğunluğuna göre bir derecelendirme söz konusudur. Zihinsel yetersizliği olan bireyler sağlanacak destek türleri açısından

incelendiğinde APA, WHO ve MEB'in birbirine paralel olarak destek sağlanacak ortama ve destek süresine vurgu yaptığı görülmektedir. Sağlanacak desteğin yoğunluğuna ilişkin bireysel farklılıklara yer verilmemektedir. AAIDD ise bu kurumlardan farklı olarak bireyin sahip olduğu performans düzeyini, güçlü yanlarını da göz önünde bulundurarak gereksinim duyduğu yoğunlukta ve süreçte sunulmasını önermektedir. Bu bakış açısındaki farklılık bireylerden beklenen performansa da yansımıştır. APA, WHO ve MEB bir birinden farklı da olsa beklenen performans tanımları yaparken AAIDD bireyleri sınırlandıracak böyle bir tanımlamaya gitmemiştir. Hazırlanacak olan çalışmada incelenecek olan tanım ve terimler, sınıflandırma, gereksinim duyulan destek türleri, bireylerden beklenen performans öğelerinden her biri belirtilen dört kurumun bakış açısına göre tablolar oluşturularak sunulacaktır. Sözü edilen kurumların yaklaşımları çerçevesinde zihinsel yetersizliğe yönelik tutumları değerlendirilecek ve karşılaştırmalı olarak yorumlanacaktır.

Poster Bildiri #111

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) Olan Çocuklara Oyun Öğretiminde Kullanılan Teknolojiler Mehmet Seçkin GEZER, Şerife GEZER DEMİRDAĞLI

Bu çalışmanın amacı, OSB olan çocuklara oyun öğretiminde kullanılan yardımcı teknolojileri incelemek ve bir çerçeve halinde sunmaktır. Bu amaçla öncelikle özel eğitim alanında kullanılan yardımcı teknolojiler ve alan yazına dayalı olarak oyun öğretiminde kullanılan teknolojiler aktarılmıştır. OSB olan çocuklara oyun öğretiminde teknoloji kullanımına yer veren araştırmalar incelenmiştir. Bu çalışmalar düşük düzeyde, orta düzeyde ve ileri düzeyde teknoloji kullanılan yöntemler açısından sınıflandırılarak, çalışmalarda yer verilen teknolojiler tanıtılmıştır. Bu amaçla son on yılda (2006-2015 yılları arasında) gerçekleştirilen çalışmalar incelenmiştir. Anadolu Üniversitesi Kütüphanesi üzerinde Veri Tabanları Toplu Arama'dan, Yüksek Öğretim Kurumu'nun resmi web sitesinden, Google Scholar arama motorundan tarama yapılmıştır. Makalelerin taranmasında, "otizm spektrum bozukluğu, oyun öğretimi" anahtar kelimeleri kullanılarak erişilen makalelerin ve tezlerin özetleri incelenmiş ve içeriğinde özel eğitimde kullanılan teknolojilerin yer aldığı çalışmalar seçilmiştir. Belirtilen tarih aralığında 26 tane çalışmaya erişim sağlanmıştır. Bunlardan 20 tanesi yurt dışında, yedi tanesi ülkemizde gerçekleştirilmiştir. Türkiye'de gerçekleştirilen çalışmalardan dört tanesi hakemli dergide yayınlanan makalelerden, iki tanesi yüksek lisans tezinden ve bir tanesi de doktora tezinden oluşmaktadır. Alan yazına bakıldığında oyun öğretiminde kullanılan teknolojilerin görsel stratejiler, bilgisayar destekli programlar, video model, i-pad, sanal ekran, Kinect oyunlar ve robot oyuncaklar olduğu görülmektedir. Oyun öğretiminde teknolojinin kullanıldığı

Çalışmalarda yer alan çocukların tamamı küçük yaş grubundadır. İncelenen makaleler ele alındığında, düşük teknoloji kullanımına örnekler görsel destek kullanımı, etkinlik çizelgeleri ve çeşitli materyal uyarlamaları olarak görülmektedir. İncelenen makaleler arasında orta düzey teknoloji kullanımında en sık gözlenen uygulamanın video model kullanımı olduğu görülmektedir. Bunun bilgisayar destekli oyunların da kullanıldığı görülmektedir. İleri düzey teknolojiler arasında kinect oyunları, sanal akran ve robot destekli uygulamalar ön plandadır. Oyun ğretiminde kullanılan teknolojiler açısından ele alındığında  çalışmada görsel stratejiler, on dört çalışmada video model, iki çalışmada i-pad, bir çalışmada video oyunları, bir çalışmada kinect oyunlar, beş çalışmada robot ve bir çalışmada da sanal akran kullanıldığı görülmektedir. Ülkemizde OSB olan çocuklara oyun ğretiminde yardımcı teknolojilere yer veren yedi çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmaların altı tanesinde video model ve bir tanesinde de bilgisayar destekli etkinlik çizelgelerinin kullanıldığı görülmektedir.

Poster Bildiri #112

Oyun ve Su Terapilerinin Otizm Tanısı Almış Bir Çocukta Gözlenen Davranış Bozukluklarının Azaltılması Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi

Gamze BEYAZOĞLU, Ersan KARA, Fatih BEKTAŞ

Bu çalışmanın amacı; otizm tanısı olan bir çocukta görülen problemli davranış sıklığının azaltılmasında oyun ve su terapisinin etkisini incelemektir. Araştırma başlama düzeyli dönüşümlü uygulamalar modeliyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada yer alan olgu, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezine devam eden ve çalışmaya katılabilmesi için tanımlanan ön koşul becerilere sahip otizimli çocuklar içinden seçilen sekiz yaşında bir erkek çocuktur. Olgu, daha önce oyun ve su terapisi uygulamasına katılmamıştır. Tuvalet eğitimine sahip olması, herhangi bir fiziksel engeli olmaması çalışmaya seçilme sebeplerindendir. Araştırmada problemli davranışlar kontrol listesi gözlem raporları araç olarak kullanılmıştır. Oyun terapilerinde adapte edilmiş egzersiz eğitimi ve Sherborne Gelişimsel Hareket Eğitim'i kullanılmıştır. Veriler; görüşme, gözlem ve günlük kayıtlar yoluyla toplanmıştır. Araştırma altı hafta boyunca haftada dört gün; 2 günü oyun terapileri ve 2 günü su terapileri uygulanarak yürütülmüştür. Oyun ve su terapileri günde 2 saat olmak üzere uygulanmıştır. Davranış gözlemleri dijital video kaydedici kullanılarak kaydedilmiştir. Bu çalışma oyun terapisi ve su terapilerinin problemli davranışları azaltmada etkisinin anlamlı olduğunu göstermektedir. Problemli davranışların oyun terapisi ve su terapisi açısından karşılaştırılmasında genele bakıldığında bu davranışların ilk üç haftada yüksek olduğu, bu oranların çalışma devam ettikçe düştüğü görülmektedir. Olgunun problemli davranışlarındaki haftalık dilimlerdeki anlamlı artışlar, aile ortamından belirgin ölçüde etkilendiğini

göstermektedir. Aile ortamındaki olumsuzluk, olgunun uyarım düzeyini düşürmekte ve buna bağlı olarak olgu uyaran davranışlar üretmektedir. Otistik çocuklarla yapılacak aktivitelerde çalışmanın yoğunluğu ne kadar fazla ise otistik çocukta görülen problemli davranış sıklığı da o kadar azdır. Çalışmamızda; adapte edilmiş egzersiz eğitimi yoğunluğu fazla olan ilk haftalarda problemli davranış sıklıkları anormal şekilde artmalar gösterse de bu olgunun yapmak istemediği davranışa direnme göstermesiyle ilişkilendirilmiştir. Daha sonraki haftalarda aynı yoğunlukta problemli davranış sıklığı önemli azalma göstermiştir. Çalışma tamamlandıktan sonra yapılan izleme oturumları sonucunda bireydeki problemli davranışların bir kısmının çalışma esnasındaki son haftaya göre azaldığı, bir kısmının da sönme gösterdiği görülmektedir.

Poster Bildiri #113

**Engelliler Araştırma Enstitüsü Gelişimsel Destek Biriminde Yürütülen
Erken Müdahale Uygulamaları**

İbrahim Halil DİKEN, Ali KAYMAK

Engelliler Araştırma Enstitüsü bünyesindeki Gelişimsel Destek Birimi'nde gelişimsel geriliği/yetersizliği olan ya da risk altındaki çocuklara, ailelerine, öğretmenlerine ve öğretmen adaylarına yönelik hizmetler verilmektedir. Şubat 2014 - Ağustos 2015 tarihleri arasında Engelliler Araştırma Enstitüsü Gelişimsel Destek Birimi'nde; 110 öğrenci grup/bireysel eğitim almış, 510 çocuk için gelişimsel/egitsel değerlendirme yapılmış, 220 ebeveyn aile eğitimi seminerlerine katılmış, 22 lisans öğrencisi staj yapmış ve 15 öğrenci gözlem yapma fırsatı bulmuş, 500 ziyaretçi kurum gözlemi yapmış, 60 öğrenci su içi oyun ve egzersiz programına katılmış, 80 öğrenci ise fiziksel aktivite ve spor programına katılmıştır. Bu süre içinde toplam 1517 kişiye hizmet sunulmuştur. Bildiride sunulan hizmetlerin içeriği ve etkisine ilişkin ayrıntılar yer alacak, yapılan çalışmalar bir model örneği olarak paylaşılacaktır.